

විනයපිටක

මහාවග්ග-අට්ඨකථා

ධම්මවිචය

පටුන

1. මහාබන්ධකං..... 1

    බොධිකථා 1

    අප්පාලකථා 5

    මුවලින්දකථා 6

    රාජායතනකථා..... 7

    බ්‍රහ්මයාවනකථා 9

    පඤ්චවග්ගියකථා 11

    පබ්බජ්ජාකථා..... 13

    දුතියමාරකථා 17

    හද්දවග්ගියකථා 17

    උරුවෙලපාටිභාරියකථා 18

    බිම්බිසාරසමාගමකථා 18

    සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානපබ්බජ්ජාකථා 20

    උපජ්ඣායවත්තකථා 22

    සද්ධිවිහාරිකවත්තකථා 26

    නසම්මාවත්තනාදිකථා..... 27

    රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථුකථා..... 28

    ආචරියවත්තකථා..... 29

    පණාමනාබමනාකථා 29

    නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිකථා..... 30

    උපසම්පාදෙනබ්බපඤ්චකකථා..... 33

    උපසම්පාදෙනබ්බඡක්කකථා..... 34

    අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බවත්ථුකථා 34

    පඤ්චාබාධවත්ථුකථා 38

    රාජහට්ඨවත්ථුකථා..... 39

විනයපිටකෙ	මහාවග්ග-අට්ඨකථා	පටුන
වොරවත්ථුකථා		40
ඉණායිකවත්ථුකථා		41
දාසවත්ථුකථා		43
කම්මාරභණ්ඩුවත්ථාදිකථා		44
රාහුලවත්ථුකථා.....		46
සික්ඛාපදදණ්ඩකම්මවත්ථුකථා		53
අනාපුච්ඡාවරණවත්ථුආදිකථා.....		54
පණ්ඩකවත්ථුකථා		55
ඵයාසංවාසකවත්ථුකථා		56
තිත්ථියපක්කන්තකථා		60
තිරච්ඡානගතවත්ථුකථා		61
මාතුසාතකාදිවත්ථුකථා		62
උභතොඛාසඤ්ජනකවත්ථුකථා		63
අනුපජ්ඣායකාදිවත්ථුකථා.....		64
අපත්තකාදිවත්ථුකථා.....		64
භත්ථච්ඡින්නාදිවත්ථුකථා.....		65
අලජ්ජිනිස්සයවත්ථුකථා.....		70
ගමිකාදිනිස්සයවත්ථුකථා		70
උපසම්පදාවිධිකථා		72
වත්තාරොනිස්සයාදිකථා		72
2. උපොසථක්ඛන්ධකං		79
සන්නිපාතානුජානනාදිකථා		79
උපොසථාගාරාදිකථා		90
අවිජ්ජවාසසීමානුජානනකථා		91
ගාමසීමාදිකථා.....		92
උපොසථභෙදාදිකථා.....		96

විනයපිටකෙ	මහාවග්ග-අට්ඨකථා	පටුන
පාතිමොක්ඛුද්දෙසකථා		97
අධම්මකම්මපටික්කොසනාදිකථා		99
පක්ඛගණනාදිඋග්ගභණ්ණානුජානනකථා		99
දිසංගමිකාදිවත්ථුකථා		100
පාරිසුද්ධිදානකථා		101
ඡන්දදානකථා.....		101
සඬිසුපොසථාදිකථා		102
ආපත්තිපටිකම්මවිධිකථා.....		103
අනාපත්තිපත්තරසකාදිකථා.....		104
සීමොක්කන්තිකපෙය්‍යාලකථා		104
ලිඬිගාදිදස්සනකථා		104
නගන්තඛිඛගන්තඛිඛවාරකථා.....		105
වජ්ජනීයපුග්ගලසන්දස්සනකථා		106
3. වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකං.....		109
වස්සුපනායිකානුජානනකථා.....		109
වස්සානෙවාරිකාපටික්ඛෙපාදිකථා		109
සත්තාභකරණීයානුජානනකථා		110
පඤ්චන්තංඅප්පහිතෙපිඅනුජානනකථා		110
පහිතෙයෙවඅනුජානනකථා		111
අන්තරායෙඅනාපත්තිවස්සච්ඡෙදකථා		111
සඬිසහෙදෙඅනාපත්තිවස්සච්ඡෙදකථා		112
වජාදීසුචස්සුපගමනකථා.....		112
අධම්මකකතිකාදිකථා.....		113
4. පචාරණාක්ඛන්ධකං.....		116
අථාසුකච්චාරකථා		116
පචාරණාභෙදකථා		116

විනයපිටකෙ	මහාවග්ග-අට්ඨකථා	පටුන
පචාරණාදානානුජානනකථා.....		117
අනාපත්තිපත්තරසකාදිකථා.....		118
ද්වේවාචිකාදිපචාරණාකථා		119
පචාරණායපනකථා		119
චත්ථුයපනාදිකථා		120
භණ්ඩනකාරකචත්ථුකථා		121
පචාරණාසඛිගභකථා.....		121
5. වම්මක්ඛන්ධකං		123
සොණකොළිවිසචත්ථුකථා.....		123
සොණස්ස පඛිඛජ්ජාකථා.....		123
දිගුණාදිඋපාහනපටික්ඛෙපකථා		125
සඛිඛනීලිකාදිපටික්ඛෙපකථා		125
අජ්ඣාරාමෙඋපාහනපටික්ඛෙපකථා		126
යානාදිපටික්ඛෙපකථා.....		127
සඛිඛවම්මපටික්ඛෙපාදිකථා.....		128
6. හෙසජ්ජක්ඛන්ධකං.....		131
පඤ්චහෙසජ්ජාදිකථා		131
ගුළාදිඅනුජානනකථා		133
හත්ථිමංසාදිපටික්ඛෙපකථා		134
යාගුමධුගොළකාදිකථා.....		135
පාටලිගාමචත්ථුකථා		135
සීභසෙනාපතිචත්ථුආදිකථා		136
කජ්ජියභූමිඅනුජානනකථා		137
කෙණියජටිලචත්ථුකථා.....		140
රොජමල්ලාදිචත්ථුකථා.....		141
චතුමභාපදෙසකථා.....		141

7. කථිනක්ඛන්ධකං..... 145

    කථිනානුජානනකථා 145

    ආදායසත්තකකථා..... 150

8. වීචරක්ඛන්ධකං 154

    ජීවකචත්ථුකථා 154

    සෙට්ඨිහරියාදිචත්ථුකථා 156

    රාජගහසෙට්ඨිචත්ථුකථා 156

    පජ්ජොතරාජචත්ථුකථා 156

    සිවෙයාකදුස්සයුගකථා 157

    සමත්තිංසවීරෙචනකථා 157

    චරයාචනකථා 158

    කම්බලානුජානනාදිකථා..... 158

    භණ්ඩාගාරසම්මුතිආදිකථා 160

    වීචරරජනකථා..... 163

    ජින්නකචීවරානුජානනකථා 164

    තිචීවරානුජානනකථා 165

    අතිරෙකචීවරාදිකථා..... 165

    පච්ඡමචිකජ්ජනුපගචීවරාදිකථා 166

    සඬිසිකචීවරුජ්ජාදකථා..... 166

    උපනන්දසකාපුත්තචත්ථුකථා..... 168

    ගිලානචත්ථුකථා..... 169

    මතසත්තකකථා 169

    කුසචීරාදිපටික්ඛෙපකථා..... 171

    සඬිසෙහින්නෙචීවරුජ්ජාදකථා 171

    අට්ඨචීවරමාතිකාකථා 171

9. වම්පෙයාක්ඛන්ධකං 183

විනයපිටකෙ	මහාවග්ග-අට්ඨකථා	පටුන
කස්සපගොත්තභික්ඛුවත්ථුකථා		183
චතුර්වග්ගකරණාදිකථා		183
ද්වේනිස්සාරණාදිකථා.....		184
උපාලිපුච්ඡාකථා		185
10. කොසම්බකක්ඛන්ධකං		187
කොසම්බකවිවාදකථා		187
පාලිලෙය්‍යකගමනකථා		190

“ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුඡපට්ඨිදා.”

(මහා සුඤ්ඤත සුත්තං; මජ්ඣිම නිකායො, උපරිපණ්ණාසකො, සුඤ්ඤත වග්ගො.)

පටුන සංස්කරණය - හික්බු ධම්මවිහාරි

(ජවය සංගායනා ත්‍රිපිටක වැඩසටහනින් උපුටා සකසන ලදී)

විනයපිටකෙ

මහාවග්ග-අට්ඨකපා

1. මහාඛන්ධකං

බොධිකපා

උභින්නං පාතිමොක්ඛානං, සඬගීතිසමනන්තරං;
සඬගායිංසු මහාචේරා, ඛන්ධකං ඛන්ධකොවිදා.

යං තස්ස දානි සම්පත්තො, යස්මා සංවණ්ණනාක්කමො;
තස්මා හොති අයං තස්ස, අනුත්තානත්ථවණ්ණනා.

පදහාජනියෙ අත්ථා, යෙහි යෙසං පකාසිතා;
තෙ වෙ පුන වදෙය්‍යාම, පරියොසානං කදා භවෙ.

උත්තානා වෙව යෙ අත්ථා, තෙසං සංවණ්ණනාය කිං;
අධිජ්ජායානුසන්ධිහි, ඛාඤ්ජනෙන ව යෙ පන.

අනුත්තානා න තෙ යස්මා, සක්කා ඤාතුං අවණ්ණිතා;
තෙසංයෙව අයං තස්මා, හොති සංවණ්ණනානයොති.

1. තෙන සමයෙන බුද්ධො භගවා උරුවෙලායං විහරති නජ්ජා තෙරඤ්ජරාය තීරෙ බොධිරුක්ඛමුලෙ පට්ඨානිසම්බුද්ධොති එත්ථ කිඤ්චාපි “තෙන සමයෙන බුද්ධො භගවා වෙරඤ්ජාය”න්තිආදීසු විය කරණවචනෙ විසෙසකාරණං නත්ථී, විනයං පත්ථා පන කරණවචනෙනෙව අයමහිලාපො ආරොපිතොති ආදිතො පට්ඨාය ආරුළුභාහිලාපවසෙනෙවෙතං චුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. එස නයො අඤ්ඤෙසුපි ඉතො පරෙසු එවරුපෙසු.

කිං පනෙතස්ස වචනෙ පයොජනන්ති? පබ්බජ්ජාදීනං විනයකම්මානං ආදිතො පට්ඨාය නිදානදස්සනං. යා හි භගවතා “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ඉමෙහි තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජං උපසම්පද”න්ති (මහාව. 34) එවං පබ්බජ්ජා වෙව උපසම්පදා ව අනුඤ්ඤාතා, යානි ව රාජගහාදීසු උපජ්ඣායඋපජ්ඣායවත්තආචරියආචරියවත්තාදීනි අනුඤ්ඤාතානි, තානි අහිසම්බොධිං පත්ථා සත්තසත්තාහං බොධිමණ්ඨෙවි වීතිනාමෙත්ථා බාරාණසියං ධම්මවක්කං පවත්තෙත්ථා ඉමිනා අනුක්කමෙන ඉදඤ්චිදඤ්ච යානං පත්ථා ඉමස්මිඤ්ච ඉමස්මිඤ්ච වත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තානීති එවමෙතෙසං පබ්බජ්ජාදීනං

විනයකම්මානං ආදිතො පට්ඨාය නිදානදස්සනං එතස්ස වචනෙ පයොජනන්ති වෙදිතබ්බං.

තත්ථ උරුවෙලායන්ති මහාවෙලායං; මහන්තෙ වාලිකරාසිමිහීති අත්ථො. අථ වා “උරු”ති වාලිකා වුච්චති; “වෙලා”ති මරියාදා; වෙලාතික්කමනහෙතු ආහටා උරු උරුවෙලාති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. අතීතෙ කීර අනුප්පන්තෙ බුද්ධෙ දසසහස්සකුලපුත්තා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා තස්මිං පදෙසෙ විහරන්තා එකදිවසං සන්තිපතිත්වා කතිකවත්තං අකංසු – “කායකම්මවචිකම්මානි නාම පරෙසමිපි පාකටානි හොන්ති, මනොකම්මං පන අපාකටං; තස්මා යො කාමචිතක්කං වා බ්‍යාපාදචිතක්කං වා විහිංසාචිතක්කං වා චිතක්කෙති, තස්ස අඤ්ඤො වොදකො නාම නත්ථි, සො අත්තනාව අත්තනාං වොදෙත්වා පත්තපුටෙන වාලිකං ආහරිත්වා ඉමස්මිං යානෙ ආකීරතු, ඉදමස්ස දණ්ඩකම්ම”න්ති. තතො පට්ඨාය යො තාදිසං චිතක්කං චිතක්කෙති, සො තත්ථ පත්තපුටෙන වාලිකං ආකීරති. එවං තත්ථ අනුක්කමෙන මහාවාලිකරාසි ජාතො, තතො නං පච්ඡමා ජනතා පරික්ඛිපිත්වා චෙතියට්ඨානමකාසි. තං සන්ධාය වුත්තං – “උරුවෙලායන්ති මහාවෙලායං; මහන්තෙ වාලිකරාසිමිහීති අත්ථො”ති. තමෙව සන්ධාය වුත්තං – “අථ වා උරුති වාලිකා වුච්චති; වෙලාති මරියාදා; වෙලාතික්කමනහෙතු ආහටා උරු උරුවෙලාති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො”ති.

බොධිරුක්ඛමුලෙති බොධි වුච්චති චතුසු මග්ගෙසු ඤාණං; තං බොධිං භගවා එත්ථ පත්තොති රුක්ඛොපි “බොධිරුක්ඛො”ත්ථෙව නාමං ලභි, තස්ස බොධිරුක්ඛස්ස මුලෙ බොධිරුක්ඛමුලෙ. පයමාහිසම්බුද්ධොති පයමං අහිසම්බුද්ධො; අහිසම්බුද්ධො හුත්වා සබ්බපයමංයෙවාති අත්ථො. එකපල්ලඬකෙනාති සකිමිපි අනුට්ඨහිත්වා යථාආභුජිතෙන එකෙනෙව පල්ලඬකෙන. විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදීති විමුත්තිසුඛං එලසමාපත්තිසුඛං පටිසංවෙදයමානො.

පට්ඨවසමුප්පාදන්ති පට්ඨයාකාරං. පට්ඨයාකාරො හි අඤ්ඤමඤ්ඤං පට්ඨව සහිතෙ ධම්මෙ උප්පාදෙතීති “පට්ඨවසමුප්පාදො”ති වුච්චති. අයමෙත්ථ සඬබ්බෙපො. විත්ථාරො පන සබ්බාකාරසම්පන්නං විනිච්ඡයං ඉච්ඡන්තෙන විසුද්ධිමග්ගතො ගහෙතබ්බො. අනුලොමපටිලොමන්ති අනුලොමඤ්ච පටිලොමඤ්ච. තත්ථ “අවිජ්ජාපට්ඨයා සඬබ්බාරා”තිආදිනා නයෙන වුත්තො අවිජ්ජාදිකො පට්ඨයාකාරො අත්තනා කත්තබ්බකිච්චකරණතො “අනුලොමො”ති වුච්චති. “අවිජ්ජාය ත්ථෙව අසෙසවිරාගනීරොධා සඬබ්බාරනීරොධො”තිආදිනා නයෙන වුත්තො ස්ථෙව අනුප්පාදනීරොධෙන නිරුජ්ඣමානො තං කිච්චං න කරොතීති තස්ස අකරණතො “පටිලොමො”ති

වුවුවකි. පුරිමනගෙන වා වුත්තො පවත්නියා අනුලොමො, ඉතරො තස්සා පටිලොමොති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. ආදිතො පන පට්ඨාය යාව අත්තං, අත්තතො ච පට්ඨාය යාව ආදිං පාපෙත්ථා අවුත්තත්තා ඉතො අඤ්ඤනත්ථෙන අනුලොමපටිලොමතා න යුජ්ජති.

මනසාකාසීති මනසි අකාසි. තත්ථ යථා අනුලොමං මනසි අකාසි, ඉදං තාව දස්සෙතුං “අවිජ්ජාපච්චයා සඬබාරා”ති ආදි වුත්තං. තත්ථ අවිජ්ජා ච සා පච්චයො වාති අවිජ්ජාපච්චයො. තස්මා අවිජ්ජාපච්චයා සඬබාරා සම්භවන්තීති ඉමිනා නගෙන සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. අයමෙත්ථ සඬබෙපො. විත්ථාරො පන සබ්බාකාරසම්පන්නං විනිච්ඡයං ඉච්ඡන්තෙන විසුද්ධිමග්ගතොව ගහෙතබ්බො.

යථා පන පටිලොමං මනසි අකාසි, ඉදං දස්සෙතුං අවිජ්ජාය ත්වෙච අසෙසවිරාගනිරොධා සඬබාරනිරොධොති ආදි වුත්තං. තත්ථ අවිජ්ජාය ත්වෙචාති අවිජ්ජාය තු එව. අසෙසවිරාගනිරොධාති විරාගසඬබාතෙන මග්ගෙන අසෙසනිරොධා. සඬබාරනිරොධොති සඬබාරානං අනුජ්ජාදනිරොධො හොති. එවං නිරුද්ධානං පන සඬබාරානං නිරොධා විඤ්ඤාණං නිරුද්ධං, විඤ්ඤාණාදීනඤ්ච නිරොධා නාමරූපාදීනි නිරුද්ධානියෙව හොන්තීති දස්සෙතුං සඬබාරනිරොධා විඤ්ඤාණනිරොධොති ආදීනි වත්ථා එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධො හොතීති වුත්තං. තත්ථ කෙවලස්සාති සකලස්ස; සුද්ධස්ස වා සත්තවිරහිතස්සාති අත්ථො. දුක්ඛක්ඛන්ධස්සාති දුක්ඛරාසිස්ස. නිරොධො හොතීති අනුජ්ජාදො හොති.

එතමත්ථං විදිත්ථාති ය්වායං “අවිජ්ජාදිවසෙන සඬබාරාදිකස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො ච අවිජ්ජානිරොධාදිවසෙන ච නිරොධො හොතී”ති වුත්තො, සබ්බාකාරෙන එතමත්ථං විදිත්ථා. තායං වෙලායන්ති තායං තස්ස අත්ථස්ස විදිතවෙලායං. ඉමං උදානං උදානෙසීති ඉමං තස්මිං විදිතෙ අත්ථෙ භෙතුතො ච භෙතුසමුජ්ජන්තධම්මස්ස ච පජානනාය ආනුභාවදීපකං “යදා භවෙ පාතුභවන්තී”ති ආදිකං සොමනස්සයුත්තඤ්ඤාණසමුට්ඨානං උදානං උදානෙසී, අත්තමනවාචං නිච්ඡාරෙසීති වුත්තං හොති.

තස්සත්ථො – යදා භවෙති යස්මිං භවෙ කාලෙ. පාතුභවන්තීති උජ්ජජන්ති. ධම්මාති අනුලොමපච්චයාකාරපටිවෙධසාධකා බොධිපක්ඛියධම්මා. අථ වා පාතුභවන්තීති පකාසන්ති; අභිසමයවසෙන බාත්තා පාකථා හොන්ති. ධම්මාති චතුඅරියසච්චධම්මා. ආතාපො වුවුවකි කිලෙසසන්තාපනට්ඨෙන වීරියං; ආතාපිනොති සම්මජ්ජධානවීරියවතො. කුමායතොති ආරම්මණුපනිජ්ඣානලක්ඛණෙන ච ලක්ඛණුපනිජ්ඣානලක්ඛණෙන ච කුමානෙන කුමායන්තස්ස. බ්‍රාහ්මණස්සාති බාහිතපාපස්ස බීණාසවස්ස. අථස්ස

කඬබා වපයන්තීති අඵස්ස ඵචං පාතුභුතධම්මස්ස කඬබා වපයන්ති. සබ්බාති යා ඵතා “කො භු ඛො භන්තෙ චුසතීති; නො කල්ලො පඤ්ඤොති භගවා අචොවා” තිආදිනා, තථා “කතමං භු ඛො භන්තෙ ජරාමරණං; කස්ස ච පනිදං ජරාමරණන්ති; නො කල්ලො පඤ්ඤොති භගවා අචොවා” තිආදිනා ච නයෙන පච්චයාකාරෙ කඬබා චුත්තා, යා ච පච්චයාකාරස්සෙව අස්පට්ඨිද්ධන්තා “අභොසිං භු ඛො අභං අතීතමද්ධාන” න්තිආදිකා සොළස කඬබා ආගතා, තා සබ්බා වපයන්ති අපගච්ඡන්ති නිරුජ්ඣන්ති. කස්මා? යතො පජානාති සහෙතුධම්මන්ති යස්මා අච්ඡිජාදිකෙන හෙතුනා සහෙතුකං ඉමං සබ්බාරාදිං කෙවලං දුක්ඛක්ඛන්ධධම්මං පජානාති අඤ්ඤාති පට්ඨිජ්ඣන්ති.

2. දුතියවාරෙ - ඉමං උදානං උදානෙසීති ඉමං තස්මිං විදිතෙ අත්ථෙ “අච්ඡිජාය ත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සබ්බාරනිරොධො” ති ඵචං පකාසිතස්ස නිබ්බානසබ්බාතස්ස පච්චයක්ඛයස්ස අචඛොධානුභාවදීපකං චුත්තස්පකාරං උදානං උදානෙසීති අත්ථො. තත්‍රායං සඬබ්චෙපත්ථො - යස්මා පච්චයානං ඛයසබ්බාතං නිබ්බානං අචෙදි අඤ්ඤාසි පට්ඨිජ්ඣ, තස්මා යදාස්ස ආතාපිනො ඤායතො බ්‍රාහ්මණස්ස චුත්තස්පකාරා ධම්මා පාතුභවන්ති, අඵස්ස යා නිබ්බානස්ස අච්චිදිතන්තා උස්පස්ඡෙය්‍යං, තා සබ්බාසි කඬබා වපයන්තීති.

3. තතියවාරෙ - ඉමං උදානං උදානෙසීති ඉමං යෙන මග්ගෙන සො දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයනිරොධසබ්බාතො අත්ථො කිච්චවසෙන ච ආරම්මණකිරියාය ච විදිතො, තස්ස අරියමග්ගස්ස ආනුභාවදීපකං චුත්තස්පකාරං උදානං උදානෙසීති අත්ථො. තත්‍රාපායං සඬබ්චෙපත්ථො - යදා භවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා ආතාපිනො ඤායතො බ්‍රාහ්මණස්ස, තදා සො බ්‍රාහ්මණො තෙහි වා උස්පන්තෙහි ඛොධිපක්ඛියධම්මෙහි, යස්ස වා අරියමග්ගස්ස චතුසච්චධම්මා පාතුභුතා, තෙන අරියමග්ගෙන විදුපයං තිට්ඨති මාරසෙන. “කාමා තෙ පයමා සෙනා” තිආදිනා නයෙන චුත්තස්පකාරං මාරසෙන. විදුපයන්තො විධමෙන්නො විද්ධංසෙන්තො තිට්ඨති. කථං? සුරියොව ඔභාසයමන්තලික්ඛං, යථා සුරියො අබ්භුග්ගතො අත්තතො පභාය අත්තලික්ඛං ඔභාසෙන්තොව අත්ඨකාරං විධමෙන්නො තිට්ඨති, ඵචං සොපි බ්‍රාහ්මණො තෙහි ධම්මෙහි තෙන වා මග්ගෙන සච්චානි පට්ඨිජ්ඣන්තොව මාරසෙන. විදුපයන්තො තිට්ඨන්ති.

ඵචමෙත්ථ පයමං උදානං පච්චයාකාරපච්චවෙක්ඛණවසෙන, දුතියං නිබ්බානපච්චවෙක්ඛණවසෙන, තතියං මග්ගපච්චවෙක්ඛණවසෙන උස්පන්තන්ති චෙදිතබ්බං. උදානෙ පන “රත්තියා පයමං යාමං පට්ඨිච්චසමුප්පාදං අනුලොමං, දුතියං යාමං පට්ඨිලොමං, තතියං යාමං අනුලොමපට්ඨිලොම” න්ති චුත්තං; තං සත්තාහස්ස අච්චයෙන “ස්වෙ ආසනා චුට්ඨහිස්සාමී” ති රත්ති.

උප්පාදිතමනසිකාරං සන්ධාය වුත්තං. තදා හි භගවා යස්ස පච්චයාකාරපජානනස්ස ච පච්චයක්ඛයාධිගමස්ස ච ආනුභාවදීපිකා පුරිමා ද්වෙ උදානගාථා, තස්ස වසෙන එකෙකමෙව කොට්ඨාසං පයමයාමඤ්ච මජ්ඣමයාමඤ්ච මනසාකාසි, ඉධ පන පාටිපදරත්තියා එවං මනසාකාසි. භගවා හි විසාබ්පුණ්ණමාය රත්තියා පයමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරි, මජ්ඣමයාමෙ දිබ්බවක්ඛුං විසොධෙසි, පච්ඡිමයාමෙ පටිච්චසමුප්පාදං අනුලොමපටිලොමං මනසි කත්වා “ඉදානි අරුණො උග්ගමිස්සති”ති සබ්බඤ්ඤතං පාපුණි. සබ්බඤ්ඤතප්පත්තිසමනන්තරමෙව ච අරුණො උග්ගච්ඡි. තතො තං දිවසං තෙනෙව පල්ලඤ්ඤන විනිනාමෙත්වා සම්පත්තාය පාටිපදරත්තියා තීසු යාමෙසු එවං මනසි කත්වා ඉමානි උදානානි උදානෙසි. ඉති පාටිපදරත්තියා එවං මනසි කත්වා තං “බොධිරුක්ඛමුලෙ සත්තාහං එකපල්ලඤ්ඤන නිසීදී”ති එවං වුත්තසත්තාහං තත්ථෙව විනිනාමෙසි.

බොධිකථා නිට්ඨිතා.

අප්පාලකථා

4. අථ බො භගවා සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්භා සමාධිම්භා වුට්ඨහින්වා බොධිරුක්ඛමුලා යෙන අප්පාලනිග්‍රොධො තෙනුපසඬකමීති එත්ථ න භගවා තම්භා සමාධිම්භා වුට්ඨහින්වා අනන්තරමෙව බොධිරුක්ඛමුලා යෙන අප්පාලනිග්‍රොධො තෙනුපසඬකමී. යථා පන “භුත්වා සයතී”ති වුත්තෙ න “හත්ථෙ අධොවින්වා මුඛං අචික්ඛාලෙත්වා සයනසමීපං අගන්ත්වා අඤ්ඤං කිඤ්ච ආලාපසල්ලාපං අකත්වා සයතී”ච්චෙව වුත්තං හොති, හොජනතො පන පච්ඡා සයතී, න නසයතීති ඉදමෙවත්ථ දීපිතං හොති. එවමිධාපි “න තම්භා සමාධිම්භා වුට්ඨහින්වා අනන්තරමෙව පක්කාමී”ති වුත්තං හොති, වුට්ඨානතො ච පන පච්ඡා පක්කාමී, න නපක්කාමීති ඉදමෙවත්ථ දීපිතං හොති.

අනන්තරං පන අපක්කමින්වා භගවා කිං අකාසීති? අපරානිපි තීණි සත්තාහානි බොධිසමීපෙයෙව විනිනාමෙසි. තත්‍රායං අනුපුබ්බිකථා – භගවති කීර බුද්ධත්තං පත්වා සත්තාහං එකපල්ලඤ්ඤන නිසීන්තෙ “න භගවා වුට්ඨාති; කිං නු බො අඤ්ඤෙපි බුද්ධත්තකරා ධම්මා අත්ථී”ති එකච්චානං දෙවතානං කඬ්ඛා උදපාදි. අථ භගවා අට්ඨමෙ දිවසෙ සමාපත්තිතො වුට්ඨාය දෙවතානං කඬ්ඛං ඤත්වා කඬ්ඛාවිධමනත්ථං ආකාසෙ උප්පතිත්වා යමකපාටිභාරියං දස්සෙත්වා තාසං කඬ්ඛං විධමින්වා පල්ලඤ්ඤනො ඊසකං පාවීනනිස්සිතෙ උත්තරදිසාභාගෙ යත්වා චත්තාරි අසඬ්ඛොයානානි කප්පසතසහස්සඤ්ච උපචිතානං පාරමීනං බලාධිගමනට්ඨානං පල්ලඤ්ඤනං බොධිරුක්ඛඤ්ච අනිමිසෙහි අක්ඛිහි ඔලොකයමානො සත්තාහං විනිනාමෙසි, තං යානං අනිමිසවෙතියං නාම ජාතං. අථ පල්ලඤ්ඤනස්ස ච ධීතට්ඨානස්ස ච අන්තරා පුරත්ථිමතො ච පච්ඡිමතො ච

ආයතෙ රතනවඬිකමෙ වඬිකමන්තො සත්තාහං චීතිනාමෙසී, තං යානං රතනවඬිකමචෙතියං නාම ජාතං. තතො පච්ඡිමදිසාභාගෙ දෙවතා රතනසරං මාපයිංසු. තත්ථ පල්ලඬිකෙන නිසීදිත්වා අභිධම්මපිටකං විසෙසතො චෙත්ථ අනන්තනයං සමන්තපට්ඨානං විචිනන්තො සත්තාහං චීතිනාමෙසී, තං යානං රතනසරචෙතියං නාම ජාතං.

එවං බොධිසම්පෙයෙව චත්තාරි සත්තාහානි චීතිනාමෙන්වා පඤ්චමෙ සත්තාහෙ බොධිරුක්ඛමුලා යෙන අප්පාලනිග්‍රොධො තෙනුපසඬිකම්. තස්ස කිර නිග්‍රොධස්ස ඡායාය අප්පාලකා ගන්ත්වා නිසීදන්ති; තෙනස්ස අප්පාලනිග්‍රොධොත්චෙව නාමං උදපාදි. සත්තාහං විමුත්තිසුඛපට්ඨංචෙදීති තත්‍රාපි ධම්මං විචිනන්තොයෙව විමුත්තිසුඛං පට්ඨංචෙදෙන්තො නිසීදි. බොධිතො පුරත්ථිමදිසාභාගෙ එස රුක්ඛො හොති. එවං නිසීන්තෙ ව පනෙත්ථ හගවති එකො බ්‍රාහ්මණො ගන්ත්වා පඤ්භං පුච්ඡී. තෙන වුත්තං “අථ බො අඤ්ඤතරො”තිආදි. තත්ථ හුංහුඬිකජාතිකොති සො කිර දිට්ඨමඬිගලිකො නාම, මානවසෙන කොධවසෙන ව “හුංහු”න්ති කරොන්තො විචරති, තස්මා “හුංහුඬිකජාතිකො”ති වුච්චති. “හුභුක්කජාතිකො”තිපි පඨන්ති.

එතමත්ථං විදිත්වාති එතං තෙන වුත්තස්ස වචනස්ස සිඛාපත්තමත්ථං විදිත්වා තායං චෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසී. තස්සත්ථො – යො බාහිතපාපධම්මතාය බ්‍රාහ්මණො න දිට්ඨමඬිගලිකතාය, හුංහුඬිකාරකභාවාදිපාපධම්මයුත්තො හුත්වා කෙවලං ජාතිමත්තකෙන බ්‍රහ්මඤ්ඤං පට්ඨානාති, සො බ්‍රාහ්මණො බාහිතපාපධම්මත්තා හුංහුඬිකාරජ්ජහානෙන නිහුංහුඬිකො, රාගාදිකසාවාහාවෙන නික්කසාවො, භාවනානුයොගයුත්තචිත්තතාය යතත්තො, සීලසංවරෙන වා සඤ්ඤතචිත්තතාය යතත්තො, චතුමග්ගඤ්ඤාණසඬිබාතෙහි චෙදෙහි අන්තං, චෙදානං වා අන්තං ගතත්තා චෙදන්තගු, මග්ගබ්‍රහ්මවරියස්ස වුසිතත්තා වුසිතබ්‍රහ්මවරියො. ධම්මෙන බ්‍රහ්මවාදං වදෙයා, “බ්‍රාහ්මණො, අහ”න්ති එතං වාදං ධම්මෙන වදෙයා, යස්ස සකලෙ ලොකසන්තිවාසෙ කුභිඤ්චි එකාරම්මණෙපි රාගුස්සදො දොසුස්සදො මොහුස්සදො මානුස්සදො දිට්ඨස්සදොති ඉමෙ උස්සදා නත්ථීති.

අප්පාලකථා නිට්ඨිතා.

මුචලින්දකථා

5. අකාලමෙසොති අසම්පත්තෙ වස්සකාලෙ උප්පන්නමෙසො. අයං පන ගිම්හානං පච්ඡිමෙ මාසෙ උදපාදි. සත්තාහවද්දලිකාති තස්මිං උප්පන්නෙ සත්තාහං අවිච්ඡින්නවුට්ඨිකා අහොසී. සිතවාතදුද්දිනීති සා ව පන සත්තාහවද්දලිකා උදකචුසිතසම්මිස්සෙන සිතවාතෙන සමන්තා

පරිබ්භමන්තෙන දුස්සිතදිවසක්කා සිතවාතදුද්දිනී නාම අහොසි. අථ බො මුවලින්දො නාගරාජාති තස්සෙව මුවලින්දරුක්ඛස්ස සමීපෙ පොක්ඛරණියා නිබ්බන්තො මහානුභාවො නාගරාජා. සත්තක්ඛන්තුං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වාති එවං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා උපරිමුද්ධති මහන්තං එණං කරිත්වාව යීතෙ; තස්මිං තස්ස පරික්ඛෙපබ්භන්තරං ලොභපාසාදෙ භණ්ඩාගාරගබ්භප්පමාණං අහොසි, තස්මා භගවා නිවාතෙ පිහිතද්වාරවාතපාතෙ කුටාගාරෙ නිසින්තො විය ජාතො. මා භගවන්තං සීතන්තිආදි තස්ස තථා කරිත්වා යානකාරණපරිදීපනං. සො හි “මා භගවන්තං සීතං බාධයිත්ථ, මා උණ්භං, මා ඩංසාදිසම්ඵස්සො බාධයිත්ථා”ති තථා කරිත්වා අට්ඨාසි. තත්ථ කිඤ්චාපි සත්තාභවද්දලිකාය උණ්භමෙව නත්ථී, සවෙ පන අන්තරන්තරා මෙසො විගච්ඡෙය්‍යා උණ්භං භවෙය්‍යා, තම්පි නං මා බාධයිත්ථාති එවං තස්ස චින්තෙතුං යුත්තං. විද්ධන්ති උබ්බිද්ධං; මෙසවිගමෙන දුරිභූතන්ති අත්ථො. විගතවලාභකන්ති අපගතමෙසං. දෙවන්ති ආකාසං. සකචණ්ණන්ති අත්තනො රූපං.

සුඛො විවෙකොති නිබ්බානසඬ්ඛාතො උපධිවිවෙකො සුඛො. තුට්ඨස්සාති චතුමග්ගඤ්ඤාණසන්තොසෙන සන්තුට්ඨස්ස. සුතධම්මස්සාති පකාසිතධම්මස්ස. පස්සතොති තං විවෙකං යං වා කිඤ්චි පස්සිතබ්බං නාම, තං සබ්බං අත්තනො විරියබලාධිගතෙන ඤ්ඤාණචක්ඛුනා පස්සන්තස්ස. අබ්‍යාපජ්ජන්ති අකුප්පනභාවො; එතෙන මෙත්තාපුබ්බභාගො දස්සිතො. පාණභූතෙසු සංයමොති සත්තෙසු ච සංයමො; අවිහිංසනභාවො සුඛොති අත්ථො. එතෙන කරුණාපුබ්බභාගො දස්සිතො. සුඛා විරාගතා ලොකෙති විතරාගතාපි සුඛාති දීපෙති. කාමානං සමතික්කමොති යා “කාමානං සමතික්කමො”ති වුච්චති; සා විරාගතාපි සුඛාති අත්ථො. එතෙන අනාගාමිමග්ගො කථිතො. අස්මිමානස්ස යො විනයොති ඉමිනා පන අරභන්තං කථිතං; අරභන්තඤ්ඤි අස්මිමානස්ස “පස්සද්ධිවිනයො”ති වුච්චති. ඉතො පරඤ්ච සුඛං නාම නත්ථී, තෙනාහ “එතං වෙ පරමං සුඛං”න්ති.

මුවලින්දකපා නිට්ඨිතා.

රාජායතනකපා

6. මුවලින්දමුලාති මහාබොධිතො පාචිනකොණෙ යීතමුවලින්දරුක්ඛමුලා. රාජායතනන්ති දක්ඛිණදිසාභාගෙ යීතං රාජායතනරුක්ඛං උපසඬ්ඛමි. තෙන බො පන සමයෙනාති කතරෙන සමයෙන. භගවතො කීර රාජායතනමුලෙ සත්තාහං එකපල්ලඬ්ඛකෙන නිසින්තස්ස සමාධිතො වුට්ඨානදිවසෙ අරුණුග්ගමනවෙලායමෙව “භොජනකිච්චෙන භවිතබ්බ”න්ති ඤ්ඤත්වා සක්කො දෙවරාජා ඔසධභරීතකං උපනෙසි. භගවා තං පරිභුඤ්ඤී, පරිභුන්තමත්තස්සෙව

සරීරකිච්චං අහොසි. සක්කො මුඛොදකං අදාසි. භගවා මුඛං ධොවිත්වා තස්මිංයෙව රුක්ඛමුලෙ නිසීදි. එවං උග්ගතෙ අරුණමහි නිසින්තෙ භගවති.

තෙන බො පන සමයෙන තපුස්සහල්ලිකා වාණිජාති තපුස්සො ච හල්ලිකො වාති ද්වෙ භාතරො වාණිජා. උක්කලාති උක්කලජනපදතො. තං දෙසන්ති යස්මිං දෙසෙ භගවා විහරති. කතරස්මිඤ්ච දෙසෙ භගවා විහරති? මජ්ඣිමදෙසෙ. තස්මා මජ්ඣිමදෙසං ගන්තුං අද්ධානමග්ගපටිපන්නා හොන්තීති අයමෙත්ථ අත්ථො. ඤාතිසාලොහිතා දෙවතාති තෙසං ඤාතිභූතපුබ්බා දෙවතා. එතදවොවාති සා කිර තෙසං සබ්බසකටාති අප්පවත්තීති අකාසි. තතො තෙ කිං ඉදන්ති මග්ගදෙවතානං බලිං අකංසු. තෙසං බලිකම්මකාලෙ සා දෙවතා දිස්සමානෙනෙව කායෙන එතං අවොච. මන්ථෙත ච මධුපිණ්ඩිකාය වාති අබද්ධසත්තුතා ච සප්පිමධුඵාණිතාදීහි යොජෙත්වා බද්ධසත්තුතා ච. පතිමානෙථාති උපට්ඨහථ. තං වොති තං පතිමානනං තුම්භාකං හවිස්සති දීසරත්තං හිතාය සුඛාය. යං අම්භාකන්ති යං පටිග්ගහණං අම්භාකං අස්ස දීසරත්තං හිතාය සුඛාය. භගවතො එතදහොසීති යො කිරස්ස පධානානුයොගකාලෙ පත්තො අහොසි, සො සුජාතාය පායාසං දාතුං ආගච්ඡන්තියා එව අන්තරධාසි. තෙනස්ස එතදහොසි - “පත්තො මෙ නත්ථී, පුරිමකාපි ච න බො තථාගතා හත්ථෙසු පටිග්ගණ්හන්ති, කිම්හි නු බො අහං පටිග්ගණ්හෙයාං මන්ථඤ්ච මධුපිණ්ඩිකඤ්චා” ති.

පරිච්ඡක්කමඤ්ඤායාති ඉතො පුබ්බෙව භගවතො සුජාතාය දින්තහොජනංයෙව ඔජානුප්පබන්ධනවසෙන අට්ඨාසි, එත්තකං කාලං නෙව ජීසච්ඡා න පිපාසා න කායදුබ්බලායං අහොසි. ඉදාති පනස්ස ආහාරං පටිග්ගහෙතුකාමතාය “න බො තථාගතා” තිආදිනා නයෙන පරිච්ඡක්කො උදපාදි. තං එවං උප්පන්නං අත්තතො වෙතසා භගවතො වෙතොපරිච්ඡක්කමඤ්ඤාය. චතුද්දිසාති චතුහි දිසාහි. සෙලමයෙ පත්තෙති මුග්ගවණ්ණසෙලමයෙ පත්තෙ. ඉදංයෙව භගවා පටිග්ගහෙසි, තෙයෙව සන්ධාය වුත්තං. චත්තාරො පන මහාරාජානො පධමං ඉන්දනීලමණිමයෙ පත්තෙ උපනාමෙසුං, න තෙ භගවා අග්ගහෙසි. තතො ඉමෙ චත්තාරොපි මුග්ගවණ්ණසිලාමයෙ පත්තෙ උපනාමෙසුං, භගවා චත්තාරොපි පත්තෙ අග්ගහෙසි තෙසං පසාදානුරක්ඛණත්ථාය, නො මහිච්ඡතාය. ගහෙත්වා ච පන චත්තාරොපි යථා එකොච පත්තො හොති තථා අධිට්ඨහි, චතුත්තම්පි එකසදිසො පුඤ්ඤචිපාතො අහොසි. එවං එකං කත්වා අධිට්ඨිතෙ පටිග්ගහෙසි භගවා පච්චග්ගෙස සෙලමයෙ පත්තෙ මන්ථඤ්ච මධුපිණ්ඩිකඤ්ච. පච්චග්ගෙසති පච්චග්ගස්මිං; පාටෙක්කං මහග්ගස්මින්ති අත්ථො. අථ වා පච්චග්ගෙසති අහිනවෙ අබ්භුණ්හෙ; තඬ්ඬණෙ නිබ්බත්තස්මින්ති අත්ථො. ද්වෙ වාචා එතෙසං අහෙසුන්ති ද්වෙචාවිකා. අථ වා ද්වීහි වාචාහි උපාසකභාවං පත්තාති අත්ථො.

තෙ එවං උපාසකභාවං පටිවෙදෙත්වා හගවන්තං ආහංසු - “කස්ස දානි හන්තෙ අම්හෙහි අජ්ජ පට්ඨාය අභිවාදනපච්චුට්ඨානං කාතඛ්ඛ”න්ති? අථ හගවා සීසං පරාමසී, කෙසා හත්ථෙ උග්ගිංසු. තෙ තෙසං අදාසි “ඉමෙ තුම්හෙ පරිහරවා”ති. තෙ කෙසධාතුයො උභිත්වා අමතෙතෙව අභිසිත්තා හට්ඨතුට්ඨා හගවන්තං වන්දිත්වා පක්කමිංසු.

රාජායතනකපා නිට්ඨිතා.

බ්‍රහ්මයාවනකපා

7. අථ ඛො හගවා සත්තාහස්ස අව්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨහින්වා වුත්තජ්ජකාරමෙතං සඛ්ඛං කිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා රාජායතනමුලා පුනපි යෙන අජපාලනිග්‍රොධො තෙත්‍රපසඬිකමි. පරිචිතක්කො උදපාදීති තස්මිං නිසින්තමත්තස්සෙව සඛ්ඛබ්බද්ධානං ආචිණ්ණසමාචිණ්ණො අයං චෙතසො පරිචිතක්කො උදපාදි. කස්මා පනායං සඛ්ඛබ්බද්ධානං උජ්ජජ්ජතීති? ධම්මස්ස මහන්තභාවං ගරුභාවං භාරියභාවං පච්චවෙක්ඛණාය බ්‍රහ්මුතා යාවිතෙ දෙසෙතුකාමතාය ව. ජානන්ති හි බුද්ධා “එවං පරිචිතක්කිතෙ බ්‍රහ්මා ආගන්ත්වා ධම්මදෙසනං යාවිස්සති, තතො සත්තා ධම්මෙ ගාරවං උජ්ජාදෙස්සන්ති, බ්‍රහ්මගරුකො හි ලොකසන්තිවාසො”ති. ඉති ඉමෙහි ද්විහි කාරණෙහි අයං චිතක්කො උජ්ජජ්ජතීති.

තත්ථ අධිගතො ඛො මායායන්ති අධිගතො ඛො මෙ අයං. ආලයරාමාති සත්තා පඤ්ච කාමගුණෙ අල්ලීයන්ති, තස්මා තෙ “ආලයා”ති වුච්චන්ති. තෙහි ආලයෙහි රමන්තීති ආලයරාමා. ආලයෙසු රතාති ආලයරතා. ආලයෙසු සුට්ඨුමුදිතාති ආලයසම්මුදිතා. යදිදන්ති නිපාතො. තස්ස යානං සන්ධාය “යං ඉද”න්ති පටිච්චසමුප්පාදං සන්ධාය “යො අය”න්ති එවමත්ථො දට්ඨඛ්ඛො. ඉදජ්ජච්චයතාපටිච්චසමුප්පාදොති ඉමෙසං පච්චයා ඉදජ්ජච්චයා, ඉදජ්ජච්චයාව ඉදජ්ජච්චයතා, ඉදජ්ජච්චයතා ව සා පටිච්චසමුප්පාදො වාති ඉදජ්ජච්චයතාපටිච්චසමුප්පාදො. සො මමස්ස කිලමථොති යා අජානන්තානං දෙසනා නාම, සො මම කිලමථො අස්ස; සා මම විහෙසා අස්සාති අත්ථො. හගවන්තන්ති හගවතො. අනච්ඡරියාති අනු අච්ඡරියා. පටිහංසුති පටිභානසඬිඛාතස්ස ඤාණස්ස ගොවරා අහෙසුං, පරිචිතක්කයිතඛ්ඛභාවං පාපුණිංසු.

හලන්ති එත්ථ හකාරො නිපාතමත්තො; අලන්ති අත්ථො. පකාසිතුන්ති දෙසිතුං. අලං දානි මෙ ඉමං කිච්චෙත අධිගතං ධම්මං දෙසෙතුන්ති වුත්තං භොති. පටිසොතගාමීන්ති පටිසොතං වුච්චති නිඛ්ඛානං; නිඛ්ඛානගාමීන්ති අත්ථො. රාගරත්තාති කාමරාගහවරාගදිට්ඨිරාගෙන රත්තා. න දක්ඛන්තීති න

පස්සිස්සන්ති. තමොබන්ධෙන ආවුටාති අවිජ්ජාරාසිනා අජ්ඣොත්ථටා. අජ්ජපොස්සුක්කතායාති නිරුස්සුක්කභාවෙන; අදෙසෙතුකාමතායාති අත්ථො.

8. යත්‍ර හි නාමාති යස්මිං නාම ලොකෙ. භගවතො පුරතො පාතුරභොසීති ධම්මදෙසනායාවනත්ථං. දසසු වක්කවාලසහස්සෙසු මහාබ්‍රහ්මානො ගභන්වා ආගම්ම භගවතො පුරතො පාතුරභොසී. අජ්ජපරජක්ඛජාතිකාති පඤ්ඤාමයෙ අක්ඛම්හි අජ්ජං රාගදොසමොහරජං එතෙසං එවංසභාවාති අජ්ජපරජක්ඛජාතිකා. භවිස්සන්ති ධම්මස්ස අඤ්ඤාතාරොති පටිච්ඡික්ඛිතාරො.

පාතුරභොසීති පාතුභවි. සමලෙහි වින්තිතොති රාගාදීහි මලෙහි සමලෙහි ඡහි සත්ථාරෙහි වින්තිතො. අපාපුරෙතන්ති විචර එතං. අමතස්ස ද්වාරන්ති අමතස්ස නිබ්බානස්ස ද්වාරභූතං අරියමග්ගං. සුඤ්ඤානු ධම්මං විමලෙනානුබුද්ධන්ති ඉමෙ සත්තා රාගාදිමලානං අභාවතො විමලෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන අනුබුද්ධං වතුසච්චධම්මං සුඤ්ඤානු.

සෙලෙ යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතොති සෙලමයෙ එකග්ගෙන පබ්බතමුද්ධනි යථාඨිතොව යථා වක්ඛුමා පුරිසො සමන්තතො ඡනතං පස්සෙය්‍ය, ත්වම්පි සුමෙධ සුන්දරපඤ්ඤ සබ්බඤ්ඤානඤ්ඤාණෙන සමන්තවක්ඛු භගවා ධම්මමයං පඤ්ඤාමයං පාසාදමාරුග්ග සයං අපෙතසොකො සොකාවතිණ්ණං ජාතිජරාහිභූතඤ්ච ඡනතං අවෙක්ඛස්සු උපධාරය.

උට්ඨෙහීති භගවතො ධම්මදෙසනත්ථං. වාරිකවරණං යාවන්තො භණ්ති. වීරාතිආදීසු භගවා වීරියවන්තතාය වීරො. දෙවපුත්තමච්චුකිලෙසාහිසඨිබාරමාරානං විජිතත්තා විජිතසඨිගාමො. ජාතිකන්තාරාදිනිත්ථරණසමත්ථතාය සත්ථවාහො. කාමච්ඡන්දඉණස්ස අභාවතො අණණො.

9. අජ්ඣොසනන්ති යාවනං. බුද්ධවක්ඛුනාති ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තඤ්ඤාණෙන ච ආසයානුසයඤ්ඤාණෙන ච. ඉමෙසඤ්ඤි ද්විත්තං ඤාණානං බුද්ධවක්ඛුති නාමං. අජ්ජපරජක්ඛාති පඤ්ඤාවක්ඛුම්හි රාගාදිරජං අජ්ජං යෙසං, තෙ අජ්ජපරජක්ඛා. යෙසං තං මහන්තං තෙ මහාරජක්ඛා. යෙසං සද්ධාදීනි ඉන්ද්‍රියානි තික්ඛානි තෙ තික්ඛිත්තද්‍රියා. යෙසං තානි මුද්දනි තෙ මුද්දිත්තද්‍රියා. යෙසං තෙයෙව සද්ධාදයො ආකාරා සුන්දරා තෙ ස්වාකාරා. යෙසං තෙයෙව සද්ධාදයො ආකාරා අසුන්දරා තෙ ද්වාකාරා. යෙ කථිතකාරණං සල්ලක්ඛෙන්ති, සුඛෙන සක්කා භොන්ති විඤ්ඤාපෙතුං තෙ සුවිඤ්ඤාපයා. යෙ පරලොකඤ්ච වජ්ජඤ්ච භයතො පස්සන්ති තෙ පරලොකවජ්ජභයදස්සාවිතො. උජ්ජලිනියන්ති උජ්ජලවතො. ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. අන්තොනිමුග්ගපොසීනීති යාති උදකස්ස අන්තො නිමුග්ගානෙව පොසයන්ති.

සමොදකං ධීතානීති උදකෙන සමං ධීතානී. උදකං අවචුග්ගමිම ධීතානීති උදකං අනික්කමිත්වා ධීතානී.

අපාරුතාති විවටා. අමතස්ස ද්වාරාති අරියමග්ගො. සො හි අමතසඬිබාතස්ස නිබ්බානස්ස ද්වාරං. පමුඤ්චන්තු සද්ධන්ති සබ්බෙ අත්තනො සද්ධං පමුඤ්චන්තු. පච්ඡිමපදද්වයෙ අයමත්ථො, අහඤ්ඤි අත්තනො පගුණං සුප්පවත්තිමපි ඉමං පණීතං උත්තමං ධම්මං කායවාචාකිලමථසඤ්ඤී හුත්වා මනුජෙසු දෙවමනුස්සෙසු න භාසිත්ති.

බ්‍රහ්මයාවනකපා නිට්ඨිතා.

පඤ්චවග්ගියකපා

10. පණ්ඩිතොති පණ්ඩිච්චෙන සමන්තාගතො. බ්‍යත්තොති වෙය්‍යන්තියෙන සමන්තාගතො. මෙධාවීති යානුප්පත්තියා පඤ්ඤාය සමන්තාගතො. අප්පරජක්ඛජාතිකොති සමාපත්තියා වික්ඛම්භිතත්තා නික්කිලෙසජාතිකො විසුද්ධසත්තො. ආජානිස්සතීති සල්ලක්ඛෙස්සති පටිච්ඡක්ඛිස්සති. හගවතොපි බො ඤාණං උදපාදීති සබ්බඤ්ඤාඤාඤාණං උප්පජ්ජි “ඉතො සත්තමදිවසමත්ථකෙ කාලංකත්වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ නිබ්බත්තො”ති. මහාජානියොති සත්තදිවසබ්හන්තරෙ පත්තබ්බමග්ගඵලතො පරිහීනත්තා මහතී ජාති අස්සාති මහාජානියො අක්ඛණෙ නිබ්බත්තත්තා. අභිදොසකාලංකතොති හියොසා කාලංකතො, සොපි නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නිබ්බත්තොති අද්දස. බහුකාරාති බහුපකාරා. පධානපහිතත්තං උපට්ඨහිංසුති පධානත්ථාය පෙසිතත්තභාවං මුඛොදකදානාදිනා උපට්ඨහිංසු.

11. අන්තරා ව ගයං අන්තරා ව බොධිත්ති උපකො බොධිමණ්ඩස්ස ව ගයාය ව අන්තරෙ හගවන්තං අද්දස. අද්ධානමග්ගජ්ජපට්ඨපන්තන්ති අද්ධානමග්ගං පට්ඨපන්තං.

සබ්බාහිභුති සබ්බං තෙභුමකධම්මං අභිභවිත්වා ධීතො. සබ්බවිදුති සබ්බං චතුභුමකධම්මං අවෙදිං අඤ්ඤාසිං. සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනුපලිත්තොති සබ්බෙසු තෙභුමකධම්මෙසු කිලෙසලෙපෙන අලිත්තො. සබ්බඤ්ඤාභොති සබ්බං තෙභුමකධම්මං ජහිත්වා ධීතො. තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තොති තණ්හක්ඛයෙ නිබ්බානෙ ආරම්මණතො විමුත්තො. සයං අභිඤ්ඤායාති සබ්බං චතුභුමකධම්මං අත්තනාව ජානිත්වා. කමුද්දිසෙය්‍යන්ති කං අඤ්ඤං “අයං මෙ ආචරියො”ති උද්දිසෙය්‍යං.

න මෙ ආවරියො අත්ථීති ලොකුත්තරධම්මෙ මය්හං ආවරියො නාම නත්ථී. නත්ථී මෙ පටිපුග්ගලොති මය්හං පටිභාගපුග්ගලො නාම නත්ථී. සීතිභුතොති සබ්බකිලෙසග්ගිනිබ්බාපනෙන සීතිභුතො. කිලෙසානංයෙව නිබ්බුතත්තා නිබ්බුතො.

කාසීනං පුරන්ති කාසිරට්ඨෙ නගරං. ආහඤ්ජං අමතදුන්දුභින්ති ධම්මවක්කජපටිලාභාය අමතහෙරිං පහරිස්සාමීති ගච්ජාමි.

අරහසී අනන්තජීනොති අනන්තජීනො භවිතුං යුත්තො. හුපෙය්‍යපාචුසොති ආචුසො ඵචම්පි නාම භවෙය්‍ය. සීසං ඔකම්පෙත්වාති සීසං වාලෙත්වා.

12. සණ්ඨපෙසුන්ති කතිකං අකංසු. බාහුල්ලිකොති වීචරබාහුල්ලාදීනං අත්ථාය පටිපන්තො. පධානවිබිභන්තොති පධානතො විබිභන්තො භට්ඨො පරිභීතො. ආවත්තො බාහුල්ලායාති වීචරාදිබ්බුලභාවත්ථාය ආවත්තො. ඔදහථ භික්ඛවෙ සොතන්ති උපනෙථ භික්ඛවෙ සොතං; සොතින්ද්‍රියං ධම්මසචනත්ථං අභිමුඛං කරොථාති අත්ථො. අමතමධිගතන්ති අමතං නිබ්බානං මයා අධිගතන්ති දස්සෙති. ඉරියායාති දුක්කරඉරියාය. පටිපදායාති දුක්කරපටිපදාය. අභිජානාථ මෙ නොති අභිජානාථ නු මෙ සමනුපස්සථ. ඵචරූපං භාසිතමෙතන්ති ඵතං ඵචරූපං වාකායං භාසිතන්ති අත්ථො. අසක්ඛී ඛො භගවා පඤ්චවග්ගියෙ භික්ඛු සඤ්ඤාපෙතුන්ති “අහං බුද්ධො”ති ජානාපෙතුං අසක්ඛී.

13. වක්ඛුකරණීති පඤ්ඤාවක්ඛුං සන්ධායාහ. ඉතො පරං සබ්බං පදත්ථතො උත්තානමෙව. අධිජ්ජායානුසන්ධියොජනාදිහෙදතො පන පපඤ්චසුදනියා මජ්ඣිමට්ඨකථායං චුත්තනෙයන වෙදිතබ්බං. ඉතො පට්ඨාය භි අතිවිත්ථාරභීරුකස්ස මහාජනස්ස විත්තං අනුරක්ඛන්තා සුත්තන්තකථං අවණ්ණුයිත්වා විනයකථංයෙව වණ්ණුයිස්සාම.

18. සාව තස්ස ආයස්මතො උපසම්පදා අහොසීති ආසාල්භීපුණ්ණමාය අට්ඨාරසභි දෙවතාකොට්ඨි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතස්ස “ඵභි භික්ඛු”ති භගවතො වචනෙන අභිනිජ්ජන්තා සාව තස්ස ආයස්මතො ඵභිභික්ඛුපසම්පදා අහොසී.

19. අථ ඛො ආයස්මතො ව වජ්ජස්සාති ආදිම්භි වජ්ජත්ථෙරස්ස පාටිපදදිවසෙ ධම්මවක්ඛුං උදපාදි, හද්දියත්ථෙරස්ස දුතියදිවසෙ, මහානාමත්ථෙරස්ස තතියදිවසෙ, අස්සජිත්ථෙරස්ස චතුත්ථීයන්ති. ඉමෙසඤ්ච පන භික්ඛුනං කම්මට්ඨානෙසු උජ්ජන්තමලවිසොධනත්ථං භගවා අත්තොවිභාරෙයෙව අහොසී. උජ්ජන්තෙ උජ්ජන්තෙ කම්මට්ඨානමලෙ ආකාසෙන ගන්ත්වා මලං විනොදෙසී. පක්ඛස්ස පන පඤ්චමීයං සබ්බෙ තෙ

එකතො සන්නිපාතෙත්වා අනත්තසුත්තෙන ඔවදි. තෙන චුත්තං “අථ ඛො භගවා පඤ්චවග්ගියෙ”තිආදි.

24. තෙන ඛො පන සමයෙන ඡ ලොකෙ අරහන්තො භොන්තීති පඤ්චමියා පක්ඛස්ස ලොකස්මිං ඡ මනුස්සා අරහන්තො භොන්තීති අත්ථො.

පඤ්චවග්ගියකථා නිට්ඨිතා.

පබ්බජ්ජාකථා

31. පුබ්බානුපුබ්බකානන්ති පචේණිවසෙන පොරාණානුපොරාණානන්ති අත්ථො. තෙන ඛො පන සමයෙන එකසට්ඨි ලොකෙ අරහන්තො භොන්තීති පුරිමා ඡ ඉමෙ ව පඤ්චපඤ්ඤාසාති අත්තොවස්සමිහියෙව එකසට්ඨි මනුස්සා අරහන්තො භොන්තීති අත්ථො.

තත්‍ර යසආදීනං කුලපුත්තානං අයං පුබ්බයොගො - අතීතෙ කීර පඤ්චපඤ්ඤාසජනා සභායකා වග්ගඛන්ධෙන පුඤ්ඤාති කරොන්තා අනාඨසරීරාති පටිඡග්ගන්තා විචරන්ති, තෙ එකදිවසං ගබ්හිනිං ඉත්ථිං කාලංකතං දිස්වා “කුමාපෙස්සාමා”ති සුසානං නීහරිංසු. තෙසු පඤ්ච ඡනෙ “තුම්හෙ කුමාපෙථා”ති සුසානෙ ධපෙත්වා සෙසා ගාමං පටිට්ඨා. යසො දාරකො තං සරීරං විජ්ඣන්තවා පරිවත්තෙන්වා ව කුමාපයමානො අසුභසඤ්ඤං පටිලභී. සො ඉතරෙසමිපි චතුත්තං ඡනානං “පස්සථ භො ඉමං අසුභං පටිකුල”න්ති දස්සෙසි. තෙපි තත්ථ අසුභසඤ්ඤං පටිලභිංසු. තෙ පඤ්චපි ඡනා ගාමං ගන්ත්වා සෙසසභායකානං කථයිංසු. යසො පන දාරකො ගෙහමිපි ගන්ත්වා මාතාපිතුන්තඤ්ච භරියාය ව කථෙසි. තෙ සබ්බෙපි අසුභං භාවයිංසු. අයමෙතෙසං පුබ්බයොගො. තෙනායස්මතො යසස්ස නාටකජනෙසු සුසානසඤ්ඤායෙව උජ්ජජ්ජි, තායෙව ව උපනිස්සයසම්පත්තියා සබ්බෙසං විසෙසාධිගමො නිබ්බන්තීති.

අථ ඛො භගවා භික්ඛු ආමන්තෙසීති භගවා යාව පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා, තාව ඛාරාණසියං විහරන්තො එකදිවසං තෙ බීණාසවෙ සට්ඨි භික්ඛු ආමන්තෙසී.

32. දිබ්බා නාම දිබ්බෙසු විසයෙසු ලොහපාසා. මානුසා නාම මානුසකෙසු විසයෙසු ලොහපාසා. මා එකෙන ද්වෙති එකෙන මග්ගෙන ද්වෙ මා අගමිත්ථ. අස්සවනතාති අස්සවනතාය. පරිභායන්තීති අනධිගතං නාධිගච්ඡන්තා විසෙසාධිගමතො පරිභායන්ති.

33. අන්තකාති ලාමක භීතසත්ත. අන්තලික්ඛවරොති රාගපාසං සන්ධායාහ. තඤ්භි සො “අන්තලික්ඛවරො”ති මන්ත්වා ආහ.

34. නානාදිසා නානාජනපදානි නානාදිසතො ච නානාජනපදතො ච. අනුජානාමි භික්ඛවෙ තුම්භෙව දානි තාසු තාසු දිසාසු තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පබ්බාජෙථානිආදිමිහි පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං කුලපුත්තං පබ්බාජෙත්තෙන යෙ පරතො “න භික්ඛවෙ පඤ්චහි ආබාධෙහි චුට්ඨො පබ්බාජෙතබ්බො”තිආදිං කත්වා යාව “න අන්ධමුගඛධිරො පබ්බාජෙතබ්බො”ති එවං පටික්ඛිත්තා පුග්ගලා, තෙ චජ්ජෙත්වා පබ්බජ්ජාදොසවිරහිතො පුග්ගලො පබ්බාජෙතබ්බො. සොපි ච මාතාපිතුහි අනුඤ්ඤාතොයෙව. තස්ස අනුජානනලක්ඛණං “න භික්ඛවෙ අනනුඤ්ඤාතො මාතාපිතුහි පුත්තො පබ්බාජෙතබ්බො, යො පබ්බාජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨසා”ති එතස්මිං සුත්තෙ චණ්ණයිස්සාම.

එවං පබ්බජ්ජාදොසවිරහිතං මාතාපිතුහි අනුඤ්ඤාතං පබ්බාජෙත්තෙනාපි ච සවෙ අච්ඡින්නකෙසො හොති, එකසීමාය ච අඤ්ඤෙපි භික්ඛු අත්ථී, කෙසච්ඡෙදනත්ථාය භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡිතබ්බං. තස්ස ආපුච්ඡනාකාරං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සඬ්ඝං අපලොකෙතුං භණ්ඩුකම්මායා”ති එත්ථ චණ්ණයිස්සාම. සවෙ ඔකාසො හොති, සයං පබ්බාජෙතබ්බො. සවෙ උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීහි ධ්‍යාවටො හොති, ඔකාසං න ලහති, එකො දහරහික්ඛු චත්තබ්බො “එතං පබ්බාජෙහී”ති. අවුත්තොපි වෙ දහරහික්ඛු උපජ්ඣායං උද්දිස්ස පබ්බාජෙති, වට්ටති. සවෙ දහරහික්ඛු නත්ථී, සාමණෙරොපි චත්තබ්බො “එතං බණ්ඩසීමං නෙත්වා පබ්බාජෙත්වා කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා එහී”ති. සරණානි පන සයං දාතබ්බානි. එවං භික්ඛුනාව පබ්බජ්ජො හොති. පුරිසඤ්ඤි භික්ඛුතො අඤ්ඤො පබ්බාජෙතුං න ලහති, මාතුගාමං භික්ඛුනිතො අඤ්ඤො. සාමණෙරො පන සාමණෙරී වා ආණත්තියා කාසායානි දාතුං ලහති. කෙසොරොපනං යෙන කෙනචි කතං සුකතං.

සවෙ පන හබ්බරුපො හොති සහෙතුකො ඤාතො යසස්සී කුලපුත්තො, ඔකාසං කත්වාපි සයමෙව පබ්බාජෙතබ්බො. “මත්තිකාමුට්ඨීං ගහෙත්වා න්භායිත්වා කෙසෙ තෙමෙත්වා ආගච්ඡාහී”ති ච පන න විස්සජ්ජෙතබ්බො. පබ්බජ්ජුකාමානඤ්ඤි පයමං බලවඋස්සාහො හොති, පච්ඡා පන කාසායානි ච කෙසහරණසත්ථකඤ්ච දිස්වා උත්රසන්ති, එත්තොයෙව පලායන්ති, තස්මා සයමෙව නභානතිත්ථං නෙත්වා සවෙ නානිදහරො හොති, “නභාහී”ති චත්තබ්බො. කෙසා පනස්ස සයමෙව මත්තිකං ගහෙත්වා ධොවිතබ්බො. දහරකුමාරකො පන සයං උදකං ඔතරිත්වා ගොමයමත්තිකාහි සංසිත්වා නභාපෙතබ්බො. සවෙපිස්ස කච්ඡු වා පිලකා වා හොන්ති, යථා මාතා පුත්තං න ජීගුච්ඡති, එවමෙව අජීගුච්ඡත්තෙන සාධුකං හත්ථපාදසීසානි සංසිත්වා නභාපෙතබ්බො. කස්මා? එත්තකෙන හි උපකාරෙන කුලපුත්තා ආචරියුපජ්ඣායෙසු ච සාසනෙ ච බලවසීනෙහා තිබ්බගාරවා අනිචත්තිධම්මා

හොත්ති, උප්පන්නං අනභිරතීං විනොදෙත්වා ථෙරභාවං පාපුණන්ති, කතඤ්ඤ කතවෙදිනො හොත්ති.

එවං නභාපනකාලෙ පන කෙසමස්සුං ඔරොපනකාලෙ වා “ත්වං ඤාතො යසස්සී, ඉදානි මයං තං නිස්සාය පච්චයෙහි න කිලමිස්සාමා”ති න වත්තඛිබ්බො, අඤ්ඤාපි අනියායානිකකථා න කථෙත්ඛිබ්බා. අථ ඛිවස්ස “ආචුසො, සුට්ඨු උපධාරෙහි සතිං උපට්ඨාපෙහී”ති වත්වා තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්ඛිබ්බං, ආචික්ඛන්තෙන ච වණ්ණසණ්ඨානගන්ධාසයොකාසවසෙන අසුච්ඡෙගුච්ඡපටිකුලභාවං නිජ්ජීවනිස්සත්භාවං වා පාකටං කරොත්තෙන ආචික්ඛිත්ඛිබ්බං. සචෙ හි සො පුඛිබ්බෙ මද්දිතසඛිබ්බාරො හොති භාවිතභාවනො, කණ්ටකවෙධාපෙක්ඛො විය පරිපක්කගණ්ඨො, සුරියුග්ගමනාපෙක්ඛං විය ච පරිණතපදුමං, අථස්ස ආරද්ධමත්තෙ කම්මට්ඨානමනසිකාරෙ ඉන්දාසනී විය පඛිබ්බෙන කිලෙසපඛිබ්බෙන චුණ්ණයමානංයෙව ඤාණං පචත්තති, බුරග්ගෙයෙව අරහත්තං පාපුණාති. යෙ හි කෙචි බුරග්ගෙ අරහත්තං පත්තා, සඛිබ්බෙ තෙ එවරුපං සචනං ලභිත්වා කලායාණමිත්තෙන ආචරියෙන දින්නනයං නිස්සාය නො අනිස්සාය. තස්මාස්ස ආදිතොච එවරුපී කථා කථෙත්ඛිබ්බාති.

කෙසෙසු පන ඔරොපිතෙසු හලිද්දිචුණ්ණෙන වා ගන්ධචුණ්ණෙන වා සීසඤ්ච සරිරඤ්ච උඛිබ්බට්ඨෙත්වා ගිහිගන්ධං අපනෙත්වා කාසායානී තික්ඛන්තුං වා ද්වික්ඛන්තුං වා සකිං වා පටිග්ගාගෙත්ඛිබ්බො. අථාපිස්ස හත්ථෙ අදත්වා ආචරියො වා උපජ්ඣායො වා සයමෙච අච්ඡාදෙති, වට්ටති. සචෙපි අඤ්ඤං දහරං වා සාමණෙරං වා උපාසකං වා ආණාපෙති “ආචුසො, එතානී කාසායානී ගහෙත්වා එතං අච්ඡාදෙහී”ති තංයෙච වා ආණාපෙති “එතානී ගහෙත්වා අච්ඡාදෙහී”ති සඛිබ්බං වට්ටති. සඛිබ්බං තෙන හික්ඛුනාව දින්නං හොති.

යං පන නිවාසනං වා පාරුපනං වා අනාණත්තියා නිවාසෙති වා පාරුපති වා, තං අපනෙත්වා පුන දාතඛිබ්බං. හික්ඛුනා හි සහත්ථෙත වා ආණත්තියා වා දින්නමෙච කාසාවං වට්ටති, අදින්නං න වට්ටති, සචෙපි තස්සෙච සන්තකං හොති, කො පන වාදො උපජ්ඣායමුලකෙ! අයං “පඨමං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානී වත්ථානී අච්ඡාදාපෙත්වා එකංසං උත්තරාසඛිගං කාරාපෙත්වා”ති එත්ථ විනිච්ඡයො.

හික්ඛුනං පාදෙ වන්දාපෙත්වාති යෙ තත්ථ සන්තිපතිතා හික්ඛු, තෙසං පාදෙ වන්දාපෙත්වා; අථ සරණග්ගහණත්ථං උක්කුටිකං නිසීදාපෙත්වා අඤ්ඤාපලිං පග්ගණ්භාපෙත්වා එවං වදෙහීති වත්තඛිබ්බො. “යමහං වදාමි, තං වදෙහී”ති වත්තඛිබ්බො. අථස්ස උපජ්ඣායෙන වා ආචරියෙන වා “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි”තිආදිනා නයෙන සරණානී දාතඛිබ්බානී යථාචුත්තපටිපාටියාව න උප්පටිපාටියා. සචෙ හි එකපදමපි එකක්ඛරමපි උප්පටිපාටියා දෙති, බුද්ධං

සරණංයෙව වා තික්ඛන්තුං දත්වා පුන ඉතරෙසු එකෙකං තික්ඛන්තුං දෙනි, අදින්නානි හොන්ති සරණානි.

ඉමඤ්ච පන සරණගමනුපසම්පදං පටික්ඛිපිත්වා අනුඤ්ඤාතඋපසම්පදා එකතො සුද්ධියා වට්ටති. සාමණෙරපබ්බජ්ජා පන උභතොසුද්ධියාව වට්ටති, නො එකතො සුද්ධියා. තස්මා උපසම්පදාය සවෙ ආචරියො ඤත්තිදොසඤ්චෙව කම්මවාචාදොසඤ්ච වජ්ජෙත්වා කම්මං කරොති, සුකතං හොති. පබ්බජ්ජාය පන ඉමානි තීණි සරණානි බුකාරධකාරාදීනං බ්‍යඤ්ජනානං යානකරණසම්පදං අභාපෙත්තෙනෙව ආචරියෙනපි අත්තෙවාසිකෙනපි වත්තබ්බානි. සවෙ ආචරියො වත්තුං සක්කොති, අත්තෙවාසිකො න සක්කොති; අත්තෙවාසිකො වා සක්කොති, ආචරියො න සක්කොති; උභොපි වා න සක්කොන්ති, න වට්ටති. සවෙ පන උභොපි සක්කොන්ති, වට්ටති.

ඉමානි ච පන දදමානෙන “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී” ති එවං එකසම්බන්ධානි අනුනාසිකන්තානි වා කත්වා දාතබ්බානි, “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී” ති එවං විච්ඡින්නදිත්වා මකාරන්තානි වා කත්වා දාතබ්බානි. අන්ධකට්ඨකථායං නාමං සාවෙත්වා “අහං හන්තෙ බුද්ධරක්ඛිතො යාවජීවං බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී” ති චුත්තං, තං එකඅට්ඨකථායම්පි නත්ථි, පාළියම්පි න චුත්තං, තෙසං රුචිමත්තමෙව, තස්මා න ගහෙතබ්බං. න හි තථා අවදන්තස්ස සරණං කුප්පතීති.

අනුජානාමී හික්ඛවෙ ඉමෙහි තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජං උපසම්පදන්ති ඉමෙහි බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමීතිආදීහි එවං තික්ඛන්තුං උභතොසුද්ධියා චුත්තෙහි තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජඤ්චෙව උපසම්පදඤ්ච අනුජානාමීති අත්ථො. තත්ථ යස්මා උපසම්පදා පරතො පටික්ඛිත්තා, තස්මා සා එතරහි සරණමත්තෙනෙව න රුහති. පබ්බජ්ජා පන යස්මා පරතො “අනුජානාමී, හික්ඛවෙ, ඉමෙහි තීහි සරණගමනෙහි සාමණෙරපබ්බජ්ජ”න්ති අනුඤ්ඤාතා එව, තස්මා සා එතරහිපි සරණමත්තෙනෙව රුහති. එත්තාවතා හි සාමණෙරභූමියං පතිට්ඨිතො හොති.

සවෙ පනෙස මතිමා හොති පණ්ඩිතජාතිකො, අථස්ස තස්මිංයෙව යානෙ සික්ඛාපදානි උද්දිසිතබ්බානි. කථං? යථා භගවතා උද්දිට්ඨානි. චුත්තඤ්ඤෙතං –

“අනුජානාමී, හික්ඛවෙ, සාමණෙරානං දස සික්ඛාපදානි, තෙසු ච සාමණෙරෙහි සික්ඛිතුං. පාණාතිපාතා වෙරමණී, අදින්නාදානා වෙරමණී, අබ්‍රහ්මචරියා වෙරමණී, මුසාවාදා වෙරමණී, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණී, විකාලභොජනා වෙරමණී, නච්චගීතවාදිතවිසුකදස්සනා වෙරමණී, මාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා වෙරමණී,

උච්චාසයනමහාසයනා වෙරමණී, ජාතරූපරජනපටිග්ගහණා වෙරමණී”ති (මහාව. 106).

අන්ධකට්ඨකථායං පන “අභං, භන්තෙ, ඉත්ථන්තාමො යාවජීවං පාණාතිපානා වෙරමණීසික්ඛාපදං

සමාදියාමී”ති එවං සරණදානං විය සික්ඛාපදදානම්පි චුත්තං, තං නෙව පාළියං න අට්ඨකථාසු අත්ථී, තස්මා යථාපාළියාව උද්දිසිතබ්බානි. පබ්බජ්ජා හි සරණගමනෙහෙව සිද්ධා, සික්ඛාපදානි පන කෙවලං සික්ඛාපරිපූරණත්ථං ජානිතබ්බානි. තස්මා තානි පාළියං ආගතනයෙන උග්ගහෙතුං අසක්කොන්තස්ස යාය කායවි භාසාය අත්ථවසෙනපි ආචික්ඛිතුං වට්ටති. යාව පන අත්තනා සික්ඛිතබ්බසික්ඛාපදානි න ජානාති, සඬ්ඝාටිපත්තච්චරධාරණට්ඨානනිසජ්ජාදීසු පානභොජනාදිවිධිමිහි ව න කුසලො භොති, තාව භොජනසාලං වා සලාකභාජනට්ඨානං වා අඤ්ඤං වා තථාරූපට්ඨානං න පෙසෙතබ්බො, සන්තිකාවචරොයෙව කාතබ්බො, බාලදාරකො විය පටිජග්ගිතබ්බො, සබ්බමස්ස කජ්ජියාකජ්ජියං ආචික්ඛිතබ්බං, නිවාසනපාරූපනාදීසු ආභිසමාවාරිකෙසු විනෙතබ්බො. තෙනාපි “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දසභඩ්ගෙහි සමන්තාගතං සාමණෙරං නාසෙතු”න්ති (මහාව. 108) එවං පරතො චුත්තානි දස නාසනඩ්ගානි ආරකා පරිවජ්ජෙත්වා ආභිසමාවාරිකං පරිපූරෙන්තෙන දසවිධෙ සිලෙ සාධුකං සික්ඛිතබ්බන්ති.

පබ්බජ්ජාකථා නිට්ඨිතා.

දුතියමාරකථා

35. මය්භං බො භික්ඛවෙති මයා බොති අත්ථො. අථ වා යො මය්භං යොනිසො මනසිකාරො, තෙන හෙතුනාති අත්ථො. පුන අනුජ්ජත්තාති එත්ථ විහත්තිං පරිණාමෙත්වා මයාති වත්තබ්බං.

දුතියමාරකථා නිට්ඨිතා.

හද්දවග්ගියකථා

36. හද්දවග්ගියාති තෙ කිර රාජකුමාරා රූපෙන ව චිත්තෙන ව හද්දකා වග්ගබන්ධෙන ව විවරන්ති, තස්මා “හද්දවග්ගියා”ති චුච්චන්ති. තෙන හි වොති එත්ථ වොකාරො නිපාතමත්තො. ධම්මවක්ඛුං උදපාදීති කෙසඤ්චි සොනාපත්තිමග්ගො, කෙසඤ්චි සකදාගාමිමග්ගො, කෙසඤ්චි අනාගාමිමග්ගො උදපාදි. තයොපි හි එතෙ මග්ගා “ධම්මවක්ඛු”ති චුච්චන්ති. තෙ කිර

තුණ්ඩිලජාතකෙ තිංසධුත්තා අහෙසුං, අඵ තුණ්ඩිලොවාදං සුත්වා පඤ්චසීලාති රක්ඛිංසු; ඉදං නෙසං පුබ්බකම්මං.

හද්දවග්ගියකපා නිට්ඨිතා.

උරුවෙලපාටිභාරියකපා

37. පමුබොති පුබ්බඛිගමො. පාමොක්ඛොති උත්තමො විසුද්ධපඤ්ඤො.

38. අනුපහච්චාති අවිනාසෙත්වා. තෙජසා තෙජන්ති අත්තනො තෙජෙන නාගස්ස තෙජං. පරියාදියෙය්‍යන්ති අභිභවෙය්‍යං, විනාසෙය්‍යං වාති. මක්ඛන්ති කොධං. නත්වෙව ච බො අරහා යපා අහන්ති අත්තානං “අරහා අහ”න්ති මඤ්ඤමානො වදන්ති.

39. නෙරඤ්ජරායං භගවාතිආදිකා ගාථායො පච්ඡා පක්ඛිත්තා.

44-9. විස්සජ්ජෙය්‍යන්ති සුක්ඛාපනත්ථාය පසාරෙත්වා ධ්‍යෙය්‍යන්ති අත්ථො. “භන්තෙ ආහර භත්ථ”න්ති එවං වදන්තො විය ඔණුතොති ආහරභත්ථො. උය්‍යොජෙත්වාති විස්සජ්ජෙත්වා. මන්දාමුඛියොති අග්ගිභාජනාති වුච්චන්ති.

51. චිරපටිකාති චිරකාලතො පට්ඨාය.

52. කෙසම්ඝන්තිආදීසු කෙසා එව කෙසම්ඝසං. එස නයො සබ්බත්ථං බාරිකාජන්ති බාරිභාරො.

උරුවෙලපාටිභාරියකපා නිට්ඨිතා.

බිම්බිසාරසමාගමකපා

55. ලට්ඨිවනෙති තාලුය්‍යානෙ. සුජ්ජතිට්ඨෙ චෙතියෙති අඤ්ඤතරස්මිං වටරුක්ඛෙ; තස්ස කිරෙතං නාමං. ද්වාදසනභුතෙහීති එත්ථ එකං නභුතං දසසහස්සාති. අජ්ඣභාසීති තෙසං කඛ්ඛාවච්ඡෙදන්තං අභාසී.

කිසකොවදානොති තාපසවරියාය කිසසරීරත්තා “කිසකො”ති ලද්ධනාමානං තාපසානං ඔවාදකො අනුසාසකො සමානොති අත්ථො. අඵ වා සයං කිසකො තාපසො සමානො වදානො ච අඤ්ඤ ඔවදන්තො අනුසාසන්තොතිපි අත්ථො. කථං පහීනන්ති කෙන කාරණෙන පහීනං. ඉදං වුත්තං භොති - “ත්ථං උරුවෙලවාසීඅග්ගිපරිවාරකානං තාපසානං සයං

ඔවාදාවරියො සමානො කිං දිස්වා පහාසි, පුච්ඡාමි තං එතමන්ථං කෙන කාරණෙන තව අග්ගිභුත්තං පහීන'න්ති.

දුතියගාථාය අයමත්ථො - එතෙ රූපාදිකෙ කාමෙ ඉත්ථියො ව යඤ්ඤා අභිවදන්ති, ස්වාහං එතං සබ්බමිපි රූපාදිකං කාමජ්ජහෙදං ඛන්ධුපට්ඨසු මලන්ති ඤත්වා යස්මා ඉමෙ ශිට්ඨභුත්තජ්ජහෙදා යඤ්ඤා මලමෙව වදන්ති, තස්මා න ශිට්ඨෙ න භුතෙ අරඤ්ඡිං; ශිට්ඨෙ වා භුතෙ වා නාහිරමිත්ති අත්ථො.

තතියගාථාය - අථ කොචරහීති අථ ක්චචරහී. සෙසං උත්තානමෙව.

චතුත්ථගාථාය - පදන්ති නිබ්බානපදං. සන්තසභාවතාය සන්තං. උපධීනං අභාවෙන අනුපධිකං. රාගකිඤ්චනාදීනං අභාවෙන අකිඤ්චනං. තීසු භවෙසු අලග්ගතාය යං කාමභවං යඤ්ඤා වදන්ති, තස්මිමිපි කාමභවෙ අසන්තං. ජාතිජරාමරණානං අභාවෙන අනඤ්ඤථාභාවී. අත්තනා භාවිතෙන මග්ගෙනෙව අධිගන්තබ්බං, න අඤ්ඤෙන කෙනවි අධිගමෙනබ්බන්ති අනඤ්ඤනෙය්‍යං. යස්මා ඊදිසං පදමද්දසං, තස්මා න ශිට්ඨෙ න භුතෙ අරඤ්ඡිං. තෙන කිං දස්සෙති? යො අහං දෙවමනුස්සලොකසම්පත්තිසාධකෙ න ශිට්ඨෙ න භුතෙ අරඤ්ඡිං, සො කිං වක්ඛාමි “එත්ථ නාම මෙ දෙවමනුස්සලොකෙ රතො මනො”ති.

56. එවං සබ්බලොකෙ අනහිරතිභාවං පකාසෙත්වා අථ ඛො ආයස්මා උරුචෙලකස්සපො “සාවකොභමස්මී”ති එවං භගවතො සාවකභාවං පකාසෙසී. තඤ්ච ඛො ආකාසෙ විවිධානි පාටිභාරියානි දස්සෙත්වා. ධම්මචක්ඛුන්ති සොතාපත්තිමග්ගඤ්ඤාණං.

57. අස්සාසකානි ආසීසනා; පත්ථනානි අත්ථො. එසාහං භන්තෙති එත්ථ පන කිඤ්චාපි මග්ගජ්ජට්ඨෙධෙනෙවස්ස සිද්ධං සරණගමනං, තත්ථ පන නිච්ඡයගමනමෙව ගතො, ඉදානි වාචාය අත්තසන්තියානතනං කරොති. මග්ගවසෙනෙවායං නියතසරණතං පත්තො, තං පරෙසං වාචාය පාකටං කරොත්තො පණිපාතගමනඤ්ච ගච්ඡන්තො එවං වදති.

58. සිඬගීනික්ඛසවණ්ණොති සිඬගීසුචණ්ණනික්ඛෙන සමානවණ්ණො. දසවාසොති දසසු අරියවාසෙසු චුත්ථවාසො. දසධම්මවිදුති දසකම්මපථවිදු. දසභි චුපෙනොති දසභි අසෙක්ඛෙහි අඬිගෙහි උපෙනො. සබ්බධිදන්තොති සබ්බෙසු දන්තො; භගවතො හි වක්ඛුආදීසු කිඤ්චි අදන්තං නාම නත්ථී.

59. භගවන්තං භුත්තාවිං ඔනීතපත්තපාණිං එකමන්තං නිසීදීති භගවන්තං භුත්තවන්තං පත්තතො ව අපනීතපාණිං සල්ලක්ඛෙත්වා එකස්මිං පදෙසෙ නිසීදීති අත්ථො. අත්ථීකානන්ති බුද්ධාහිවාදනගමනෙන ව ධම්මසවනෙන ව

අත්ථිකානං. අභික්කමනීයන්ති අභිගන්තුං සක්කුණෙය්‍යං. අප්පාකිණ්ණන්ති අනාකිණ්ණං. අප්පසද්දන්ති වචනසද්දෙන අප්පසද්දං. අප්පනිග්ගෙසාසන්ති නගරනිග්ගෙසාසද්දෙන අප්පනිග්ගෙසාසං. විජනවාතන්ති අනුසඤ්චරණජනස්ස සරීරවාතෙන විරහිතං. “විජනවාද”න්තිපි පාඨො; අන්තො ජනවාදෙන රහිතන්ති අත්ථො. “විජනපාත”න්තිපි පාඨො; ජනසඤ්චාරවිරහිතන්ති අත්ථො. මනුස්සරාහසෙය්‍යකන්ති මනුස්සානං රහස්සකිරියට්ඨානීයං. පටිසල්ලානසාරුප්පන්ති විවෙකානුරූපං.

විම්බිසාරසමාගමකථා නිට්ඨිතා.

සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානපබ්බජ්ජාකථා

60. සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානාති සාරිපුත්තො ච මොග්ගල්ලානො ච. තෙහි කතිකා කතා හොති “යො පයමං අමතං අධිගච්ඡති, සො ආරොචෙතු”ති තෙ කිර උභොපි ගිහිකාලෙ උපතිස්සො කොලිතොති එවං පඤ්ඤායමානනාමා අධිසතෙය්‍යසතමාණවකපරිවාරා ගිරග්ගසමජ්ජං අගමංසු. තත්‍ර තෙසං මහාජනං දිස්වා එතදහොසි – “අයං නාම එවං මහාසත්තනිකායො අප්පත්තෙ වස්සසතෙ මරණමුඛෙ පතිස්සති”ති. අථ උභොපි උට්ඨිතාය පරිසාය අඤ්ඤමඤ්ඤං පුච්ඡන්වා එකජ්ඣාසයා පච්චුපට්ඨිතමරණසඤ්ඤා සම්මන්තයිංසු “සම්ම මරණෙ සති අමතෙනාපි භවිතබ්බං, හන්ද මයං අමතං පරියෙසාමා”ති අමතපරියෙසනත්ථං සඤ්චයස්ස ජන්තපරිබ්බාජකස්ස සන්තිකෙ සපරිසා පබ්බජ්ජන්වා කතිපාහෙනෙව තස්ස ඤාණවිසයෙ පාරං ගන්ත්වා අමතං අපස්සන්තා පුච්ඡංසු “කිං නු ඛො, ආචරිය, අඤ්ඤොපෙත්ථ සාරො අත්ථි”ති? “නත්ථාචුසො, එත්තකමෙව ඉද”න්ති ච සුත්ථා “තුච්ඡං ඉදං ආචුසො නිස්සාරං, යො දානි අමහෙසු පයමං අමතං අධිගච්ඡති, සො ඉතරස්ස ආරොචෙතු”ති කතිකං අකංසු. තෙන චුත්තං – “තෙහි කතිකා කතා හොති”තිආදි.

පාසාදිකෙන අභික්කන්තෙනාතිආදීසු ඉත්ථමිභූතලක්ඛණෙ කරණවචනං වෙදිතබ්බං. අත්ථිකෙහි උපඤ්ඤාතං මග්ගන්ති එතං අනුඛන්ධනස්ස කාරණවචනං; ඉදඤ්චි චුත්තං හොති – “යංනුනාහං ඉමං හික්ඛුං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුඛන්ධෙය්‍යං, කස්මා? යස්මා ඉදං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුඛන්ධනං නාම අත්ථිකෙහි උපඤ්ඤාතං මග්ගං ඤාතො වෙච උපගතො ච මග්ගො”ති අත්ථො. අථ චා අත්ථිකෙහි අමහෙහි “මරණෙ සති අමතෙනාපි භවිතබ්බ”න්ති එවං කෙවලං අත්ථිති උපඤ්ඤාතං නිබ්බානං නාම, තං මග්ගන්තො පරියෙසන්තොති එවමපෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො.

පිණ්ඩපාතං ආදාය පටික්කමීති සුදිත්තකණ්ඨෙ චුත්තජ්ජකාරං අඤ්ඤතරං කුට්ටමූලං උපසඬකමිත්වා නිසීදි. සාරිපුත්තොපි ඛො “අකාලො ඛො තාව

පඤ්ඤාං පුච්ඡතු’න්ති කාලං ආගමයමානො එකමන්තං යත්වා
 වත්තපටිපත්තිපුරණත්ථං කතහත්තකිච්චස්ස ථෙරස්ස අත්තනො
 කමණ්ඩලුතො උදකං දත්වා ධොතහත්ථපාදෙන ථෙරෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං
 කත්වා පඤ්ඤාං පුච්ඡි. තෙන වුත්තං - “අථ ඛො සාරිපුත්තො
 පරිබ්බාජකො”තිආදි. න තාහං සක්කොමීති න තෙ අහං සක්කොමි. එත්ථ ච
 පටිසම්භිදාප්පත්තො ථෙරො න එත්තකං න සක්කොති. අථ ඛො ඉමස්ස
 ධම්මගාරවං උප්පාදෙස්සාමීති සබ්බාකාරෙන බුද්ධවිසයෙ අවිසයභාවං
 ගහෙත්වා එවමාහ.

යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවාති හෙතුප්පභවා නාම පඤ්චක්ඛන්ධා; තෙනස්ස
 දුක්ඛසච්චං දස්සෙති. තෙසං හෙතුං තථාගතො ආභාති තෙසං හෙතු නාම
 සමුදයසච්චං; තඤ්ච තථාගතො ආභාති දස්සෙති. තෙසඤ්ච යො නිරොධොති
 තෙසං උභින්නම්පි සච්චානං යො අප්පවත්තිනිරොධො; තඤ්ච තථාගතො
 ආභාති අත්ථො. තෙනස්ස නිරොධසච්චං දස්සෙති. මග්ගසච්චං පනෙත්ථ
 සරුපතො අදස්සිතම්පි නයතො දස්සිතං හොති, නිරොධෙ හි වුත්තෙ තස්ස
 සම්පාපකො මග්ගො වුත්තොච හොති. අථ වා තෙසඤ්ච යො නිරොධොති එත්ථ
 තෙසං යො නිරොධො ච නිරොධුපායො වාති එවං ද්වෙපි සච්චාති දස්සිතාති
 හොත්තීති. ඉදාති තමෙවත්ථං පටිපාදෙත්තො ආහ - “එවංවාදී
 මහාසමණො”ති.

එසෙව ධම්මො යදි තාවදෙවාති සවෙපි ඉතො උත්තරි නත්ථි, එත්තකමෙව
 ඉදං සොතාපත්තිඵලමත්තමෙව පත්තබ්බං, තථාපි එසො එව ධම්මොති අත්ථො.
 පච්චබ්බත්ථ පදමසොකන්ති යං මයං පරියෙසමානා විචරාම, තං පදමසොකං
 පටිච්ඡිදාත්ථ තුම්හෙ; පත්තං තං තුම්හෙහිති අත්ථො. අදිට්ඨං අබ්භතීතං
 බහුකෙහි කප්පනහුතෙහිති අම්හෙහි නාම ඉදං පදං බහුකෙහි කප්පනහුතෙහි
 අදිට්ඨමෙව අබ්භතීතං; ඉති තස්ස පදස්ස අදිට්ඨභාවෙන දීඝරත්තං අත්තනො
 මහාජානිභාවං දීපෙති.

62. ගම්භීරෙ ඤාණවිසයෙති ගම්භීරෙ වෙච ගම්භීරස්ස ච ඤාණස්ස
 විසයභුතෙ. අනුත්තරෙ උපධිසච්චයෙති නිබ්බානෙ. විමුත්තෙති තදාරම්මණාය
 විමුත්තියා විමුත්තෙ. බ්‍යාකාසීති “එතං මෙ සාවකයුගං හවිස්සති අග්ගං
 හද්දයුග”න්ති වදන්තො සාවකපාරම්ඤ්ඤාණෙ බ්‍යාකාසී. සාව තෙසං
 ආයස්මන්තානං උපසම්පදා අහොසීති සා එහිහික්ඛුපසම්පදායෙව තෙසං
 උපසම්පදා අහොසී. එවං උපසම්පත්තෙසු ච තෙසු මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො
 සත්තහි දිවසෙහි අරහත්තෙ පතිට්ඨිතො, සාරිපුත්තත්ථෙරො අඬ්ඵමාසෙන.

අතීතෙ කිර අනොමදස්සි නාම බුද්ධො ලොකෙ උදපාදි. තස්ස සරදො නාම
 තාපසො සකෙ අස්සමෙ නානාපුප්ඵහි මණ්ඩපං කත්වා පුප්ඵාසනෙයෙව

හගවන්තං නිසීදාපෙත්වා හික්ඛුසඬිසස්සාපි තටෙව මණ්ඩපං කත්වා පුප්ඵාසනානි පඤ්ඤපෙත්වා අග්ගසාවකභාවං පත්ටෙසි. පත්ටසින්වා ච සිරිවඩ්ඪිස්ස නාම සෙට්ඨිනො පෙසෙසි “මයා අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථිතං, ත්වම්පි ආගන්ත්වා එකං යානං පත්ටෙහී”ති. සෙට්ඨි නීලුප්පලමණ්ඩපං කත්වා බුද්ධප්පමුඛං හික්ඛුසඬිසං, තත්ථ හොපෙත්වා දුතියසාවකභාවං පත්ටෙසි. තෙසු සරදතාපසො සාරිපුත්තත්ටෙරො ජාතො, සිරිවඩ්ඪිසො මහාමොග්ගල්ලානත්ටෙරොති ඉදං නෙසං පුබ්බකම්මං.

63. අපුත්තකතායාතිආදීසු යෙසං පුත්තා පබ්බජන්ති, තෙසං අපුත්තකතාය. යාසං පතී පබ්බජන්ති, තාසං වෙධබ්‍යාය විධවාභාවාය. උභයෙනාපි කුලුපච්ඡේදාය. සඤ්චයානීති සඤ්චයස්ස අන්තෙවාසිකානි. මගධානං ගිරිබ්බජන්ති මගධානං ජනපදස්ස ගිරිබ්බජං නගරං. මහාවීරාති මහාවීරියවන්තො. නයමානානන්ති නයමානෙසු. භූමිමත්ටෙ සාමිච්චනං, උපයොගත්ටෙ වා. කා උසුයා විජානතන්ති ධම්මෙන නයන්තීති එවං විජානන්තානං කා ඉස්සා.

සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානපබ්බජ්ජාකථා නිට්ඨිතා.

උපජ්ඣායවත්තකථා

64-5. අනුපජ්ඣායකාති වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායකෙන ගරුනා විරහිතා. අනාකප්පසම්පන්නාති න ආකප්පෙන සම්පන්නා; සමණසාරුප්පාවාරවිරහිතාති අත්ටො. උපරිභොජනෙති භොජනස්ස උපරි. උත්තිට්ඨපත්තන්ති පිණ්ඩාය වරණකපත්තං. තස්මිඤ්ඤි මනුස්සා උච්ඡිට්ඨසඤ්ඤිතො, තස්මා උත්තිට්ඨපත්තන්ති චුත්තං. අථ වා උට්ඨහින්වා පත්තං උපනාමෙත්තීති එවම්පෙත්ථ අත්ටො දට්ඨබ්බො. අනුජානාමී හික්ඛවෙ උපජ්ඣායන්ති උපජ්ඣායං ගහෙතුං අනුජානාමීති අත්ටො. පුත්තචිත්තං උපට්ඨපෙස්සතීති පුත්තො මෙ අයන්ති එවං ගෙහස්සිතපෙමචසෙන චිත්තං උපට්ඨපෙස්සති. එස නයො දුතියපදෙපි. සභාරවා සප්පතිස්සාති ගරුභාවඤ්චෙව ජෙට්ඨකභාවඤ්ච උපට්ඨපෙත්වා. සභාගචුත්තිනොති සභාගජීවිකා. සාහුති වාතිආදීනි පඤ්ච පදානි උපජ්ඣායභාවසම්පට්ච්ඡනවෙච්චනානි. කායෙන විඤ්ඤාපෙතීති එවං සද්ධිවිහාරිකෙන “උපජ්ඣායො මෙ හන්තෙ හොහී”ති තික්ඛත්තුං චුත්තෙ සවෙ උපජ්ඣායො “සාහු”තිආදීසු පඤ්චසු පදෙසු යස්ස කස්සචි පදස්ස වසෙන කායෙන වා වාචාය වා කායවාචාහි වා “ගහිතො තයා උපජ්ඣායො”ති උපජ්ඣායග්ගහණං විඤ්ඤාපෙති, ගහිතො හොති උපජ්ඣායො. ඉදමෙව හි එත්ථ උපජ්ඣායග්ගහණං, යදිදං උපජ්ඣායස්ස ඉමෙසු පඤ්චසු පදෙසු යස්ස කස්සචි පදස්ස වාචාය වා සාවනං කායෙන වා අත්ථවිඤ්ඤාපනන්ති. කෙචි පන සාධුති සම්පට්ච්ඡනං සන්ධාය වදන්ති. න තං පමාණං, ආයාවනදානමත්තෙන හි

ගහිතො හොති උපජ්ඣායො, න එත්ථ සම්පට්ඨිඡනං අභිගං. සද්ධිවිහාරිකෙනාපි න කෙවලං ඉමිනා මෙ පදෙන උපජ්ඣායො ගහිතොති ඤාතුං වට්ටති. “අජ්ජනග්ගෙ දානි ටෙරො මය්හං භාරො, අහම්පි ටෙරස්ස භාරො”ති ඉදම්පි ඤාතුං වට්ටති.

66. තත්‍රායං සම්මාවත්තනාති යං චුත්තං සම්මා වත්තිතබ්බන්ති, තත්‍ර අයං සම්මාවත්තනා. කාලස්සෙව උට්ඨාය උපාහනා ඔමුඤ්චිත්වාති සවස්ස පච්චුසකාලෙ වඬිකමනත්ථාය වා ධොතපාදපරිහරණත්ථාය වා පටිමුක්කා උපාහනා පාදගතා හොන්ති, තා කාලස්සෙව උට්ඨාය අපනෙත්වා. දන්තකට්ඨං දාතබ්බන්ති මහන්තං මජ්ඣමං බුද්දකන්ති තීණි දන්තකට්ඨානි උපනෙත්වා තතො යං තීණි දිවසානි ගණ්හාති, චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය තාදිසමෙව දාතබ්බං. සචෙ අනියමං කත්වා යං වා තං වා ගණ්හාති, අථ යාදිසං ලහති තාදිසං දාතබ්බං.

මුඛොදකං දාතබ්බන්ති සිතඤ්ච උණ්හඤ්ච උදකං උපනෙත්වා තතො යං තීණි දිවසානි වළඤ්ඡෙති, චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය තාදිසමෙව මුඛධොවනොදකං දාතබ්බං. සචෙ අනියමං කත්වා යං වා තං වා ගණ්හාති, අථ යාදිසං ලහති තාදිසං දාතබ්බං. සචෙ දුට්ඨම්පි වළඤ්ඡෙති, දුට්ඨම්පි උපනෙතබ්බං. උදකං මුඛධොවනට්ඨානෙ යපෙත්වා වච්චකුට්ඨො පට්ඨාය සම්මජ්ජිතබ්බං. ටෙරෙ වච්චකුට්ඨං ගතෙ පරිවෙණං සම්මජ්ජිතබ්බං; එවං පරිවෙණං අසුඤ්ඤං හොති. ටෙරෙ වච්චකුට්ඨො අනික්ඛන්තෙයෙව ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බං. සරීරකිච්චං කත්වා ආගන්ත්වා තස්මිං නිසින්තස්ස “සචෙ යාගු හොති”ති ආදිනා නයෙන චුත්තවත්තං කාතබ්බං. උක්ලාපොති කෙනචි කචචරෙන සඬිකිණ්ණො, සචෙ පන අඤ්ඤො කචචරො නත්ථී, උදකචුසිතානෙව හොන්ති, හත්ථෙතපි පමජ්ජිතබ්බො.

සගුණං කත්වාති ද්වෙ චීවරානි එකතො කත්වා, තා එකතො කතා ද්වෙපි සඬිසාට්ඨො දාතබ්බා. සබ්බඤ්ඤි චීවරං සඬිසට්ඨන්තා “සඬිසාට්ඨ”ති චුච්චති. තෙන චුත්තං – “සඬිසාට්ඨො දාතබ්බා”ති. නාතිදුරෙ ගන්තබ්බං නාව්වාසන්තෙති එත්ථ සචෙ උපජ්ඣායං නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තං එකෙන වා ද්විහි වා පදවිතිහාරෙහි සම්පාපුණාති, එත්තාවතා නාතිදුරෙ නාව්වාසන්තො ගතො හොතිති වෙදිතබ්බං. පත්තපරියාපන්තං පටිග්ගහෙතබ්බන්ති සචෙ උපජ්ඣායෙන හික්ඛාවාරෙ යාගුයා වා හත්තෙ වා ලද්ධෙ පත්තො උණ්හො වා භාරිකො වා හොති, අත්තතො පත්තං තස්ස දත්වා සො පත්තො ගහෙතබ්බොති අත්ථො. න උපජ්ඣායස්ස හණමානස්ස අන්තරන්තරා කපා ඔපාතෙතබ්බාති අන්තරසරෙ වා අඤ්ඤත්‍ර වා හණමානස්ස අනිට්ඨිතෙ තස්ස වචනෙ අඤ්ඤො කපා න සමුට්ඨාපෙතබ්බා. ඉතො පට්ඨාය ච පන යත්ථ යත්ථ නකාරෙන පටිසෙධො

කරියති, සබ්බත්ථ දුක්කටාපත්ති වෙදිතබ්බො. අයඤ්ඤි බන්ධකධම්මතො. ආපත්තිසාමන්තා භණ්ණමානොති පදසොධම්මදුට්ඨුල්ලාදිවසෙන ආපත්තියා ආසන්නවාචං භණ්ණමානො. නිවාරණබ්බොති “කිං භන්තෙ ඊදිසං නාම චත්තුං වට්ටති, ආපත්ති න භොති”ති එවං පුච්ඡන්තෙන විය වාරණබ්බො. වාරණස්සාමීති පන කත්වා “මහල්ලක, මා එවං භණ්ණා”ති න චත්තබ්බො.

පයමතරං ආගන්ත්වාති සවෙ ආසන්නෙ ගාමො භොති, විහාරෙ වා ගිලානො හික්ඛු භොති, ගාමතො පයමතරං ආගන්ත්තබ්බං. සවෙ දුරෙ ගාමො භොති, උපජ්ඣායෙන සද්ධිං ආගච්ඡන්තො නත්ථි, තෙනෙව සද්ධිං ගාමතො නික්ඛමීත්වා වීචරෙන පත්තං වෙයෙත්වා අන්තරාමග්ගතො පයමතරං ආගන්ත්තබ්බං. එවං නිචත්තන්තෙන පයමතරං ආගන්ත්වා ආසනපඤ්ඤාපනාදි සබ්බං කිච්චං කාතබ්බං. සින්නං භොතීති තින්නං සෙදග්ගහිතං. චතුරච්ඡුලං කණ්ණං උස්සාරණත්වාති කණ්ණං චතුරච්ඡුලප්පමාණං අතිරෙකං කත්වා එවං වීචරං සංහරිතබ්බං. කිං කාරණා? මා මජ්ඣෙ භඩ්දගො අභොසීති. සමං කත්වා සංහරිතස්ස හි මජ්ඣෙ භඩ්දගො භොති, තතො නිච්චං හිජ්ජමානං දුබ්බලං භොති තං නිවාරණත්ථමෙතං චුත්තං. තස්මා යථා අජ්ජ භඩ්දට්ඨානෙයෙව ස්වෙ න හිජ්ජති, තථා දිවසෙ දිවසෙ චතුරච්ඡුලං උස්සාරණත්වා සංහරිතබ්බං. ඔභොගෙ කායබන්ධනං කාතබ්බත්ති කායබන්ධනං සංහරිත්වා වීචරභොගෙ පක්ඛිපිත්වා යපෙතබ්බං.

සවෙ පිණ්ඩපාතො භොතීති එත්ථ යො ගාමෙයෙව වා අන්තරසරෙ වා පටික්කමනෙ වා භුඤ්ජිත්වා ආගච්ඡති, පිණ්ඩං වා න ලහති, තස්ස පිණ්ඩපාතො න භොති, ගාමෙ අභුත්තස්ස පන ලද්ධහික්ඛස්ස වා භොති; තස්මා “සවෙ පිණ්ඩපාතො භොති”තිආදි චුත්තං. සවෙපි තස්ස න භොති, භුඤ්ජිතුකාමො ච භොති, උදකං දත්වා අත්තනා ලද්ධතොපි පිණ්ඩපාතො උපනෙතබ්බො. පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බොති භුඤ්ජමානො තික්ඛත්තුං “පානීයං භන්තෙ ආහරියතු”ති පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බො. සවෙ කාලො අත්ථි, උපජ්ඣායෙ භුත්තෙ සයං භුඤ්ජිතබ්බං. සවෙ උපකට්ඨො කාලො, පානීයං උපජ්ඣායස්ස සන්තිකෙ යපෙත්වා සයම්පි භුඤ්ජිතබ්බං.

අනන්තරහිතායාති තට්ටිකධම්මබණ්ඩාදීසු යෙන කෙනචි අනත්ථතාය පංසුසක්ඛරමිස්සාය භූමියා පත්ථො න යපෙතබ්බොති අත්ථො. සවෙ පන කාලචණ්ණකතා වා සුධාබද්ධා වා භොති නිරජමත්තිකා, තථාරූපාය භූමියා යපෙතුං වට්ටති. ධොතවාලිකායපි යපෙතුං වට්ටති. පංසුරජසක්ඛරාදීසු න වට්ටති. තත්‍ර පන පණ්ණං වා ආධාරකං වා යපෙත්වා තත්‍ර නික්ඛිපිතබ්බො. පාරතො අත්තං ඔරතො භොගන්ති ඉදං වීචරවංසාදීනං හෙට්ඨා හත්ථං පවෙසෙත්වා අභිමුඛෙන හත්ථොන සණ්ඤකං නික්ඛිපනත්ථං චුත්තං. අන්තෙ පන

ගහෙත්වා හොගෙන චීවරවංසාදීනං උපරි නික්ඛිපන්තස්ස හිත්තියං හොගො පටිභඤ්ඤති, තස්මා තථා න කාතබ්බං.

වුණ්ණං සන්තෙතබ්බන්ති න්හානවුණ්ණං උදකෙන තෙමෙත්වා පිණ්ඩි කාතබ්බා. එකමන්තං නික්ඛිපිතබ්බන්ති එකස්මිං නිද්ධුමෙ යානෙ යපෙතබ්බං. ජන්තාසරෙ පරිකම්මං නාම අභිගාරමත්තිකඋණ්හොදකදානාදිකං සබ්බං කිච්චං. උදකෙපි පරිකම්මන්ති අභිගපච්චඨගසංසනාදිකං සබ්බං කිච්චං. පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බොති ජන්තාසරෙ උණ්හසන්තාපෙන පිපාසා හොති, තස්මා පුච්ඡිතබ්බො.

සචෙ උස්සහතීති සචෙ පහොති; න කෙනචි ගෙලඤ්ඤෙන අභිභූතො හොති; අභිලානෙන හි සද්ධිවිහාරිකෙන සට්ඨිවස්සෙනාපි සබ්බං උපජ්ඣායවත්තං කාතබ්බං, අනාදරෙන අකරොන්තස්ස වත්තහෙදෙ දුක්කටං. නකාරපටිසංයුත්තෙසු පන පදෙසු ගිලානස්සාපි පටික්ඛිත්තකිරියං කරොන්තස්ස දුක්කටමෙව. අජ්පටිසංසන්තෙනාති භූමියං අජ්පටිසංසන්තෙන. කවාටපිට්ඨන්ති කවාටඤ්ච පිට්ඨසඤ්ඤාඤ්ච අච්ඡුපන්තෙන. සන්තානකන්ති යංකිඤ්චි කීටකුලාවකමක්කටකසුත්තාදි. උල්ලොකා පයමං ඔහාරෙතබ්බන්ති උල්ලොකතො පයමං උල්ලොකං ආදිංකත්වා අවහරිතබ්බන්ති අත්ථො. ආලොකසන්ධිකණ්ණහාගාති ආලොකසන්ධිහාගා ච කණ්ණහාගා ච අන්තරබාහිරවාතපානකවාටකාති ච ගබ්භස්ස ච වත්තාරො කොණා පමජ්ජිතබ්බාති අත්ථො.

යථාපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤපෙතබ්බන්ති යථා පයමං පඤ්ඤත්තං අහොසි, තථෙව පඤ්ඤපෙතබ්බං. එතදත්ථමෙව හි යථාපඤ්ඤත්තං සල්ලක්ඛෙත්වා නිහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපිතබ්බන්ති පුරිමවත්තං පඤ්ඤත්තං. සචෙ පන පයමං අජානන්තෙන කෙනචි පඤ්ඤත්තං අහොසි, සමන්තතො හිත්තිං ද්වභිගුලමත්තෙන වා තිවභිගුලමත්තෙන වා මොචෙත්වා පඤ්ඤපෙතබ්බං. ඉදඤ්චි පඤ්ඤාපනවත්තං. සචෙ කටසාරකො හොති අතිමහන්තො ව, ඡිත්දිත්වා කොට්ඨං නිවත්තෙත්වා බන්ධිත්වා පඤ්ඤපෙතබ්බො. සචෙ කොට්ඨං නිවත්තෙත්වා බන්ධිතුං න ජානාති, න ඡිත්දිතබ්බො. පුරත්ථිමා වාතපානා ඵකෙතබ්බාති පුරත්ථිමාය වාතපානා ඵකෙතබ්බා. එවං සෙසාපි වාතපානා ඵකෙතබ්බා.

වූපකාසෙතබ්බොති අඤ්ඤත්ථ නෙතබ්බො. වූපකාසාපෙතබ්බොති අඤ්ඤො හික්ඛු වත්තබ්බො “ථෙරං ගහෙත්වා අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡා”ති විචෙචෙතබ්බන්ති විස්සජ්ජාපෙතබ්බං. විචෙචාපෙතබ්බන්ති අඤ්ඤො වත්තබ්බො “ථෙරං දිට්ඨිගතං විස්සජ්ජාපෙහි”ති. උස්සුක්කං කාතබ්බන්ති පරිවාසදානත්ථං සො සො හික්ඛු උපසඤ්ඤිත්වා යාචිතබ්බො. සචෙ අත්තනා

පට්ඨලො හොති, අත්තනාව දාතබ්බො. නො වෙ පට්ඨලො හොති, අඤ්ඤෙන දාපෙතබ්බො. කීන්ති නු බොති කෙන නු බො උපායෙන. එස නයො සබ්බත්ථ. ලහුකාය වා පරිණාමෙය්‍යාති උක්ඛෙපනීයං අකත්වා තජ්ජනීයං වා නියස්සං වා කරෙය්‍යාති අත්ථො. තෙන හි “උපජ්ඣායස්ස උක්ඛෙපනීයකම්මං කත්තුකාමො සඨසො”ති ඤත්වා එකමෙකං භික්ඛුං උපසඨකම්ත්වා “මා හන්තෙ අම්හාකං උපජ්ඣායස්ස කම්මං කරිත්ථා”ති යාවිතබ්බො. සවෙ කරොන්තියෙව, “තජ්ජනීයං වා නියස්සං වා කරොථා”ති යාවිතබ්බො. සවෙ කරොන්තියෙව, අථ උපජ්ඣායො “සම්මා චත්තථ හන්තෙ”ති යාවිතබ්බො. ඉති තං සම්මා චත්තාපෙත්වා “පට්ඨපස්සම්හෙථ හන්තෙ කම්ම”න්ති භික්ඛු යාවිතබ්බො.

සම්පරිචත්තකං සම්පරිචත්තකන්ති සම්පරිචත්තෙත්වා සම්පරිචත්තෙත්වා. න ච අච්ඡන්තො ටෙවෙ පක්කම්මබ්බන්ති යදි අජ්ජමත්තකම්පි රජනං ගලුති, න තාව පක්කම්මබ්බං. න උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා එකච්චස්ස පත්තො දාතබ්බොතිආදි සබ්බං උපජ්ඣායස්ස විසභාගපුග්ගලවසෙන කමීතං. න උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා ගාමො පවිසිතබ්බොති පිණ්ඩාය වා අඤ්ඤෙන වා කරණීයෙන පවිසිතුකාමෙන ආපුච්ඡත්ථාව පවිසිතබ්බො. සවෙ උපජ්ඣායො කාලස්සෙව වුට්ඨාය දුරං භික්ඛාවාරං ගන්තුකාමො හොති, “දභරා පිණ්ඩාය පවිසන්තු”ති චත්ථා ගන්තබ්බං. අචත්ථා ගතෙ පරිවෙණං ගන්ත්වා උපජ්ඣායං අපස්සන්තෙන ගාමං පවිසිතුං වට්ටති. සවෙ ගාමං පවිසන්තොපි පස්සති, දිට්ඨිට්ඨානතො පට්ඨාය ආපුච්ඡතුංයෙව වට්ටති.

න සුසානං ගන්තබ්බන්ති වාසත්ථාය වා දස්සනත්ථාය වා න ගන්තබ්බං. න දිසා පක්කම්මබ්බාති එත්ථ පක්කම්මතුකාමෙන කම්මං ආචික්ඛිත්ථා යාවතතියං යාවිතබ්බො. සවෙ අනුජානාති, සාධු; නො වෙ අනුජානාති, තං නිස්සාය වසතො චස්ස උද්දෙසො වා පරිපුච්ඡා වා කම්මට්ඨානං වා න සම්පජ්ජති, උපජ්ඣායො බාලො හොති අබ්‍යත්තො, කෙවලං අත්තනො සන්තිකෙ වසාපෙතුකාමතාය එව ගන්තුං න දෙති, එවරුපෙ නිවාරෙත්තෙපි ගන්තුං වට්ටති. වුට්ඨානමස්ස ආගමෙතබ්බන්ති ගෙලඤ්ඤතො වුට්ඨානං අස්ස ආගමෙතබ්බං; න කත්ථවි ගන්තබ්බං. සවෙ අඤ්ඤො භික්ඛු උපට්ඨාකො අත්ථි, භෙසජ්ජං පරියෙසිත්ථා තස්ස හත්ථෙ දත්ථා “හන්තෙ අයං උපට්ඨහිස්සතී”ති චත්ථා ගන්තබ්බං.

උපජ්ඣායචත්තකපා නිට්ඨිතා.

සද්ධිවිහාරිකචත්තකපා

67. උපජ්ඣායෙන සද්ධිවිහාරිකම්හි සම්මාවත්තනායං – සඨගහෙතබ්බො අනුග්ගහෙතබ්බොති උද්දෙසාදිහිස්ස සඨගහො ච අනුග්ගහො ච කත්තබ්බො.

තත්ථ උද්දෙසොති පාළිවාචනං. පරිපුච්ඡාති පාළියා අත්ථවණ්ණනා. ඔවාදොති අනොතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං “ඉදං කරොහි, ඉදං මා කරිත්ථා”ති වචනං. අනුසාසනීති ඔතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං. අපි ච ඔතිණ්ණෙ වා අනොතිණ්ණෙ වා පයමං වචනං ඔවාදො; පුනස්පුනං වචනං අනුසාසනීති. සචෙ උපජ්ඣායස්ස පත්තො හොතීති සචෙ අතිරෙකපත්තො හොති. එස නයො සබ්බත්ථ. පරික්ඛාරොති අඤ්ඤොපි සමණපරික්ඛාරො. ඉධ උස්සුක්කං නාම ධම්මිකෙන නයෙන උප්පජ්ජමානඋපායපරියෙසනං. ඉතො පරං දන්තකට්ඨදානං ආදිං කත්වා ආවමනකුම්භියා උදකාසිඤ්චනපරියොසානං වත්තං ගිලානස්සෙව සද්ධිවිහාරිකස්ස කාතබ්බං. අනභිරතිවූපකාසනාදි පන අගිලානස්සාපි කත්තබ්බමෙව. වීචරං රජන්තෙනාති “එවං රජෙය්‍යාසී”ති උපජ්ඣායතො උපායං සුත්වා රජන්තෙන. සෙසං වුත්තනෙයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

සද්ධිවිහාරිකවත්තකපා නිට්ඨිතා.

නසම්මාවත්තනාදිකපා

68. න සම්මා වත්තන්තීති යථාපඤ්ඤත්තං උපජ්ඣායවත්තං න පුරෙන්නි. යො න සම්මා වත්තෙය්‍යාති යො යථාපඤ්ඤත්තං වත්තං න පුරෙය්‍ය; සො දුක්කටං ආපජ්ජතීති අත්ථො. පණාමෙතබ්බොති අපසාදෙනබ්බො. න අධිමත්තං පෙමං හොතීති උපජ්ඣායමිහි අධිමත්තං ගෙහස්සිතපෙමං න හොති. නාධිමත්තා භාවනා හොතීති අධිමත්තා මෙත්තාභාවනා න හොති; වුත්තපටිපක්ඛනෙයෙන සුක්කපක්ඛො වෙදිතබ්බො. අලං පණාමෙතුන්ති යුත්තො පණාමෙතුං.

අප්පණාමෙත්තො උපජ්ඣායො සාතිසාරො හොතීති සදොසො හොති, ආපත්තිං ආපජ්ජති; තස්මා න සම්මා වත්තන්තො පණාමෙතබ්බොව. න සම්මාවත්තනාය ච යාව වීචරරජනං තාව වත්තෙ අකරියමානෙ උපජ්ඣායස්ස පරිහානි හොති. තස්මා තං අකරොන්තස්ස නිස්සයමුත්තකස්සාපි අමුත්තකස්සාපි ආපත්තියෙව. එකච්චස්ස පත්තදානතො පට්ඨාය අමුත්තකනිස්සයස්සෙව ආපත්ති.

සද්ධිවිහාරිකා සම්මා වත්තන්ති, උපජ්ඣායො සම්මා න වත්තති, උපජ්ඣායස්ස ආපත්ති. උපජ්ඣායො සම්මා වත්තති, සද්ධිවිහාරිකා සම්මා න වත්තන්ති, තෙසං ආපත්ති. උපජ්ඣායෙ වත්තං සාදියන්තෙ සද්ධිවිහාරිකා බහුකාපි හොන්ති, සබ්බෙසං ආපත්ති. සචෙ උපජ්ඣායො “මය්‍හං උපට්ඨාතො අත්ථී, තුම්භෙ අත්තනො සජ්ඣායමනසිකාරාදීසු යොගං කරොථා”ති වදති, සද්ධිවිහාරිකානං අනාපත්ති. සචෙ උපජ්ඣායො සාදියනං වා අසාදියනං වා න ජානාති, බාලො හොති, සද්ධිවිහාරිකා බහුකා. තෙසු එකො වත්තසම්පත්තො හික්ඛු “උපජ්ඣායස්ස කිච්චං අහං කරිස්සාමි, තුම්භෙ අප්පොස්සුක්කා

විහරටා’ති එවඤ්චෙ අත්තනො භාරං කත්වා ඉතරෙ විස්සජ්ජෙති, තස්ස භාරකරණතො පට්ඨාය තෙසං අනාපත්ති.

නසම්මාවත්තනාදිකථා නිට්ඨිතා.

රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථුකථා

69. රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථුස්මී - කිඤ්චාපි ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවතා බාරාණසියං තීහි සරණගමනෙහි අනුඤ්ඤාතං පබ්බජ්ජඤ්චෙව උපසම්පදඤ්ච ජානාති, භගවා පන තං ලභුකං උපසම්පදං පටික්ඛිපිත්වා ඤත්තිවතුත්ථකම්මෙන ගරුකං කත්වා උපසම්පදං අනුඤ්ඤාතුකාමො. අථස්ස ටෙරො අජ්ඣාසයං විදිත්වා “කථාහං හන්තෙ තං බ්‍රාහ්මණං පබ්බාජෙමි උපසම්පාදෙමි”ති ආහ. බුද්ධානඤ්චි පරිසා අජ්ඣාසයකුසලා හොත්ති, අයඤ්ච බුද්ධපරිසාය අග්ගො.

බ්‍රාහ්මණ භික්ඛුනා පටිබලෙනාති එත්ථ බ්‍රාහ්මණො නාම යස්ස සාට්ඨකථං විනයපිටකං වාචුග්ගතං පවත්තති, තස්මිං අසති යස්ස අත්තමසො ඉදං ඤත්තිවතුත්ථකම්මවාමත්තමිපි සුග්ගහිතං හොති, වාචුග්ගතං පවත්තති, අයමිපි ඉමස්මිං අත්ථෙ බ්‍රාහ්මණො. යො පන කාසසොසසෙමිහාදිනා වා ගෙලඤ්ඤෙන ඔට්ඨදන්තජීවිහාදිතං වා අසම්පත්තියා පරියත්තියං වා අකතපරිවයත්තා න සක්කොති පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍රාහ්මණෙහි කම්මවාචං සාවෙතුං, බ්‍රාහ්මණං වා පදං වා හාපෙති, අඤ්ඤාථා වා වත්තබ්බං අඤ්ඤාථා වදති, අයං අජ්ජට්ඨලො. තබ්බිපරිතො ඉමස්මිං අත්ථෙ “පට්ඨලො”ති වෙදිතබ්බො. සඬිසො ඤාපෙතබ්බොති සඬිසො ජානාපෙතබ්බො. තතො පරං යං සඬිසො ජානාපෙතබ්බො, තං දස්සෙතුං “සුඤ්ඤා මෙ හන්තෙ”තිආදිමාහ.

71. උපසම්පත්තසමනත්තරාති උපසම්පත්තො හුත්වා සමනත්තරා. අනාවාරං ආවරතීති පණ්ණත්තිවිතික්කමං කරොති. උල්ලුම්පතු මත්ති උද්ධරතු මං, අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨපෙතු; සාමණෙරභාවා වා උද්ධරිත්වා භික්ඛුභාවෙ පතිට්ඨාපෙතුති. අනුකම්පං උපාදායාති අනුද්දයං පට්ඨව; මයි අනුකප්පං කත්වාති අත්ථො.

73. අට්ඨිතා හොතීති නිච්චජ්ජවත්තීති හොති. චත්තාරො නිස්සයෙති චත්තාරො පච්චයෙ. යස්මා චත්තාරො පච්චයෙ නිස්සාය අත්තභාවො පවත්තති, තස්මා තෙ නිස්සයාති වුච්චත්ති.

රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

ආචරියවත්තකථා

75. කින්තයං භික්ඛු භොතීති කිං තෙ අයං භික්ඛු භොතී. අඤ්ඤෙහි ඔවදියො අනුසාසියොති අඤ්ඤෙහි ඔවදිතබ්බො වෙව අනුසාසිතබ්බො ව. බාහුල්ලාය ආචත්තො යදිදං ගණබන්ධිකන්ති ගණබන්ධො එතස්ස බාහුල්ලස්ස අත්ථිති ගණබන්ධිකං, බාහුල්ලං. යං ඉදං ගණබන්ධිකං නාම බාහුල්ලං, තදත්ථාය අතිලහුං ත්ථං ආපත්තොති චුත්තං භොතී.

76. අබ්‍යත්තාති පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියෙන විරහිතා. අඤ්ඤත්තරොපි අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බොති පසුරො පරිබ්බාජකො. සො කිර “ධම්මං ටෙතෙස්සාමී”ති උදායිත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්ථා තෙන සහධම්මිකං චුච්චමානො තස්ස වාදං ආරොපෙසී. අනුජානාමී භික්ඛවෙ බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනාතිආදිමහි බ්‍යත්තො පුබ්බෙ භික්ඛුනොවාදකචණ්ණනායං චුත්තලක්ඛණොයෙව. යො පන අත්තෙවාසිනො වා සද්ධිවිහාරිකස්ස වා ගිලානස්ස සක්කොති උපට්ඨානාදීති කාතුං, අයං ඉධ පටිබලොති අධිජ්ජෙතො. චුත්තමිපි චෙතං -

“පඤ්චහුපාලි, අභිගෙහි සමන්තාගතෙන භික්ඛුනා උපසම්පාදෙතබ්බං, නිස්සයො දාතබ්බො, සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතබ්බො. කතමෙහි පඤ්චහි? පටිබලො භොති අත්තෙවාසිං වා සද්ධිවිහාරිං වා ගිලානං උපට්ඨාතුං වා උපට්ඨාපෙතුං වා, අනභිරතං චූපකාසෙතුං වා චූපකාසාපෙතුං වා, උජ්ජන්තං කුක්කුච්චං ධම්මතො විනොදෙතුං, අභිධම්මෙ විනෙතුං, අභිවිනයෙ විනෙතු”න්ති (පරි. 418).

77. පක්ඛසඬකන්තෙසුති තිත්ථියපක්ඛසඬකන්තෙසු. අනුජානාමී භික්ඛවෙ ආචරියන්ති ආචාරසමාචාරසික්ඛාපනකං ආචරියං අනුජානාමී. ආචරියො භික්ඛවෙ අත්තෙවාසිකමහිතිආදි සබ්බං “උපජ්ඣායො භික්ඛවෙ සද්ධිවිහාරිකමහි”තිආදිනා නයෙන චුත්තවසෙනෙව වෙදිතබ්බං. නාමමත්තමෙව හි එත්ථ නානං.

ආචරියවත්තකථා නිට්ඨිතා.

පණාමනාබමනාකථා

80. අත්තෙවාසිකා ආචරියෙසු න සම්මා වත්තන්තිති එත්ථ පන යං පුබ්බෙ “නසම්මාවත්තනාය ව යාව විවරරජනං, තාව වත්තෙ අකරියමානෙ උපජ්ඣායස්ස පරිහානි භොති, තස්මා තං අකරොන්තස්ස නිස්සයමුත්තකස්සාපි අමුත්තකස්සාපි ආපත්තියෙවා”ති ව, “එකච්චස්ස පත්තදානතො පට්ඨාය අමුත්තකනිස්සයස්සෙව ආපත්ති”ති ව ලක්ඛණං චුත්තං, න තෙනෙව

ලක්ඛණෙන නිස්සයන්තෙවාසිකස්ස ආපත්ති වෙදිතබ්බා. නිස්සයන්තෙවාසිකෙන හි යාව ආචරියං නිස්සාය වසති, තාව සබ්බං ආචරියවත්තං කාතබ්බං. පබ්බජ්ජාඋපසම්පදාධම්මන්තෙවාසිකෙහි පන නිස්සයමුත්තකෙහිපි ආදිතො පට්ඨාය යාව වීචරරජනං, තාව වත්තං කාතබ්බං; අනාපුච්ඡිත්වා පත්තදානාදිම්හි පන එතෙසං අනාපත්ති. එතෙසු ව පබ්බජ්ජන්තෙවාසිකො ව උපසම්පදන්තෙවාසිකො ව ආචරියස්ස යාවජීවං භාරො. නිස්සයන්තෙවාසිකො ව ධම්මන්තෙවාසිකො ව යාව සම්පෙ වසන්ති, තාවදෙව. තස්මා ආචරියෙනාපි තෙසු සම්මා වත්තිතබ්බං. ආචරියන්තෙවාසිකෙසු හි යො යො න සම්මා වත්තති, තස්ස තස්ස ආපත්ති.

පණාමනාබමනාකථා නිට්ඨිතා.

නිස්සයපට්ඨපස්සද්ධිකථා

83. උපජ්ඣායම්හා නිස්සයපට්ඨපස්සද්ධිසු - උපජ්ඣායො පක්කන්තො වානිආදීසු අයං විනිච්ඡයො - පක්කන්තොති තම්හා ආවාසා විජ්ජවසිතුකාමො පක්කන්තො දිසං ගතො. එවං ගතෙ ව පන තස්මිං සචෙ විහාරෙ නිස්සයදායකො අත්ථී, යස්ස සන්තිකෙ අඤ්ඤදාපි නිස්සයො වා ගහිතපුබ්බො හොති, යො වා එකසම්භොගපරිභොගො, තස්ස සන්තිකෙ නිස්සයො ගහෙතබ්බො, එකදිවසම්පි පරිභාරො නත්ථී. සචෙ තාදිසො නත්ථී, අඤ්ඤො ලජ්ජී පෙසලො අත්ථී, තස්ස ලජ්ජීපෙසලභාවං ජානන්තෙන තදභෙව නිස්සයො යාවිතබ්බො. සචෙ දෙති, ඉච්චෙතං කුසලං. අථ පන “තුම්හාකං උපජ්ඣායො ලහුං ආගම්ස්සති”ති පුච්ඡති, උපජ්ඣායෙන ව තථා වුත්තං, “ආම, හන්තෙ”ති වත්තබ්බං. සචෙ වදති “තෙන හි උපජ්ඣායස්ස ආගමනං ආගමොථා”ති වට්ටති. අථ පනස්ස පකතියා පෙසලභාවං න ජානාති, වත්තාරි පඤ්ච දිවසානි තස්ස හික්ඛුතො සභාගතං ඔලොකෙත්වා ඔකාසං කාරෙත්වා නිස්සයො ගහෙතබ්බො.

සචෙ පන විහාරෙ නිස්සයදායකො නත්ථී, උපජ්ඣායො ව “අභං කතිපාහෙන ආගම්ස්සාමි, මා උක්කණ්ඨීත්ථා”ති වත්ථා ගතො, යාව ආගමනා පරිභාරො ලබ්හති. අථාපි නං තත්ථ මනුස්සා පරිච්ඡින්නකාලතො උත්තරිපි පඤ්ච වා දස වා දිවසානි වාසෙන්නියෙව, තෙන විහාරං පචත්ති පෙසෙතබ්බා “දහරා මා උක්කණ්ඨන්තු, අභං අසුකදිවසං නාම ආගම්ස්සාමි”ති. එවම්පි පරිභාරො ලබ්හති. අථ ආගච්ඡතො අන්තරාමග්ගෙ නදීපුරෙන වා වොරාදීහි වා උපද්දෙවො හොති, ථෙරො උදකොසක්කනං වා ආගමෙති, සභායෙ වා පරියෙසති, තඤ්චෙ පචත්ති. දහරා සුඤ්ඤන්ති, යාව ආගමනා පරිභාරො ලබ්හති. සචෙ පන සො “ඉධෙවාහං වසිස්සාමි”ති පහිණති, පරිභාරො නත්ථී. යත්ථ නිස්සයො ලබ්හති, තත්ථ ගන්තබ්බං.

විබ්භන්තෙ පන කාලඤ්ඤානෙ පක්ඛසඤ්ඤානෙ වා එකදිවසමපි පරිහාරො නත්ථි. යත්ථ නිස්සයො ලබ්භති, තත්ථ ගන්තබ්බං. ආණන්තීති පන නිස්සයපණාමනා චුච්චති. තස්මා “පණාමෙමි ත”න්ති වා “මා ඉධ පටික්කමී”ති වා “නීහර තෙ පත්තච්චර”න්ති වා “නාහං තයා උපට්ඨාතබ්බො”ති වාති ඉමිනා පාළිනෙයෙන “මා මං ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡී”ති ආදිනා පාළිමුත්තකනෙයෙන වා යො නිස්සයපණාමනාය පණාමිතො හොති, තෙන උපජ්ඣායො බමාපෙතබ්බො.

සවෙ ආදිතොව න බමති, දණ්ඩකම්මං ආහරිත්වා තික්ඛන්තුං තාව සයමෙව බමාපෙතබ්බො. නො වෙ බමති, තස්මිං විහාරෙ මහාපෙරෙ ගහෙත්වා බමාපෙතබ්බො. නො වෙ බමති, සාමන්තවිහාරෙ හික්ඛු ගහෙත්වා බමාපෙතබ්බො. සවෙ එවමිපි න බමති, අඤ්ඤත්ථ ගන්ත්වා උපජ්ඣායස්ස සභාගානං සන්තිකෙ වසිතබ්බං “අප්පෙව නාම සභාගානං මෙ සන්තිකෙ වසතීති ඤ්ඤත්වාපි බමෙයා”ති. සවෙ එවමිපි න බමති, තත්තෙව වසිතබ්බං. තත්ත වෙ දුබ්භික්ඛාදිදොසෙන න සක්කා හොති වසිතුං, තංයෙව විහාරං ආගන්ත්වා අඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ නිස්සයං ගහෙත්වා වසිතුං වට්ටති. අයමාණන්තියං විනිච්ඡයො.

ආවරියමිහා නිස්සයපට්ඨපස්සද්ධියු ආවරියො පක්කන්තො වා හොතීති එත්ථ කොච්ච ආවරියො ආපුච්ඡන්වා පක්කමති, කොච්ච අනාපුච්ඡන්වා. අන්තෙවාසිකොපි එවමෙව. තත්ත සවෙ අන්තෙවාසිකො ආවරියං ආපුච්ඡති “අසුකං නාම හන්තෙ යානං ගන්තුං ඉච්ඡාමි කෙනවිදෙව කරණීයෙනා”ති, ආවරියෙන ව “කදා ගමිස්සසී”ති චුත්තො “සායන්හෙ වා රත්තිං වා උට්ඨන්තිවා ගමිස්සාමී”ති වදති, ආවරියොපි “සාධු”ති සම්පට්ච්ඡති, තඬ්ඛණඤ්ඤෙව නිස්සයො පට්ඨපස්සමිහති.

සවෙ පන “හන්තෙ අසුකං නාම යානං ගන්තුකාමොමිහී”ති චුත්තෙ ආවරියො “අසුකස්මිං නාම ගාමෙ පිණ්ඩාය වරිත්වා පච්ඡා ජානිස්සසී”ති වදති, සො ව “සාධු”ති සම්පට්ච්ඡති, තතො වෙ ගතො, සුගතො. සවෙ පන න ගච්ඡති, නිස්සයො න පට්ඨපස්සමිහති. අපාපි “ගච්ඡාමී”ති චුත්තෙ ආවරියෙන “මා තාව ගච්ඡ, රත්තිං මන්තෙත්වා ජානිස්සාමා”ති චුත්තො මන්තෙත්වා ගච්ඡති, සුගතො. නො වෙ ගච්ඡති, නිස්සයො න පට්ඨපස්සමිහති. ආවරියං අනාපුච්ඡා පක්කමන්තස්ස පන උපචාරසීමාතික්කමෙ නිස්සයො පට්ඨපස්සමිහති. අන්තොඋපචාරසීමතො පට්ඨිවත්තන්තස්ස න පට්ඨපස්සමිහති.

සවෙ පන ආවරියො අන්තෙවාසිකං ආපුච්ඡති “ආචුසො අසුකං නාම යානං ගමිස්සාමී”ති, අන්තෙවාසිකෙන ව “කදා”ති චුත්තෙ “සායන්හෙ වා

රත්තිභාගෙ වා”ති වදති, අන්තෙවාසිකොපි “සාධු”ති සම්පට්ච්ඡති, තඨිඛණ්ඤද්ඤෙව නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති.

සචෙ පන ආචරියො “ස්චෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා ගමිස්සාමී”ති වදති, ඉතරො ච “සාධු”ති සම්පට්ච්ඡති, එකදිවසං තාව නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති, පුනදිවසෙ පටිප්පස්සද්ධො හොති. “අසුකස්මිං නාම ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා ජානිස්සාමි මම ගමනං වා අගමනං වා”ති වත්වා සචෙ න ගච්ඡති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. අපාපි “ගච්ඡාමී”ති චුත්තෙ අන්තෙවාසිකෙන “මා තාව ගච්ඡං, රත්තිං මන්තෙත්වා ජානිස්සපා”ති චුත්තො මන්තෙත්වාපි න ගච්ඡති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති.

සචෙ උභොපි ආචරියන්තෙවාසිකා කෙනචි කරණියෙන ඛහිසීමං ගච්ඡන්ති, තතො චෙ ආචරියො ගමියචිත්තෙ උප්පන්තෙ අනාපුච්ඡාව ගන්ත්වා ද්විත්තං ලෙඨ්ඨිපාතානං අන්තොයෙව නිවත්තති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. සචෙ ද්වෙ ලෙඨ්ඨිපාතෙ අතික්කමිත්වා නිවත්තති, පටිප්පස්සද්ධො හොති. ආචරියුපජ්ඣායා ද්වෙ ලෙඨ්ඨිපාතෙ අතික්කමිම අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වසන්ති, නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති.

ආචරියෙ විඛිභන්තෙ කාලඤ්ඤානෙ පක්ඛසඤ්ඤානෙ ච තඨිඛණ්ඤද්ඤෙව පටිප්පස්සම්භති. ආණත්තියං පන සචෙපි ආචරියො මුඤ්චිතුකාමොච හුත්වා නිස්සයපණාමනාය පණාමෙති, අන්තෙවාසිකො ච “කිඤ්චාපි මං ආචරියො පණාමෙති, අපං ඛො හදයෙන මුදුකො”ති සාලයොච හොති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භතියෙව. සචෙපි ආචරියො සාලයො, අන්තෙවාසිකො නිරාලයො, “න දානි ඉමං නිස්සාය වසිස්සාමී”ති ධුරං නික්ඛිපති, එවමිපි න පටිප්පස්සම්භති. උභිත්තං සාලයභාවෙ පන න පටිප්පස්සම්භතියෙව. උභිත්තං ධුරනික්ඛෙපෙන පටිප්පස්සම්භති. පණාමිතෙන දණ්ඩකමිමං ආහරිත්වා තික්ඛත්තුං ඛමාපෙනඛිඛො. නො චෙ ඛමති, උපජ්ඣායෙ චුත්තනයෙන පටිප්පස්සම්භති.

උපජ්ඣායෙන වා සමොධානගතොති එත්ථ දස්සනසවනවසෙන සමොධානං චෙදිතඛිඛං. සචෙ හි ආචරියං නිස්සාය වසන්තො සද්ධිවිහාරිකො එකච්චාරෙ චෙතියං වා වන්දන්තං එකගාමෙ පිණ්ඩාය වා චරන්තං උපජ්ඣායං පස්සති, නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති. උපජ්ඣායො පස්සති, සද්ධිවිහාරිකො පන න පස්සති, න පටිප්පස්සම්භති. මග්ගප්පටිපන්තං වා ආකාසෙන වා ගච්ඡන්තං උපජ්ඣායං දිස්වා දුරත්තා හික්ඛුති ජානාති, උපජ්ඣායොති න ජානාති, න පටිප්පස්සම්භති. සචෙ ජානාති, පටිප්පස්සම්භති. උපරිපාසාදෙ උපජ්ඣායො වසති, හෙට්ඨා සද්ධිවිහාරිකො, තං අදිස්වාච යාගුං පිචිත්වා පක්කමති, ආසනසාලාය වා නිසිත්තං අදිස්වාච එකමන්තෙ භුඤ්ඡිත්වා පක්කමති,

ධම්මස්සවනමණ්ඩපෙ වා නිසින්නම්පි තං අදිස්වාච ධම්මං සුත්වා පක්කමති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. එවං තාව දස්සනවසෙන සමොධානං වෙදිතබ්බං.

සවනවසෙන පන සචෙ උපජ්ඣායස්ස විහාරෙ වා අන්තරසරෙ වා ධම්මං කථෙත්තස්ස අනුමොදනං වා කරොත්තස්ස සද්දං සුත්වා “උපජ්ඣායස්ස මෙ සද්දො”ති සඤ්ජානාති, නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති. අසඤ්ජානන්තස්ස න පටිප්පස්සම්භතීති අයං සමොධානෙ විනිච්ඡයො.

නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිකථා නිට්ඨිතා.

උපසම්පාදෙනබ්බපඤ්චකකථා

84. ඉදානි යං පුබ්බෙ “අනුජානාමි භික්ඛවෙ බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන දසවස්සෙන වා අතිරෙකදසවස්සෙන වා උපසම්පාදෙත්‍වං, නිස්සයං දාතු”න්ති සඬ්ඛෙපතො උපජ්ඣායාවරියානං ලක්ඛණං චුත්තං, තං විත්ථාරතො දස්සෙත්‍වං “පඤ්චහි, භික්ඛවෙ, අඬ්ගෙහි සමන්තාගතෙනා”තිආදිමාහ. තත්ථ පඤ්චහි අඬ්ගෙහීති පඤ්චහි අගුණඬ්ගෙහි. යො හි සීලක්ඛන්ධාදීහි අසමන්තාගතත්තාව අගුණඬ්ගෙහි සමන්තාගතො හොති. න උපසම්පාදෙනබ්බන්ති උපජ්ඣායෙන හුත්වා න උපසම්පාදෙනබ්බං. න නිස්සයො දාතබ්බොති ආචරියෙන හුත්වා නිස්සයො න දාතබ්බො. එත්ථ ච න අසෙක්ඛෙන සීලක්ඛන්ධෙනාති ච අත්තනා න අසෙක්ඛෙනාති ච අස්සද්ධොති ච ආදීසු තීසු පඤ්චකෙසු අයුත්තවසෙන පටික්ඛෙපො කතො, න ආපත්තිඅඬ්ගවසෙන. යො හි අසෙක්ඛෙහි සීලක්ඛන්ධාදීහි අසමන්තාගතො පරෙ ච තත්ථ සමාදපෙත්‍වං අසක්කොන්තො අස්සද්ධියාදිදොසයුත්තොච හුත්වා පරිසං පරිහරති, තස්ස පරිසා සීලාදීහි පරිභායතියෙව, න වඩ්ඪති. තස්මා තෙන න උපසම්පාදෙනබ්බන්තිආදි අයුත්තවසෙන චුත්තං, න ආපත්තිඅඬ්ගවසෙන. න හි බීණාසවස්සෙව උපජ්ඣායාවරියභාවො භගවතා අනුඤ්ඤාතො. යදි තස්සෙව අනුඤ්ඤාතො අභවිස්ස, “සචෙ උපජ්ඣායස්ස අනභිරති උජ්ජන්තා හොතී”තිආදිං න වදෙයා. යස්මා පන බීණාසවස්ස පරිසා සීලාදීහි න පරිභායති, තස්මා “පඤ්චහි භික්ඛවෙ අඬ්ගෙහි සමන්තාගතෙන භික්ඛුනා උපසම්පාදෙනබ්බ”න්තිආදි චුත්තං.

අධිසීලෙ සීලවිපන්තොතිආදීසු පාරාජිකඤ්ච සඬ්ඝාදිසෙසඤ්ච ආපන්තො අධිසීලෙ සීලවිපන්තො නාම. ඉතරෙ පඤ්චාපත්තික්ඛන්ධෙ ආපන්තො අජ්ඣාමාරෙ ආචාරවිපන්තො නාම. සම්මාදිට්ඨිං පභාය අන්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්තාගතො අතිදිට්ඨියා දිට්ඨිවිපන්තො නාම. යත්තකං සුතං පරිසං පරිහරන්තස්ස ඉච්ඡිතබ්බං, තෙන විරහිතත්තා අජ්ජස්සුතො. යං තෙන ජානිතබ්බං ආපත්තාදි, තස්ස අජානනතො දුජ්ජඤ්ඤා. ඉමස්මිං පඤ්චකෙ

පුරිමානි තීණි පදානි අයුත්තවසෙන චුත්තානි, පච්ඡිමානි ද්වෙ ආපත්තිඅභිගවසෙන.

ආපත්තිං න ජානාතීති “ඉදං නාම මයා කත”න්ති චුත්තෙ “ඉමං නාම ආපත්තිං අයං ආපන්නො”ති න ජානාති. චුට්ඨානං න ජානාතීති චුට්ඨානගාමිනිතො වා දෙසනාගාමිනිතො වා ආපත්තිතො ඵ්වං නාම චුට්ඨානං හොතීති න ජානාති. ඉමස්මිං පඤ්චකෙ පුරිමානි ද්වෙ පදානි අයුත්තවසෙන චුත්තානි, පච්ඡිමානි තීණි ආපත්තිඅභිගවසෙන.

ආභිසමාචාරිකාය සික්ඛායාති ඛන්ධකවත්තෙ විනෙතුං න පටිබලො හොතීති අත්ථො. ආදිබ්‍රහ්මවරියකායාති සෙක්ඛපණ්ණත්තියං විනෙතුං න පටිබලොති අත්ථො. අභිධම්මෙති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ විනෙතුං න පටිබලොති අත්ථො. අභිවිනයෙති සකලෙ විනයපිටකෙ විනෙතුං න පටිබලොති අත්ථො. විනෙතුං න පටිබලොති ච සබ්බත්ථ සික්ඛාපෙතුං න සක්කොතීති අත්ථො. ධම්මතො විවෙචෙතුන්ති ධම්මෙන කාරණෙන විස්සජ්ජාපෙතුං. ඉමස්මි පඤ්චකෙ සබ්බපදෙසු ආපත්ති. ආපත්තිං න ජානාතීතිආදිපඤ්චකස්මිම්පි සබ්බපදෙසු ආපත්ති. උභනදසවස්සපරියොසානපඤ්චකෙපි ඵ්වෙව නයො. ඉති ආදිතො තයො පඤ්චකා, චතුත්ථෙ තීණි පදානි, පඤ්චමෙ ද්වෙ පදානීති සබ්බෙපි චත්තාරො පඤ්චකා අයුත්තවසෙන චුත්තා. චතුත්ථපඤ්චකෙ ද්වෙ පදානි, පඤ්චමෙ තීණි, ඡට්ඨසත්තමඅට්ඨමා තයො පඤ්චකාති සබ්බෙපි චත්තාරො පඤ්චකා ආපත්තිඅභිගවසෙන චුත්තා; සුක්කපක්ඛෙ අට්ඨසු අනාපත්තියෙවාති.

උපසම්පාදෙනබ්බපඤ්චකකථා නිට්ඨිතා.

උපසම්පාදෙනබ්බජක්කකථා

85. ඡක්කෙසු උභනදසවස්සපදං විසෙසො, තං සබ්බත්ථ ආපත්තිකරං. සෙසං චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. තත්ථ උභයානි බො පනස්ස පාතිමොක්ඛානි විත්ථාරෙන න ස්වාගතානි හොන්තීති උභතොවිභභිගවසෙන න ස්වාගතානි. න සුවිභත්තානීති මාතිකාවිභභිගවසෙන. න සුජ්ජවත්තීනීති වාචුග්ගතවසෙන. න සුවිනිච්ඡිතානි සුත්තසො අනුබ්‍යඤ්ඡනසොති මාතිකාතො ච විභභිගතො ච න සුට්ඨු විනිච්ඡිතානි.

උපසම්පාදෙනබ්බජක්කකථා නිට්ඨිතා.

අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බචත්ථුකථා

86. අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බචත්ථුස්මිං - යො තාව අයං පසුරො, සො තිත්ථියපක්කන්තකත්තා න උපසම්පාදෙනබ්බො. යො පන අඤ්ඤොපි නයිධ

පබ්බතපුබ්බො ආගච්ඡති, තස්මිං යං කත්තබ්බං තං දස්සෙතුං “යො සො භික්ඛවෙ අඤ්ඤාපී”ති ආදිමාහ. තත්ථ තස්ස චත්තාරො මාසෙ පරිවාසො දාතබ්බොති අයං තිත්ථියපරිවාසො නාම; අප්පට්ච්ඡන්තපරිවාසොතිපි වුච්චති. අයං පන නග්ගපරිබ්බාජකස්සෙව ආජීවකස්ස වා අවෙලකස්ස වා දාතබ්බො. සවෙ සොපි සාටකං වා වාලකම්බලාදීනං අඤ්ඤතරං තිත්ථියද්ධජං වා නිවාසෙත්වා ආගච්ඡති, නාස්ස පරිවාසො දාතබ්බො. අඤ්ඤස්ස පන තාපසපණ්ඩරච්චිගාදිකස්ස න දාතබ්බොව.

පයමං කෙසමස්සුන්ති ආදිනා තස්ස ආදිතොව සාමණෙරපබ්බජ්ජං දස්සෙති. එවං පබ්බාජෙත්තෙහි පන තස්මිං සඛ්ඝමජ්ඣෙ නිසින්තෙයෙව “ත්වං පබ්බාජෙහි, ත්වං ආචරියො භොහි, ත්වං උපජ්ඣායො භොහි”ති ටෙරා භික්ඛු න චත්තබ්බො. එවං චුත්තා හි සවෙ තස්ස ආචරියුපජ්ඣායභාවෙන ජිගුච්ඡන්තා න සම්පට්ච්ඡන්ති, අථ සො “නයිමෙ මය්හං සද්දහන්ති”ති කුජ්ඣිත්වාපි ගච්ඡෙය්‍ය. තස්මා තං එකමන්තං නෙත්වා තස්ස ආචරියුපජ්ඣායා පරියෙසිතබ්බො.

87. එවං බො භික්ඛවෙ අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො ආරාධකො භොති, එවං අනාරාධකොති අයමස්ස පරිවාසචත්තදස්සනත්ථං මාතිකා. කථංඤ්ච භික්ඛවෙති ආදි තස්සෙව විභවිගො. තත්ථ අතිකාලෙන ගාමං පවිසතීති භික්ඛුනං චත්තකරණවෙලායමෙව ගාමං පිණ්ඩාය පවිසති. අතිදිවා පටික්කමතීති කුලසරෙසු ඉත්ථිපුරිසදාරකදාරිකාදීහි සද්ධිං ගෙහස්සිතකථං කථෙත්තො තත්ථෙව භුඤ්ඡීත්වා භික්ඛුසු පත්තචීවරං පටිසාමෙත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි වා කරොත්තෙසු පටිසල්ලිනෙසු වා ආගච්ඡති; න උපජ්ඣායචත්තං නාචරියචත්තං කරොති, අඤ්ඤදත්ථු වසනට්ඨානං පවිසිත්වා නිද්දායති. එවම්පි භික්ඛවෙ අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො අනාරාධකො භොතීති එවම්පි කරොත්තො පරිවාසචත්තස්ස සම්පාදකො පුරකො න භොති.

වෙසියාගොචරො වාති ආදීසු වෙසියාති ආමිසකිඤ්චික්ඛසම්පදානාදිනා සුලභජ්ඣාචාරා රුපුපජීවිකා ඉත්ථියො. විධවාති මතපතිකා වා පචුත්ථපතිකා වා ඉත්ථියො; තා යෙන කෙනචි සද්ධිං මිත්තභාවං පත්ථෙත්ති. ජුල්ලකුමාරිකාති යොබ්බන්තජ්ජත්තා යොබ්බන්තාතීතා වා කුමාරියො; තා පුරිසාධිජ්ජායාව විචරන්ති, යෙන කෙනචි සද්ධිං මිත්තභාවං පත්ථෙත්ති. පණ්ඩකාති උස්සන්තකිලෙසා අචුපසන්තපරිලාභා නපුංසකා; තෙ පරිලාභවෙගාහිභුතා යෙන කෙනචි සද්ධිං මිත්තභාවං පත්ථෙත්ති. භික්ඛුනියොති සමානපබ්බජ්ජා ඉත්ථියො; තාහි සද්ධිං බිජ්ජමෙව විස්සාසො භොති, තතො සීලං හිජ්ජති.

තත්ථ වෙසියානං කුලෙසු කුලුපකො භුත්වා පිණ්ඩපාතචරියාදීහි වා අපදිසිත්වා සිනෙහසන්ථවජාතෙන හදයෙන අහිණ්හදස්සනසල්ලාපකාමතාය

තාසං සන්තිකං උපසඬකමන්තො “වෙසියාගොචරො”ති වුච්චති, සො නචිරස්සෙව “අසුකවෙසියා සද්ධිං ගතො”ති වත්තඛ්ඛතං පාපුණාති. එස නයො සඛ්ඛත්ථ. සවෙ පන වෙසියාදයො සලාකහත්තාදීනි දෙනති, භික්ඛුහි සද්ධිං ගන්ත්වා සද්ධිංයෙව භුඤ්ජීත්වා වා ගහෙත්වා වා ආගන්තුං වට්ටති. ගිලානා භික්ඛුනියො ඔවදිතුං වා ධම්මං වා දෙසෙතුං උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි වා දාතුං ගච්ඡන්තෙහි භික්ඛුහි සද්ධිං ගන්තුං වට්ටති. යො පන තථා ආගන්ත්වා මිත්තසන්ථවච්චසෙන ගච්ඡති, අයං අනාරාධකො හොති.

උච්චාවචානි කරණියානීති මහන්තබුද්දකානි කම්මානි. තත්ථ සණ්ටිං පහරිත්වා සමග්ගෙන සඬසෙන සන්තිපතිත්වා කත්තඛ්ඛානි වෙතියමහාපාසාදපට්ඨසඬරණාදීනි කම්මානි උච්චානි නාම. චීවරධොවනරජනාදීනි බන්ධකපරියාපන්තානි ච අග්ගිසාලවත්තාදීනි ආභිසමාචාරිකානි අච්චානි නාම. තත්ථ න දක්ඛො හොතීති තෙසු කම්මෙසු ඡෙකො සුසික්ඛිතො න හොති. න අනලසොති උට්ඨානචිරියසම්පත්තො න හොති; “භික්ඛුසඬසස්ස කම්මං අත්ථි”ති සුත්වා පගෙව හත්තකිච්චං කත්වා ගඛ්භන්තරං පවිසිත්වා යාවදත්ථං සුපිත්වා සායං නික්ඛමති. තනුපායායාති තෙසු කම්මෙසු උපායභුතාය. වීමංසායාති යානුජ්ජත්තිකවීමංසාය. “ඉදමෙවං කත්තඛ්ඛං, ඉදමෙවං න කත්තඛ්ඛ”න්ති තස්මිංයෙව බණෙ උජ්ජන්තපඤ්ඤාය සමන්තාගතො න හොති. න අලං කාතුං න අලං සංවිධාතුන්ති සහත්ථාපි කාතුං සමත්ථො න හොති; “ගණ්භථ හන්තෙ, ගණ්භ දහර, ගණ්භ සාමණෙර, සවෙ තුම්හෙ වා න කර්ස්සථ, අම්හෙ වා න කර්ස්සාම, කො දානි ඉමං කර්ස්සතී”ති එවං උස්සාහං ජනෙත්වා සංවිධාතුං අඤ්ඤාමඤ්ඤං කාරෙතුම්පි සමත්ථො න හොති. භික්ඛුහි “කම්මං කර්ස්සාමා”ති වුත්තෙ කිඤ්චි රොගං අපදිසති, භික්ඛුනං කම්මං කරොන්තානං සමීපෙනෙව චීවරති, සීසමෙව දස්සෙති, අයම්පි අනාරාධකො හොති.

න තිඛ්ඛච්ඡන්දො හොතීති බලවච්ඡන්දො න හොති. උද්දෙසෙති පාළිපරියාපුණනෙ. පරිපුච්ඡායාති අත්ථසවනෙ. අධිසීලෙති පාතිමොක්ඛසීලෙ. අධිචිත්තෙති ලොකියසමාධිභාවනාය. අධිපඤ්ඤායාති ලොකුත්තරමග්ගභාවනාය.

සඬකන්තො හොතීති ඉධාගතො හොති. තස්ස සත්ථුනොති තස්ස තිත්ථායතනසාමිකස්ස. තස්ස දිට්ඨියාති තස්ස සන්තකාය ලද්ධියා. ඉදානි සායෙව ලද්ධි යස්මා තස්ස තිත්ථකරස්ස බමති වෙච රුච්චති ච “ඉදමෙව සච්ච”න්ති ච දඤ්ඤාග්ගාහෙන ගහිතා; තස්මා තස්ස බන්ති රුචි ආදායොති වුච්චති. තෙන වුත්තං – “තස්ස බන්තියා තස්ස රුචියා තස්ස ආදායස්සා”ති. අවණණෙ හඤ්ඤාමානෙති ගරභාය හඤ්ඤාමානාය. අනභිරද්ධොති අපරිපුණ්ණසඬකජ්ජො;

නො පග්ගහිතවිත්තො. උදග්ගොති අබ්භුන්තකකායවිත්තො. ඉදං භික්ඛවෙ සඬ්ඝාතනිකං අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස අනාරාධනීයස්මිත්ති භික්ඛවෙ යමීදං තස්ස සත්ථුනො තස්සෙව ව ලද්ධියා අවණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙ “කිං ඉමෙ පරං ගරහන්තී”ති කායවච්චිකාරනිබ්බත්තකං අනත්තමනත්තං, බුද්ධාදීනඤ්ච අවණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙ අත්තමනත්තං, යඤ්ච තස්සෙව සත්ථුනො තස්සෙව ව ලද්ධියා වණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙ අත්තමනත්තං, බුද්ධාදීනඤ්ච වණ්ණෙහණනෙ අනත්තමනත්තං, ඉදං අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස අනාරාධනීයස්මිං සඬ්ඝාතනිකං, අනාරාධකෙ පරිවාසවත්තං අපුරකෙ කම්මෙ ඉදං ලිඬ්ගං, ඉදං ලක්ඛණං, ඉදමචලප්පමාණන්ති වුත්තං හොති. එවං අනාරාධකො බො භික්ඛවෙ අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො ආගතො න උපසම්පාදෙනබ්බොති ඉතො එකෙනපි අඩ්ගෙන සමන්තාගතො න උපසම්පාදෙනබ්බො. සුක්කපක්ඛෙ සබ්බං වුත්තවිපල්ලාසෙන වෙදිතබ්බං.

එවං ආරාධකො බො භික්ඛවෙති එවං නාතිකාලෙන ගාමප්පවෙසනා නාතිදිවා පටික්කමනං, න වෙසියාදිගොවරතා, සබ්බමචාරීනං කිච්චෙසු දක්ඛතාදි, උද්දෙසාදීසු තිබ්බච්ඡන්දතා, තිත්ථියානං අවණ්ණෙහණනෙ අත්තමනතා, බුද්ධාදීනං අවණ්ණෙහණනෙ අනත්තමනතා, තිත්ථියානං වණ්ණෙහණනෙ අනත්තමනතා, බුද්ධාදීනං වණ්ණෙහණනෙ අත්තමනතාති ඉමෙසං අට්ඨන්තං තිත්ථියවත්තානං පරිපුරණෙන ආරාධකො පරිතොසකො භික්ඛුනං අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො ආගතො උපසම්පාදෙනබ්බො.

සවෙ පන උපසම්පදමාළකෙපි එකං වත්තං භින්දති, පුන වත්තාරො මාසෙ පරිවසිතබ්බං. යථා පන භින්තසික්ඛාය සික්ඛමානාය පුන සික්ඛාපදානි ව සික්ඛාසම්මුති ව දියාති, එවං නයිමස්ස කිඤ්චි පුන දාතබ්බමත්ථී. පුබ්බෙ දින්තපරිවාසොයෙව හි තස්ස පරිවාසො. තස්මා පුන වත්තාරො මාසෙ පරිවසිතබ්බං. සවෙ පරිවසන්තො අන්තරා අට්ඨ සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙති, ලොකියධම්මො නාම කුප්පනසභාවො, න උපසම්පාදෙනබ්බො. වත්තාරො මාසෙ පුරිතවත්තොව උපසම්පාදෙනබ්බො. සවෙ පන පරිවසන්තො වත්තාරි මහාභූතාති පරිග්ගණ්හති, උපාදාරූපානි පරිච්ඡන්දති, නාමරූපං වචන්ථපෙති, තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා විපස්සනං ආරහති, ලොකියධම්මො නාම කුප්පනසභාවො, නෙව උපසම්පාදෙනබ්බො. සවෙ පන විපස්සනං වඬ්චෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පටිලහති, පරිපුණ්ණංයෙව හොති වත්තං. සමුහතාති සබ්බදිට්ඨිගතාති අබ්බුල්භං විචිකිච්ඡාසල්ලං තංදිවසමෙව උපසම්පාදෙනබ්බො. සවෙපි තිත්ථියලිඬ්ගෙ ධීතො සොතාපන්තො හොති, පරිවාසකිච්චං නත්ථී, තදහෙව පබ්බාපෙත්වා උපසම්පාදෙනබ්බො.

උපජ්ඣායමූලකං වීචරං පරියෙසිතඛිඛන්ති උපජ්ඣායං ඉස්සරං කත්වා තස්ස වීචරං පරියෙසිතඛිඛං. පත්තමිපි තථෙව. තස්මා යදි උපජ්ඣායස්ස පත්තවීචරං අත්ථි, “ඉමස්ස දෙහී” ති වත්තඛිඛො. අථ නත්ථි, අඤ්ඤෙ දාතුකාමා භොන්ති, තෙහිපි උපජ්ඣායස්සෙව දාතඛිඛං “ඉදං තුම්භාකං කත්වා ඉමස්ස දෙථා” ති. කස්මා? තිත්ථියා නාම විලොමා භොන්ති “සඬ්ඝෙන මෙ පත්තවීචරං දිත්තං, කිං මස්භං තුම්භෙසු ආයත්ත” ත්ති වත්වා ඔවාදානුසාසනිං න කරෙය්‍යං, උපජ්ඣායෙන පන ආයත්තජීවිකත්තා තස්ස වචනකරො භවිස්සති. තෙනස්ස “උපජ්ඣායමූලකං වීචරං පරියෙසිතඛිඛ” ත්ති චුත්තං. භණ්ඩුකම්මායාති කෙසොරොපනත්ථං. භණ්ඩුකම්මකපා පරතො ආගමිස්සති.

අග්ගිකාති අග්ගිපරිවරණකා. ජට්ඨකාති තාපසා. එතෙ භික්ඛවෙ කිරියවාදිනොති එතෙ කිරියං න පට්ඨාහන්ති, “අත්ථි කම්මං, අත්ථි කම්මවිපාකො” ති එවංදිට්ඨිකා. සඛ්ඛබ්බද්ධා හි නෙක්ඛම්මපාරම්. පුරයමානා එතදෙව පඬ්ඛජ්ජං පඬ්ඛජ්ජත්වා පුරෙසුං, මයාපි තථෙව පුරිතා, න එතෙසං සාසනෙ පඬ්ඛජ්ජා විලොමා, තස්මා උපසම්පාදෙනඛිඛා, න තෙසං පරිවාසො දාතඛිඛොති. ඉමාහං භික්ඛවෙ ඤාතීනං ආවෙණ්ඤකං පරිභාරං දම්මීති ඉමං අහං තෙසං පාටෙක්කං ඔදිස්සකං පරිභාරං දදාමි. කස්මා එවමාහ? තෙ හි තිත්ථායතනෙ පඬ්ඛජ්ජතාපි සාසනස්ස අවණ්ණකාමා න භොන්ති, අම්භාකං ඤාතිසෙට්ඨස්ස සාසනන්ති වණ්ණවාදිනොව භොන්ති, තස්මා එවමාහාති.

අඤ්ඤතිත්ථියපුඬ්ඛවත්ථුකපා නිට්ඨිතා.

පඤ්චාබාධවත්ථුකපා

88. මගධෙසු පඤ්ච ආබාධා උස්සන්තා භොන්තීති මගධනාමකේ ජනපදේ මනුස්සානඤ්ච අමනුස්සානඤ්ච පඤ්ච රොගා උස්සන්තා චුඩ්ඪිජ්ජත්තා එනිජ්ජත්තා භොන්ති. ජීවකකොමාරභව්වකපා වීචරක්ඛන්ධකේ ආවිභවිස්සති. න භික්ඛවෙ පඤ්චහි ආබාධෙහි ජුට්ඨො පඬ්ඛාජෙතඛිඛොති යෙ තෙ කුට්ඨාදයො පඤ්ච ආබාධා උස්සන්තා, තෙහි ජුට්ඨො අභිභූතො න පඬ්ඛාජෙතඛිඛො.

තත්ථ කුට්ඨන්ති රත්තකුට්ඨං වා භොතු කාලකුට්ඨං වා, යංකිඤ්චි කිට්ඨදද්දුකච්ඡුආදිජ්ජහෙදම්පි සඛ්ඛං කුට්ඨමෙවාති චුත්තං. තඤ්චෙව නඛපිට්ඨිජ්ජමාණම්පි වඬ්ඪනකපක්ඛෙ යීතං භොති, න පඬ්ඛාජෙතඛිඛො. සචෙ පන නිවාසනපාරුපනෙහි පකතිපට්ඨිජ්ජන්තො යානෙ නඛපිට්ඨිජ්ජමාණං අවඬ්ඪනකපක්ඛෙ යීතං භොති, වට්ටති. මුඛෙ පන භත්ථපාදපිට්ඨෙසු වා සචෙපි අවඬ්ඪනකපක්ඛෙ යීතං නඛපිට්ඨිතො ව බුද්දකතරම්පි, න වට්ටතියෙවාති කුරුන්දියං චුත්තං. තිකිච්ඡාපෙත්වා පඬ්ඛාජෙත්තෙනාපි පකතිවණ්ණෙ

ජාතෙයෙව පබ්බාජෙතබ්බො. ගොධාපිට්ඨිසදිසච්චුණ්ණඛකිරණකසරීරමපි පබ්බාජෙතුං න වට්ටති.

ගණ්ඨොති මෙදගණ්ඨො වා හොතු අඤ්ඤො වා යො කොචි කොලට්ඨිමත්තකොපි වෙ වඩ්ඪිතකපක්ඛෙ යීතො ගණ්ඨො හොති, න පබ්බාජෙතබ්බො. පටිච්ඡන්තට්ඨානෙ පන කොලට්ඨිමත්තෙ අවඩ්ඪිතකපක්ඛෙ යීතො වට්ටති. මුඛාදිකෙ අප්පටිච්ඡන්තට්ඨානෙ අවඩ්ඪිතකපක්ඛෙ යීතොපි න වට්ටති. තිකිච්ඡාපෙත්වා පබ්බාජෙත්තෙනාපි සරීරං සඤ්ඡවිං කාරෙත්වාච පබ්බාජෙතබ්බො. උණ්ණිගණ්ඨා නාම හොන්ති ගොථනා විය අඛිගුලිකා විය ච තත්ථ තත්ථ ලමබන්ති, එතෙපි ගණ්ඨායෙව. තෙසු සති පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. දහරකාලෙ බීරපිලකා යොබ්බන්තකාලෙ ච මුඛෙ බරපිලකා නාම හොන්ති, මහල්ලකකාලෙ නස්සන්ති, න තා ගණ්ඨසඛිඛායං ගච්ඡන්ති, තාසු සති පබ්බාජෙතුං වට්ටති. අඤ්ඤො පන සරීරෙ බරපිලකා නාම අපරා පදුමකණ්ණිකා නාම හොන්ති, අඤ්ඤො සාසපඛිඡකා නාම සාසපමත්තා එව සකලසරීරං ඵරන්ති, තා සබ්බා කුට්ඨජාතිකා ඵව. තාසු සති න පබ්බාජෙතබ්බො.

කිලාසොති න භිජ්ජනකං න පග්ගරණකං පදුමපුණ්ඩරිකපත්තවණ්ණං කුට්ඨං, යෙන ගුන්තං විය සබලං සරීරං හොති, තස්මිං කුට්ඨෙ චුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. සොසොති සොසඛායාධි; තස්මිං සති න පබ්බාජෙතබ්බො. අපමාරොති පිත්තුම්මාරො වා යක්ඛුම්මාරො වා; තත්ථ පුබ්බවෙරිකෙන අමනුස්සෙන ගහිතො දුත්තිකිච්ඡො හොති. අප්පමත්තකෙපි පන අපමාරෙ සති න පබ්බාජෙතබ්බො.

පඤ්චාඛාධවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

රාජහට්ඨත්ථුකථා

90. රාජහට්ඨත්ථුස්මිං - පච්චන්තං උච්චිතථාති පච්චන්තං වඩ්ඪෙඨථ. වොරෙ පලාපෙත්වා වොරහයෙන චුට්ඨිතෙ ගාමෙ ආවාසාපෙත්වා ආරක්ඛං දත්වා කසිකම්මාදීනි පවත්තාපෙථාති චුත්තං හොති. රාජා පන සොතාපන්තත්තා “වොරෙ ඝාතෙථ, හනථා”ති න ආණාපෙති. උපජ්ඣායස්ස දෙව සීසං ඡන්දිතබ්බන්තිආදි සබ්බං “පබ්බජ්ජාය උපජ්ඣායො සෙට්ඨො, තතො ආවරියො, තතො ගණො”ති වින්තෙත්වා ඉදං වොහාරෙ අඩ්ඪිච්චිඡයෙ ආගතන්ති ආහංසු. න භික්ඛවෙ රාජහට්ඨො පබ්බාජෙතබ්බොති එත්ථ අමච්චො වා හොතු මහාමත්තො වා සෙවකො වා කිඤ්චි යානන්තරං පත්තො වා අප්පත්තො වා, යො කොචි රඤ්ඤො භත්තවෙතනහට්ඨො, සබ්බො රාජහට්ඨොති සඛිඛායං ගච්ඡති, සො න පබ්බාජෙතබ්බො. තස්ස පන පුත්තනත්තහාතුකා යෙ රාජතො භත්තවෙතනං න ගණ්ඨන්ති, තෙ පබ්බාජෙතුං වට්ටති. යො පන

රාජතො ලද්ධං නිබද්ධහොගං වා මාසසංචච්ඡරපරිබ්බයං වා රඤ්ඤොයෙව නිය්‍යාතෙති, පුත්තභාතුකෙ වා තං ධානං සම්පට්ච්ඡාපෙත්වා රාජානං “න දානාහං දෙවස්ස භට්ටා”ති ආපුච්ඡති, යෙන වා යං කම්මකාරණා වෙනනං ගහිතං, තං කම්මං කතං හොති, යො වා පබ්බජස්සුති රඤ්ඤා අනුඤ්ඤාතො හොති, තම්පි පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

රාජහට්ඨත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

වොරවත්ථුකථා

91. වොරවත්ථුසු - මනුස්සා පස්සිත්ථාති යෙහි ගිහිකාලෙ දිට්ඨපුබ්බො යෙ ව “අයං සො”ති අඤ්ඤෙසං සුණන්ති, තෙ පස්සිත්ථා උබ්බිජ්ජන්තිපි...පෙ.... ද්වාරම්පි ටකෙත්ති. යෙ පන න ජානන්ති, තෙසං සරෙසු හික්ඛං ලහති. න හික්ඛවෙති භගවා සයං ධම්මස්සාමී, තස්මා ආයතිං අකරණත්ථාය හික්ඛුනං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙත්තො ඵවමාහ. තත්ථ ධජං බන්ධිත්ථා විය විවරතීති ධජබන්ධො. මුලදෙවාදයො විය ලොකෙ පාකටොති වුත්තං හොති. තස්මා යො ගාමසාතං වා පන්ථදුහනං වා නගරෙ සන්ධිවිජෙදාදිකම්මං වා කරොත්තො විවරති, පඤ්ඤායති ව “අසුකො නාම ඉදං ඉදං කරොති”ති, සො න පබ්බාජෙතබ්බො. යො පන රාජපුත්තො රජ්ජං පත්ථෙත්තො ගාමසාතාදීති කරොති, සො පබ්බාජෙතබ්බො. රාජානො හි තස්මීං පබ්බජිතෙ තුස්සන්ති, සවෙ පන න තුස්සන්ති, න පබ්බාජෙතබ්බො. පුබ්බෙ මහාජනෙ පාකටො වොරො පච්ඡා වොරකම්මං පහාය පඤ්චසීලාදීති සමාදියති, තඤ්චෙ මනුස්සා ඵවං ජානන්ති, පබ්බාජෙතබ්බො. යෙ පන අම්බලබුජාදිවොරකා සන්ධිවිජෙදාදිවොරා ඵව වා අදිස්සමානා ථෙය්‍යං කරොත්ති, පච්ඡාපි ඉමිනා නාම ඉදං කතන්ති න පඤ්ඤායන්ති, තෙපි පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

92. කාරං හින්දිත්ථාති අට්ටබන්ධනාදිං හින්දිත්ථා. අභයුචරාති ඵත්ථ භයෙන උපරමන්තීති භයුචරා, එතෙ පන ලද්ධාභයත්තා න භයුචරාති අභයුචරා; පකාරස්ස වෙත්ථ වකාරො කතොති වෙදිතබ්බො. න හික්ඛවෙ කාරහෙදකො පබ්බාජෙතබ්බොති කාරො වුච්චති බන්ධනාගාරං. ඉධ පන අන්දුබන්ධනං වා හොතු සඬ්ඛලිකබන්ධනං වා රජ්ජුබන්ධනං වා ගාමබන්ධනං වා නිගමබන්ධනං වා නගරබන්ධනං වා පුරිසගුත්ති වා ජනපදබන්ධනං වා දීපබන්ධනං වා, යො එතෙසු යංකිඤ්චි බන්ධනං හින්දිත්ථා වා ඡින්දිත්ථා වා මුඤ්චිත්ථා වා විවරිත්ථා වා පස්සමානානං වා අපස්සමානානං වා පලායති, සො කාරහෙදකොති සඬ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. තස්මා ඊදිසො කාරහෙදකො වොරො දීපබන්ධනං හින්දිත්ථා දීපන්තරං ගතොපි න පබ්බාජෙතබ්බො. යො පන න වොරො, කෙවලං හත්ථකම්මං අකරොත්තො “ඵවං නො අපලායන්තො කරිස්සති”ති රාජයුත්තාදීහි බද්ධො, සො කාරං හින්දිත්ථා පලාතොපි පබ්බාජෙතබ්බො. යො පන

ගාමනිගමපට්ටනාදීනි කෙණ්ණියා ගහෙත්වා තං අසම්පාදෙන්තො බන්ධනාගාරං පවෙසිතො හොති, සො පලායිත්වා ආගතො න පබ්බාපෙතබ්බො. යොපි කසිකම්මාදීහි ධනං සම්පාදෙන්වා ජීවන්තො “නිධානං ඉමිනා ලද්ධ”න්ති පෙසුඤ්ඤං උපසංහරිත්වා කෙනවි බන්ධාපිතො හොති, තං තත්ථෙව පබ්බාපෙතුං න වට්ටති, පලායිත්වා ගතං පන ගතට්ඨානෙ පබ්බාපෙතුං වට්ටති.

93. න භික්ඛවෙ ලිඛිතකොති එත්ථ ලිඛිතකො නාම න කෙවලං “යත්ථ පස්සති තත්ථ හන්තබ්බො”ති, අථ බො යො කොච්චො වොරිකං වා අඤ්ඤං වා ගරුං රාජාපරාධං කත්වා පලාතො, රාජා ච නං පණ්ණෙ වා පොත්ථකෙ වා “ඉත්ථන්තාමො යත්ථ දිස්සති, තත්ථ ගහෙත්වා මාරෙතබ්බො”ති වා “හත්ථපාදානිස්ස ඡන්දිතබ්බානී”ති වා “එත්තකං නාම දණ්ඩං ආහරාපෙතබ්බො”ති වා ලිඛාපෙති, අයං ලිඛිතකො නාම, සො න පබ්බාපෙතබ්බො.

94. කසාහතො කතදණ්ඩකම්මොති එත්ථ යො වචනපෙසනාදීනි අකරොන්තො හඤ්ඤති, න සො කතදණ්ඩකම්මො. යො පන කෙණ්ණියා වා අඤ්ඤථා වා කිඤ්චි ගහෙත්වා බාදිත්වා පුන දාතුං අසක්කොන්තො “අයමෙව තෙ දණ්ඩො හොතු”ති කසාහි හඤ්ඤති, අයං කසාහතො කතදණ්ඩකම්මො. සො ච කසාහි වා හතො හොතු අද්ධදණ්ඩකාදීනං වා අඤ්ඤතරෙන, යාව අල්ලවණො හොති, තාව න පබ්බාපෙතබ්බො. වණෙ පන පාකතිකෙ කත්වා පබ්බාපෙතබ්බො. සථෙ පන ඡාණ්ඩි වා කප්පරෙහි වා නාලිකෙරපාසාණාදීහි වා සාතෙත්වා මුත්තො හොති, සරීරෙ වස්ස ගණ්ඨියො පඤ්ඤායන්ති, න පබ්බාපෙතබ්බො. එසුකං කත්වා එව ගණ්ඨියු සන්තිසිත්තාසු පබ්බාපෙතබ්බො.

95. ලක්ඛණාහතො කතදණ්ඩකම්මොති එත්ථ කතදණ්ඩකම්මහාවො පුරිමනායෙනෙව වෙදිතබ්බො. යස්ස පන නලාටෙ වා උගරුආදීසු වා තත්තෙන ලොහෙන ලක්ඛණං ආහතං හොති, සො සථෙ භුජිස්සො යාව අල්ලවණො හොති, තාව න පබ්බාපෙතබ්බො. සථෙපිස්ස වණො රුල්භා හොන්ති, ඡවියා සමපරිච්ඡෙදා, ලක්ඛණං න පඤ්ඤායති, තිමණ්ඩලවත්ථස්ස උත්තරාසඬ්ඨෙ කතෙ පටිච්ඡන්තොකාසෙ චෙ හොති, පබ්බාපෙතුං වට්ටති, අප්පටිච්ඡන්තොකාසෙ චෙ න වට්ටති.

වොරවත්ථුකපා නිට්ඨිතා.

ඉණායිකවත්ථුකපා

96. න භික්ඛවෙ ඉණායිකොති එත්ථ ඉණායිකො නාම යස්ස පිතිපිතාමහෙහි වා ඉණං ගහිතං හොති, සයං වා ඉණං ගහිතං හොති, යං වා ආථපෙත්වා

මාතෘපිතෘහි කිඤ්චි ගහිතං හොති, සො තං ඉණං පරෙසං ධාරෙතීති ඉණායිකො. යං පන අඤ්ඤාඤාතකා ආථපෙත්වා කිඤ්චි ගණ්හන්ති, සො න ඉණායිකො. න හි තෙ තං ආථපෙත්වා ඉස්සරා, තස්මා තං පබ්බාපෙත්වා වට්ටති, ඉතරං න වට්ටති. සචෙ පනස්ස ඤාතිසාලොහිතා “මයං දස්සාම, පබ්බාපෙථ න”න්ති ඉණං අත්තනො භාරං කරොන්ති, අඤ්ඤා වා කොචි තස්ස ආචාරසම්පත්තිං දිස්වා “පබ්බාපෙථ නං, අහං ඉණං දස්සාමී”ති වදති, පබ්බාපෙත්වා වට්ටති. තෙසු අසති හික්ඛුනා තථාරූපස්ස උපට්ඨාකස්සාපි ආරොචෙතබ්බං “සහෙත්තො සත්තො ඉණපලිබොධෙන න පබ්බජතී”ති. සචෙ සො පටිපජ්ජති, පබ්බාපෙතබ්බො. සචෙපි අත්තනො කප්පියහණ්ඩං අත්ථි, “එතං දස්සාමී”ති පබ්බාපෙතබ්බො. සචෙ පන නෙව ඤාතකාදයො පටිපජ්ජන්ති, න අත්තනො ධනං අත්ථි, “පබ්බාපෙත්වා හික්ඛාය වරිත්වා මොචෙස්සාමී”ති පබ්බාපෙත්වා න වට්ටති. සචෙ පබ්බාපෙති දුක්කටං. පලාතොපි ආනෙත්වා දාතබ්බො. නො චෙ දෙති, සබ්බං ඉණං ගීවා හොති. අජානිත්වා පබ්බාජයතො අනාපත්ති. පස්සන්තෙන පන ආනෙත්වා ඉණසාමිකානං දස්සෙතබ්බො. අපස්සන්තස්ස ගීවා න හොති.

සචෙ ඉණායිකො අඤ්ඤං දෙසං ගන්ත්වා පුච්ඡියමානොපි “නාහං කස්සචි කිඤ්චි ධාරෙමී”ති වත්වා පබ්බජති, ඉණසාමිකො ච තං පරියෙසන්තො තත්ථ ගච්ඡති, දහරො තං දිස්වා පලායති, සො ච ථෙරං උපසඬකමිත්වා “අයං හන්තෙ කෙන පබ්බාජිතො, මම එත්තකං නාම ධනං ගහෙත්වා පලාතො”ති වදති, ථෙරෙන වත්තබ්බං “මයා උපාසක ‘අණුණො අහ’න්ති වදන්තො පබ්බාජිතො, කිං දානි කරොමි, පස්ස මෙ පත්තච්චරමත්ත”න්ති අයං තත්ථ සාමීචි. පලාතෙ පන ගීවා න හොති.

සචෙ පන නං ථෙරස්ස සම්මුඛාව දිස්වා “අයං මම ඉණායිකො”ති වදති, “තච ඉණායිකං ත්වමෙච ජානාහී”ති වත්තබ්බො. එවමිපි ගීවා න හොති. සචෙපි සො “පබ්බජිතො අයං ඉදානි කුහිං ගමිස්සතී”ති වදති, ථෙරෙන “ත්වංයෙච ජානාහී”ති වත්තබ්බො. එවමිපිස්ස පලාතෙ ගීවා න හොති. සචෙ පන ථෙරො “කුහිං දානි අයං ගමිස්සතී, ඉධෙච අච්ඡතු”ති වදති, සො චෙ පලායති, ගීවා හොති. සචෙ සො සහෙත්තකසත්තො හොති වත්තසම්පන්තො, ථෙරෙන “ඊදිසො අය”න්ති වත්තබ්බං. ඉණසාමිකො චෙ “සාධු”ති විස්සජ්ජෙති, ඉච්චෙනං කුසලං. සචෙ පන “උපසඬපඬිඨං දෙථා”ති වදති, දාතබ්බං. අපරෙන සමයෙන අනිආරාධකො හොති, “සබ්බං දෙථා”ති චුත්තෙපි දාතබ්බමෙච. සචෙ පන උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීසු කුසලො හොති බහුපකාරො හික්ඛුනං, හික්ඛාචාරවත්තෙන පරියෙසිත්වාපි ඉණං දාතබ්බමෙචාති.

ඉණායිකවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

දාසවත්ථුකපා

97. න භික්ඛවෙ දාසොති එත්ථ වත්තාරො දාසා - අන්තොජාතො, ධනක්කීතො, කරමරානීතො, සාමං දාසඛ්‍යං උපගතොති. තත්ථ අන්තොජාතො නාම ජාතිදාසො සරදාසියා පුත්තො. ධනක්කීතො නාම මාතාපිතූනං සන්තිකා පුත්තො වා සාමිකානං සන්තිකා දාසො වා ධනං දත්වා දාසචාරිත්තං ආරොපෙත්වා කීතො. එතෙ ද්වෙපි න පබ්බාජෙතබ්බො. පබ්බාජෙත්තෙන තත්ථ තත්ථ චාරිත්තවසෙන අදාසං කත්වා පබ්බාජෙතබ්බො.

කරමරානීතො නාම තිරොරට්ඨං විලොපං වා කත්වා උපලාපෙත්වා වා තිරොරට්ඨතො භුජ්ජ්සමානුසකානි ආභරන්ති, අන්තොරට්ඨෙයෙව වා කතාපරාධං කිඤ්චි ගාමං රාජා “විලුම්පථා”ති ආණාපෙති, තතො මානුසකානිපි ආභරන්ති. තත්ථ සබ්බෙ පුරිසා දාසා, ඉත්ථීයො දාසියො. එවරූපො කරමරානීතො දාසො යෙහි ආනීතො, තෙසං සන්තිකෙ වසන්තො වා බන්ධනාගාරෙ බද්ධො වා පුරිසෙහි රක්ඛියමානො වා න පබ්බාජෙතබ්බො. පලායිත්වා පන ගතො, ගතට්ඨානෙ පබ්බාජෙතබ්බො. රඤ්ඤා තුට්ඨෙන “කරමරානීතකෙ මුඤ්චථා”ති වත්වා වා සබ්බසාධාරණෙන වා නයෙන බන්ධනා මොක්ඛෙ කතෙ පබ්බාජෙතබ්බොව.

සාමං දාසඛ්‍යං උපගතො නාම ජීවිතහෙතු වා ආරක්ඛහෙතු වා “අභං තෙ දාසො”ති සයමෙව දාසභාවං උපගතො. රාජුනං භත්ථීඅස්සගොමහිංසගොපකාදයො විය, තාදියො දාසො න පබ්බාජෙතබ්බො. රඤ්ඤා වණ්ණදාසීනං පුත්තා හොන්ති අමච්චපුත්තසදියා, තෙපි න පබ්බාජෙතබ්බො. භුජ්ජ්සිත්ථීයො අසංයතා වණ්ණදාසීහි සද්ධිං විචරන්ති, තාසං පුත්තෙ පබ්බාජෙතුං වට්ඨති. සවෙ සයමෙව පණ්ණං ආරොපෙත්ති, න වට්ඨති. භට්ඨපුත්තකගණාදීනං දාසාපි තෙහි අදින්නා න පබ්බාජෙතබ්බො. විහාරෙසු රාජුහි ආරාමිකදාසා නාම දින්නා හොන්ති, තෙපි පබ්බාජෙතුං න වට්ඨති. භුජ්ජ්සෙ පන කත්වා පබ්බාජෙතුං වට්ඨති. මහාපච්චරියං “අන්තොජාතධනක්කීතකෙ ආනෙත්වා භික්ඛුසඬ්ඝස්ස ආරාමිකෙ දෙමාති දෙන්නි, තක්කං සීසෙ ආසිත්තකසදියාව හොන්ති, තෙ පබ්බාජෙතුං වට්ඨති”ති චුත්තං. කුරුන්දියං පන “ආරාමිකං දෙමාති කප්පියවොභාරෙන දෙන්නි, යෙන කෙනචි වොභාරෙන දින්නො හොතු, නෙව පබ්බාජෙතබ්බො”ති චුත්තං. දුග්ගතමනුස්සා සඬ්ඝං නිස්සාය ජීවිස්සාමාති විහාරෙ කප්පියකාරකා හොන්ති, එතෙපි පබ්බාජෙතුං වට්ඨති. යස්ස මාතාපිතරො දාසා, මාතා එව වා දාසී, පිතා අදාසො, තං පබ්බාජෙතුං න වට්ඨති. යස්ස පන මාතා අදාසී, පිතා දාසො, තං පබ්බාජෙතුං වට්ඨති. භික්ඛුස්ස ඤාතකා වා උපට්ඨාකා වා දාසං දෙන්නි “ඉමං පබ්බාජෙථ, තුම්භාකං වෙය්‍යාවච්චං කරිස්සති”ති අත්තනොවාස්ස දාසො අත්ථී, භුජ්ජ්සො කතොව පබ්බාජෙතබ්බො. සාමිකා දාසං දෙන්නි “ඉමං පබ්බාජෙථ, සවෙ

අහිරමිස්සති, අදාසො විබ්භමිස්සති වෙ, අම්භාකං දාසොව භවිස්සතීති අයං තාවකාලිකො නාම, තං පබ්බාජෙතුං න වට්ටතී”ති කුරුන්දියං චුත්තං. නිස්සාමිකදාසො හොති, සොපි භුජිස්සො කතොව පබ්බාජෙතබ්බො. අජානන්තො පබ්බාජෙත්වා වා උපසම්පාදෙත්වා වා පච්ඡා ජානාති, භුජිස්සං කාතුමෙව වට්ටති.

ඉමස්ස ව අත්ථස්ස පකාසනත්ථං ඉදං වත්ථුං වදන්ති - එකා කිර කුලදාසී එකෙන සද්ධිං අනුරාධපුරා පලායිත්වා රොහණෙ වසමානා පුත්තං පටිලහි, සො පබ්බජිත්වා උපසම්පන්නකාලෙ ලජ්ජී කුක්කුච්චකො අහොසි. අටෙකදිවසං මාතරං පුච්ඡි - “කිං උපාසිකෙ තුම්භාකං භාතා වා හගිතී වා නත්ථී, න කඤ්චි ඤාතකං පස්සාමී”ති. “තාත, අහං අනුරාධපුරෙ කුලදාසී, තව පිතරා සද්ධිං පලායිත්වා ඉධ වසාමී”ති. සීලවා භික්ඛු “අසුද්ධා කිර මෙ පබ්බජ්ජා”ති සංවෙගං ලහිත්වා මාතරං තස්ස කුලස්ස නාමගොත්තං පුච්ඡිත්වා අනුරාධපුරං ආගම්ම තස්ස කුලස්ස සරද්වාරෙ අට්ඨාසි. “අතිච්ඡථ හන්තෙ”ති චුත්තෙපි නාතික්කමි, තෙ ආගන්ත්වා “කිං හන්තෙ”ති පුච්ඡිංසු. “තුම්භාකං ඉත්ථන්තාමා දාසී පලාතා අත්ථී”ති? අත්ථී හන්තෙ. අහං තස්සා පුත්තො, සවෙ මං තුම්භෙ අනුජානාථ, පබ්බජ්ජං ලහාමි, තුම්භෙ මය්හං සාමිකාති. තෙ හට්ඨතුට්ඨා හුත්වා “සුද්ධා හන්තෙ තුම්භාකං පබ්බජ්ජා”ති තං භුජිස්සං කත්වා මහාවිහාරෙ වසාපෙසුං වතුහි පච්චයෙහි පටිජග්ගන්තා. ටෙරො තං කුලං නිස්සාය වසමානොයෙව අරහත්තං පාපුඤ්ඤිති.

දාසවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

කම්මාරහණ්ඩුචත්ථාදිකථා

98-9. කම්මාරහණ්ඩුති තුලාධාරමුණ්ඩකො සුවණ්ණකාරපුත්තො, පඤ්චසිඛො තරුණදාරකොති චුත්තං හොති. සඬ්ඝං අපලොකෙතුං හණ්ඩුකම්මායාති සඬ්ඝං හණ්ඩුකම්මත්ථාය ආපුච්ඡිතුං අනුජානාමීති අත්ථො. තත්තායං ආපුච්ඡනවිධි - සීමාපරියාපන්තෙ භික්ඛු සන්නිපාතෙත්වා පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං තත්ථ නෙත්වා “සඬ්ඝං හන්තෙ ඉමස්ස දාරකස්ස හණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡාමී”ති තික්ඛත්තුං වා ද්වික්ඛත්තුං වා සකිං වා වත්තබ්බං. එත්ථ ව “ඉමස්ස දාරකස්ස හණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡාමී”තිපි “ඉමස්ස සමණකරණං ආපුච්ඡාමී”තිපි “ඉමස්ස පබ්බාජනං ආපුච්ඡාමී”තිපි “අයං සමණො හොතුකාමො”තිපි “අයං පබ්බජ්ජුකාමො”තිපි වත්තුං වට්ටතියෙව.

සවෙ සභාගට්ඨානං හොති, දස වා වීසං වා තිංසං වා භික්ඛු වසන්තීති පට්චජෙදො පඤ්ඤායති, තෙසං ධීතොකාසං වා නිසින්තොකාසං වා ගන්ත්වාපි පුරිමනයෙනෙව ආපුච්ඡිතබ්බං. පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං විනාව දහරහික්ඛු වා

සාමණෙරෙ වා පෙසෙත්වාපි “එකො භන්තෙ පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො අත්ථි තස්ස භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡාමා” තිආදිනා නයෙන ආපුච්ඡාපෙතුං වට්ටති.

සචෙ කෙචි භික්ඛු සෙනාසනං වා ගුම්ඛාදීනි වා පච්ඡිත්වා නිද්දායන්ති වා සමණධම්මං වා කරොන්ති, ආපුච්ඡකා ච පරියෙසන්තාපි අදිස්වා “සබ්බෙ ආපුච්ඡතා අමහෙහි” ති සඤ්ඤිතො හොන්ති, පබ්බජ්ජා නාම ලභුකං කම්මං, තස්මා පබ්බජ්ජතො සුපබ්බජ්ජතොව පබ්බාපෙත්තස්සාපි අනාපත්ති.

සචෙ පන මහාවිහාරො හොති අනෙකභික්ඛුසභස්සාවාසො, සබ්බෙ භික්ඛු සන්තිපාතෙතුම්පි දුක්කරං, පගෙච පටිපාටියා ආපුච්ඡතුං, ඛණ්ඩසීමායං වා ධත්වා නදීසමුද්දාදීනි වා ගන්ත්වා පබ්බාපෙත්තබ්බො. යො පන නවමුණ්ඛො වා හොති විබ්භන්තකො වා නිගණ්ඨාදීසු අඤ්ඤතරො වා ද්වඬිගුලකෙසො වා උභනද්වඬිගුලකෙසො වා, තස්ස කෙසච්ඡෙදනකිච්චං නත්ථි, තස්මා භණ්ඩුකම්මං අනාපුච්ඡත්වාපි තාදිසං පබ්බාපෙතුං වට්ටති. ද්වඬිගුලාතිරිත්තකෙසො පන යො හොති අන්තමසො එකසීඛාමත්තධරොපි, සො භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡත්වාච පබ්බාපෙත්තබ්බො. උපාලිවත්ථු මහාවිහඩගෙ චුත්තනයමෙච.

100. අභිවාතකරොගෙනාති මාරිඛ්‍යාධිනා; යත්‍ර හි සො රොගො උප්පජ්ජති, තං කුලං ද්විපදවතුප්පදං සබ්බං නස්සති, යො භිත්තිං වා ඡදනං වා භින්දිත්වා පලායති, තිරොගාමාදිගතො වා හොති, සො මුච්චති. තථා චෙත්ථ පිතාපුත්තා මුච්චිංසු. තෙන චුත්තං – “පිතාපුත්තකා සෙසා හොන්ති” ති.

කාකුඬිඛෙපකන්ති යො වාමභත්ථෙත ලෙඬ්ඬිං ගහෙත්වා නිසින්තො සක්කොති ආගතාගතෙ කාකෙ උඬ්ඬිඛාපෙත්වා පුරතො නික්ඛිත්තං භත්තං භුඤ්ජිතුං, අයං කාකුඬිඛෙපකො නාම, තං පබ්බාපෙතුං වට්ටති.

102. ඉත්තරොති අප්පමත්තකො; කතිපාභමෙච වාසො භවිස්සතීති අත්ථො.

103. ඔගණෙනාති පරිහීනගණෙන; අප්පමත්තකෙන භික්ඛුසඬ්ඤෙනාති අත්ථො. අඛ්‍යත්තෙන යාවජ්චන්ති එත්ථ සචායං චුඬ්ඬිතරං ආචරියං න ලහති, උපසම්පදාය සට්ඨිච්ඡෙසො වා සත්තතිච්ඡෙසො වා හොතු, නවකතරස්සාපි ඛ්‍යත්තස්ස සන්තිකෙ උක්කුට්ඨකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා “ආචරියො මෙ ආචුසො හොහි, ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමි” ති එචං තික්ඛන්තුං චත්වා නිස්සයො ගහෙත්තබ්බොච. ගාමප්පචෙසනං ආපුච්ඡන්තෙනාපි උක්කුට්ඨකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ගාමප්පචෙසනං ආපුච්ඡාමි ආචරියා” ති චත්තබ්බං. එස නයො සබ්බආපුච්ඡනෙසු. පඤ්චකජක්කෙසු චෙත්ථ යත්තකං සුතං නිස්සයමුත්තකස්ස ඉච්ඡිත්තබ්බං, තං භික්ඛුනොවාදකචණ්ණනායං චුත්තං.

තස්ස නත්ථිතාය ච අප්පස්සුතො; අත්ථිතාය ච බහුස්සුතොති වෙදිතබ්බො. සෙසං චුත්තනගෙතෙව.

කම්මාරහණ්චුවත්ථාදිකථා නිට්ඨිතා.

රාහුලවත්ථුකථා

105. යෙන කපිලවත්ථු තෙන වාරිකං පක්කාමීති එත්ථ අයං අනුපුබ්බිකථා. සුද්ධොදනමහාරාජා කිර බොධිසත්තස්ස අභිනික්ඛමනදිවසතො පට්ඨාය “මම පුත්තො බුද්ධො භවිස්සාමීති නික්ඛන්තො, ජාතො නු බො බුද්ධො”ති පවත්තිසවනත්ථං ඔහිතසොතොව විහරති. සො භගවතො පධානවරියඤ්ච සම්බොධිඤ්ච ධම්මවක්කප්පවත්තනාදීනි ච සුණන්තො “ඉදානි කිර මෙ පුත්තො රාජගහං උපනිස්සාය විහරතී”ති සුත්වා එකං අමච්චං ආණාපෙසි – “අහං තාත වුඩ්ඨො මහල්ලකො, සාධු මෙ ජීවන්තස්සෙව පුත්තං දස්සෙහී”ති. සො “සාධු”ති පටිස්සුණත්වා පුරිසසහස්සපරිවාරො රාජගහං ගන්ත්වා භගවතො පාදෙ වන්දිත්වා නිසීදි. අථස්ස භගවා ධම්මකථං කථෙසි, සො පසීදිත්වා පබ්බජ්ජඤ්චෙව උපසම්පදඤ්ච යාවි. තතො නං භගවා එහිහික්ඛුපසම්පදාය උපසම්පාදෙසි, සො සපරිසො අරහත්තං පත්වා තත්ථෙව ඵලසමාපත්තිසුඛං අනුභවමානො විහාසි. රාජා තෙනෙව උපායෙන අපරෙපි අට්ඨ දුතෙ පහිණි, තෙපි සබ්බෙ සපරිසා තථෙව අරහත්තං පත්වා තත්ථෙව විහරිංසු. “ඉමීනා නාම කාරණෙන තෙ නාගච්ඡන්තී”ති රඤ්ඤො කොචි පවත්තිමත්තමපි ආරොචෙන්තො නත්ථි.

අථ රාජා බොධිසත්තෙන සද්ධිං එකදිවසංජාතං කාළදායිං නාම අමච්චං පහිණිතුකාමො පුරිමනගෙතෙව යාවි, සො “සචෙ අහං පබ්බජ්තුං ලභාමි, දස්සෙස්සාමී”ති ආහ. තං රාජා “පබ්බජිත්වාපි මෙ පුත්තං දස්සෙහී”ති පහිණි; සොපි පුරිසසහස්සපරිවාරො ගන්ත්වා තථෙව සපරිවාරො අරහත්තං පාපුණි. සො එකදිවසං සම්භතෙසු සබ්බසස්සෙසු විස්සට්ඨකම්මන්තෙසු ජනපදමනුස්සෙසු පුජ්ඪිතෙසු ඵලජ්ජලජපුජ්ථෙසු පටිපජ්ජනක්ඛමෙ මග්ගෙ භගවත්තං වන්දිත්වා සට්ඨිමත්තාහි ගාථාහි ගමනවණ්ණං වණ්ණෙසි. භගවා “කිමෙත”න්ති පුච්ඡි. “භන්තෙ තුම්භාකං පිතා සුද්ධොදනමහාරාජා මහල්ලකොමහි, ජීවන්තස්සෙව මෙ පුත්තං දස්සෙහී”ති මං පෙසෙසි, සාධු භන්තෙ භගවා ඤාතකානං සඬගහං කරොතු, කාලො වාරිකං පක්කමීතුන්ති. තෙන හි සඬසස්ස ආරොචෙහි, “හික්ඛු ගමියවත්තං පුරෙස්සන්තී”ති. “සාධු භන්තෙ”ති ථෙරො තථා අකාසි. භගවා අඬගමගධවාසීනං කුලපුත්තානං දසහි සහස්සෙහි කපිලවත්ථුවාසීනං දසහිති සබ්බෙහෙව විසතිසහස්සෙහි බීණාසචෙහි පරිවුතො රාජගහා නික්ඛමිත්වා රාජගහතො සට්ඨියොජනිකං කපිලවත්ථුං

දිවසෙ දිවසෙ යොජනං ගච්ඡන්තො ද්විතී මාසෙහි පාපුණිස්සාමීති අතුරිතචාරිකං පක්කාමී. තෙන චුත්තං - “යෙන කපිලවත්ථු තෙන චාරිකං පක්කාමී” ති.

එවං පක්කන්තෙ ච හගවති උදායිත්ථෙරො නික්ඛන්තදිවසතො පට්ඨාය සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ගෙහෙ හත්තකිච්චං කරොති. රාජා ථෙරං පරිච්ඡිත්ථා පත්තං ගන්ධවුණ්ණෙන උබ්බට්ඨෙත්ථා උත්තමහොජනස්ස පුරෙත්ථා “හගවතො දෙහී” ති ථෙරස්ස හත්ථෙ ය්පෙති. ථෙරොපි තථෙච කරොති. ඉති හගවා අන්තරාමග්ගෙ රඤ්ඤොයෙව පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජී. ථෙරොපි ච හත්තකිච්චාවසානෙ දිවසෙ දිවසෙ රඤ්ඤො ආරොචෙති “අජ්ජ හගවා එත්තකං ආගතො” ති, බුද්ධගුණපටිසංයුත්තාය ච කථාය සාකියානං හගවති සද්ධං උජ්ජාදෙසී. තෙනෙව නං හගවා “එතදග්ගං, හික්ඛවෙ, මම සාවකානං හික්ඛුනං කුලජ්ජසාදකානං යදිදං කාචදායී” ති එතදග්ගෙ ය්පෙසී.

සාකියාපි ඛො අනුජ්ජන්තෙ හගවති “අම්භාකං ඤාතියෙට්ඨං පස්සිස්සාමා” ති සන්නිපතිත්ථා හගවතො වසන්ට්ඨානං වීමංසමානා නිග්‍රොධසක්කස්ස ආරාමො රමණීයොති සල්ලක්ඛෙත්ථා තත්ථ සබ්බං පටිජග්ගනවිධං කාරෙත්ථා ගන්ධපුජ්ජාදිහත්ථා පච්චුග්ගමනං කරොන්තා සබ්බාලඤ්ඤාපටිමණ්ඩිතෙ දහරදහරෙ නාගරිකදාරකෙ ච දාරිකායො ච පය්මං පහිණ්ණංසු, තතො රාජකුමාරෙ ච රාජකුමාරිකායො ච තෙසං අනන්තරා සාමං ගන්ත්ථා ගන්ධපුජ්ජවුණ්ණාදීහි පුජ්ජමානා හගවන්තං ගහෙත්ථා නිග්‍රොධාරාමමෙච අගමංසු. තත්‍ර හගවා වීසතිසහස්සබ්බිණාසවපරිච්චතො පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසීදී. සාකියා මානජාතිකා මානථද්ධා, තෙ “සිද්ධත්ථකුමාරො අම්භෙහි දහරතරොච අම්භාකං කනිට්ඨො, හාගිනෙයො, පුත්තො, නත්තා” ති චින්තෙත්ථා දහරදහරෙ රාජකුමාරෙ ආහංසු - “තුම්භෙ වන්දථ, මයං තුම්භාකං පිට්ඨිතො නිසීදිස්සාමා” ති.

තෙසු එවං නිසීන්තෙසු හගවා තෙසං අජ්ඣාසයං ඔලොකෙත්ථා “න මං ඤාතී වන්දන්ති, හන්ද තෙ වන්දාපයිස්සාමී” ති අහිඤ්ඤාපාදකං චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්ථා චුට්ඨාය ඉද්ධියා ආකාසං අබ්භුග්ගන්ත්ථා තෙසං සීසෙ පාදපංසුං ඔකිරමානො විය කණ්ඩම්බමුලෙ යමකපාටිහාරියසදිසං පාටිහාරියමකාසී. රාජා තං අච්ඡරියං දිස්වා ආහ - “හගවා තුම්භාකං මඤ්ඤෙදිවසෙ බ්‍රාහ්මණස්ස වන්දනත්ථං උපනීතානං පාදෙ වො පරිවත්තිත්ථා බ්‍රාහ්මණස්ස මත්ථකෙ පතිට්ඨිතෙ දිස්වාපි අහං තුම්භෙ වන්දිං, අයං මෙ පය්මවන්දනා. වජ්ජමඤ්ඤෙදිවසෙ ජම්බුවිජායාය සිරිසයනෙ නිපන්තානං වො ජම්බුවිජායාය අපරිවත්තනං දිස්වාපි පාදෙ වන්දිං, අයං මෙ දුතියවන්දනා. ඉදානි ඉමං අදිට්ඨපුබ්බං පාටිහාරියං දිස්වාපි තුම්භාකං පාදෙ වන්දාමී, අයං මෙ තතියවන්දනා” ති.

සුද්ධොදනමහාරාජෙන පන වන්දිතෙ භගවති අවන්දිත්වා යීතො නාම එකසාකියොපි නාහොසි, සබ්බෙයෙව වන්දිංසු. ඉති භගවා ඤාතයො වන්දාපෙත්වා ආකාසතො ඔරුය්භ පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසින්තෙ භගවති සිඛාජ්ජත්තො ඤාතිසමාගමො අහොසි, සබ්බෙ එකග්ගා සන්තිපතිංසු. තතො මහාමෙසො පොක්ඛරවස්සං වස්සි, තම්බවණ්ණමුදකං හෙට්ඨා විරවන්තං ගච්ඡති. කස්සචි සරීරෙ එකබ්න්දුමත්තම්පි න පතති, තං දිස්වා සබ්බෙ අච්ඡරියබ්භුතජාතා අහෙසුං. භගවා “න ඉදානෙව මය්භං ඤාතිසමාගමෙ පොක්ඛරවස්සං වස්සති, අතීතෙපි වස්සි”ති ඉමිස්සා අට්ඨුජ්ජත්තියා වෙස්සන්තරජාතකං කථෙසි. ධම්මදෙසනං සුත්වා සබ්බෙ උට්ඨාය වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කම්භංසු. එකොපි රාජා වා රාජමහාමත්තො වා “ස්වෙ අමහාකං භික්ඛං ගණ්හවා”ති වත්වා ගතො නාම නත්ථී.

භගවා දුතියදිවසෙ වීසතිභික්ඛුසහස්සපරිවාරො කපිලවත්ථුං පිණ්ඩාය පාවිසි, න කොචි පච්චුග්ගන්ත්වා නිමන්තෙසි වා පත්තං වා අග්ගහෙසි. භගවා ඉන්දබ්බෙ යීතො ආවජ්ජෙසි – “කථං නු ඛො පුබ්බෙ බුද්ධා කුලනගරෙ පිණ්ඩාය වරිංසු, කිං උජ්ජට්ඨාට්ඨා ඉස්සරජනානං සරානි අගමංසු, උදාහු සපදානවාරිකං වරිංසු”ති. තතො එකබුද්ධස්සපි උජ්ජට්ඨාට්ඨා ගමනං අදිස්වා “මයාපි ඉදානි අයමෙව වංසො අයං පවෙණි පග්ගහෙතබ්බා, ආයතිඤ්ච මෙ සාවකාපි මමෙව අනුසික්ඛන්තා පිණ්ඩවාරියවත්තං පුරෙස්සන්ති”ති කොටියං නිවිට්ඨගෙහතො පට්ඨාය සපදානං පිණ්ඩාය වරති. “අයොසා කිර සිද්ධත්ථකුමාරො පිණ්ඩාය වරති”ති වතුභුමකාදීසු පාසාදෙසු සීහපඤ්ජරං විවරිත්වා මහාජනො දස්සනඛ්‍යාවටො අහොසි. රාහුලමාතාපි දෙවී “අයාපුත්තො කිර ඉමස්මිංයෙව නගරෙ මහතා රාජානුභාවෙන සුවණ්ණසිවිකාදීහි විවරිත්වා ඉදානි කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායවත්ථවසනො කපාලහත්ථො පිණ්ඩාය වරති, “සොහති නු ඛො නො වා”ති සීහපඤ්ජරං විවරිත්වා ඔලොකයමානා භගවත්තං නානාවිරාගසමුජ්ජලාය සරීරජ්ජභාය නගරවීථියො ඔහාසෙත්වා බුද්ධසිරියා විරොචමානං දිස්වා උණ්භීසතො පට්ඨාය යාව පාදතලා නරසීහගාථාහි නාම අට්ඨහි ගාථාහි අභිත්ථවිත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා “තුමහාකං පුත්තො පිණ්ඩාය වරති”ති රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා සංවිග්ගහදෙයො හත්ථෙත සාටකං සණ්ඨාපයමානො තුරිතතුරිතං නික්ඛමිත්වා වෙගෙන ගන්ත්වා භගවතො පුරතො ධත්වා ආහ – “කිං හන්තෙ අමිහෙ ලජ්ජාපෙඨ, කිමත්ථං පිණ්ඩාය වරථ, කිං එත්තකානං භික්ඛුනං න සක්කා හත්තං ලද්ධුන්ති එවංසඤ්ඤිතො අහුවත්ථා”ති. වංසවාරිත්තමෙතං මහාරාජ අමිහාකන්ති. නනු හන්තෙ අමිහාකං මහාසම්මතඛත්තියවංසො නාම වංසො, තත්ථ ව එකඛත්තියොපි භික්ඛාවාරො නාම නත්ථීති. අයං මහාරාජ වංසො නාම තව වංසො, අමිහාකං පන බුද්ධවංසො වංසො නාම, සබ්බබුද්ධා ව පිණ්ඩවාරිකා අහෙසුන්ති අන්තරවීථියං යීතොව –

“උත්තිට්ඨෙයෙ නප්පමජ්ජෙය්‍යා, ධම්මං සුවරිතං වරෙ;
ධම්මචාරී සුඛං සෙති, අස්මිං ලොකෙ පරමිහි වා”ති.

ඉමං ගාථමාභ. ගාථාපරියොසානෙ රාජා සොතාපත්තිඵලං සච්ඡාකාසි.

“ධම්මං වරෙ සුවරිතං, න නං දුච්චරිතං වරෙ;
ධම්මචාරී සුඛං සෙති, අස්මිං ලොකෙ පරමිහි වා”ති.

ඉමං පන ගාථං සුත්වා සකදාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාසි, ධම්මපාලජාතකං සුත්වා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාසි, මරණසමයෙ සෙතච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා සිරිසයනෙ නිපන්නොයෙව අරහත්තං පාපුණි. අරඤ්ඤවාසෙන පධානානුයොගකිච්චං රඤ්ඤො නාහොසි.

සොතාපත්තිඵලඤ්ඤව සච්ඡිකත්වා ඵච පන හගවතො පත්තං ගහෙත්වා සපරිසං හගවත්තං මහාපාසාදං ආරොපෙත්වා පණිතෙන බාදනීයෙන භොජනීයෙන පරිච්ඡි. හත්තකිච්චාවසානෙ සබ්බං ඉත්ථාගාරං ආගන්ත්වා හගවත්තං වන්දි යපෙත්වා රාහුලමාතරං. සා පන “ගච්ඡ අය්‍යපුත්තං වන්දාහී”ති පරිජනෙන වුච්චමානාපි “සවෙ මය්හං ගුණො අත්ථී, සයමෙව අය්‍යපුත්තො ආගමිස්සති, ආගතං නං වන්දිස්සාමී”ති වත්වා න අගමාසි. අථ හගවා රාජානං පත්තං ගාභාපෙත්වා ද්වීහි අග්ගසාවකෙහි සද්ධිං රාජධීතාය සිරිගබ්භං ගන්ත්වා “රාජධීතා යථාරූචියා වන්දමානා න කිඤ්චි වත්තබ්බා”ති වත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. සා වෙගෙන ආගන්ත්වා ගොජ්ඵකෙසු ගහෙත්වා පාදපිට්ඨියං සිසං පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා යථාජ්ඣාසයං වන්දි.

රාජා රාජධීතාය හගවති සිනෙහබ්බුමානාදිගුණසම්පත්තිං කථෙසි. හගවා “අනච්ඡරියං මහාරාජ යං ඉදානි පරිපක්කෙ ඤාණෙ තයා රක්ඛියමානා රාජධීතා අත්තානං රක්ඛි, සා පුබ්බෙ අනාරක්ඛා පබ්බතපාදෙ විචරමානා අපරිපක්කෙ ඤාණෙ අත්තානං රක්ඛි”ති වත්වා වන්දකිත්තරීජාතකං කථෙසි.

තංදිවසමෙව ච නන්දරාජකුමාරස්ස කෙසචිස්සජ්ජනං පට්ටබන්ධො සරමඬගලං ආවාහමඬගලං ඡත්තමඬගලන්ති පඤ්ච මහාමඬගලානි හොන්ති. හගවා නන්දං පත්තං ගාභාපෙත්වා මඬගලං වත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමී. ජනපදකල්‍යාණී කුමාරං ගච්ඡන්තං දිස්වා “තුච්චං බො අය්‍යපුත්ත ආගච්ඡෙය්‍යාසී”ති වත්වා ගීවං පසාරෙත්වා ඔලොකෙසි. සොපි හගවත්තං “පත්තං ගණ්භවා”ති වත්තුං අච්ඡහමානො විහාරංයෙව අගමාසි. තං අනිච්ඡමානංයෙව හගවා පබ්බාපෙසි. ඉති හගවා කපිලපුරං ආගන්ත්වා දුතියදිවසෙ නන්දං පබ්බාපෙසි.

සත්තමෙ දිවසෙ රාහුලමාතා කුමාරං අලඬිකරිත්වා භගවතො සන්තිකං පෙසෙසි - “පස්ස තාත එතං වීසතිසහස්සසමණපරිවුතං සුවණ්ණවණ්ණං බ්‍රහ්මරූපවණ්ණං සමණං, අයං තෙ පිතා, එතස්ස මහන්තා නිධයො අහෙසුං, තාස්ස නික්ඛමනතො පට්ඨාය න පස්සාම, ගච්ඡ නං දායජ්ජං යාව, අහං තාත කුමාරො ඡත්තං උස්සාපෙත්වා චක්කවත්තී භවිස්සාමි, ධනෙන මෙ අත්ථො, ධනං මෙ දෙහි, සාමිකො හි පුත්තො පිතුසන්තකස්සා”ති. රාහුලකුමාරො භගවතො සන්තිකං ගන්ත්වාච පිතුසිනෙහං පටිලහිත්වා භට්ඨවිත්තො “සුඛා තෙ සමණ ඡායා”ති චත්වා අඤ්ඤම්පි බ්‍රහ්ම අත්තනො අනුරූපං වදන්තො අට්ඨාසි. භගවා කතභත්තකිච්චො අනුමොදනං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. කුමාරොපි “දායජ්ජං මෙ සමණ දෙහි, දායජ්ජං මෙ සමණ දෙහි”ති භගවත්තං අනුබන්ධි. තෙන වුත්තං - “අනුපුබ්බෙන වාරිකං වරමානො යෙන කපිලවත්ථු...පෙ.... දායජ්ජං මෙ සමණ දෙහි”ති.

අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං ආමන්තෙසීති භගවා කුමාරං න නිවත්තාපෙසි, පරිඡනොපි භගවතා සද්ධිං ගච්ඡන්තං නිවත්තෙතුං න විසහති. අථ ආරාමං ගන්ත්වා “යං අයං පිතුසන්තකං ධනං ඉච්ඡති, තං වට්ටානුගතං සවිසාතකං, හන්දස්ස ඛොධිමණ්ඛෙ පටිලද්ධං සත්තවිධං අරියධනං දෙමි, ලොකුත්තරදායජ්ජස්ස නං සාමිකං කරොමි”ති ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං ආමන්තෙසි. ආමන්තෙත්වා ච පනාහ - “තෙන හි ත්වං සාරිපුත්ත රාහුලකුමාරං පබ්බාපෙහී”ති. යස්මා අයං දායජ්ජං යාවති, තස්මා නං ලොකුත්තරදායජ්ජපටිලාභාය පබ්බාපෙහීති අත්ථො.

ඉදානි යා සා භගවතා බාරාණසියං තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච අනුඤ්ඤාතා, තතො යස්මා උපසම්පදං පටික්ඛිපිත්වා ගරුභාවෙ ඨපෙත්වා ඤත්තිවතුත්ථොන කම්මෙන උපසම්පදා අනුඤ්ඤාතා, පබ්බජ්ජා පන නෙච පටික්ඛිත්තා, න පුන අනුඤ්ඤාතා, තස්මා අනාගතෙ හික්ඛුනං විමති උජ්ජප්පිස්සති - “අයං පබ්බජ්ජා නාම පුබ්බෙ උපසම්පදාසදිසා, කිං නු ඛො ඉදානිපි උපසම්පදා විය කම්මවාචාය එව කත්තබ්බා, උදාහු සරණගමනෙහී”ති. ඉමඤ්ච පනත්ථං විදිත්වා භගවා පුන තීහි සරණගමනෙහි සාමණෙරපබ්බජ්ජං අනුජානිතුකාමො, තස්මා ධම්මසෙනාපති තං භගවතො අජ්ඣාසයං විදිත්වා භගවත්තං පුන පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙතුකාමො ආහ - “කථාහං හන්තෙ රාහුලකුමාරං පබ්බාපෙමි”ති.

අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො රාහුලකුමාරං පබ්බාපෙසීති කුමාරස්ස මහාමොග්ගල්ලානත්ථොරො කෙසෙ ඡන්දිත්වා කාසායානි දත්වා සරණානි අදාසි. මහාකස්සපත්ථොරො ඔවාදාවරියො අහොසි. යස්මා පන උපජ්ඣායමූලකා පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච, උපජ්ඣායොච තත්ථ ඉස්සරො, න

ආචරියො, තස්මා චුත්තං - “අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො රාහුලකුමාරං පබ්බාපෙසී”ති.

එවං “කුමාරො පබ්බජිතො”ති සුත්වා උප්පන්තසංවෙගෙන හදයෙන අථ ඛො සුද්ධොදනො සක්කොති සබ්බං චත්තබ්බං. තත්ථ යස්මා උඤ්ජාවරියාය ජීවතො පබ්බජිතස්ස අවිසෙසෙන “චරං යාවාමී”ති චුත්තෙ “යාවස්සු”ති වචනං අප්පතිරූපං, න ච බුද්ධානං ආවිණ්ණං, තස්මා “අතික්කන්තවරා ඛො ගොතම තථාගතා”ති චුත්තං. යඤ්ච හන්තෙ කප්පති යඤ්ච අනවජ්ජන්ති යං තුම්භාකඤ්චෙව දාතුං කප්පති, අනවජ්ජඤ්ච හොති, මම ච සම්පට්ච්ඡනපච්චයා විඤ්ඤුහි න ගරහිතබ්බං, තං යාවාමීති අත්ථො. තථා නන්දෙ අධිමත්තං රාහුලෙති යථෙව කිර ඛොධිසත්තං එවං නන්දමිපි රාහුලමිපි මඬිගලදිවසෙ නෙමිත්තකා “චක්කවත්ති හවිස්සති”ති බ්‍යාකරිංසු. අථ රාජා “පුත්තස්ස චක්කවත්තිසිරිං පස්සිස්සාමී”ති උස්සාහජාතො හගවතො පබ්බජ්ජාය මහන්තං ඉච්ඡාචිසාතං පාපුණි. තතො “නන්දස්ස චක්කවත්තිසිරිං පස්සිස්සාමී”ති උස්සාහං ජනෙසී, තමිපි හගවා පබ්බාපෙසී. ඉති තමිපි දුක්ඛං අධිවාසෙත්වා “ඉදානි රාහුලස්ස චක්කවත්තිසිරිං පස්සිස්සාමී”ති උස්සාහං ජනෙසී, තමිපි හගවා පබ්බාපෙසී. තෙනස්ස “ඉදානි කුලවංසොපි පච්ඡින්නො, කුතො චක්කවත්තිසිරි”ති අධිකතරං දුක්ඛං උප්පජ්ජී. තෙන චුත්තං - “තථා නන්දෙ අධිමත්තං රාහුලෙ”ති. රඤ්ඤො පන ඉතො පච්ඡා අනාගාමීඵලප්පත්ති වෙදිතබ්බා.

සාධු හන්තෙ අය්‍යාති ඉදං කස්මා ආහ? සො කිර චිත්තෙසි - “යත්‍ර හි නාම අහමිපි බුද්ධමාමකො ධම්මමාමකො සඬ්ඝමාමකො සමානො අත්තතො පියතරපුත්තෙ පබ්බාජියමානෙ ඤාතිවියොගදුක්ඛං අධිවාසෙතුං න සක්කොමී, අඤ්ඤෙ ජනා පුත්තනත්තකෙසු පබ්බාජිතෙසු කථං අධිවාසෙස්සන්ති, තස්මා අඤ්ඤෙසමිපි තාව එවරූපං දුක්ඛං මා අහොසී”ති ආහ. හගවා “සාසනෙ නිය්‍යානිකකාරණං රාජා වදන්ති”ති ධම්මකථං කත්වා “න හික්ඛවෙ අනනුඤ්ඤාතො මාතාපිතුහි පුත්තො පබ්බාපෙතබ්බො”ති සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසී.

තත්ථ මාතාපිතුහීති ජනනිජනකෙ සන්ධාය චුත්තං. සචෙ ද්වෙ අත්ථී, ද්වෙපි ආපුච්ඡිතබ්බා. සචෙ පිතා මතො මාතා වා, යො ජීවති සො ආපුච්ඡිතබ්බො. පබ්බජිතාපි ආපුච්ඡිතබ්බාව. ආපුච්ඡන්තෙන සයං වා ගන්ත්වා ආපුච්ඡිතබ්බං, අඤ්ඤො වා පෙසෙතබ්බො, සො එව වා පෙසෙතබ්බො “ගච්ඡ මාතාපිතරො ආපුච්ඡිත්වා එහී”ති. සචෙ “අනුඤ්ඤාතොමිහී”ති වදන්ති, සද්දහන්තෙන පබ්බාපෙතබ්බො. පිතා සයං පබ්බජිතො පුත්තමිපි පබ්බාපෙතුකාමො හොති, මාතරං ආපුච්ඡිත්වාච පබ්බාපෙතු. මාතා වා ධීතරං පබ්බාපෙතුකාමා, පිතරං ආපුච්ඡිත්වාච පබ්බාපෙතු. පිතා පුත්තදාරෙන අනත්ථීකො පලායී, මාතා “ඉමං

පබ්බාපෙථා”ති පුත්තං භික්ඛුනං දෙනි, “පිතාස්ස කුභි”න්ති චුත්තෙ “චිත්තකෙළියං කීළිතුං පලාතො”ති වදති, තං පබ්බාපෙතුං වට්ටති. මාතා කෙනචි පුරිසෙන සද්ධිං පලාතා හොති, පිතා පන “පබ්බාපෙථා”ති දෙනි, එත්ථාපි එසෙව නයො. පිතා විජ්ජචුත්ථො හොති, මාතා පුත්තං “පබ්බාපෙථා”ති අනුජානාති, “පිතා තස්ස කුභි”න්ති චුත්තෙ “කිං තුම්භාකං පිතරා, අභං ජානිස්සාමී”ති වදති, පබ්බාපෙතුං වට්ටතීති කුරුන්දියං චුත්තං.

මාතාපිතරො මතා, දාරකො චූළමාතාදීනං සන්තිකෙ සංවද්ධො, තස්මිං පබ්බාජියමානෙ ඤාතකා කලභං වා කරොන්ති, බියාන්ති වා, තස්මා විවාදුපච්ඡෙදනත්ථං ආපුච්ඡිත්ථාව පබ්බාපෙතබ්බො. අනාපුච්ඡා පබ්බාපෙත්තස්ස පන ආපත්ති නත්ථී. දහරකාලෙ ගහෙත්ථා පොසනකා මාතාපිතරො නාම හොන්ති, තෙසුපි එසෙව නයො. පුත්තො අත්තානං නිස්සාය ජීවති, න මාතාපිතරො. සවෙපි රාජා හොති, ආපුච්ඡිත්ථාව පබ්බාපෙතබ්බො. මාතාපිතූහි අනුඤ්ඤාතො පබ්බජිත්ථා පුන විබ්භමති, සවෙපි සතක්ඛත්තුං පබ්බජිත්ථා විබ්භමති, ආගතාගතකාලෙ පුනජ්ජුනං ආපුච්ඡිත්ථාව පබ්බාපෙතබ්බො. සවෙ එවං වදන්ති – “අයං විබ්භමිත්ථා ගෙහං ආගතො අම්භාකං කම්මං න කරොති, පබ්බජිත්ථා තුම්භාකං වත්තං න පුරෙති, නත්ථී ඉමස්සාපුච්ඡනකිච්චං, ආගතාගතං පබ්බාපෙය්‍යාථා”ති එවං නිස්සට්ඨං පුන අනාපුච්ඡාපි පබ්බාපෙතුං වට්ටති.

යොපි දහරකාලෙයෙව “අයං තුම්භාකං දින්තො, යදා ඉච්ඡථ, තදා පබ්බාපෙය්‍යාථා”ති එවං දින්තො හොති, සොපි ආගතාගතො පුන අනාපුච්ඡාව පබ්බාපෙතබ්බො. යං පන දහරකාලෙයෙව “ඉමං භන්තෙ පබ්බාපෙය්‍යාථා”ති අනුජානිත්ථා පච්ඡා චුඬිඨිප්පත්තකාලෙ නානුජානන්ති, අයං න අනාපුච්ඡා පබ්බාපෙතබ්බො. එකො මාතාපිතූහි සද්ධිං භණ්ඨිත්ථා “පබ්බාපෙථ ම”න්ති ආගච්ඡති, “ආපුච්ඡිත්ථා එහී”ති ච චුත්තො “නාභං ගච්ඡාමි, සවෙ මං න පබ්බාපෙථ, විහාරං වා ඤාපෙමි, සත්ථෙත වා තුම්භෙ පහරාමි, තුම්භාකං ඤාතකඋපට්ඨාකානං වා ආරාමච්ඡෙදනාදීහි අනත්ථං උජ්ජාදෙමි, රුක්ඛා වා පතිත්ථා මරාමි, වොරමජ්ඣං වා පච්ඡාමි, දෙසන්තරං වා ගච්ඡාමි”ති වදති, තං ජීවස්සෙව රක්ඛණත්ථාය පබ්බාපෙතුං වට්ටති. සවෙ පනස්ස මාතාපිතරො ආගන්ත්ථා “කස්මා අම්භාකං පුත්තං පබ්බාජයිත්ථා”ති වදන්ති, තෙසං තමත්ථං ආරොචෙත්ථා “රක්ඛණත්ථාය නං පබ්බාජයිමිහ, පඤ්ඤායථ තුම්භෙ පුත්තෙනා”ති වත්තබ්බො. “රුක්ඛා පතිස්සාමී”ති ආරුහිත්ථා පන භත්ථපාදෙ මුඤ්චන්තං පබ්බාපෙතුං වට්ටතියෙව.

එකොපි විදෙසං ගන්ත්ථා පබ්බජ්ජං යාවති, ආපුච්ඡිත්ථා චෙ ගතො, පබ්බාපෙතබ්බො. නො චෙ දහරහික්ඛුං පෙසෙත්ථා ආපුච්ඡාපෙත්ථා

පබ්බාපෙතබ්බො, අතිදුරඤ්චෙ හොති; පබ්බාපෙත්වාපි භික්ඛුහි සද්ධිං පෙසෙත්වා දස්සෙතුං වට්ටති. කුරුන්දියං පන චුත්තං - “සචෙ දුරං හොති මග්ගො ව මහාකන්තාරො, ‘ගන්ත්වා ආපුච්ඡිස්සාමා’ති පබ්බාපෙතුං වට්ටති”ති. සචෙ පන මාතාපිතුනං බහු පුත්තා හොන්ති, එවඤ්ච වදන්ති - “භන්තෙ එතෙසං දාරකානං යං ඉච්ඡථ, තං පබ්බාපෙය්‍යාමා”ති. දාරකෙ වීමංසිත්වා යං ඉච්ඡති, සො පබ්බාපෙතබ්බො. සචෙපි සකලෙන කුලෙන වා ගාමෙන වා අනුඤ්ඤාතං හොති “භන්තෙ ඉමස්මිං කුලෙ වා ගාමෙ වා යං ඉච්ඡථ, තං පබ්බාපෙය්‍යාමා”ති. යං ඉච්ඡති, සො පබ්බාපෙතබ්බොති.

යාවතකෙ වා පන උස්සහතීති යත්තකෙ සක්කොති.

රාහුලවත්ථුකපා නිට්ඨිතා.

සික්ඛාපදදණ්ඩකම්මවත්ථුකපා

106. දසසු සික්ඛාපදෙසු පුරිමානං පඤ්චන්තං අතික්කමො නාසනවත්ථු, පච්ඡිමානං අතික්කමො දණ්ඩකම්මවත්ථු.

107. අප්පතිස්සාති භික්ඛු ජෙට්ඨකට්ඨානෙ ඉස්සරියට්ඨානෙ න යපෙන්ති. අසභාගචුත්තිකාති සමානජීවිකා න භවන්ති, විසභාගජීවිකාති අත්ථො. අලාභාය පරිසක්කතීති යථා ලාභං න ලභන්ති; එවං පරක්කමති. අනත්ථායාති උපද්දවාය. අවාසායාති “කින්ති ඉමස්මිං ආවාසෙ න වසෙය්‍යු”න්ති පරක්කමති. අක්කොසති පරිභාසතීති අක්කොසති චෙව භයදස්සනෙන ව තජ්ජෙති. හෙදෙතීති පෙසුඤ්ඤං උපසංහරිත්වා හෙදෙති. ආවරණං කාතුන්ති “මා ඉධ පවිසා”ති නිවාරණං කාතුං. යත්ථ වා වසති යත්ථ වා පටික්කමතීති යත්ථ වසති වා පවිසති වා; උභයෙනාපි අත්තනො පරිවෙණඤ්ච වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනඤ්ච චුත්තං.

මුඛද්වාරිකං ආහාරං ආවරණං කරොන්තීති “අජ්ජ මා බාද, මා භුඤ්ජා”ති එවං නිවාරෙත්ති. න භික්ඛචෙ මුඛද්වාරිකො ආහාරො ආවරණං කාතබ්බොති එත්ථ “මා බාද, මා භුඤ්ජා”ති වදනොපි “ආහාරං නිවාරෙස්සාමී”ති පත්තචීවරං අත්තො නික්ඛිපතොපි සබ්බපයොගෙසු දුක්කටං. අනාවාරස්ස පන දුබ්බවසාමණෙරස්ස දණ්ඩකම්මං කත්වා යාගුං වා භත්තං වා පත්තචීවරං වා දස්සෙත්වා “එත්තකෙ නාම දණ්ඩකම්මෙ ආහටෙ ඉදං ලච්ඡසී”ති වත්තුං වට්ටති. භගවතා හි ආවරණමෙව දණ්ඩකම්මං චුත්තං. ධම්මසඤ්චානකත්ථෙරෙහි පන අපරාධානුරූපං උදකදාරුවාලිකාදීනං ආහරාපනමිපි කාතබ්බන්ති චුත්තං, තස්මා තමිපි කාතබ්බං. තඤ්ච ඛො “ඔරමිස්සති විරමිස්සති”ති අනුකම්පාය, න “නස්සිස්සති විබ්භමිස්සති”ති ආදින යජ්ජවත්තෙන පාපජ්ඣාසයෙන

“දණ්ඩකම්මං කරොමී”ති ච උණ්භපාසාණෙ වා නිපජ්ජාපෙතුං පාසාණිට්ඨකාදීනි වා සීසෙ නික්ඛිපාපෙතුං උදකං වා පවෙසෙතුං න වට්ටති.

සික්ඛාපදදණ්ඩකම්මවත්ථුකපා නිට්ඨිතා.

අනාපුච්ඡාවරණවත්ථුආදිකපා

108. න භික්ඛවෙ උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡාති එත්ථ “තුම්භාකං සාමණෙරස්ස අයං නාම අපරාධො, දණ්ඩකම්මමස්ස කරොථා”ති තික්ඛත්තුං චුත්තෙ, සවෙ උපජ්ඣායො දණ්ඩකම්මං න කරොති, සයං කාතුං වට්ටති. සවෙපි ආදිතොව උපජ්ඣායො වදති “මය්භං සාමණෙරානං දොසෙ සති තුම්භෙ දණ්ඩකම්මං කරොථා”ති කාතුං වට්ටතියෙව. යථා ච සාමණෙරානං එවං සද්ධිවිහාරිකන්තෙවාසිකානම්පි දණ්ඩකම්මං කාතුං වට්ටති.

අපලාලෙත්තීති “තුම්භාකං පත්තං දස්සාම, වීචරං දස්සාමා”ති අත්තනො උපට්ඨානකරණත්ථං සඛිගණ්භන්ති. න භික්ඛවෙ අඤ්ඤස්ස පරිසා අපලාලෙතඛිබාති එත්ථ සාමණෙරා වා හොන්තු උපසම්පන්නා වා, අත්තමසො දුස්සීලභික්ඛුස්සාපි පරස්ස පරිසභුතෙ භින්දිත්වා ගණ්භිතුං න වට්ටති, ආදීනවං පන වත්තුං වට්ටති “තයා න්භායිතුං ආගතෙන ගුථමක්ඛනං විය කතං දුස්සීලං නිස්සාය විහරන්තෙනා”ති. සවෙ සො සයමෙව ජානිත්වා උපජ්ඣං වා නිස්සයං වා යාවති, දාතුං වට්ටති.

අනුජානාමී භික්ඛවෙ දසභඩ්ගෙහි සමන්තාගතං සාමණෙරං නාසෙතුන්ති එත්ථ කණ්ටකසික්ඛාපදවණ්ණනායං චුත්තාසු තීසු නාසනාසු ලිඛිගනාසනාව අධිජ්ජෙතා, තස්මා යො පාණාතිපාතාදීසු එකම්පි කම්මං කරොති, සො ලිඛිගනාසනාය නාසෙතඛිබො. යථා ච භික්ඛුනං පාණාතිපාතාදීසු නානාආපත්තියො හොන්ති, න තථා සාමණෙරානං. සාමණෙරො භි කුන්ථකිපිල්ලිකම්පි මාරෙත්වා මඛිගුරණ්ඩකම්පි භින්දිත්වා නාසෙතඛිබතංයෙව පාපුණාති, තාවදෙවස්ස සරණගමනාති ච උපජ්ඣායග්ගභණ්ඤ්ච සෙනාසනග්ගාහො ච පටිජ්ජස්සම්භති, සඛිසලාභං න ලභති, ලිඛිගමත්තමෙව එකං අවසිට්ඨං හොති. සො සවෙ ආකිණ්ණදොසොව හොති, ආයතිං සංවරෙ න තිට්ඨති, නික්ඛඛිසීතඛිබො. අථ සහසා විරජ්ඣන්වා “දුට්ඨු මයා කත”න්ති පුන සංවරෙ යාතුකාමො හොති, ලිඛිගනාසනකිච්චං නත්ථී. යථානිවත්ථපාරුතස්සෙව සරණාති දාතඛිබාති, උපජ්ඣායො දාතඛිබො, සික්ඛාපදාති පන සරණගමනෙතොව ඉජ්ඣන්ති. සාමණෙරානඤ්ඤි සරණගමනං භික්ඛුනං උපසම්පදකම්මවාචාසදිසං, තස්මා භික්ඛුනං විය වතුපාරිසුද්ධිසීලං, ඉමිනාපි දසසීලානි සමාදිත්තාතොව හොන්ති, එවං සන්තෙපි දුල්භීකරණත්ථං ආයතිං සංවරෙ පතිට්ඨාපනත්ථං පුන දාතඛිබාති. සවෙ පුරිමිකාය පුන සරණාති

ගහිතානි, පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකං ලච්ඡති. සචෙ පච්ඡිමිකාය ගහිතානි, සඬසෙන අපලොකෙත්වා ලාභො දාතඛිබ්බො.

අදින්නාදානෙ තිණසලාකමත්තෙනාපි වත්ථුනා, අබ්බන්ධවරියෙ තීසු මග්ගෙසු යත්ථ කත්ථවි විජ්ජට්ඨත්තියා, මුසාවාදෙ හස්සාධිජ්ජායතායපි මුසා හණ්ණෙ අස්සමණො හොති, නාසෙතඛිබ්බතං ආපජ්ජති. මජ්ජපානෙ පන භික්ඛුනො අජානිත්වාපි ඛිජ්ජතො පට්ඨාය මජ්ජං පිචන්තස්ස පාවිත්තියං. සාමණෙරො ජානිත්වා පිචන්තො සීලහෙදං ආපජ්ජති, න අජානිත්වා. යානි පනස්ස ඉතරානි පඤ්ච සික්ඛාපදානි, තෙසු භින්තෙසු න නාසෙතඛිබ්බො, දණ්ඩකම්මං කාතඛිබ්බං. සික්ඛාපදෙ පන පුන දින්නෙපි අදින්නෙපි වට්ටති. දණ්ඩකම්මෙන පන පීලෙත්වා ආයතිං සංවරෙ යපනත්ථාය දාතඛිබ්බමෙව. සාමණෙරානං මජ්ජපානං සවිත්තකං පාරාජිකවත්ථු, අයං විසෙසො.

අවණ්ණභාසනෙ පන අරහං සම්මාසම්බුද්ධොතිආදීනං පට්ඨකම්බවසෙන බුද්ධස්ස වා, ස්වාක්ඛාතොතිආදීනං පට්ඨකම්බවසෙන ධම්මස්ස වා, සුජ්ජට්ඨන්තොතිආදීනං පට්ඨකම්බවසෙන සඬසස්ස වා අවණ්ණං භාසන්තො රතනත්තයං නින්දන්තො ගරහන්තො ආචරියුපජ්ඣායාදීහි “මා එවං අවවා”ති අවණ්ණභාසනෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා නිවාරෙතඛිබ්බො. සචෙ යාවතතියං වුච්චමානො න ඔරමති, කණ්ටකනාසනාය නාසෙතඛිබ්බොති කුරුන්දියං වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන “සචෙ එවං වුච්චමානො තං ලද්ධිං නිස්සජ්ජති, දණ්ඩකම්මං කාරෙත්වා අව්චයං දෙසාපෙතඛිබ්බො. සචෙ න නිස්සජ්ජති, තචෙව ආදාය පග්ගස්භ තිට්ඨති, ලිඬගනාසනාය නාසෙතඛිබ්බො”ති වුත්තං, තං යුත්තං. අයමෙව හි නාසනා ඉධ අධිජ්ජෙතාති.

මිච්ඡාදිට්ඨිකෙපි එසෙව නයො. සස්සතුව්චෙදානඤ්ඤි අඤ්ඤතරදිට්ඨිකො සචෙ ආචරියාදීහි ඔවදියමානො නිස්සජ්ජති, දණ්ඩකම්මං කාරෙත්වා අව්චයං දෙසාපෙතඛිබ්බො. අජ්ජට්ඨිස්සජ්ජන්තොව නාසෙතඛිබ්බොති. භික්ඛුනිදුසකො චෙත්ථ කාමං අබ්බන්ධවාරිග්ගහණෙන ගහිතොව අබ්බන්ධවාරිං පන ආයතිං සංවරෙ යාතුකාමං සරණානි දත්වා උපසම්පාදෙතුං වට්ටති. භික්ඛුනිදුසකො ආයතිං සංවරෙ යාතුකාමොපි පඛිබ්බජ්ජමිපි න ලහති, පගෙව උපසම්පදන්ති එතමත්ථං දස්සෙතුං “භික්ඛුනිදුසකො”ති ඉදං විසුං දසමං අඬගං වුත්තන්ති චෙදිතඛිබ්බං.

අනාපුච්ඡාවරණවත්ථුආදිකථා නිට්ඨිතා.

පණ්ඩකවත්ථුකථා

109. දහරෙ දහරෙති තරුණෙ තරුණෙ. මොළිගල්ලෙති පුලසරීරෙ. හත්ථිහණ්ඨෙ අස්සහණ්ඨෙති හත්ථිගොපකෙ ව අස්සගොපකෙ ව.

පණ්ඩකො භික්ඛවෙනි එත්ථ ආසිත්තපණ්ඩකො උසුයපණ්ඩකො ඔපක්කමිකපණ්ඩකො පක්ඛපණ්ඩකො නපුංසකපණ්ඩකොති පඤ්ච පණ්ඩකා. තත්ථ යස්ස පරෙසං අඛිගජාතං මුඛෙන ගහෙත්වා අසුචිනා ආසිත්තස්ස පරිලාභො වූපසම්මති, අයං ආසිත්තපණ්ඩකො. යස්ස පරෙසං අජ්ඣාචාරං පස්සතො උසුයාය උජ්ජන්තාය පරිලාභො වූපසම්මති, අයං උසුයපණ්ඩකො. යස්ස උපක්කමෙන ඛිජාති අපතීතාති, අයං ඔපක්කමිකපණ්ඩකො. එකච්චො පන අකුසලච්චාකානුභාවෙන කාලපක්ඛෙ පණ්ඩකො හොති, ජුණ්භපක්ඛෙ පනස්ස පරිලාභො වූපසම්මති, අයං පක්ඛපණ්ඩකො. යො පන පටිසන්ධියංයෙව අභාවකො උජ්ජන්තො, අයං නපුංසකපණ්ඩකොති. තෙසු ආසිත්තපණ්ඩකස්ස ච උසුයපණ්ඩකස්ස ච පඛිඛජ්ජා න වාරිතා, ඉතරෙසං තිණ්ණං වාරිතා. තෙසුපි පක්ඛපණ්ඩකස්ස යස්මිං පක්ඛෙ පණ්ඩකො හොති, තස්මිංයෙවස්ස පක්ඛෙ පඛිඛජ්ජා වාරිතාති කුරුන්දියං වුත්තං. යස්ස චෙත්ථ පඛිඛජ්ජා වාරිතා, තං සන්ධාය ඉදං වුත්තං - “අනුපසම්පන්තො න උපසම්පාදෙතඛිඛො උපසම්පන්තො නාසෙතඛිඛො”ති. සොපි ලිඛිගනාසනෙනෙව නාසෙතඛිඛො. ඉතො පරං “නාසෙතඛිඛො”ති වුත්තෙසුපි එසෙව නයො.

පණ්ඩවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

ඵෙය්‍යසංවාසකචන්ද්‍රකථා

110. පුරාණකුලපුත්තොති පුරාණස්ස අනුක්කමෙන පාරිජුඤ්ඤං පත්තස්ස කුලස්ස පුත්තො. මාතිපක්ඛපිතිපක්ඛතො කොලඤ්ඤා ඛිණා විනට්ඨා මතා අස්සාති ඛිණකොලඤ්ඤො. අනධිගතන්ති අජ්ජන්තං. ඵාතිංකාතුන්ති වච්චෙතුං. ඉඬ්ඝාති උයොජනත්ඵෙ නිපාතො. අනුයුඤ්ජියමානොති එකමන්තං නෙත්වා කෙසමස්සුඔරොපනකාසායපටිග්ගහණසරණගමනඋපජ්ඣායග්ගහණකම්මවා වානිස්සයධම්මෙ පුච්ඡියමානො. එතමත්ථං ආරොචෙසීති එතං සයං පඛිඛජ්ජනභාවං ආදිතො පට්ඨාය ආචික්ඛි.

ඵෙය්‍යසංවාසකො භික්ඛවෙනි එත්ථ තයො ඵෙය්‍යසංවාසකා - ලිඛිගත්ඵෙතකො, සංවාසත්ඵෙතකො, උභයත්ඵෙතකොති. තත්ථ යො සයං පඛිඛජ්ජත්වා විහාරං ගන්ත්වා න භික්ඛුවස්සාති ගණෙති, න යථාවුඬ්ඬං වන්දනං සාදියති, න ආසනෙන පටිබාහති, න උපොසථපචාරණාදීසු සන්දිස්සති, අයං ලිඛිගමන්තස්සෙව ඵෙතිතත්තා ලිඛිගත්ඵෙතකො නාම.

යො පන භික්ඛුභි පඛිඛාජ්ජතො සාමණෙරො සමානොපි විදෙසං ගන්ත්වා “අභං දසවස්සො වා වීසතිවස්සො වා”ති මුසා වත්වා භික්ඛුවස්සාති ගණෙති, යථාවුඬ්ඬං වන්දනං සාදියති, ආසනෙන පටිබාහති, උපොසථපචාරණාදීසු සන්දිස්සති, අයං සංවාසමන්තස්සෙව ඵෙතිතත්තා සංවාසත්ඵෙතකො නාම.

හික්ඛුචස්සගණනාදිකො හි සබ්බොපි කිරියහෙදො ඉමස්මිං අත්ථෙ ජංචාසො”ති වෙදිතබ්බො. සික්ඛං පච්චක්ඛාය “න මං කොච්චානාති”ති එවං පටිපජ්ජන්තෙපි එසෙව නයො.

යො පන සයං පබ්බජිත්වා විහාරං ගන්ත්වා හික්ඛුචස්සානි ගණෙති, යථාච්චිඨං වන්දනං සාදියති, ආසනෙන පටිබාහති, උපොසථපචාරණාදීසු සන්දිස්සති, අයං ලිඛිගස්ස වෙව සංචාසස්ස ච ථෙතිතත්තා උභයත්ථෙතකො නාම. අයං තිව්ධොපි ථෙය්‍යසංචාසකො අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො, උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො, පුන පබ්බජ්ජං යාවන්තොපි න පබ්බාජෙතබ්බො.

එත්ථ ච අසම්මොහත්ථං ඉදං පකිණ්ණකං වෙදිතබ්බං -

“රාජදුබ්බිකිකන්තාර-රොගවෙරිහයෙහි වා;
වීවරාහරණත්ථං වා, ලිඛිගං ආදියතීධ යො.

සංචාසං නාධිවාසෙති, යාව සො සුද්ධමානසො;
ථෙය්‍යසංචාසකො නාම, තාව එස න චුච්චති”ති.

තත්‍රායං විත්ථාරනායො - ඉධෙකච්චස්ස රාජා කුද්ධො හොති, සො “එවං මෙ සොත්ථි හවිස්සති”ති සයමෙව ලිඛිගං ගහෙත්වා පලායති. තං දිස්වා රඤ්ඤො ආරොචෙත්ති. රාජා “සවෙ පබ්බජිතො, න තං ලබ්භා කිඤ්චි කාතු”න්ති තස්මිං කොධං පටිවිනෙති, සො “චූපසන්තං මෙ රාජභය”න්ති සඬ්ඝමජ්ඣං අනොසරිත්වාච ගිහිලිඛිගං ගහෙත්වා ආගතො පබ්බාජෙතබ්බො. අථාපි “සාසනං නිස්සාය මයා ජීවිතං ලද්ධං, හන්ද දානි අභං පබ්බජාමි”ති උජ්ජන්තසංවෙගො තෙනෙව ලිඛිගෙන ආගන්ත්වා ආගන්තුකවත්තං න සාදියති, හික්ඛුහි පුට්ඨො වා අපුට්ඨො වා යථාභූතමත්තානං ආචිකත්වා පබ්බජ්ජං යාවති, ලිඛිගං අපනෙත්වා පබ්බාජෙතබ්බො. සවෙ පන වත්තං සාදියති, පබ්බජිතාලයං දස්සෙති, සබ්බං පුබ්බෙ චුත්තං චස්සගණනාදිහෙදං විධිං පටිපජ්ජති, අයං න පබ්බාජෙතබ්බො.

ඉධ පනෙකච්චො දුබ්බිකිකෙ ජීවිතුං අසක්කොන්තො සයමෙව ලිඛිගං ගහෙත්වා සබ්බපාසණ්ඨියහත්තානි භුඤ්ජන්තො දුබ්බිකිකෙ වීතිවත්තෙ සඬ්ඝමජ්ඣං අනොසරිත්වාච ගිහිලිඛිගං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව.

අපරො මහාකන්තාරං නිත්ථරිතුකාමො හොති, සත්ථවාහො ච පබ්බජිතෙ ගහෙත්වා ගච්ඡති. සො “එවං මං සත්ථවාහො ගහෙත්වා ගමිස්සති”ති සයමෙව

ලිඛිතං ගහෙත්වා සත්ථවාහෙන සද්ධිං කන්තාරං නිත්ථරිත්වා බෙමන්තං පත්වා සඬ්ඝමජ්ඣං අනොසරිත්වාච ගිහිලිඛිතං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව.

අපරො රොගහයෙ උප්පන්නෙ ජීවිතුං අසක්කොන්තො සයමෙව ලිඛිතං ගහෙත්වා සබ්බපාසණ්ඨියහත්තානි භුඤ්ජන්තො රොගහයෙ චූපසන්තෙ සඬ්ඝමජ්ඣං අනොසරිත්වාච ගිහිලිඛිතං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව.

අපරස්ස එකො වෙරිකො කුද්ධො හොති, සාතෙතුකාමො නං විචරති, සො “එවං මෙ සොත්ථි භවිස්සති”ති සයමෙව ලිඛිතං ගහෙත්වා පලායති. වෙරිකො “කුහිං සො”ති පරියෙසන්තො “පබ්බජිත්වා පලාතො”ති සුත්වා “සවෙ පබ්බජිතො, න තං ලබ්භා කිඤ්චි කාතු”න්ති තස්මිං කොධං පටිච්චෙති. සො “චූපසන්තං මෙ වෙරිහය”න්ති සඬ්ඝමජ්ඣං අනොසරිත්වාච ගිහිලිඛිතං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව.

අපරො ඤාතිකුලං ගන්ත්වා සික්ඛං පච්චක්ඛාය ගිහි හුත්වා “ඉමානි වීචරානි ඉධ විනස්සිස්සන්ති, සවෙපි ඉමානි ගහෙත්වා විහාරං ගමිස්සාමි, අන්තරාමග්ගෙ මං ‘වොරො’ති ගහෙස්සන්ති, යංනුනාහං කායපරිහාරියානි කත්වා ගච්ඡෙය්‍ය”න්ති වීචරාහරණත්ථං නිවාසෙත්වා ච පාරුපිත්වා ච විහාරං ගච්ඡති. තං දුරතොච ආගච්ඡන්තං දිස්වා සාමණෙරා ච දහරා ච අබ්භුග්ගච්ඡන්ති, චත්තං දස්සෙත්ති. සො න සාදියති, යථාභුතමත්තානං ආචිකරොති. සවෙ හික්ඛු “න දානි මයං තං මුඤ්චිස්සාමා”ති බලක්කාරෙන පබ්බාපෙතුකාමා හොන්ති, කාසායානි අපනෙත්වා පුන පබ්බාපෙතබ්බො. සවෙ පන “නයිමෙ මම භීනායාවත්තභාවං ජානන්ති”ති තංයෙච හික්ඛුභාවං පටිජානිත්වා සබ්බං පුබ්බෙ චුත්තං වස්සගණනාදිහෙදං විධිං පටිපජ්ජති, අයං න පබ්බාපෙතබ්බො.

අපරො මහාසාමණෙරො ඤාතිකුලං ගන්ත්වා උප්පබ්බජිත්වා කම්මන්තානුට්ඨානෙන උබ්බාළ්භො හුත්වා පුන “දානි අහං සමණොච භවිස්සාමි, ටෙරොපි මෙ උප්පබ්බජිතභාවං න ජානාති”ති තදෙච පත්තචීවරං ආදාය විහාරං ආගච්ඡති, නාපි තමත්ථං හික්ඛුනං ආරොචෙති, සාමණෙරභාවං පටිජානාති, අයං ටෙය්‍යසංවාසකොයෙච පබ්බජ්ජං න ලහති. සවෙපිස්ස ලිඛිතග්ගහණකාලෙ එවං හොති, “නාහං කස්සචි ආරොචෙස්සාමි”ති විහාරඤ්ච ගතො ආරොචෙති, ගහණෙනෙච ටෙය්‍යසංවාසකො. අථාපිස්ස “ගහණකාලෙ ආචික්ඛිස්සාමි”ති විත්තං උප්පන්නං හොති, විහාරඤ්ච ගන්ත්වා “කුහිං ත්වං ආචුසො ගතො”ති චුත්තො “න දානි මං ඉමෙ ජානන්ති”ති වඤ්චෙත්වා නාවික්ඛති, “නාවික්ඛිස්සාමි”ති සහ ධුරනික්ඛෙපෙන අයම්පි

ථෙය්‍යසංවාසකොව. සචෙ පනස්ස ගහණකාලෙපි “ආචික්ඛිස්සාමී”ති විත්තං උප්පන්නං හොති, විහාරං ගන්ත්වාපි ආචික්ඛති, අයං පුන පබ්බජ්ජං ලහති.

අපරො දභරසාමණෙරො මහන්තො වා පන අඛ්‍යන්තො, සො පුරිමනෙයෙනෙව උප්පබ්බජිත්වා සරෙ වච්ඡකරක්ඛණාදීනි කම්මානි කාතුං න ඉච්ඡති, තමෙනං ඤාතකා තානියෙව කාසායානි අච්ඡාදෙන්වා ටාලකං වා පත්තං වා හත්ථෙ දන්වා “ගච්ඡ සමණොව හොහී”ති සරා නීහරන්ති. සො විහාරං ගච්ඡති, නෙව නං හික්ඛු ජානන්ති “අයං උප්පබ්බජිත්වා පුන සයමෙව පබ්බජිතො”ති, නාපි සයං ජානාති, “යො එවං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොතී”ති. සචෙ තං පරිපුණ්ණවස්සං උපසම්පාදෙන්ති, සුපසම්පන්නො. සචෙ පන අනුපසම්පන්නකාලෙයෙව විනයවිනිච්ඡයෙ වත්තමානෙ සුණාති, “යො එවං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොතී”ති. තෙන “මයා එවං කත”න්ති හික්ඛුනං ආචික්ඛිතබ්බං, එවං පුන පබ්බජ්ජං ලහති. සචෙ “න දානි මං කොචි ජානාතී”ති නාරොවෙති, ධුරං නික්ඛිත්තමත්තෙ ථෙය්‍යසංවාසකො.

හික්ඛු සික්ඛං පච්චක්ඛාය ලිඛිගං අනපනෙන්වා දුස්සීලකම්මං කත්වා වා අකත්වා වා පුන සබ්බං පුබ්බෙ චුත්තං වස්සගණනාදිහෙදං විධිං පටිපජ්ජති, ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. සික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය සලිඛිගෙ ධීතො මෙථුනං පටිසෙවිත්වා වස්සගණනාදිහෙදං විධිං ආපජ්ජන්තො ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති, පබ්බජ්ජාමත්තං ලහති. අන්ධකට්ඨකථායං පන එසො ථෙය්‍යසංවාසකොති චුත්තං, තං න ගහෙතබ්බං.

එකො හික්ඛු කාසායෙ සඋස්සාහොව ඔදාතං නිවාසෙන්වා මෙථුනං පටිසෙවිත්වා පුන කාසායානි නිවාසෙන්වා වස්සගණනාදිහෙදං සබ්බං විධිං ආපජ්ජති, අයම්පි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති, පබ්බජ්ජාමත්තං ලහති. සචෙ පන කාසායෙ ධුරං නික්ඛිපිත්වා ඔදාතං නිවාසෙන්වා මෙථුනං පටිසෙවිත්වා පුන කාසායානි නිවාසෙන්වා වස්සගණනාදිහෙදං සබ්බං විධිං ආපජ්ජති, ථෙය්‍යසංවාසකො හොති.

සාමණෙරො සලිඛිගෙ ධීතො මෙථුනාදිඅස්සමණකරණධම්මං ආපජ්ජිත්වාපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති. සචෙපි කාසායෙ සඋස්සාහොව කාසායානි අපනෙන්වා මෙථුනං පටිසෙවිත්වා පුන කාසායානි නිවාසෙති, නෙව ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. සචෙ පන කාසායෙ ධුරං නික්ඛිපිත්වා නග්ගො වා ඔදාතනිවත්ථො වා මෙථුනසෙවනාදීහි අස්සමණො හුත්වා කාසායං නිවාසෙති, ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. සචෙපි ගිහිභාවං පත්ථයමානො කාසාවං ඔවට්ටිකං වා කත්වා අඤ්ඤාන වා ආකාරෙන ගිහිනිවාසනෙන නිවාසෙති “සොහති නු ඛො මෙ ගිහිලිඛිගං, න සොහතී”ති වීමංසනත්ථං, රක්ඛති තාව. “සොහතී”ති

සම්පට්ඨිකත්වා පන පුන ලිඛිතං සාදියන්තො ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. ඔදාතං නිවාසෙත්වා වීමංසනසම්පට්ඨිකත්වෙසුපි එසෙව නයො.

සචෙ පන නිවත්ථකාසායස්ස උපරි ඔදාතං නිවාසෙත්වා වීමංසනි වා සම්පට්ඨිකත්වා වා, රක්ඛතියෙව. භික්ඛුනියාපි එසෙව නයො. සාපි හි ගිහිභාවං පත්ථයමානා සචෙ කාසායං ගිහිනිවාසනං නිවාසෙති, “සොහති නු ඛො මෙ ගිහිලිඛිතං, න සොහති”ති වීමංසනත්ථං, රක්ඛති තාව. සචෙ “සොහති”ති සම්පට්ඨිකත්වා, න රක්ඛති. ඔදාතං නිවාසෙත්වා වීමංසනසම්පට්ඨිකත්වෙසුපි එසෙව නයො. නිවත්ථකාසායස්ස පන උපරි ඔදාතං නිවාසෙත්වා වීමංසනු වා සම්පට්ඨිකත්වා වා, රක්ඛතියෙව.

සචෙ කොච්චි වුඬ්ඨපබ්බජිතො වස්සානි අගඤ්ඤත්වා පාළියමිපි අට්ඨත්වා එකපස්සෙනාගන්ත්වා මහාපෙළාදීසු කට්ඨිජුනා උක්ඛිත්තෙ හත්තපිණ්ඩෙ පත්තං උපනාමෙත්වා සෙනො විය මංසපෙසිං ගහෙත්වා ගච්ඡති, ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති. භික්ඛුවස්සානි පන ගඤ්ඤත්වා ගඤ්ඤන්තො ථෙය්‍යසංවාසකො හොති.

සයං සාමඤ්ඤරොච සාමඤ්ඤරපට්ඨපාටියා කුට්ඨස්සානි ගඤ්ඤත්වා ගඤ්ඤන්තො ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති. භික්ඛු භික්ඛුපට්ඨපාටියා කුට්ඨස්සානි ගඤ්ඤත්වා ගඤ්ඤන්තො හණ්ඩග්ගෙසන කාරෙතබ්බොති.

ථෙය්‍යසංවාසකවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

තිත්ථියපක්කන්තකථා

තිත්ථියපක්කන්තකො භික්ඛවෙති එත්ථ පන තිත්ථියෙසු පක්කන්තො පට්ටියොති තිත්ථියපක්කන්තකො. සො න කෙවලං න උපසම්පාදෙතබ්බො, අථ ඛො න පබ්බාඡෙතබ්බොපි. තත්‍රායං විනිච්ඡයො – උපසම්පන්නො භික්ඛු තිත්ථියො හවිස්සාමීති සලිඬිගෙනෙව තෙසං උපස්සයං ගච්ඡති, පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්කටං. තෙසං ලිඬිගෙ ආදින්නමත්තෙ තිත්ථියපක්කන්තකො හොති. යොපි සයමෙව “තිත්ථියො හවිස්සාමී”ති කුසවීරාදීනි නිවාසෙති, තිත්ථියපක්කන්තකො හොතියෙව. යො පන නග්ගො න්භායන්තො අත්තානං ඔලොකෙත්වා “සොහති මෙ ආජීවකභාවො, ආජීවකො හවිස්සාමී”ති කාසායානි අනාදාය නග්ගොච ආජීවකානං උපස්සයං ගච්ඡති, පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්කටං. සචෙ පනස්ස අන්තරාමග්ගෙ හිරොත්තප්පං උප්පජ්ජති, දුක්කටානි දෙසෙත්වා මුච්චති. තෙසං උපස්සයං ගන්ත්වාපි තෙහි වා ඔවදිතො අත්තනා වා “ඉමෙසං පබ්බජ්ජා අතිදුක්ඛා”ති නිවත්තන්තොපි මුච්චතියෙව.

සචෙ පන “කිං තුම්භාකං පබ්බජ්ජාය උක්කට්ඨ”න්ති පුච්ඡන්වා “කෙසමස්සුලුඤ්චනාදීනී”ති චුත්තො එකකෙසම්පි ලුඤ්චාපෙනි, උක්කුට්ඨකජ්ජපධානාදීනි වා වත්තානි ආදියනි, මොරපිඤ්ජාදීනි වා නිවාසෙනි, තෙසං ලිඛිගං ගණ්භානි, “අයං පබ්බජ්ජා සෙට්ඨා”ති සෙට්ඨභාවං වා උපගච්ඡති, න මුච්චති, තිත්ථියපක්කන්තකො හොති. සචෙ පන “සොහති නු ඛො මෙ තිත්ථියපබ්බජ්ජා, නනු ඛො සොහති”ති වීමංසනත්ථං කුසවීරාදීනි වා නිවාසෙනි, ජටං වා බන්ධනි, බාරිකාජං වා ආදියනි, යාව න සම්පට්ච්ඡති, තාව නං ලද්ධි රක්ඛනි, සම්පට්ච්ඡතමත්තෙ තිත්ථියපක්කන්තකො හොති. අච්ඡන්තවීචරො පන කුසවීරාදීනි නිවාසෙන්තො රාජහයාදීහි වා තිත්ථියලිඛිගං ගණ්භන්තො ලද්ධියා අභාවෙන තෙව තිත්ථියපක්කන්තකො හොති.

අයඤ්ච තිත්ථියපක්කන්තකො නාම උපසම්පන්නභික්ඛුනා කථිතො, තස්මා සාමණෙරො සලිඛිගෙන තිත්ථායතනං ගතොපි පුන පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච ලහතීති කුරුන්දියං චුත්තං. පුරිමො පන ටෙය්‍යසංවාසකො අනුපසම්පන්නො කථිතො; තස්මා උපසම්පන්නො කුට්ඨස්සං ගණෙන්නොපි අස්සමණො න හොති. ලිඛිගෙ සඋස්සාහො පාරාජිකං ආපජ්ජන්වා භික්ඛුවස්සාදීනි ගණෙන්නොපි ටෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති.

තිත්ථියපක්කන්තකථා නිට්ඨිතා.

තිරච්ඡානගතවත්ථුකථා

111. නාගයොනියා අට්ඨියතීති එත්ථ කිඤ්චාපි සො පචත්තියං කුසලවිපාකෙන දෙවසම්පත්තිසදිසං ඉස්සරියසම්පත්තිං අනුභොති, අකුසලවිපාකපට්ඨිකස්ස පන තස්ස සජාතියා මෙටුනපට්ඨෙවනෙ ව විස්සට්ඨනිද්දොක්කමනෙ ව නාගසරීරං පාතූභවති උදකසඤ්චාරිකං මණ්ඩුකභක්ඛං, තස්මා සො තාය නාගයොනියා අට්ඨියති. හරායතීති ලජ්ජති. ජ්ගුච්ඡතීති අත්තභාවං ජ්ගුච්ඡති. තස්ස භික්ඛුනො නික්ඛන්තෙති තස්මිං භික්ඛුස්මිං නික්ඛන්තෙ. අථ වා තස්ස භික්ඛුනො නික්ඛමනෙති අත්ථො. විස්සට්ඨො නිද්දං ඔක්කමීති තස්මිං අනික්ඛන්තෙ විස්සරහයෙන සතිං අච්ඡස්සජ්ජන්වා කපිමිද්ධවසෙනෙව නිද්දායන්තො නික්ඛන්තෙ සතිං විස්සජ්ජන්වා විස්සට්ඨො නිරාසඬිකො මහානිද්දං පට්ඨජ්ජි. විස්සරමකාසීති භයවසෙන සමණසඤ්ඤං පහාය විරූපං මහාසද්දමකාසි.

තුම්භෙ ඛොක්ථාති තුම්භෙ ඛො අත්ථ; අකාරස්ස ලොපං කත්වා චුත්තං. තුම්භෙ ඛො නාගා ඤානවිපස්සනාමග්ගඵලානං අභබ්බත්තා ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අවිරුල්භිධම්මා අත්ථ, විරුල්භිධම්මා න භව්ථාති අයමෙත්ථ සඬිඛෙපත්ථො. සජාතියාති නාගියා ඵච. යදා පන මනුස්සිත්ථිආදිභෙදාය

අඤ්ඤජාතියා පටිසෙවති, තදා දෙවපුත්තො විය හොති. එත්ථ ච පවත්තියං අභිණ්භං සභාවපාතුකම්මදස්සනවසෙන “ද්වෙ පච්චයා”ති චුත්තං. නාගස්ස පන පඤ්චසු කාලෙසු සභාවපාතුකම්මං හොති - පටිසන්ධිකාලෙ, තවජහනකාලෙ, සජාතියා මෙචුනකාලෙ, විස්සට්ඨනිද්දොක්කමනකාලෙ, චුතිකාලෙති.

තිරච්ඡානගතො භික්ඛවෙති එත්ථ නාගො වා හොතු සුපණ්ණමාණවකාදීනං වා අඤ්ඤතරො, අන්තමසො සක්කං දෙවරාජානං උපාදාය යො කොච්චි අමනුස්සජාතියො, සබ්බොව ඉමස්මීං අත්ථෙ තිරච්ඡානගතොති වෙදිතබ්බො. සො නෙව උපසම්පාදෙතබ්බො, න පබ්බාපෙතබ්බො, උපසම්පන්තොපි නාසෙතබ්බොති.

තිරච්ඡානගතවත්ථුකපා නිට්ඨිතා.

මාතුසාතකාදිවත්ථුකපා

112. මාතුසාතකාදිවත්ථුසු - නික්ඛන්ති. කරෙය්‍යන්ති නික්ඛමනං නිග්ගමනං අපවාහනං කරෙය්‍යන්ති අත්ථො. මාතුසාතකො භික්ඛවෙති එත්ථ යෙන මනුස්සිත්ථිභූතා ජනිකා මාතා සයම්පි මනුස්සජාතිකෙනෙව සතා සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපිතා, අයං ආනන්තරියෙන මාතුසාතකම්මෙන මාතුසාතකො, එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච පටික්ඛිත්තා. යෙන පන මනුස්සිත්ථිභූතාපි අජනිකා පොසාවනිකා මාතා වා මහාමාතා වා චූළමාතා වා ජනිකාපි වා න මනුස්සිත්ථිභූතා මාතා ඝාතිතා, තස්ස පබ්බජ්ජා න වාරිතා, න ච ආනන්තරිකො හොති. යෙන සයං තිරච්ඡානභූතෙන මනුස්සිත්ථිභූතා මාතා ඝාතිතා, සොපි ආනන්තරිකො න හොති, තිරච්ඡානගතත්තා පනස්ස පබ්බජ්ජා පටික්ඛිත්තා. සෙසං උත්තානමෙව. පිතුසාතකෙපි එසෙව නයො. සවෙපි හි වෙසියා පුත්තො හොති, “අයං මෙ පිතා”ති න ජානාති, යස්ස සම්භවෙන නිබ්බත්තො, සො වෙ අනෙන ඝාතිතො, පිතුසාතකොත්ථෙව සඬ්ඛං ගච්ඡති, ආනන්තරියඤ්ච ඵ්ඵසති.

114. අරහන්තසාතකොපි මනුස්සඅරහන්තවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. මනුස්සජාතියඤ්චි අන්තමසො අපබ්බජ්ජිතම්පි බිණ්ණසවං දාරකං දාරිකං වා සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපෙන්තො අරහන්තසාතකොව හොති, ආනන්තරියඤ්ච ඵ්ඵසති, පබ්බජ්ජා වස්ස වාරිතා. අමනුස්සජාතිකං පන අරහන්තං මනුස්සජාතිකං වා අවසෙසං අරියපුග්ගලං ඝාතෙත්වා ආනන්තරියො න හොති, පබ්බජ්ජාපිස්ස න වාරිතා, කම්මං පන බලවං හොති. තිරච්ඡානො මනුස්සඅරහන්තම්පි ඝාතෙත්වා ආනන්තරියො න හොති, කම්මං පන භාරියන්ති අයමෙත්ථ විනිච්ඡයො. තෙ වධාය ඔනීයන්තීති වධන්තාය ඔනීයන්ති, මාරෙතුං නීයන්තීති

අත්ථො. යං පන පාළියං “සවා ච මය”න්ති වුත්තං, තස්ස සචෙ මයන්ති අයමෙචත්ථො. “සචෙ”ති හි චත්තබ්බෙ එත්ථ “සවා ච” ඉති අයං නිපාතො වුත්තො. “සචෙ ච” ඉච්චෙච වා පාඨො. තත්ථ සචෙති සම්භාවනත්ථෙ නිපාතො; ච ඉති පදපුරුණමත්තෙ. “සච්ඡ මය”න්තිපි පාඨො. තස්ස සචෙ අඡ්ඡ මයන්ති අත්ථො.

115. හික්ඛුනිදුසකො හික්ඛචෙති එත්ථ යො පකතත්තං හික්ඛුනිං තිණ්ණං මග්ගානං අඤ්ඤතරස්මිං දුසෙති, අයං හික්ඛුනිදුසකො නාම. එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච වාරිතා. යො පන කායසංසග්ගෙන සීලවිනාසං පාපෙති, තස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච න වාරිතා. බලක්කාරෙන ඔදාතචත්ථවසනං කත්වා අනිච්ඡමානංයෙව දුසෙන්නොපි හික්ඛුනිදුසකොයෙව. බලක්කාරෙන පන ඔදාතචත්ථවසනං කත්වා ඉච්ඡමානං දුසෙන්නො හික්ඛුනිදුසකො න හොති. කස්මා? යස්මා ගිහිභාවෙ සම්පට්ඨිතමත්තෙයෙව සා අහික්ඛුනී හොති. සකිං සීලවිපන්නං පන පච්ඡා දුසෙන්නො සික්ඛමානාසාමණෙරීසු ච විජ්ජපිපඡ්ජන්නො නෙච හික්ඛුනිදුසකො හොති, පබ්බජ්ජමිපි උපසම්පදමිපි ලහති.

සඬසහෙදකො හික්ඛචෙති එත්ථ යො දෙවදත්තො විය සාසනං උද්ධම්මං උබ්බිතයං කත්වා චතුත්තං කම්මානං අඤ්ඤතරවසෙන සඬසං හින්දති, අයං සඬසහෙදකො නාම. එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච වාරිතා.

ලොහිතුප්පාදකො හික්ඛචෙති එත්ථාපි යො දෙවදත්තො විය දුට්ඨවිත්තෙන වධකචිත්තෙන තථාගතස්ස ජීවමානකසරීරෙ බුද්දකමක්ඛිකාය පිචනකමත්තමිපි ලොහිතං උප්පාදෙති, අයං ලොහිතුප්පාදකො නාම. එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච වාරිතා. යො පන රොගවූපසමනත්ථං ජීවකො විය සත්ථෙත ඵාලෙත්වා පුත්තිමංසඤ්ච ලොහිතඤ්ච නීහරිත්වා ඵාසුං කරොති, බහුං සො පුඤ්ඤං පසවතීති.

මාතුසාතකාදිචත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

උභතොඛ්‍යඤ්ජනකචත්ථුකථා

116. උභතොඛ්‍යඤ්ජනකො හික්ඛචෙති ඉත්ථිනිමිත්තුප්පාදනකම්මතො ච පුරිසනිමිත්තුප්පාදනකම්මතො ච උභතො ඛ්‍යඤ්ජනමස්ස අත්ථිති උභතොඛ්‍යඤ්ජනකො. කරොතීති පුරිසනිමිත්තෙන ඉත්ථිසු මෙථුනචීතික්කමං කරොති. කාරාපෙතීති පරං සමාදාපෙත්වා අත්තනො ඉත්ථිනිමිත්තෙ කාරාපෙති, සො දුට්ඨො හොති — ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකො, පුරිසඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකොති.

තත්ථ ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යාඤ්ජනකස්ස ඉත්ථිනිමිත්තං පාකටං හොති, පුරිසනිමිත්තං පටිච්ඡන්තං. පුරිසඋභතොඛ්‍යාඤ්ජනකස්ස පුරිසනිමිත්තං පාකටං, ඉත්ථිනිමිත්තං පටිච්ඡන්තං. ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යාඤ්ජනකස්ස ඉත්ථිසු පුරිසත්තං කරොත්තස්ස ඉත්ථිනිමිත්තං පටිච්ඡන්තං හොති, පුරිසනිමිත්තං පාකටං හොති. පුරිසඋභතොඛ්‍යාඤ්ජනකස්ස පුරිසානං ඉත්ථිභාවං උපගච්ඡන්තස්ස පුරිසනිමිත්තං පටිච්ඡන්තං හොති, ඉත්ථිනිමිත්තං පාකටං හොති. ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යාඤ්ජනකො සයඤ්ච ගඛ්භං ගණ්හාති, පරඤ්ච ගණ්හාපෙති. පුරිසඋභතොඛ්‍යාඤ්ජනකො පන සයං න ගණ්හාති, පරං ගණ්හාපෙතිති, ඉදමෙතෙසං නානාකරණං. කුරුන්දියං පන චුත්තං - “යදි පටිසන්ධියං පුරිසලිඛිගං පවත්තෙ ඉත්ථිලිඛිගං නිබ්බත්තති, යදි පටිසන්ධියං ඉත්ථිලිඛිගං පවත්තෙ පුරිසලිඛිගං නිබ්බත්තති”ති. තත්ථ විචාරණක්කමො විත්ථාරතො අට්ඨසාලිනියා ධම්මසඛිගභට්ඨකථාය වෙදිතබ්බො. ඉමස්ස පන දුච්චස්සාපි උභතොඛ්‍යාඤ්ජනකස්ස නෙව පබ්බජ්ජා අත්ථි, න උපසම්පදාති ඉදමිධ වෙදිතබ්බං.

උභතොඛ්‍යාඤ්ජනකචත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

අනුපජ්ඣායකාදිචත්ථුකථා

117. තෙන ඛො පන සමයෙනාති යෙන සමයෙන භගවතා සික්ඛාපදං අපඤ්ඤත්තං හොති, තෙන සමයෙන. අනුපජ්ඣායකන්ති උපජ්ඣං අගාභාපෙත්වා සබ්බෙන සබ්බං උපජ්ඣායවිරහිතං. එවං උපසම්පන්නා නෙව ධම්මතො න ආමිසතො සඛිගභං ලභන්ති, තෙ පරිභායන්තියෙව, න වච්ඡන්ති. න භික්ඛවෙ අනුපජ්ඣායකොති උපජ්ඣං අගාභාපෙත්වා නිරුපජ්ඣායකො න උපසම්පාදෙතබ්බො. යො උපසම්පාදෙයා ආපත්ති දුක්කටස්සාති සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියො පට්ඨාය එවං උපසම්පාදෙන්තස්ස ආපත්ති හොති; කම්මං පන න කුප්පති. කෙච්චි කුප්පතිති වදන්ති, තං න ගභෙතබ්බං. සඛිසෙන උපජ්ඣායෙනාතිආදීසුපි උභතොඛ්‍යාඤ්ජනකුපජ්ඣායපරියොසානෙසු එසෙව නයො.

අනුපජ්ඣායකාදිචත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

අපත්තකාදිචත්ථුකථා

118. භත්ථෙඨසු පිණ්ඩාය වරන්තීති යො භත්ථෙඨසු පිණ්ඩො ලබ්භති, තදත්ථාය වරන්ති. සෙය්‍යථාපි තිත්ථියාති යථා ආජීවකනාමකා තිත්ථියා; සුපඛ්‍යාඤ්ජනෙහි මිස්සෙත්වා භත්ථෙඨසු ධ්වනිපිණ්ඩමෙව හි තෙ භුඤ්ජන්ති. ආපත්ති දුක්කටස්සාති එවං උපසම්පාදෙන්තස්සෙව ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති. අච්චරකාදිචත්ථුසුපි එසෙව නයො.

යාවිතකෙනාති “යාව උපසම්පදං කරොම, තාව දෙථා”ති යාවිත්වා ගහිතෙන; තාවකාලිකෙනාති අත්ථො. ඊදිසෙන හි පත්තෙන වා වීචරෙන වා පත්තවීචරෙන වා උපසම්පාදෙන්තස්සෙව ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති, තස්මා පරිපුණ්ණපත්තවීචරොව උපසම්පාදෙනබ්බො. සචෙ තස්ස නත්ථි, ආචරියුපජ්ඣායා වස්ස දාතුකාමා හොන්ති, අඤ්ඤෙ වා හික්ඛු නිරපෙක්ඛෙහි නිස්සජ්ජිත්වා අධිට්ඨානුපගං පත්තවීචරං දාතබ්බං. පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං පන පණ්ඩුපලාසං යාවිතකෙනාපි පත්තවීචරෙන පබ්බාජෙතුං වට්ටති, සභාගට්ඨානෙ විස්සාසෙන ගහෙත්වාපි පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

සචෙ පන අපක්කං පත්තං වීචරුපගානි ච වත්ථානි ගහෙත්වා ආගතො හොති, යාව පත්තො පච්චති, වීචරානි ච කරියන්ති, තාව විහාරෙ වසන්තස්ස අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතං දාතුං වට්ටති, ටාලකෙ භුඤ්ජිතුං වට්ටති, පුරෙහත්තං සාමණෙරභාගසමකො ආමිසභාගො දාතුං වට්ටති. සෙනාසනග්ගාහො පන සලාකහත්තඋද්දෙසහත්තනිමන්තනාදීනි ච න වට්ටන්ති. පච්ඡාහත්තමිපි සාමණෙරභාගසමො තෙලමධුඵාණිතාදිහෙසජ්ජභාගො වට්ටති. සචෙ ගිලානො හොති, හෙසජ්ජමස්ස කාතුං වට්ටති, සාමණෙරස්ස විය ච සබ්බං පටිජග්ගනකම්මන්ති.

අපත්තකාදිවත්ථුකපා නිට්ඨිතා.

හත්ථවිජිත්තාදිවත්ථුකපා

119. හත්ථවිජිත්තාදිවත්ථුසු - හත්ථවිජිත්තොති යස්ස හත්ථතලෙ වා මණ්ණිකන්ධෙ වා කප්පරෙ වා යත්ථ කත්ථවි ඵකො වා ද්වෙ වා හත්ථා ජිත්තා හොන්ති. පාදවිජිත්තොති යස්ස අග්ගපාදෙ වා ගොජ්ඵකෙසු වා ජඩ්ඝාය වා යත්ථ කත්ථවි ඵකො වා ද්වෙ වා පාදා ජිත්තා හොන්ති. හත්ථපාදවිජිත්තොති යස්ස චුත්තජ්ජකාරෙනෙව චතුසු හත්ථපාදෙසු ද්වෙ වා තයො වා සබ්බෙ වා හත්ථපාදා ජිත්තා හොන්ති. කණ්ණවිජිත්තොති යස්ස කණ්ණමුලෙ වා කණ්ණසක්ඛලිකාය වා ඵකො වා ද්වෙ වා කණ්ණා ජිත්තා හොන්ති. යස්ස පන කණ්ණාවිද්ධෙ ජිජ්ජන්ති, සක්කා ච හොති සඩ්ඝාටෙතුං, සො කණ්ණං සඩ්ඝාටෙන්වා පබ්බාජෙතබ්බො. නාසවිජිත්තොති යස්ස අජපදකෙ වා අග්ගෙ වා ඵකපුටෙ වා යත්ථ කත්ථවි නාසා ජිත්තා හොති. යස්ස පන නාසිකා සක්කා හොති සන්ධෙතුං, සො තං ඵාසුකං කත්ථා පබ්බාජෙතබ්බො. කණ්ණනාසවිජිත්තො උභයවසෙන වෙදිතබ්බො. අභිගුලිවිජිත්තොති යස්ස නබසෙසං අදස්සෙන්වා ඵකා වා බහු වා අභිගුලියො ජිත්තා හොන්ති. යස්ස පන සුත්තනන්තුමන්තමිපි නබසෙසං පඤ්ඤායති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. අලවිජිත්තොති යස්ස චතුසු අභිගුට්ඨකෙසු අභිගුලියං චුත්තනායෙනෙව ඵකො වා බහු වා අභිගුට්ඨකා ජිත්තා හොන්ති. කණ්ඩරවිජිත්තොති යස්ස

කණ්ඩරනාමකා මහාන්භාරු පුරතො වා පච්ඡතො වා ඡීන්නා හොන්ති; යෙසු එකස්සපි ඡීන්නත්තා අග්ගපාදෙන වා වඩ්ඤ්ඤාමති, මුලෙන වා වඩ්ඤ්ඤාමති, න වා පාදං පතිට්ඨාපෙතුං සක්කොති.

එඤ්ඤාත්ථකොති යස්ස වග්ගලිපක්ඛකා විය අභිගුලියො සම්බද්ධා හොන්ති; එතං පබ්බාපෙතුකාමෙන අභිගුලන්තරිකායො ඵාලෙන්වා සබ්බං අන්තරවම්මං අපනෙන්වා ඵාසුකං කත්වා පබ්බාපෙතබ්බො. යස්සපි ඡ අභිගුලියො හොන්ති, තං පබ්බාපෙතුකාමෙන අධිකඅභිගුලිං ඡීන්දිත්වා ඵාසුකං කත්වා පබ්බාපෙතබ්බො.

බුජ්ජොති යො උරස්ස වා පිට්ඨියා වා පස්සස්ස වා නික්ඛන්තත්තා බුජ්ජසරීරො. යස්ස පන කිඤ්ඤි කිඤ්ඤි අභිගපච්චඩ්ඤං ඊසකං වඩ්ඤං, තං පබ්බාපෙතුං වට්ටති. මහාපුරිසො එව හි බුභ්බුජ්ජගත්තො, අවසෙසො සත්තො අබුජ්ජො නාම නත්ථී.

වාමනොති ජඩ්ඤවාමනො වා කට්ඨවාමනො වා උභයවාමනො වා. ජඩ්ඤවාමනස්ස කට්ටො පට්ඨාය හෙට්ඨිමකායො රස්සො හොති, උපරිමකායො පරිපුණ්ණො. කට්ඨවාමනස්ස කට්ටො පට්ඨාය උපරිමකායො රස්සො හොති, හෙට්ඨිමකායො පරිපුණ්ණො. උභයවාමනස්ස උභොපි කායා රස්සා හොන්ති, යෙසං රස්සත්තා භූතානං විය පරිවටුමො මහාකුච්ඡිසට්ඨදිසො අත්තභාවො හොති, තං තිව්ධම්පි පබ්බාපෙතුං න වට්ටති.

ගලගණ්ඨිති යස්ස කුම්භණ්ඩං විය ගලෙ ගණ්ඨො හොති. දෙසනාමත්තමෙව චෙතං, යස්මිං කිස්මිඤ්ඤි පන පදෙසෙ ගණ්ඨෙ සති න පබ්බාපෙතබ්බො. තත්ථ විනිච්ඡයො – “න හික්ඛවෙ පඤ්ඤිහි ආබාධෙහි ඵුට්ඨො පබ්බාපෙතබ්බො” ති එත්ථ චුත්තනගෙතෙව චෙදිතබ්බො. ලක්ඛණාභතකසාභතලිඛිතකෙසු යං වත්තබ්බං, තං “න හික්ඛවෙ ලක්ඛණාභතො” තිආදීසු චුත්තමෙව.

සීපදීති භාරපාදො චුච්චති. යස්ස පාදො ටුලො හොති සඤ්ජාතපිලකො බරො, සො න පබ්බාපෙතබ්බො. යස්ස පන න තාව බරභාවං ගණ්ඨාති, සක්කා හොති උපනාහං බන්ධිත්වා උදකආවාටෙ පවෙසෙත්වා උදකවාලිකාය පුරෙත්වා යථා සිරා පඤ්ඤායන්ති, ජඩ්ඤා ච තෙලනාලිකා විය හොති, එවං මිලාපෙතුං සක්කා, තස්ස පාදං ඊදිසං කත්වා තං පබ්බාපෙතුං වට්ටති. සවෙ පුන වඩ්ඨති, උපසම්පාදෙන්තෙනාපි තථා කත්වාච උපසම්පාදෙතබ්බො.

පාපරොගීති අරිසහගන්දරපිත්තසෙම්භකාසසොසාදීසු යෙන කෙනචි රොගෙන නිච්චාතුරො අතෙකිච්ඡරොගො ඡෙගුච්ඡො අමනාපො; අයං න පබ්බාපෙතබ්බො.

පරිසදුසකොති යො අත්තනො විරුපතාය පරිසං දුසෙති; අතිදීසො වා හොති අඤ්ඤාසං සීසජ්ජමාණනාහිජ්ජදෙසො, අතිරස්සො වා උභයවාමනභුතරූපං විය, අතිකාලො වා ඤාපිතබ්බන්තෙ බාණුකො විය, අවිවොදාතො වා දධිතක්කාදීහි පමජ්ජිතමට්ඨිතමිබ්බලොභවණ්ණො, අතිකියො වා මන්දමංසලොහිතො අට්ඨිසිරාවම්මසරීරො විය, අතිචුලො වා භාරියමංසො, මහොදරො වා මහාභුතසදියො, අතිමහන්තසියො වා පච්ඡං සීසෙ කත්වා යීතො විය, අතිබුද්දකසියො වා සරීරස්ස අනනුරූපෙන අතිබුද්දකෙන සීසෙන සමන්තාගතො, කුටකුටසියො වා තාලඵලපිණ්ඩිසදියෙන සීසෙන සමන්තාගතො, සිබරසියො වා උද්ධං අනුපුබ්බතනුකෙන සීසෙන සමන්තාගතො, නාලිසියො වා මහාවෙඵපබ්බසදියෙන සීසෙන සමන්තාගතො, කජ්ජසියො වා පබ්භාරසියො වා චතුසු පස්සෙසු යෙන කෙනචි පස්සෙන ඔණතෙන සීසෙන සමන්තාගතො, වණසියො වා පුතිසියො වා කණ්ණිකකෙසො වා පාණකෙහි බාධිතකෙදාතෙර සස්සසදියෙහි තහිං තහිං උට්ඨිතෙහි කෙසෙහි සමන්තාගතො, නිල්ලොමසියො වා චුලඵද්ධකෙසො වා තාලහීරසදියෙහි කෙසෙහි සමන්තාගතො, ජාතිපලිතෙහි පණ්ඩරසියො වා පකතිතමිබ්බකෙසො වා ආදිත්තෙහි විය කෙසෙහි සමන්තාගතො, ආවට්ටසියො වා ගුන්තං සරීරෙ ආවට්ටසදියෙහි උද්ධග්ගෙහි කෙසාවට්ටෙහි සමන්තාගතො, සීසලොමෙහි සද්ධිං එකාබද්ධහමුකලොමො වා ජාලබද්ධෙන විය නලාටෙන සමන්තාගතො.

සම්බද්ධහමුකො වා නිල්ලොමහමුකො වා මක්කට්ඨහමුකො වා අතිමහන්තක්ඛි වා අතිබුද්දකක්ඛි වා මහිංසවම්මෙ වාසිකොණෙන පහරිත්වා කතජ්ද්දසදියෙහි අක්ඛිහි සමන්තාගතො, විසමක්ඛි වා එකෙන මහන්තෙන එකෙන බුද්දකෙන අක්ඛිනා සමන්තාගතො, විසමවක්කලො වා එකෙන උද්ධං එකෙන අධොති එවං විසමජාතෙහි අක්ඛිවක්කලෙහි සමන්තාගතො, කෙකරො වා ගම්භීරක්ඛි වා යස්ස ගම්භීරෙ උදපාතෙ උදකතාරකා විය අක්ඛිතාරකා පඤ්ඤායන්ති; නික්ඛන්තක්ඛි වා යස්ස කක්කට්ඨස්සෙව අක්ඛිතාරකා නික්ඛන්තා හොන්ති; හත්ථිකණ්ණො වා මහතීහි කණ්ණසක්ඛලිකාහි සමන්තාගතො, මුසිකකණ්ණො වා ජටුකකණ්ණො වා බුද්දිකාහි කණ්ණසක්ඛලිකාහි සමන්තාගතො, ඡිද්දමත්තකණ්ණො වා යස්ස විනා කණ්ණසක්ඛලිකාහි කණ්ණජ්ද්දමත්තමෙව හොති; අවිද්ධකණ්ණො වා යොනකජාතිකො පන පරිසදුසකො න හොති; සභාවොයෙව හි සො තස්ස කණ්ණහගන්දරිකො වා නිච්චපුතිනා කණ්ණෙන සමන්තාගතො, ගණ්ඩකණ්ණො වා සදාපග්ගරිතපුබ්බෙන කණ්ණෙන සමන්තාගතො, ටඩිකිතකණ්ණො වා ගොහත්තනාලිකාය අග්ගසදියෙහි කණ්ණෙහි සමන්තාගතො, අතිපිඩිගලක්ඛි වා මධුපිඩිගලං පන පබ්බාපෙතුං වට්ටති.

නිජපබ්බමක්ඛි වා අස්සුපග්ගරණක්ඛි වා පුජචීතක්ඛි වා අක්ඛිපාකෙන සමන්තාගතක්ඛි වා.

අතිමහන්තනාසිකො වා අතිබුද්දකනාසිකො වා විපිටනාසිකො වා මජ්ඣෙකෙ අජ්ජතිට්ඨහිත්වා එකපස්සෙ යීතවඤ්ඤාසිකො වා, දීඝනාසිකො වා සුකතුණ්ඩසදිසාය ජිව්හාය ලෙහිතුං සක්කුණෙයායාය නාසිකාය සමන්තාගතො, නිව්චපග්ගරිතසිඤ්ඤාණිකනාසො වා.

මහාමුඛො වා යස්ස පටඤ්ඤාමණ්ඩුකස්සෙව මුඛනිමිත්තංයෙව මහන්තං හොති, මුඛං පන ලාබුසදිසං අතිබුද්දකං, හින්තමුඛො වා වඤ්ඤාමුඛො වා මහාඔට්ඨො වා උක්ඛලිමුඛවට්ඨසදිසෙහි ඔට්ඨෙහි සමන්තාගතො, තනුකඔට්ඨො වා හෙරිවම්මසදිසෙහි දන්තෙ පිදහිතුං අසමත්ථෙහි ඔට්ඨෙහි සමන්තාගතො, මහාධරොට්ඨො වා තනුකඋත්තරොට්ඨො වා තනුකඅධරොට්ඨො වා මහාඋත්තරොට්ඨො වා ඔට්ඨජිත්තකො වා ඵලමුඛො වා උජ්ජක්කමුඛො වා සඤ්ඤාණ්ඩකො වා බහිසෙතෙහි අන්තො අතිරත්තෙහි ඔට්ඨෙහි සමන්තාගතො, දුග්ගන්ධකුණපමුඛො වා.

මහාදන්තො වා අට්ඨකදන්තසදිසෙහි දන්තෙහි සමන්තාගතො අසුරදන්තො වා හෙට්ඨා වා උපරි වා බහිනික්ඛන්තදන්තො, යස්ස පන සක්කා හොති ඔට්ඨෙහි පිදහිතුං කථෙත්තස්සෙව පඤ්ඤායති නො අකථෙත්තස්ස, තං පබ්බාජෙතුං වට්ඨති. පුතිදන්තො වා නිද්දන්තො වා යස්ස පන දන්තන්තරෙ කලන්දකදන්තො විය සුබ්බමදන්තො හොති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ඨති.

මහාහනුකො වා ගොහනුසදිසෙන හනුනා සමන්තාගතො, දීඝහනුකො වා විපිටහනුකො වා අන්තොපවිට්ඨෙන විය අතිරස්සෙන හනුකෙන සමන්තාගතො, හින්තහනුකො වා වඤ්ඤාහනුකො වා නිම්මස්සදායීකො වා හික්ඛුනිසදිසමුඛො දීඝගලො වා බකගලසදිසෙන ගලෙන සමන්තාගතො, රස්සගලො වා අන්තොපවිට්ඨෙන විය ගලෙන සමන්තාගතො, හින්තගලො වා හට්ඨඅංසකුටො වා අහත්ථො වා එකහත්ථො වා අතිරස්සහත්ථො වා අතිදීඝහත්ථො වා හින්තඋරො වා හින්තපිට්ඨි වා කච්ඡුගත්තො වා කණ්ඩුගත්තො වා දද්දුගත්තො වා ගොධාගත්තො වා, යස්ස ගොධාය විය ගත්තො වුණ්ණානි පතන්ති, සබ්බඤ්ඤෙතං විරුපකරණං සන්ධාය විත්ථාරිකවසෙන වුත්තං. විනිච්ඡයො පනෙත්ථ “න හික්ඛෙව පඤ්චහි ආබාධෙහි”ති එත්ථ වුත්තනෙයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

හට්ඨකට්ඨො වා මහාආනිසදො වා උද්ධනකුටසදිසෙහි ආනිසදමංසෙහි අච්චුග්ගතෙහි සමන්තාගතො, මහාඋගරුකො වා වාතණ්ඩිකො වා මහාජාණුකො වා සඤ්ඤාට්ඨනජාණුකො වා දීඝජඤ්ඤා වා යට්ඨිසදිසජඤ්ඤා

විකටො වා පණ්ණො වා උබ්බද්ධපිණ්ඩිකො වා, සො දුට්ඨො හෙට්ඨා ඔරුල්ලාහි වා උපරි ආරුල්ලාහි වා මහනීහි ජඩ්ඝපිණ්ඩිකාහි සමන්තාගතො, මහාජඩ්ඝො වා ථුලජඩ්ඝපිණ්ඩිකො වා මහාපාදො වා මහාපණ්ණි වා පිට්ඨිකපාදො වා පාදවෙමජ්ඣකතො උට්ඨිතජඩ්ඝො වඩ්ඝපාදො වා සො දුට්ඨො – අන්තො වා බහි වා පරිවත්තපාදො ගණ්ඨිකඩ්ගුලී වා සිඬිගිවෙරඵණසදිසාහි අඩ්ගුලීහි සමන්තාගතො, අන්ධනබො වා කාලවණ්ණොහි පුත්තබෙහි සමන්තාගතො, සබ්බොපි ඵස පරිසදුසකො. ඵවරුපො පරිසදුසකො න පබ්බාපෙතබ්බො.

කාණොති පසන්තන්ධො වා හොතු පුජ්ඣාදීහි වා උපහතපසාදො. යො ද්වීහි වා ඵකෙන වා අක්ඛිනා න පස්සති, සො න පබ්බාපෙතබ්බො. මහාපච්චරියං පන ඵකක්ඛිකාණො කාණොති වුත්තො, ද්විඅක්ඛිකාණො අන්ධෙන සඬිගහිතො. මහාඅට්ඨකපායං ජච්චන්ධො අන්ධොති වුත්තො, තස්මා උභයමිපි පරියායෙන යුජ්ජති. කුණිති හත්ථකුණි වා පාදකුණි වා අඩ්ගුලීකුණි වා; යස්ස ඵතෙසු හත්ථාදීසු යංකිඤ්චි වඩ්ඝං පඤ්ඤායති, සො කුණි නාම. බඤ්ජොති නතජාණුකො වා හින්තජඩ්ඝො වා මජ්ඣෙ සඬිකුට්ඨපාදත්තා කුණ්ඩපාදකො වා පිට්ඨිපාදමජ්ඣකත වඩ්ඝමන්තො අග්ගෙ සඬිකුට්ඨපාදත්තා කුණ්ඩපාදකො වා පිට්ඨිපාදග්ගෙන වඩ්ඝමන්තො අග්ගපාදෙනෙව වඩ්ඝමනබඤ්ජො වා පණ්ණිකාය වඩ්ඝමනබඤ්ජො වා පාදස්ස බාහිරන්තෙන වඩ්ඝමනබඤ්ජො වා පාදස්ස අබ්හන්තරන්තෙන වඩ්ඝමනබඤ්ජො වා ගොජ්ඣකානං උපරි හග්ගත්තා සකලෙන පිට්ඨිපාදෙන වඩ්ඝමනබඤ්ජො වා; සබ්බොපෙස බඤ්ජොයෙව, සො න පබ්බාපෙතබ්බො.

පක්ඛහතොති යස්ස ඵකො හත්ථො වා පාදො වා අඩ්ඝසරිරං වා සුඛං න වහති. ඡන්තිරියාපථොති පීඨසජ්ජි වුච්චති. ජරාදුබ්බලොති ජිණ්ණහාවෙන දුබ්බලො අත්තනො වීචරරජනාදිකම්මං කාතුමිපි අසමත්ථො. යො පන මහල්ලකොපි බලවා හොති, අත්තානං පටිජග්ගිතුං සක්කොති, සො පබ්බාපෙතබ්බො. අන්ධොති ජච්චන්ධො වුච්චති. මුගොති යස්ස වච්චෙහදො නජ්ජවත්තති; යස්සාපි පවත්තති, සරණගමනං පන පරිපුණ්ණං භාසිතුං න සක්කොති, තාදිසං මම්මනමිපි පබ්බාපෙතුං න වට්ටති. යො පන සරණගමනමත්තං පරිපුණ්ණං භාසිතුං සක්කොති, තං පබ්බාපෙතුං වට්ටති.

බධිරොති යො සබ්බෙන සබ්බං න සුණාති. යො පන මහාසද්දං සුණාති, තං පබ්බාපෙතුං වට්ටති. අන්ධමුගාදයො උභයදොසවසෙන වුත්තා. යෙසඤ්ච පබ්බජ්ජා පටික්ඛිත්තා, උපසම්පදාපි තෙසං පටික්ඛිත්තාව. සචෙ පන තෙ සඬිසො උපසම්පාදෙති, සබ්බෙපි හත්ථච්ඡන්තාදයො සුපසම්පන්නා, කාරකසඬිසො පන ආචරියුපජ්ඣායා ව ආපත්තිතො න මුච්චන්ති. වක්ඛති ච – “අත්ථි හික්ඛවෙ පුග්ගලො අජ්ජත්තො ඔසාරණං, තඤ්චෙ සඬිසො ඔසාරෙති,

එකච්චො සුඛසාරිතො, එකච්චො දුඛසාරිතො”ති තස්සත්ථො ආගතට්ඨානෙයෙව ආචි භවිස්සතීති.

හත්ථච්ඡින්නාදිවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

අලජ්ජිනිස්සයවත්ථුකථා

120. අලජ්ජිනං නිස්සාය වසන්තීති උපයොගත්ථෙ සාමීච්චනං; අලජ්ජිපුග්ගලෙ නිස්සාය වසන්තීති අත්ථො. යාව භික්ඛුසභාගතං ජානාමීති නිස්සයදායකස්ස භික්ඛුනො භික්ඛුහි සභාගතං ලජ්ජිභාවං යාව ජානාමීති අත්ථො. තස්මා නචං යානං ගතෙන “එහි භික්ඛු, නිස්සයං ගණ්භාහී”ති වුච්චමානෙනාපි චතුහපඤ්චාහං නිස්සයදායකස්ස ලජ්ජිභාවං උපපරික්ඛිත්ථා නිස්සයො ගහෙතඛිබ්බො.

සචෙ “ථෙරො ලජ්ජී”ති භික්ඛුනං සන්තිකෙ සුත්ථා ආගතදිවසෙයෙව ගහෙතුකාමො හොති, ථෙරො පන “ආගමෙහි තාව, වසන්තො ජානිස්සසී”ති කතිපාහං ආචාරං උපපරික්ඛිත්ථා නිස්සයං දෙති, වට්ටති. පකතියා නිස්සයග්ගහණට්ඨානං ගතෙන තදභෙව ගහෙතඛිබ්බො, එකදිවසමිපි පරිභාරො නත්ථී. සචෙ පඨමයාමෙ ආචරියස්ස ඔකාසො නත්ථී, ඔකාසං අලභන්තො “පච්චුසසමයෙ ගහෙස්සාමී”ති සයති, අරුණං උග්ගතමිපි න ජානාති, අනාපත්ති. සචෙ පන “ගණ්භිස්සාමී”ති ආභොගං අකත්ථා සයති, අරුණුග්ගමනෙ දුක්කට්ටං. අගතපුඛිබ්බං යානං ගතෙන ද්වෙ තීණි දිවසානි වසිත්ථා ගන්තුකාමෙන අනිස්සිතෙන වසිතඛිබ්බං. “සත්තාහං වසිස්සාමී”ති ආලයං කරොන්තෙන පන නිස්සයො ගහෙතඛිබ්බො. සචෙ ථෙරො “කිං සත්තාහං වසන්තස්ස නිස්සයෙනා”ති වදති, පටික්ඛිත්තකාලතො පට්ඨාය ලද්ධපරිභාරො හොති.

අලජ්ජිනිස්සයවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

ගමිකාදිනිස්සයවත්ථුකථා

121. නිස්සයකරණියොති කරණියනිස්සයො, කරණියො මයා නිස්සයො; ගහෙතඛිබ්බොති අත්ථො. නිස්සයං අලභමානෙනාති අත්තනා සද්ධිං අද්ධානමග්ගපටිපන්තෙසු නිස්සයදායකෙ අසති නිස්සයං න ලභති නාම. එචං අලභන්තෙන අනිස්සිතෙන බහුනිපි දිවසානි ගන්තඛිබ්බං. සචෙ පුඛිබ්බෙපි නිස්සයං ගහෙත්ථා වුත්ථපුඛිබ්බං කඤ්චි ආවාසං පවිසති, එකරත්තං වසන්තෙනාපි නිස්සයො ගහෙතඛිබ්බො. අන්තරාමග්ගෙ විස්සමන්තො වා සත්ථං පරියෙසන්තො වා කතිපාහං වසති, අනාපත්ති. අන්තොවස්සෙ පන නිබ්ද්ධවාසං

වසිතඛිඛං, නිස්සයො ව ගහෙනඛිඛො. නාවාය ගච්ඡන්තස්ස පන වස්සානෙ ආගතෙපි නිස්සයං අලහන්තස්ස අනාපත්ති.

යාවියමානෙනාති තෙන ගිලානෙන යාවියමානෙන අනිස්සිතෙන වසිතඛිඛං. සචෙ “යාවාහි ම”න්ති වුච්චමානොපි ගිලානො මානෙන න යාවති, ගන්තඛිඛං.

එාසු හොතීති සමථවිපස්සනානං පටිලාභවසෙන එාසු හොති. ඉමඤ්ඡි පරිහාරං නෙව සොතාපන්නො න සකදාගාමී අනාගාමී අරහන්තො ලහන්ති; න ඌාමගතස්ස සමාධිනො වා විපස්සනාය වා ලාභී, විස්සට්ඨකම්මට්ඨානෙ පන බාලපුච්ඡජ්ජනෙ කථාව නත්ථී. යස්ස ඛො පන සමථො වා විපස්සනා වා තරුණො හොති, අයං ඉමං පරිහාරං ලහති, පචාරණසඤ්චගහොපි එතස්සෙව අනුඤ්ඤාතො. තස්මා ඉමිනා පුග්ගලෙන ආචරියෙ පචාරෙත්වා ගතෙපි “යදා පතිරුපො නිස්සයදායකො ආගච්ඡස්සති, තස්ස නිස්සාය වසිස්සාමී”ති ආහොගං කත්වා පුන යාව ආසාළ්භීපුණ්ණමා, තාව අනිස්සිතෙන වත්ථුං වට්ටති. සචෙ පන ආසාළ්භීමාසෙ ආචරියො නාගච්ඡති, යත්ථ නිස්සයො ලඛිහති, තත්ථ ගන්තඛිඛං.

122. ගොත්තෙනපි අනුස්සාවෙතුන්ති මහාකස්සපස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛොති එවං ගොත්තං වත්වා අනුස්සාවෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

123. ද්දවෙ එකානුස්සාවනෙති ද්දවෙ එකතො අනුස්සාවනෙ; එකෙන එකස්ස අඤ්ඤෙන ඉතරස්සාති එවං ද්දවීහි වා ආචරියෙහි එකෙන වා එකක්ඛණෙ කම්මවාචං අනුස්සාවෙන්තෙහි උපසම්පාදෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

ද්දවෙ තයො එකානුස්සාවනෙ කාතුං තඤ්ච ඛො එකෙන උපජ්ඣායෙනාති ද්දවෙ වා තයො වා ජනෙ පුරිමනයෙනෙව එකතො අනුස්සාවනෙ කාතුං අනුජානාමී; තඤ්ච ඛො අනුස්සාවනකිරියං එකෙන උපජ්ඣායෙන අනුජානාමීති අත්ථො. තස්මා එකෙන ආචරියෙන ද්දවෙ වා තයො වා අනුස්සාවෙනඛිඛා. ද්දවීහි වා තීහි වා ආචරියෙහි විසුං විසුං එකෙන එකස්සාති එවං එකජ්ජහාරෙනෙව ද්දවෙ තිස්සො වා කම්මවාචා කාතඛිඛා. සචෙ පන නානාවරියා නානුපජ්ඣායා හොන්ති, තිස්සත්ථෙරො සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං, සුමනත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං අනුස්සාවෙති, අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච ගණුපුරකා හොන්ති, වට්ටති. සචෙ පන නානාඋපජ්ඣායා හොන්ති, එකො ආචරියො හොති, “නත්ථෙව නානුපජ්ඣායෙනා”ති පටික්ඛිත්තත්තා න වට්ටති. ඉදං සන්ධාය හි එස පටික්ඛෙපො.

ගම්කාදිනිස්සයවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

උපසම්පදාවිධිකපා

126. පයමං උපජ්ඣං ගාභාපෙතඛිඛොති එත්ථ වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායතීති උපජ්ඣා, තං උපජ්ඣං; “උපජ්ඣායො මෙ භන්තෙ භොහී”ති එවං වදාපෙත්වා ගාභාපෙතඛිඛො. විත්ථායන්තීති විත්ථද්ධගත්තා භොන්ති. යං ජාතන්ති යං තව සරීරෙ ජාතං නිඛිඛන්තං විජ්ජමානං, තං සඬ්ඝමජ්ජෙඤ්ඤ පුච්ඡන්තෙ සන්තං අත්ථිති වත්තඛිඛන්තිආදි. උල්ලුම්පතු මන්ති උද්ධරතු මං.

උපසම්පදාවිධිකපා නිට්ඨිතා.

වත්තාරොනිස්සයාදිකපා

128. තාවදෙවාති උපසම්පන්නසමන්තරමෙව. ඡායා මෙතඛිඛාති එකපොරිසා වා ද්විපොරිසා වාති ඡායා මෙතඛිඛා. උතුජ්ජමාණං ආචික්ඛිතඛිඛන්ති “වස්සානො හෙමන්තො ගිම්භො”ති එවං උතුජ්ජමාණං ආචික්ඛිතඛිඛං. එත්ථ ච උතුයෙව උතුජ්ජමාණං. සවෙ වස්සානාදයො අපරිපුණ්ණො භොන්ති, යත්තකෙහි දිවසෙහි යස්ස යො උතු අපරිපුණ්ණො, තෙ දිවසෙ සල්ලක්ඛෙන්වා සො දිවසභාගො ආචික්ඛිතඛිඛො. අථ වා “අයං නාම උතු, සො ච ඛො පරිපුණ්ණො වා අපරිපුණ්ණො වා”ති එවං උතුජ්ජමාණං ආචික්ඛිතඛිඛං. “පුඛිඛණ්ණො වා සායන්භො වා”ති එවං දිවසභාගො ආචික්ඛිතඛිඛො. සඬ්ඝීතීති ඉදමෙව සඛිඛං එකතො කත්වා “ත්ථං කිං ලභසී, කා තෙ ඡායා, කිං උතුජ්ජමාණං, කො දිවසභාගො”ති පුට්ඨො “ඉදං නාම ලභාමී – වස්සං වා හෙමන්තං වා ගිම්භං වා, අයං මෙ ඡායා, ඉදං උතුජ්ජමාණං, අයං දිවසභාගොති වදෙය්‍යාසී”ති එවං ආචික්ඛිතඛිඛං.

129. ඔභායාති ඡඩ්ඨෙත්වා. දුතියං දාතුන්ති උපසම්පදමාලකතො පරිවෙණං ගච්ඡන්තස්ස දුතියකං දාතුං අනුජානාමි, වත්තාරි ච අකරණීයාති ආචික්ඛිතුන්ති අත්ථො. පණ්ඩුපලාසොති පණ්ඩුවණ්ණො පත්තො. ඛන්ධනා පචුත්තොති වණ්ඨොතො පතිතො. අභඛිඛො භරිතත්ථායාති පුන භරිතො භවීතුං අභඛිඛො. පුච්ඡිලාති මහාසීලා.

130. අලඛිභමානාය සාමග්ගියා අනාපත්ති සම්භොගෙ සංවාසෙති යාව තස්ස උක්ඛෙපනීයකම්මකරණත්ථාය සාමග්ගී න ලඛිභති, තාව තෙන සද්ධිං සම්භොගෙ ච උපොසථපචාරණාදිකරණහෙදෙ සංවාසෙ ච අනාපත්තීති. සෙසං සඛිඛන්ථ මහාවිභඬ්ඨගෙ චුත්තානුසාරෙන සුච්ඤ්ඤෙය්‍යත්තා පාකට්ඨොති.

වත්තාරොනිස්සයාදිකපා නිට්ඨිතා.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

විනයපිටකෙ

මහාවග්ග-අට්ඨකථා

මහාඛන්ධකං

ද්වාසත්තනිඅධිකචන්ද්‍රසතපටිමණ්ඩිතස්ස මහාඛන්ධකස්ස

අත්ථවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

මහාඛන්ධකචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. උපොසඨකථන්ධකං

සන්නිපාතානුජානනාදිකථා

132. උපොසඨකථන්ධකෙ - අඤ්ඤතිත්ථියාති එත්ථ තිත්ථං වුච්චති ලද්ධි; අඤ්ඤං තිත්ථං අඤ්ඤතිත්ථං; අඤ්ඤතිත්ථං එතෙසං අත්ථිති අඤ්ඤතිත්ථියා; ඉතො අඤ්ඤලද්ධිකාති වුත්තං හොති. ධම්මං භාසන්තීති යං තෙසං කත්තඛිඛාකත්තඛිඛං, තං කථෙන්නි. තෙ ලහන්තීති තෙ මනුස්සා ලහන්ති. මුගසුකරාති පුලසරීරසුකරා.

135. අනප්ඤ්ඤාපන්නො වා හොති ආපජ්ජිත්වා වා වුට්ඨිතොති එත්ථ යං ආපත්තිං භික්ඛු අනප්ඤ්ඤාපන්නො වා හොති, ආපජ්ජිත්වා වා වුට්ඨිතො, අයං අසන්තී නාම ආපත්තීති එවමත්ථො වෙදිතඛිඛො. සම්පජානමුසාවාදෙ කිං හොතීති ය්වායං සම්පජානමුසාවාදො අස්ස හොතීති වුත්තො, සො ආපත්තිතො කිං හොති, කතරා ආපත්ති හොතීති අත්ථො. දුක්කටං හොතීති දුක්කටාපත්ති හොති; සා ච ඛො න මුසාවාදලක්ඛණෙන; භගවතො පන චචනෙන චචිද්ද්වාරෙ අකිරියසමුට්ඨානා ආපත්ති හොතීති වෙදිතඛිඛො. චක්ඛති හි -

“අනාලපන්නො මනුජෙන කෙනචි,
 වාචාගිරං නො ච පරෙ භණෙය්ස;
 ආපජ්ජෙය්ස වාවසීකං න කායීකං,
 පඤ්ඤා මෙසා කුසලෙහි චිත්තිතා”ති. (පරි. 479);

අන්තරාසිකොති අන්තරායකරො. කීස්ස ඵාසු හොතීති කිමත්ථාය ඵාසු හොති. පයමස්ස ඤානස්ස අධිගමායාති පයමස්ස ඤානස්ස අධිගමනත්ථාය තස්ස භික්ඛුනො ඵාසු හොති සුඛං හොති. එස නයො සඛිඛත්ථං. ඉති භගවා උද්දෙසතො ච නිද්දෙසතො ච පයමං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං දස්සෙසී.

136. දෙවසිකන්ති දිවසෙ දිවසෙ. වාතුද්දසෙ වා පන්තරසෙ වාති එකස්ස උතුනො තතියෙ ච සත්තමෙ ච පක්ඛෙ ද්චික්ඛත්තුං වාතුද්දසෙ අවසෙසෙ ඡක්ඛත්තුං පන්තරසෙ; අයං තාව එකො අත්ථො. අයං පන පකතිචාරිත්තවසෙන වුත්තො “සකිං පක්ඛස්ස වාතුද්දසෙ වා පන්තරසෙ වා”ති වචනතො පන තථාරූපෙ පච්චයෙ සති යස්මිං තස්මිං වාතුද්දසෙ වා පන්තරසෙ වා උද්දිසිතුං වට්ටති, ආවාසිකානං භික්ඛුනං වාතුද්දසො හොති, ආගන්තුකානං පන්තරසො. සචෙ ආවාසිකා ඛහුතරා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතඛිඛං”න්ති වචනතොපි චෙතං වෙදිතඛිඛං.

සීමානුජානනකථා

138. පයමං නිමිත්තං කිත්තෙතඛ්ඛානි විනයධරෙන පුච්ඡිතඛ්ඛං “පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත”න්ති? පඛ්ඛතො භන්තෙති. පුන විනයධරෙන “එසො පඛ්ඛතො නිමිත්ත”න්ති එවං නිමිත්තං කිත්තෙතඛ්ඛං. “එතං පඛ්ඛතං නිමිත්තං කරොම, කරිස්සාම, නිමිත්තං කතො, නිමිත්තං භොතු, භොති භවිස්සතී”ති එවං පන කිත්තෙතුං න වට්ටති. පාසාණාදීසුපි එසෙව නයො. පුරත්ථිමාය අනුදිසාය, දක්ඛිණාය දිසාය, දක්ඛිණාය අනුදිසාය, පච්ඡිමාය දිසාය, පච්ඡිමාය අනුදිසාය, උත්තරාය දිසාය, උත්තරාය අනුදිසාය, කිං නිමිත්තං? උදකං භන්තෙ. එතං උදකං නිමිත්තන්ති එත්ථ පන අට්ඨත්වා පුන පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්තං. පඛ්ඛතො භන්තෙ. එසො පඛ්ඛතො නිමිත්තන්ති එවං පයමං කිත්තිතනිමිත්තං කිත්තෙත්වා ව යපෙතඛ්ඛං. එවඤ්චි නිමිත්තෙන නිමිත්තං සට්ඨං භොති. එවං නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා අථානන්තරං චුත්තාය කම්මවාචාය සීමා සම්මන්තිතඛ්ඛා. කම්මවාචාපරියොසානෙන නිමිත්තානං අන්තො සීමා භොති, නිමිත්තානි සීමතො ඛචි භොන්ති. තත්ථ නිමිත්තානි සකිං කිත්තිතානිපි කිත්තිතානෙව භොන්ති. අන්ධකට්ඨකථායං පන තික්ඛන්තුං සීමමණ්ඩලං සම්ඛන්ධන්තෙන නිමිත්තං කිත්තෙතඛ්ඛන්ති චුත්තං. “පඛ්ඛතො භන්තෙති...පෙ.... උදකං භන්තෙ”ති එවං පන උපසම්පන්නො වා ආචික්ඛතු අනුපසම්පන්නො වා වට්ටතියෙව.

ඉදානි පඛ්ඛතනිමිත්තාදීසු එවං විනිච්ඡයො වෙදිතඛ්ඛො – තිව්ඛො පඛ්ඛතො, සුද්ධපංසුපඛ්ඛතො, සුද්ධපාසාණපඛ්ඛතො, උභයමිස්සකොති. සො තිව්ඛොපි වට්ටති. වාලිකරාසි පන න වට්ටති. ඉතරොපි භත්ථිප්පමාණතො ඔමකතරො න වට්ටති. භත්ථිප්පමාණතො පන පට්ඨාය සිනෙරුප්පමාණොපි වට්ටති. සවෙ වතුසු දිසාසු වත්තාරො තීසු වා තයො පඛ්ඛතා භොන්ති, වතුහි වා තීහි වා පඛ්ඛතනිමිත්තෙහි එව සම්මන්තිතුං වට්ටති. ද්විහි පන නිමිත්තෙහි එකෙන වා සම්මන්තිතුං න වට්ටති. ඉතො පරෙසු පාසාණනිමිත්තාදීසුපි එසෙව නයො. තස්මා පඛ්ඛතනිමිත්තං කරොන්තෙන පුච්ඡිතඛ්ඛං “එකාඛද්ධො න එකාඛද්ධො”ති. සවෙ එකාඛද්ධො භොති, න කාතඛ්ඛො. තඤ්චි වතුසු වා අට්ඨසු වා දිසාසු කිත්තෙත්තෙනාපි එකමෙව නිමිත්තං කිත්තිතං භොති, තස්මා යො එවං චක්කසණ්ඨානෙන විහාරං පරික්ඛිපිත්වා යීතො පඛ්ඛතො, තං එකදිසාය කිත්තෙත්වා අඤ්ඤාසු දිසාසු තං ඛචිද්ධා කත්වා අන්තො අඤ්ඤානි නිමිත්තානි කිත්තෙතඛ්ඛානි.

සවෙ පඛ්ඛතස්ස තතියභාගං වා උපධිඨං වා අන්තොසීමාය කත්තුකාමා භොන්ති, පඛ්ඛතං අකිත්තෙත්වා යත්තකං පදෙසං අන්තො කත්තුකාමා, තස්ස පරතො තස්මිංයෙව පඛ්ඛතෙ ජාතරුක්ඛවම්මිකාදීසු අඤ්ඤතරං නිමිත්තං කිත්තෙතඛ්ඛං. සවෙ එකයොජනද්වියොජනප්පමාණං සඛ්ඛං පඛ්ඛතං අන්තො කත්තුකාමා භොන්ති, පඛ්ඛතස්ස පරතො භූමියං ජාතරුක්ඛවම්මිකාදීනි නිමිත්තානි කිත්තෙතඛ්ඛානි.

පාසාණනිමිත්තෙ - අයගුලොපි පාසාණසඛිඛාමෙව ගච්ඡති, තස්මා යො කොච්චි පාසාණො වට්ඨති. පමාණතො පන හත්ථිප්පමාණො පබ්බතසඛිඛාං ගතො, තස්මා සො න වට්ඨති. මහාගොණමහාමහිංසප්පමාණො පන වට්ඨති. හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන ද්වන්තිංසපලගුලපිණ්ඩපරිමාණො වට්ඨති. තතො බුද්දකතරො ඉට්ඨකා වා මහන්තීපි න වට්ඨති. අනිමිත්තූපගපාසාණරාසිපි න වට්ඨති, පගෙව පංසුචාලිකරාසි. භූමිසමො බලමණ්ඩලසදිසො පිට්ඨිපාසාණො වා භූමිතො බාණුකො විය උට්ඨිතපාසාණො වා හොති, සොපි පමාණුපගො වෙ වට්ඨති. පිට්ඨිපාසාණො අතිමහන්තොපි පාසාණසඛිඛාමෙව ගච්ඡති, තස්මා සවෙ මහතො පිට්ඨිපාසාණස්ස එකප්පදෙසං අන්තොසීමාය කත්තුකාමා හොන්ති, තං අකිත්තෙත්වා තස්සුපරි අඤ්ඤො පාසාණො කිත්තෙතබ්බො. සවෙ පිට්ඨිපාසාණුපරි විහාරං කරොන්ති, විහාරමජ්ඣෙත වා පිට්ඨිපාසාණො විනිච්ඡිකිත්වා ගච්ඡති, එවරූපො පිට්ඨිපාසාණො න වට්ඨති. සවෙ හි තං කිත්තෙත්ති, නිමිත්තස්ස උපරි විහාරො හොති, නිමිත්තඤ්ච නාම බහිසීමාය හොති, විහාරොපි බහිසීමායං ආපජ්ජති. විහාරං පරික්ඛිපිත්වා යීතපිට්ඨිපාසාණො එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ න කිත්තෙතබ්බො.

වනනිමිත්තෙ - තිණුවනං වා තවසාරතාලනාලිකෙරාදිරුක්ඛවනං වා න වට්ඨති. අන්තොසාරානං පන සාකසාලාදීනං අන්තොසාරමිස්සකානං වා රුක්ඛානං වනං වට්ඨති, තඤ්ච බො හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන චතුපඤ්චරුක්ඛමත්තමිපි තතො ඔරං න වට්ඨති, පරං යොජනසතිකමිපි වට්ඨති. සවෙ පන වනමජ්ඣෙත විහාරං කරොන්ති, වනං න කිත්තෙතබ්බං. එකදෙසං අන්තොසීමාය කත්තුකාමෙහිපි වනං අකිත්තෙත්වා තත්ථ රුක්ඛපාසාණාදයො කිත්තෙතබ්බො. විහාරං පරික්ඛිපිත්වා යීතවනං එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ න කිත්තෙතබ්බං.

රුක්ඛනිමිත්තෙ - තවසාරො තාලනාලිකෙරාදිරුක්ඛො න වට්ඨති, අන්තොසාරො ජීවමානකො අන්තමසො උබ්බෙධතො අට්ඨිභිගුලො පරිණාහතො සුච්ඡිදණ්ඩකප්පමාණොපි වට්ඨති, තතො ඔරං න වට්ඨති, පරං ද්වාදසයොජනො සුප්පතිට්ඨිතනිග්‍රොධොපි වට්ඨති. වංසනලකසරාවාදීසු බීජං රොපෙත්වා වඩ්ඪාපිතො පමාණුපගොපි න වට්ඨති. තතො අපනෙත්වා පන තඩ්ඛණමිපි භූමියං රොපෙත්වා කොට්ඨකං කත්වා උදකං ආසිඤ්චිත්වා කිත්තෙතුං වට්ඨති. නවමුලසාධානිග්ගමනං අකාරණං. ඛන්ධං ඡින්දිත්වා රොපිතෙ පන එතං යුජ්ජති. කිත්තෙත්තෙන ච “රුක්ඛො” තිපි වත්තුං වට්ඨති, “සාකරුක්ඛොතිපි සාලරුක්ඛො” තිපි. එකාබද්ධං පන සුප්පතිට්ඨිතනිග්‍රොධසදිසං එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙතුං න වට්ඨති.

මග්ගනිමිත්තෙ - අරඤ්ඤබෝධනදීනලාකමග්ගාදයො න වට්ටන්ති, ජඩ්ඝමග්ගො වා සකට්ඨමග්ගො වා වට්ටති, යො නිබ්බිජ්ඣන්වා ද්වෙ තීණි ගාමන්තරානි ගච්ඡති. යො පන ජඩ්ඝමග්ගො සකට්ඨමග්ගො ඔක්කමිත්වා පුන සකට්ඨමග්ගමෙව ඔතරති, යෙ වා ජඩ්ඝමග්ගසකට්ඨමග්ගා අවලඤ්ඡා, තෙ න වට්ටන්ති. ජඩ්ඝසත්ථසකට්ඨසත්ථෙහි වලඤ්ඡියමානායෙව වට්ටන්ති. සචෙ ද්වෙ මග්ගා නික්ඛමිත්වා පච්ඡා සකට්ඨරමිව එකීභවන්ති, ද්විධා හින්තට්ඨානෙ වා සම්බන්ධට්ඨානෙ වා සකිං කිත්තෙන්වා පුන න කිත්තෙතඛ්ඛා, එකාබද්ධනිමිත්තඤ්ඤෙතං හොති.

සචෙ විහාරං පරික්ඛිපිත්වා වත්තාරො මග්ගා චතුසු දිසාසු ගච්ඡන්ති, මජ්ඣෙ එකං කිත්තෙන්වා අපරං කිත්තෙතං න වට්ටති. එකාබද්ධනිමිත්තඤ්ඤෙතං හොති. කොණං නිබ්බිජ්ඣන්වා ගතමග්ගං පන පරභාගෙ කිත්තෙතං වට්ටති. විහාරමජ්ඣෙන නිබ්බිජ්ඣන්වා ගතමග්ගො පන න කිත්තෙතඛ්ඛො. කිත්තිතෙ නිමිත්තස්ස උපරි විහාරො හොති. සචෙ සකට්ඨමග්ගස්ස අන්තිමවක්කමග්ගං නිමිත්තං කරොන්ති, මග්ගො බහිසීමාය හොති. සචෙ බාහිරවක්කමග්ගං නිමිත්තං කරොන්ති, බාහිරවක්කමග්ගොව බහිසීමාය හොති, සෙසං අන්තොසීමං භජති. මග්ගං කිත්තෙන්තෙන “මග්ගො පන්ථො පථො පජ්ජො” ති දසසු යෙන කෙනවි නාමෙන කිත්තෙතං වට්ටති. පරිබාසණ්ඨානෙන විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ගතමග්ගො එකත්ථ කිත්තෙන්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙතං න වට්ටති.

වම්මිකනිමිත්තෙ - හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන තං දිවසං ජාතො අට්ඨච්චුලුබ්බෙධො ගොවිසාණප්පමාණොපි වම්මිකො වට්ටති, තතො ඔරං න වට්ටති, පරං හිමවන්තපඛ්ඛතසදියොපි වට්ටති. විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතං පන එකාබද්ධං එකත්ථ කිත්තෙන්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙතං න වට්ටති.

නදීනිමිත්තෙ - යස්සා ධම්මිකානං රාජුනං කාලෙ අන්වද්ධමාසං අනුදසාභං අනුපඤ්චාභන්ති එවං අනතික්කමිත්වා දෙවෙ වස්සන්තෙ වලාභකෙසු විගතමත්තෙසු සොතං පච්ඡිජ්ජති, අයං නදීසඬ්ඛං න ගච්ඡති. යස්සා පන ඊදියෙ සුචුට්ඨිකාලෙ වස්සානස්ස වාතුමාසෙ සොතං න පච්ඡිජ්ජති, තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්වා යත්ථ කත්ථවි උත්තරන්තියා හික්ඛුනියා අන්තරවාසකො තෙමියති, අයං නදීසඬ්ඛං ගච්ඡති, සීමං බන්ධන්තානං නිමිත්තං හොති. හික්ඛුනියා නදීපාරගමනෙපි උපොසඨාදිසඬ්ඝකම්මකරණෙපි නදීපාරසීමසම්මන්තනෙපි අයමෙව නදී.

යා පන මග්ගො විය සකට්ඨරසණ්ඨානෙන වා පරිබාසණ්ඨානෙන වා විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ගතො, තං එකත්ථ කිත්තෙන්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙතං න වට්ටති. විහාරස්ස චතුසු දිසාසු අඤ්ඤමඤ්ඤං විනිබ්බිජ්ඣන්වා ගතෙ නදිවතුක්කෙපි

එසෙව නයො. අසම්මිස්සනදියො පන වතස්සොපි කිත්තෙතුං වට්ටති. සචෙ වතිං කරොන්තො විය රුක්ඛපාදෙ නිබ්බන්ධා වල්ලිපලාලාදීහි නදියොතං රුමිහන්ති, උදකඤ්ච අප්පෙකාත්ථරිත්වා ආවරණං පවත්තතියෙව, නිමිත්තං කාතුං වට්ටති. යථා පන උදකං නප්පවත්තති, එවං සෙතුමිහි කතෙ අප්පවත්තමානා නදී නිමිත්තං කාතුං න වට්ටති. පවත්තනට්ඨානෙ නදීනිමිත්තං, අප්පවත්තනට්ඨානෙ උදකනිමිත්තං කාතුං වට්ටති.

යා පන දුබ්බට්ඨිකාලෙ වා ගිමිහෙ වා නිරුදකභාවෙන නප්පවත්තති, සා වට්ටති. මහානදිතො උදකමාතිකං නිහරන්ති, සා කුන්තදිසදිසා හුත්වා තීණි සස්සානි සම්පාදෙන්තී නිව්චං පවත්තති, කිඤ්චාපි පවත්තති, නිමිත්තං කාතුං න වට්ටති. යා පන මූලෙ මහානදිතො නිග්ගතාපි කාලන්තරෙන තෙනෙව නිග්ගතමග්ගෙන නදිං හින්දිත්වා සයඤ්ච ගච්ඡති, ගච්ඡන්තී පරතො සුසුමාරාදිසමාකිණිණා නාවාදීහි සඤ්චරිතබ්බා නදී භොති, තං නිමිත්තං කාතුං වට්ටති.

උදකනිමිත්තෙ – නිරුදකෙ යානෙ නාවාය වා වාට්ඨාදීසු වා උදකං පුරෙත්වා උදකනිමිත්තං කිත්තෙතුං න වට්ටති, භූමිගතමෙව වට්ටති. තඤ්ච ඛො අප්පවත්තනඋදකං ආවාටපොක්ඛරණිකලාකජාතස්සරලොණිසමුද්දාදීසු යීතං, අට්ඨිතං පන ඔසනදිඋදකවාහකමාතිකාදීසු උදකං න වට්ටති. අන්ධකට්ඨකපායං පන “ගම්භීරෙසු ආවාටාදීසු උක්ඛෙපිමං උදකං නිමිත්තං න කාතබ්බ”න්ති චුත්තං, තං දුචුත්තං අත්තනොමතිමත්තමෙව. යීතං පන අන්තමසො සුකරබ්බායපි ගාමදාරකානං කීළනවාපියමිපි තඬ්ඛණඤ්ඤෙව පඨවියං ආවාටකං කත්වා කුට්ඨෙහි ආහරිත්වා පුරිතඋදකමිපි සචෙ යාව කම්මවාචාපරියොසානා තිට්ඨති, අප්පං වා භොතු ඛහු වා, වට්ටති. තස්මිං පන යානෙ නිමිත්තසඤ්ඤාකරණත්ථං පාසාණවාලිකාපංසුආදිරාසි වා පාසාණත්ථමිහො වා දාරුත්ථමිහො වා කාතබ්බො. තං කාතුඤ්ච කාරෙතුඤ්ච හික්ඛුස්ස වට්ටති. ලාහසිමායං පන න වට්ටති. සමානසංවාසකසීමා කස්සචි පිළනං න කරොති, කෙවලං හික්ඛුනං විනයකම්මමෙව සාධෙති, තස්මා එත්ථ වට්ටති.

ඉමෙහි ව අට්ඨහි නිමිත්තෙහි අසම්මිස්සෙහිපි අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්මිස්සෙහිපි සීමං සම්මන්තිතුං වට්ටතියෙව. සා එවං සම්මන්තිත්වා ඛප්ඤ්ඤානා එකෙන ද්විහි වා නිමිත්තෙහි අඛද්ධා භොති, තීණි පන ආදිං කත්වා චුත්තප්පකාරානං නිමිත්තානං සතෙනාපි ඛද්ධා භොති. සා තීහි සිඬ්ඤාටකසණ්ඨානා භොති, වතුහි වතුරස්සා වා සිඬ්ඤාටකඅඬ්ඬවන්දමුදිඬ්ඤාදිසණ්ඨානා වා, තතො අධිකෙහි නානාසණ්ඨානා. තං ඛන්ධිතුකාමෙහි සාමන්තවිහාරෙසු හික්ඛු තස්ස තස්ස විහාරස්ස සීමාපරිච්ඡෙදං පුච්ඡිත්වා, ඛද්ධසීමවිහාරානං සීමාය සීමන්තරිකං, අඛද්ධසීමවිහාරානං සීමාය උපචාරං යථෙත්වා දිසාවාරිකහික්ඛුනං

නිස්සඤ්චාරසමයෙ සවෙ ඵකස්මිං ගාමබෙත්තෙ සීමං ඛන්ධිතුකාමා, යෙ තත්ථ ඛද්ධසීමවිහාරා, තෙසු භික්ඛුනං “මයං අජ්ජ සීමං ඛන්ධිස්සාම, තුම්භෙ සකසීමාපරිච්ඡෙදතො මා නික්ඛමිත්ථා”ති පෙසෙතබ්බං. යෙ අඛද්ධසීමවිහාරා, තෙසු භික්ඛු ඵකජ්ඣං සන්තිපාතෙතබ්බා, ඡන්දාරභානං ඡන්දො ආභරාපෙතබ්බො. සවෙ අඤ්ඤානිපි ගාමකබෙත්තානි අන්තොකාතුකාමා, තෙසු ගාමෙසු යෙ භික්ඛු වසන්ති, තෙහිපි ආගන්තබ්බං. අනාගච්ඡන්තානං ඡන්දො ආභරිතබ්බොති මහාසුමත්ථෙරො ආභ. මහාපදුමත්ථෙරො පන “නානාගාමබෙත්තානි නාම පාටෙක්කං ඛද්ධසීමාසදිසානි, න තතො ඡන්දපාරිසුද්ධි ආගච්ඡති. අන්තොනිමිත්තගතෙහි පන භික්ඛුහි ආගන්තබ්බ”න්ති වත්ථා පුන ආභ - “සමානසංවාසකසීමාසම්මන්තනකාලෙ ආගමනමිපි අනාගමනමිපි වට්ඨති. අවිජ්ජවාසසීමාසම්මන්තනකාලෙ පන අන්තොනිමිත්තගතෙහි ආගන්තබ්බං, අනාගච්ඡන්තානං ඡන්දො ආභරිතබ්බො”ති.

එවං සන්තිපතිතෙසු පන භික්ඛුසු ඡන්දාරභානං ඡන්දො ආභටෙ තෙසු තෙසු මග්ගෙසු නදීතිත්ථගාමද්චාරාදීසු ව ආගන්තුකභික්ඛුනං සීසං සීසං භත්ථපාසානායනත්ථඤ්ච ඛහිසීමාකරණත්ථඤ්ච ආරාමිකෙ වෙච සමණුද්දෙසෙ ව යපෙත්ථා භෙරිසඤ්ඤං වා සඬබසඤ්ඤං වා කත්ථා නිමිත්තකිත්තනානන්තරං චුත්තාය “සුඤ්ඤානු මෙ භන්තෙ සඬසො”තිආදිකාය කම්මවාචාය සීමා ඛන්ධිතබ්බා. කම්මවාචාපරියොසානෙයෙච නිමිත්තානි ඛහි කත්ථා භෙට්ඨා පථවිසන්ධාරකං උදකං පරියන්තං කත්ථා සීමා ගතා භොති.

ඉමං පන සමානසංවාසකසීමං සම්මන්තන්තෙහි පබ්බජ්ජපසම්පදාදීනං සඬසකම්මානං සුඛකරණත්ථං පයමං ඛණ්ඩසීමා ඛන්ධිතබ්බා. තං පන ඛන්ධන්තෙහි වත්තං ජානිතබ්බං. සවෙ හි බොධිචෙතියභත්තසාලාදීනි සබ්බවත්ථුනි පතිට්ඨාපෙත්ථා කතවිහාරෙ ඛන්ධන්ති, විහාරමජ්ඣෙ ඛහුනං සමොසරණට්ඨානෙ අඛන්ධිත්ථා විහාරපච්චන්තෙ විචිත්තොකාසෙ ඛන්ධිතබ්බා. අකතවිහාරෙ ඛන්ධන්තෙහි බොධිචෙතියාදීනං සබ්බවත්ථුනං යානං සල්ලකබෙත්ථා යථා පතිට්ඨිතෙසු වත්ථුසු විහාරපච්චන්තෙ විචිත්තොකාසෙ භොති, එවං ඛන්ධිතබ්බා. සා භෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන සවෙ ඵකච්ඡති භික්ඛු ගණ්භාති, වට්ඨති. තතො ඔරං න වට්ඨති, පරං භික්ඛුසභස්සං ගණ්භන්තිපි වට්ඨති. තං ඛන්ධන්තෙහි සීමාමාලකස්ස සමන්තා නිමිත්තුපගා පාසාණා යපෙතබ්බා, න ඛණ්ඩසීමාය ධීතෙහි මහාසීමා ඛන්ධිතබ්බා, න මහාසීමාය ධීතෙහි ඛණ්ඩසීමා, ඛණ්ඩසීමායමෙච පන යත්ථා ඛණ්ඩසීමා ඛන්ධිතබ්බා, මහාසීමායමෙච යත්ථා මහාසීමා.

තත්ත්වං ඛන්ධනවිධි - සමන්තා “එසො පාසාණො නිමිත්ත”න්ති එවං නිමිත්තානි කිත්තෙත්ථා කම්මවාචාය සීමා සම්මන්තිතබ්බා. අථ තස්සා එච

දළුභිකම්මත්ථං අවිජ්ජවාසකම්මවාචා කාතබ්බා. එවඤ්ඤි සීමං සමුහනිස්සාමාති ආගතා සමුහනිතුං න සක්ඛිස්සන්ති. සීමං සම්මන්තීන්වා බහිසීමන්තරිකපාසාණා යපෙනබ්බා. සීමන්තරිකා පච්ඡිමකොටියා එකරතනජ්ජමාණා වට්ටති. විදන්ථිජ්ජමාණාපි වට්ටතීති කුරුන්දියං, චතුරභිගුලජ්ජමාණාපි වට්ටතීති මහාපච්චරියං චුන්තං. සචෙ පන විහාරො මහා හොති, ද්වෙපි තිස්සොපි තතුන්තරිපි බණ්ඩසීමායො බන්ධිතබ්බා.

එවං බණ්ඩසීමං සම්මන්තීන්වා මහාසීමාසම්මුතිකාලෙ බණ්ඩසීමතො නික්ඛමිත්වා මහාසීමාය යන්වා සමන්තා අනුපරියායන්තෙහි සීමන්තරිකපාසාණා කිත්තෙතබ්බා. තතො අවසෙසනිමිත්තාති කිත්තෙත්වා හත්ථපාසං අවිජ්ජන්තෙහි කම්මවාචාය සමානසංවාසකසීමං සම්මන්තීන්වා තස්සා දළුභිකම්මත්ථං අවිජ්ජවාසකම්මවාචාපි කාතබ්බා. එවඤ්ඤි “සීමං සමුහනිස්සාමා”ති ආගතා සමුහනිතුං න සක්ඛිස්සන්ති. සචෙ පන බණ්ඩසීමාය නිමිත්තාති කිත්තෙත්වා තතො සීමන්තරිකාය නිමිත්තාති කිත්තෙත්වා මහාසීමාය නිමිත්තාති කිත්තෙත්ති, එවං තීසු යානෙසු නිමිත්තාති කිත්තෙත්වා යං සීමං ඉච්ඡන්ති, තං පයමං බන්ධිතුං වට්ටති. එවං සන්තෙපි යථාචුත්තෙනයෙන බණ්ඩසීමතොව පටියාය බන්ධිතබ්බා. එවං බද්ධාසු පන සීමාසු බණ්ඩසීමාය ධීතා භික්ඛු මහාසීමාය කම්මං කරොන්තානං න කොපෙත්ති, මහාසීමාය වා ධීතා බණ්ඩසීමාය කම්මං කරොන්තානං සීමන්තරිකාය පන ධීතා උභින්නමිපි න කොපෙත්ති. ගාමබෙත්තෙ යන්වා කම්මං කරොන්තානං පන සීමන්තරිකාය ධීතා කොපෙත්ති. සීමන්තරිකා භි ගාමබෙත්තං භජති.

සීමා ව නාමෙසා න කෙවලං පඨවිතලෙයෙව බද්ධා බද්ධා නාම හොති. අථ බො පිට්ඨිපාසාණෙපි කුට්ඨෙහෙපි ලෙණෙපි පාසාදෙපි පබ්බතමත්ථකෙපි බද්ධා බද්ධායෙව හොති. තත්ථ පිට්ඨිපාසාණෙ බන්ධන්තෙහි පාසාණපිට්ඨියං රාජීං වා කොට්ටෙත්වා උදුක්ඛලං වා බණිත්වා නිමිත්තං න කාතබ්බං, නිමිත්තපගපාසාණෙ යපෙත්වා නිමිත්තාති කිත්තෙතබ්බාති. කම්මවාචාපරියොසානෙ සීමා පඨවිසන්ධාරකං උදකං පරියන්තං කත්වා ඔතරති. නිමිත්තපාසාණා යථායානෙ න තිට්ඨන්ති, තස්මා සමන්තතො රාජී වා උට්ඨාපෙනබ්බා, චතුසු වා කොණෙසු පාසාණා විජ්ඣිතබ්බා, “අයං සීමාපරිච්ඡෙදො”ති වත්වා අක්ඛරාති වා ඡන්දිතබ්බාති. කෙච්චි උසුයකා සීමං ක්කාපෙස්සාමාති අග්ගිං දෙන්ති, පාසාණාව ක්කායන්ති, න සීමා.

කුට්ඨෙහෙපි බන්ධන්තෙහි භිත්තිං අකිත්තෙත්වා එකච්ඡතියා භික්ඛුනං ඔකාසට්ඨානං අන්තො කරිත්වා පාසාණනිමිත්තාති යපෙත්වා සීමා සම්මන්තීතබ්බා, අන්තොකුට්ටමෙව සීමා හොති. සචෙ අන්තොකුට්ටෙ එකච්ඡතියා භික්ඛුනං ඔකාසො නත්ථි, පමුබ්බෙ නිමිත්තපාසාණෙ යපෙත්වා

සම්මන්ත්‍රිතබ්බා. සචෙ ඵචමපි නප්පහොති, බහිනිබ්බොදකපතනට්ඨානෙපි නිමිත්තානි යපෙත්වා සම්මන්ත්‍රිතබ්බා. ඵචං සම්මතාය පන සබ්බං කුට්ඨෙහං සීමට්ඨමෙව හොති.

චතුහින්තියලෙණෙපි බන්ධන්තෙහි කුට්ටං අකිත්තෙත්වා පාසාණාව කිත්තෙතබ්බා. සචෙ අන්තො ඔකාසො නත්ථී, පමුබෙපි නිමිත්තානි යපෙතබ්බානි. සචෙ නප්පහොති, බහි නිබ්බොදකපතනට්ඨානෙපි නිමිත්තපාසාණෙ යපෙත්වා නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා සීමා සම්මන්ත්‍රිතබ්බා. ඵචං ලෙණස්ස අන්තො ච බහි ච සීමා හොති.

උපරිපාසාදෙපි හින්තිං අකිත්තෙත්වා අන්තො පාසාණෙ යපෙත්වා සීමා සම්මන්ත්‍රිතබ්බා. සචෙ නප්පහොති, පමුබෙපි පාසාණෙ යපෙත්වා සම්මන්ත්‍රිතබ්බා. ඵචං සම්මතා උපරිපාසාදෙයෙව හොති, හෙට්ඨා න ඔතරති. සචෙ පන බහුසු ඵම්හෙසු තුලානං උපරි කතපාසාදස්ස හෙට්ඨිමතලෙ කුට්ටො යථා නිමිත්තානං අන්තො හොති, ඵචං උට්ඨහින්වා තුලාරුක්ඛෙහි එකසම්බද්ධො ධීතො, හෙට්ඨාපි ඔතරති. එකඵම්හපාසාදස්ස පන උපරිමතලෙ බද්ධා සීමා සචෙ ඵම්හමත්ථකෙ එකච්ඡතියා හික්ඛුනං ඔකාසො හොති, හෙට්ඨා ඔතරති. සචෙ පාසාදහින්තිතො නිග්ගතෙසු නියාසුහකාදීසු පාසාණෙ යපෙත්වා සීමං බන්ධන්ති, පාසාදහින්ති අන්තොසීමායං හොති. හෙට්ඨා පනස්සා ඔතරණානොතරණං චුත්තනෙයෙනෙව වෙදිතබ්බං. හෙට්ඨාපාසාදෙ කිත්තෙත්තෙහිපි හින්ති ච රුක්ඛත්ඵම්හා ච න කිත්තෙතබ්බා. හින්තිලග්ගෙ පන පාසාණත්ඵම්හෙ කිත්තෙතුං වට්ටති. ඵචං කිත්තිතා සීමා හෙට්ඨා පාසාදස්ස පරියන්තඵම්හානං අන්තොයෙව හොති. සචෙ පන හෙට්ඨාපාසාදස්ස කුඩ්ඪො උපරිමතලෙන සම්බද්ධො හොති, උපරිපාසාදමපි අහිරුහති. සචෙ පාසාදස්ස බහි නිබ්බොදකපතනට්ඨානෙ නිමිත්තානි කරොන්ති, සබ්බො පාසාදො සීමට්ඨො හොති.

පබ්බතමත්ථකෙ තලං හොති එකච්ඡතියා හික්ඛුනං ඔකාසාරහං, තත්ඵ පිට්ඨිපාසාණෙ විය සීමං බන්ධන්ති. හෙට්ඨාපබ්බතෙපි තෙනෙව පරිච්ඡෙදෙන සීමා ඔතරති. තාලමුලකපබ්බතෙපි උපරි සීමා බද්ධා හෙට්ඨා ඔතරතෙව. යො පන විතානසණ්ඨානො හොති, උපරි එකච්ඡතියා හික්ඛුනං ඔකාසො අත්ථී, හෙට්ඨා නත්ථී, තස්ස උපරි බද්ධා සීමා හෙට්ඨා න ඔතරති. ඵචං මුද්දිගසණ්ඨානො වා හොතු පණුවසණ්ඨානො වා, යස්ස හෙට්ඨා වා මජ්ඣෙ වා සීමජ්ජමාණං නත්ථී, තස්සුපරි බද්ධා සීමා හෙට්ඨා නෙව ඔතරති. යස්ස පන ද්වෙ කුට්ඨානි ආසන්තෙ ධීතානි, එකස්සපි උපරි සීමජ්ජමාණං නප්පහොති, තස්ස කුට්ඨන්තරං විනිත්වා වා පුරෙත්වා වා එකාබද්ධං කත්වා උපරි සීමා සම්මන්ත්‍රිතබ්බා.

එකො සප්පච්ඡාසදියො පබ්බතො, තස්සුපරි සීමප්පමාණස්ස අන්ථිතාය සීමං ඛන්ධන්ති, තස්ස වෙ හෙට්ඨා ආකාසපබ්භාරං හොති, සීමා න ඔතරති. සවෙ පනස්ස වෙමජ්ඣෙ සීමප්පමාණො සුසිරපාසාණො හොති, ඔතරති. සො ව පාසාණො සීමට්ඨොයෙව හොති. අථාපිස්ස හෙට්ඨා ලෙණස්ස කුට්ටො අග්ගකොට්ඨං ආහච්ච තිට්ඨති, ඔතරති, හෙට්ඨා ව උපරි ව සීමායෙව හොති. සවෙ පන හෙට්ඨා උපරිමස්ස සීමාපරිච්ඡෙදස්ස පාරතො අන්තො-ලෙණං හොති, ඛහි සීමා න ඔතරති. අථාපි උපරිමස්ස සීමාපරිච්ඡෙදස්ස ඔරතො ඛහිලෙණං හොති, අන්තො සීමා න ඔතරති. අථාපි උපරි සීමාය පරිච්ඡෙදො ඛුද්දකො, හෙට්ඨා ලෙණං මහන්තං සීමාපරිච්ඡෙදමනික්කමිත්වා යීතං, සීමා උපරියෙව හොති, හෙට්ඨා න ඔතරති. යදි පන ලෙණං ඛුද්දකං සබ්බපච්ඡිමසීමාපරිමාණං, උපරි සීමා මහති තං අජ්ඣොත්ථරිත්වා යීතා, සීමා ඔතරති. අථ ලෙණං අතිඛුද්දකං සීමප්පමාණං න හොති, සීමා උපරියෙව හොති, හෙට්ඨා න ඔතරති. සවෙ තතො උපඨ්ඨං භිජ්ජිත්වා පතති, සීමප්පමාණං වෙපි හොති, ඛහි පතිතං අසීමා. අපතිතං පන යදි සීමප්පමාණං, සීමා හොතියෙව.

ඛණ්ඩසීමා නීචචත්ථුකා හොති, තං පුරෙත්වා උච්චත්ථුකං කරොන්ති, සීමායෙව. සීමාය ගෙහං කරොන්ති, සීමට්ඨකමෙව හොති. සීමාය පොක්ඛරණං ඛණන්ති, සීමායෙව. ඔසො සීමාමණ්ඩලං ඔත්ථරිත්වා ගච්ඡති, සීමාමාලකෙ අට්ඨං ඛන්ධිත්වා කම්මං කාතුං වට්ටති. සීමාය හෙට්ඨා උමඨගනදී හොති, ඉද්ධිමා භික්ඛු තත්ථ නිසීදති, සවෙ සා නදී පයමං ගතා, සීමා පච්ඡා ඛද්ධා, කම්මං න කොපෙති. අථ පයමං සීමා ඛද්ධා, පච්ඡා නදී ගතා, කම්මං කොපෙති. හෙට්ඨාපථවිතලෙ යීතො පන කොපෙතියෙව.

සීමාමාලකෙ වටරුක්ඛො හොති, තස්ස සාධා වා තතො නිග්ගතපාරොහො වා මහාසීමාය පථවිතලං වා තත්ථජාතරුක්ඛාදීනි වා ආහච්ච තිට්ඨති, මහාසීමං සොධෙත්වා වා කම්මං කාතබ්බං, තෙ වා සාධාපාරොහා ඡන්දිත්වා ඛහිට්ඨකා කාතබ්බා. අනාහච්ච යීතසාධාදීසු ආරුල්භහික්ඛු හත්ථපාසං ආනෙතබ්බො. එවං මහාසීමාය ජාතරුක්ඛස්ස සාධා වා පාරොහො වා චුත්තනයෙනෙව සීමාමාලකෙ පතිට්ඨාති, චුත්තනයෙනෙව සීමං සොධෙත්වා වා කම්මං කාතබ්බං, තෙ වා සාධාපාරොහා ඡන්දිත්වා ඛහිට්ඨකා කාතබ්බා.

සවෙ සීමාමාලකෙ කම්මෙ කරියමානෙ කොච්චි භික්ඛු සීමාමාලකස්ස අන්තො පච්ඡිත්වා වෙහාසට්ඨිතසාධාය නිසීදති, පාදා වාස්ස භූමිගතා හොන්ති, නිවාසනපාරුපනං වා භූමිං චුසති, කම්මං කාතුං න වට්ටති. පාදෙ පන නිවාසනපාරුපනඤ්ච උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං වට්ටති. ඉදඤ්ච ලක්ඛණං පුරිමනයෙපි වෙදිතබ්බං. අයං පන විසෙසො - තත්ථ උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං න වට්ටති, හත්ථපාසමෙව ආනෙතබ්බො. සවෙ අන්තොසීමතො පබ්බතො

අබ්භුගච්ඡති, තත්‍රට්ඨො භික්ඛු භත්ථපාසං ආනෙතබ්බො. ඉද්ධියා අන්තොපබ්බතං පච්චියෙපි එසෙව නයො. බජ්ඣමානා එව භි සීමා පමාණරහිතං පදෙසං න ඔතරති. බද්ධසීමාය ජාතං යංකිඤ්චි යත්ථ කත්ථවි එකසම්බද්ධෙන ගතං සීමාසඛ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡතීති.

140. තියොජනපරමන්ති එත්ථ තියොජනං පරමං පමාණමෙතිස්සාති තියොජනපරමා; තං තියොජනපරමං. සම්මන්තන්තෙන පන මජ්ඣෙකෙ යත්ථා යථා චතුසුපි දිසාසු දියඨ්ඨදියඨ්ඨයොජනං හොති, එවං සම්මන්තීතබ්බො. සචෙ පන මජ්ඣෙකෙ යත්ථා එකෙකදිසතො තියොජනං කරොන්ති, ඡයොජනං හොතීති න වට්ඨති. චතුරස්සං වා තිකොණං වා සම්මන්තන්තෙන යථා කොණතො කොණං තියොජනං හොති, එවං සම්මන්තීතබ්බො. සචෙ භි යෙන කෙනචි පරියන්තෙන කෙසග්ගමත්තම්පි තියොජනං අතික්කාමෙති, ආපත්තිඤ්ච ආපජ්ජති සීමා ච අසීමා හොති.

නදීපාරන්ති එත්ථ පාරයතීති පාරා. කිං පාරයති? නදිං. නදියා පාරා නදීපාරා, තං නදීපාරං; නදිං අජ්ඣෙකාත්ථරමානන්ති අත්ථො. එත්ථ ච නදියා ලක්ඛණං නදීනිමිත්තෙ චුත්තනයමෙව. යත්ථස්ස ධුවනාවා වාති යත්ථ නදියා සීමාබන්ධනට්ඨානගතෙසු තිත්ථෙසු නිච්චසඤ්චරණනාවා අස්ස, යා සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන පාජනපුරිසෙන සද්ධිං තයො ජනෙ වහති. සචෙ පන සා නාවා උද්ධං වා අධො වා කෙනචිදෙව කරණීයෙන පුන ආගමනත්ථාය නීතා, වොරෙහි වා හටා, අවස්සං ලබ්භනෙය්‍යා, යා පන වාතෙන වා ඡන්තබන්ධනා විචිහි නදිමජ්ඣං නීතා අවස්සං ආහරිතබ්බො, පුන ධුවනාවාච හොති. උදකෙ ඔගතෙ ඵලං උස්සාරිතාපි සුධාකසට්ඨාදීහි පුරෙත්ථා යපිතාපි ධුවනාවාච. සචෙ හින්තා වා විසඬ්ඛතපදරා වා න වට්ඨති. මහාපදුමත්ථෙරො පනාහ – “සචෙපි තාවකාලිකං නාවං ආනෙත්ථා සීමාබන්ධනට්ඨානෙ යපෙත්ථා නිමිත්තාති කිත්තෙන්ති, ධුවනාවාච හොතී”ති. තත්‍ර මහාසුමත්ථෙරො ආහ – “නිමිත්තං වා සීමා වා කම්මවාචාය ගච්ඡති න නාවාය. භගවතා ච ධුවනාවා අනුඤ්ඤාතා, තස්මා නිබද්ධනාවායෙව වට්ඨතී”ති.

ධුවසෙතු වාති යත්ථ රුක්ඛසඬ්ඛසාට්ඨයො වා පදරබද්ධො වා ජඬ්ඝසත්ථසෙතු වා හත්ථිස්සාදීනං සඤ්චරණයොග්ගො මහාසෙතු වා අත්ථි; අන්තමසො තඬ්ඛණඤ්ඤෙව රුක්ඛං ඡන්දිත්ථා මනුස්සානං සඤ්චරණයොග්ගො එකපදිකසෙතුපි ධුවසෙතුත්ථෙව සඬ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. සචෙ පන උපරි බද්ධානි වෙත්තලතාදීනි හත්ථෙන ගහෙත්ථාපි න සක්කා හොති තෙන සඤ්චරිතුං, න වට්ඨති.

එවරූපං නදීපාරසීමං සම්මන්තීතුන්ති යත්ථායං චුත්තජ්ජකාරා ධුවනාවා වා ධුවසෙතු වා අභිමුඛතිත්ථෙයෙව අත්ථි, එවරූපං නදීපාරසීමං සම්මන්තීතුං

අනුජානාමිති අත්ථො. සචෙ ධුවනාවා වා ධුවසෙතු වා අභිමුඛතිත්ථෙ නත්ථී, ඊසකං උද්ධං අභිරුහිත්වා අධො වා ඔරොහිත්වා අත්ථී, එවමපි වට්ටති. කරවිකතිස්සත්ථෙරො පන “ගාවුතමත්තඛන්තරෙපි වට්ටති” ති ආභ.

ඉමඤ්ඤෙව පන නදීපාරසීමං සම්මන්තන්තෙන එකස්මිං තීරෙ යත්වා උපරිසොතෙ නදීතීරෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්වා තතො පට්ඨාය අත්තානං පරික්ඛිපන්තෙන යත්තකං පරිච්ඡෙදං ඉච්ඡති, තස්ස පරියොසානෙ අධොසොතෙපි නදීතීරෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්වා පරතීරෙ සම්මුඛට්ඨානෙ නදීතීරෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්වා. තතො පට්ඨාය යත්තකං පරිච්ඡෙදං ඉච්ඡති, තස්ස වසෙන යාව උපරිසොතෙ පයමකිත්තිතනිමිත්තස්ස සම්මුඛා නදීතීරෙ නිමිත්තං, තාව කිත්තෙන්වා පච්චාහරිත්වා පයමකිත්තිතනිමිත්තෙන සද්ධිං සට්ඨෙතඛිඛං. අථ සඛිඛනිමිත්තානං අන්තො ධීනෙ භික්ඛු භත්ථපාසගතෙ කත්වා කම්මවාචාය සීමා සම්මන්තීතඛිඛා. නදියං ධීතා අනාගතාපි කම්මං න කොපෙත්ති. සම්මුතිපරියොසානෙ යපෙත්වා නදිං නිමිත්තානං අන්තො පාරතීරෙ ව ඔරිමතීරෙ ව එකසීමා හොති. නදී පන ඛද්ධසීමාසඛිඛාං න ගච්ඡති, විසුං නදීසීමා එව හි සා.

සචෙ අන්තොනදියං දීපකො හොති, තං අන්තොසීමාය කාතුකාමෙන පුරිමනයෙනෙව අත්තනා ධීතතීරෙ නිමිත්තානි කිත්තෙන්වා දීපකස්ස ඔරිමන්තෙ ව පාරිමන්තෙ ව නිමිත්තං කිත්තෙන්වා. අථ පරතීරෙ නදියා ඔරිමතීරෙ නිමිත්තස්ස සම්මුඛට්ඨානෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්වා තතො පට්ඨාය පුරිමනයෙනෙව යාව උපරිසොතෙ පයමකිත්තිතනිමිත්තස්ස සම්මුඛා නිමිත්තං, තාව කිත්තෙන්වා. අථ දීපකස්ස පාරිමන්තෙ ව ඔරිමන්තෙ ව නිමිත්තං කිත්තෙන්වා පච්චාහරිත්වා පයමකිත්තිතනිමිත්තෙන සද්ධිං සට්ඨෙතඛිඛං. අථ ද්වීසු තීරෙසු දීපකෙ ව භික්ඛු සඛිඛෙව භත්ථපාසගතෙ කත්වා කම්මවාචාය සීමා සම්මන්තීතඛිඛා. නදියං ධීතා අනාගච්ඡන්තාපි කම්මං න කොපෙත්ති. සම්මුතිපරියොසානෙ යපෙත්වා නදිං නිමිත්තානං අන්තො තීරද්වයඤ්ඤෙව දීපකො ව එකසීමා හොති, නදී පන නදීසීමායෙව.

සචෙ පන දීපකො විහාරසීමාපරිච්ඡෙදතො උද්ධං වා අධො වා අධිකතරො හොති, අථ විහාරසීමාපරිච්ඡෙදනිමිත්තස්ස උජුකමෙව සම්මුඛිභූතෙ දීපකස්ස සොරිමන්තෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්වා තතො පට්ඨාය දීපකසිඛරං පරික්ඛිපන්තොන පුන දීපකස්ස සොරිමන්තෙ නිමිත්තසම්මුඛෙ පාරිමන්තෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්වා. තතො පරං පුරිමනයෙනෙව පාරතීරෙ සම්මුඛනිමිත්තමාදිංකත්වා පාරතීරනිමිත්තානි ව දීපකස්ස පාරිමන්තසොරිමන්තනිමිත්තානි ව කිත්තෙන්වා පයමකිත්තිතනිමිත්තෙන සද්ධිං සට්ඨා කාතඛිඛා. එවං කිත්තෙන්වා සම්මතා සීමා පඛිඛතසණ්ඨානා හොති.

සචෙ පන දීපකො විහාරසීමාපරිච්ඡේදනො උද්ධමපි අධොපි අධිකතරො හොති. පුරිමනායෙනෙව දීපකස්ස උභොපි සීරානි පරික්ඛිපිත්වා නිමිත්තානි කිත්තෙන්තෙන නිමිත්තසට්ඨා කාතඛිබා. එවං කිත්තෙන්වා සම්මතා සීමා මුද්දිඛගසණ්ඨානා හොති.

සචෙ දීපකො විහාරසීමාපරිච්ඡේදස්ස අන්තො බුද්දකො හොති, සඛිඛපයමනායෙන දීපකෙ නිමිත්තානි කිත්තෙන්තඛිබානි. එවං කිත්තෙන්වා සම්මතා සීමා පණුවසණ්ඨානා හොති.

සීමානුජානනකපා නිට්ඨිතා.

උපොසඨාගාරාදිකපා

141. අනුපරිච්ඡේදයන්ති එකසීමමහාවිහාරෙ තස්මිං තස්මිං පරිච්ඡේදෙ. අසඛිකෙන්තානි සඛිකෙන්තං අකත්වා. එකං සමුහනිත්වාති කම්මවාචාය සමුහනිත්වා.

142. යනො පාතිමොක්ඛං සුඤ්ඤානීති යත්ථ කත්ථවි භික්ඛුනං හත්ථපාසෙ නිසින්තො යස්මා පාතිමොක්ඛං සුඤ්ඤානි; කතොවස්ස උපොසඨොති අත්ථො. ඉද්දඤ්ච වත්ථුවසෙන වුත්තං, හත්ථපාසෙ නිසින්තස්ස පන අසුඤ්ඤානස්සාපි කතොව හොති උපොසඨො. නිමිත්තා කිත්තෙන්තඛිබාති උපොසඨපමුඛස්ස බුද්දකානි වා මහන්තානි වා පාසාණඉට්ඨකදාරුඛණ්ඩදණ්ඩකාදීනි යානි කානිවි නිමිත්තානි අඛිභොකාසෙ වා මාලකාදීසු වා යත්ථ කත්ථවි සඤ්ඤං කත්වා කිත්තෙන්තො වට්ටති. අථ වා නිමිත්තා කිත්තෙන්තඛිබාති නිමිත්තපගා වා අනිමිත්තපගා වා පරිච්ඡේදජානනත්ථං කිත්තෙන්තඛිබා.

ථෙරෙහි භික්ඛුහි පයමතරං සන්තිපතිතුන්ති එත්ථ සචෙ මහාථෙරො පයමතරං න ආගච්ඡති, දුක්කට්ඨං. සඛිඛෙහෙව එකජ්ඣං සන්තිපතිත්වා උපොසඨො කාතඛිබොති එත්ථ සචෙ පොරාණකො ආවාසො මජ්ඣෙ විහාරස්ස හොති, පහොති චෙන්ථ භික්ඛුනං නිසජ්ජට්ඨානං, තත්ථ සන්තිපතිත්වා උපොසඨො කාතඛිබො. සචෙ පොරාණකො පරිදුඛිඛලො චෙව සම්බාධො ච අඤ්ඤො පච්ඡා උට්ඨිතාවාසො අසම්බාධො, තත්ථ උපොසඨො කාතඛිබො.

යත්ථ වා පන ථෙරො භික්ඛු විහරතීති එත්ථාපි සචෙ ථෙරස්ස විහාරො සඛිඛෙසං පහොති, එසුකො හොති, තත්ථ උපොසඨො කාතඛිබො. සචෙ පන සො පච්චන්තෙ විසමජ්ජදෙසෙ හොති, ථෙරස්ස වත්තඛිබං – “හන්තෙ, තුම්හාකං විහාරො අචාසුකදෙසො, නත්ථි එත්ථ සඛිඛෙසං ඔකාසො, අසුකස්මිං නාම ආවාසෙ ඔකාසො අත්ථි, තත්ථ ගන්තුං වට්ටති”ති. සචෙ ථෙරො

නාගච්ඡති, තස්ස ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආනෙත්වා සබ්බෙසං පහොනකෙ ඵාසුකට්ඨානෙ උපොසථො කාතබ්බො.

අවිජ්ජවාසසීමානුජානනකපා

143. අන්ධකච්ඡන්දාති රාජගහතො ගාචුතත්තයෙ අන්ධකච්ඡන්දං නාම, තං උපනිස්සාය ථෙරො වසති; තතො රාජගහං උපොසඨං ආගච්ඡන්තො. රාජගහඤ්ඡි පරික්ඛිපිත්වා අට්ඨාරස මහාවිහාරා සබ්බෙ ඵකසීමා, ධම්මසෙනාපතිනා නෙසං සීමා බද්ධා, තස්මා වෙඵවනෙ සඬ්ඝස්ස සාමග්ගීදානත්ථං ආගච්ඡන්තොති අත්ථො. නදිං තරන්තොති සිජ්ජිනියං නාම නදිං අතික්කමන්තො. මනං චුල්භො අභොසීති ඊසකං අජ්ජත්තචුල්භභාවො අභොසී. සා කිර නදී ගිජ්ඣකුටතො ඔතරිත්වා චණ්ඨෙන සොතෙන වහති. තත්ථ වෙගෙන ආගච්ඡන්තං උදකං අමනසිකරොන්තො ථෙරො මනං චුල්භො අභොසී, න පන චුල්භො, උදකබ්භාහතානිස්ස වීචරාති අල්ලාති ජාතාති.

144. සම්මතා සා සීමා සඬ්ඝෙන තිච්චරෙන අවිජ්ජවාසා යපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමුපචාරඤ්චාති ඉමිස්සා කම්මවාචාය උජ්ජන්තකාලතො පට්ඨාය භික්ඛුනං පුරිමකම්මවාචා න වට්ටති. අයමෙව හි ටාවරා හොති. භික්ඛුනීනං පන අයං න වට්ටති, පුරිමායෙව වට්ටති. කස්මා? භික්ඛුනිසඬ්ඝො හි අන්තොගාමෙ වසති. යදි ඵං සියා, සො ඵතාය කම්මවාචාය තිච්චරපරිහාරං න ලභෙය්‍ය, අත්ථි වස්ස පරිහාරො, තස්මා පුරිමායෙව වට්ටති. භික්ඛුනිසඬ්ඝස්ස හි ද්වෙපි සීමායො ලබ්භන්ති. තත්ථ භික්ඛුනං සීමං අජ්ඣොත්ථරිත්වාපි තස්සා අන්තොපි භික්ඛුනීනං සීමං සම්මන්තිතුං වට්ටති. භික්ඛුනම්පි භික්ඛුනිසීමාය ඵසෙව නයො. න හි තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස කම්මෙ ගණුපුරකා හොන්ති, න කම්මවාචං වග්ගං කරොන්ති. ඵත්ථ ව නිගමනගරානම්පි ගාමෙතෙව සඬ්ඝහො වෙදිතබ්බො.

ගාමුපචාරොති පරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපො, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපොකාසො. තෙසු අධිට්ඨිතතෙච්චරිකො භික්ඛු පරිහාරං න ලභති. ඉති භික්ඛුනං අවිජ්ජවාසසීමා ගාමඤ්ච ගාමුපචාරඤ්ච න ඔත්ථරති, සමානසංවාසකසීමාව ඔත්ථරති. සමානසංවාසකසීමා වෙත්ථ අත්තතො ධම්මතාය ගච්ඡති. අවිජ්ජවාසසීමා පන යත්ථ සමානසංවාසකසීමා, තත්ථෙව ගච්ඡති. න හි තස්සා විසුං නිමිත්තකිත්තනං අත්ථි, තත්ථ සවෙ අවිජ්ජවාසාය සම්මුතිකාලෙ ගාමො අත්ථි, තං සා න ඔත්ථරති. සවෙ පන සම්මතාය සීමාය පච්ඡා ගාමො නිවිසති, සොපි සීමාසඬ්ඝාමෙව ගච්ඡති. යථා ව පච්ඡා නිවිට්ඨො, ඵං පයමං නිවිට්ඨස්ස පච්ඡා වඩ්ඪිතජ්ජදෙසොපි සීමාසඬ්ඝාමෙව ගච්ඡති. සවෙපි සීමාසම්මුතිකාලෙ ගෙහාති කතාති, පවිසිස්සාමාති ආලයොපි අත්ථි, මනුස්සා පන අජ්ජවිට්ඨා, පොරාණකගාමං චා සගෙහමෙව ඡඩ්ඨෙත්වා

අඤ්ඤත්ථ ගතා, අගාමොයෙව එස, සීමා ඔත්ථරති. සචෙ පන එකමිපි කුලං පට්ඨං වා ආගතං වා අත්ථී, ගාමොයෙව සීමා න ඔත්ථරති.

එවඤ්ඤ පන භික්ඛචෙ තිච්චරෙන අවිජ්ජවාසො සමුහන්තඛිඛොති එත්ථ සමුහන්තෙන භික්ඛුතා වත්තං ජානිතඛිඛං. තත්ත්වං වත්තං - ඛණ්ඩසීමාය යත්වා අවිජ්ජවාසසීමා න සමුහන්තඛිඛා, තථා අවිජ්ජවාසසීමාය යත්වා ඛණ්ඩසීමාපි. ඛණ්ඩසීමායං පන ධීතෙන ඛණ්ඩසීමාව සමුහන්තඛිඛා, තථා ඉතරාය ධීතෙන ඉතරා. සීමං නාම ද්විභි කාරණෙහි සමුහන්තඛි පකතියා බුද්දකං පුන ආවාසවඩ්ඪනත්ථාය මහතිං වා කාතුං; පකතියා මහතිං පුන අඤ්ඤසං විහාරොකාසදානත්ථාය බුද්දකං වා කාතුං. තත්ථ සචෙ ඛණ්ඩසීමඤ්ඤ අවිජ්ජවාසසීමඤ්ඤ ජානන්ති, සමුහන්තඤ්ඤචෙව ඛන්ධිඤ්ඤච සක්ඛිස්සන්ති. ඛණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිජ්ජවාසං අජානන්තාපි සමුහන්තඤ්ඤචෙව ඛන්ධිඤ්ඤච සක්ඛිස්සන්ති. ඛණ්ඩසීමං අජානන්තා අවිජ්ජවාසංයෙව ජානන්තා චෙතියචගණුඛොධියචගණුඋපොසඨාගාරාදීසු නිරාසඪිකට්ඨානෙසු යත්වා අජ්ජෙව නාම සමුහන්තං සක්ඛිස්සන්ති, පට්ඨන්ධිතං පන න සක්ඛිස්සන්තෙව. සචෙ ඛන්ධෙය්‍යුං, සීමාසම්භෙදං කත්වා විහාරං අවිහාරං කරෙය්‍යුං, තස්මා න සමුහන්තඛිඛා. යෙ පන උභොපි න ජානන්ති, තෙනෙව සමුහන්තං න ඛන්ධිතං සක්ඛිස්සන්ති. අයඤ්ඤි සීමා නාම කම්මවාචාය වා අසීමා හොති සාසනන්තරධානෙන වා, න ච සක්කා සීමං අජානන්තෙහි කම්මවාචා කාතුං, තස්මා න සමුහන්තඛිඛා. සාධුකං පන ඤ්ඤත්ථායෙව සමුහන්තඛිඛා ච ඛන්ධිතඛිඛා වාති.

ගාමසීමාදිකපා

147. එවං ඛන්ධසීමාවසෙන සමානසංවාසඤ්ඤ ඵකුපොසඨභාවඤ්ඤ දස්සෙත්වා ඉදානි අඛන්ධසීමෙසුපි ඔකාසෙසු තං දස්සෙන්නො “අසම්මතාය, භික්ඛචෙ, සීමාය අට්ඨපිතායා”තිආදිමාහ. තත්ථ අට්ඨපිතායාති අපරිච්ඡන්තාය. ගාමග්ගහණෙන චෙත්ථ නගරමිපි ගහිතමෙව හොති. තත්ථ යත්තකෙ පදෙසෙ තස්ස ගාමස්ස හොජ්ජා ඛලිං ලහන්ති, සො පදෙසො අජ්ජො වා හොතු මහන්තො වා, ගාමසීමාත්චෙව සඪ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. නගරනිගමසීමාසුපි එසෙව නයො. යමිපි එකස්මිංයෙව ගාමඛෙත්තෙ එකං පදෙසං “අයං විසුං ගාමො හොතු”ති පරිච්ඡන්දිත්වා රාජා කස්සචි දෙනි, සොපි විසුංගාමසීමා හොතියෙව. තස්මා සා ච ඉතරා ච පකතිගාමනගරනිගමසීමා ඛන්ධසීමාසදිසායෙව හොන්ති, කෙවලං පන තිච්චරවිජ්ජවාසපරිහාරං න ලහන්ති.

එවං ගාමන්තවාසීනං සීමාපරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා ඉදානි ආරඤ්ඤකානං සීමාපරිච්ඡෙදං දස්සෙන්නො “අගාමකෙ චෙ”තිආදිමාහ. තත්ථ අගාමකෙ චෙති ගාමනිගමනගරසීමාහි අපරිච්ඡන්තෙ අට්ඨප්පදෙසෙ. අථ වා අගාමකෙ චෙති

විජ්ඣාටවිසදිසෙ අරඤ්ඤෙ භික්ඛු වසති, අට්ඨස්ස ධීතොකාසතො සමන්තා සත්තඛිහන්තරා සමානසංවාසකසීමාති අත්ථො. අයං සීමා තිච්චරවිජ්ජවාසපරිහාරම්පි ලහති. තත්ථ එකං අඛිහන්තරං අට්ඨවිසති හත්ථජ්ජමාණං හොති. මජ්ඣෙ ධීතස්ස සමන්තා සත්තඛිහන්තරා විනිබ්බෙධෙන චුද්දස හොන්ති. සචෙ ද්දවෙ සඬ්ඝා විසුං විනයකම්මාති කරොන්ති, ද්දවන්තං සත්තඛිහන්තරානං අන්තරෙ අඤ්ඤං එකං සත්තඛිහන්තරං උපචාරත්ථාය යපෙනබ්බං. සෙසා සත්තඛිහන්තරසීමකථා මහාවිභව්ගෙ උදොසිතසික්ඛාපදවණ්ණනායං චුත්තනායෙන ගහෙනබ්බා.

සබ්බා භික්ඛවෙ නදී අසීමාති යා කාවි නදීලක්ඛණ්ණජ්ජත්තා නදී නිමිත්තාති කිත්තෙත්වා “එතං බද්ධසීමං කරොමා”ති කතාපි අසීමාව හොති, සා පන අත්තනො සභාවෙනෙව බද්ධසීමාසදිසා, සබ්බමෙත්ථ සඬ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටති. සමුද්දජාතස්සරෙසුපි එසෙව නයො. එත්ථ ව ජාතස්සරො නාම යෙන කෙනවි බණ්ණත්වා අකතො සයංජාතසොබ්භො සමන්තනො ආගතෙන උදකෙන පුරිතො තිට්ඨති.

එවං නදීසමුද්දජාතස්සරානං බද්ධසීමාභාවං පටික්ඛිපිත්වා පුන තත්ථ අබද්ධසීමාපඅච්ඡෙදං දස්සෙත්තො “නදියා වා භික්ඛවෙ”ති ආදිමාහ. තත්ථ යං මජ්ඣමස්ස පුරිසස්ස සමන්තා උදකුක්ඛෙපාති යං යානං මජ්ඣමස්ස පුරිසස්ස සමන්තනො උදකුක්ඛෙපෙන පරිච්ඡන්තං. කථං පන උදකං උක්ඛිපිතබ්බං? යථා අක්ඛධුත්තා ආරුගුලං බිපන්ති, එවං උදකං වා වාලිකං වා හත්ථෙත ගහෙත්වා ථාමමජ්ඣමෙන පුරිසෙන සබ්බථාමෙන බිපිතබ්බං. යත්ථ එවං බිත්තං උදකං වා වාලිකා වා පතති, අයමෙකො උදකුක්ඛෙපො. තස්ස අන්තො හත්ථපාසං විජ්ඣිත්වා ධීතො කම්මං කොපෙති. යාව පරිසා වඩ්ඪති, තාව සීමාපි වඩ්ඪති. පරිසපරියන්තනො උදකුක්ඛෙපොයෙව පමාණං. ජාතස්සරසමුද්දෙසුපි එසෙව නයො.

එත්ථ ව සචෙ නදී නාතිදීසා හොති, පභවතො පට්ඨාය යාව මුඛද්වාරා සබ්බත්ථ සඬ්ඝො නිසීදති, උදකුක්ඛෙපසීමාකම්මං නත්ථී, සකලාපි නදී එතෙසංයෙව භික්ඛුනං පහොති. යං පන මහාසුමත්ථෙරෙන චුත්තං “යොජනං පවත්තමානායෙව නදී, තත්තාපි උපරි අද්ධයොජනං පභාය හෙට්ඨා අද්ධයොජනෙ කම්මං කාතුං වට්ටති”ති, තං මහාපදුමත්ථෙරෙනෙව පටික්ඛිත්තං. හගවතා හි “තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙත්වා යත්ථ කත්ථවි උත්තරන්තියා භික්ඛුනියා අන්තරවාසකො තෙමියති”ති ඉදං නදියා පමාණං චුත්තං, න යොජනං වා අද්ධයොජනං වා. තස්මා යා ඉමස්ස සුත්තස්ස වසෙන පුබ්බෙ චුත්තලක්ඛණා නදී, තස්සා පභවතො පට්ඨාය සඬ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටති. සචෙ පනෙත්ථ බහු භික්ඛු විසුං විසුං කම්මං කරොන්ති, සබ්බෙහි අත්තනො ව අඤ්ඤෙසඤ්ඤෙව උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡෙදස්ස අන්තරා අඤ්ඤො උදකුක්ඛෙපො සීමන්තරිකත්ථාය

යපෙනබ්බො. තතො අධිකං වට්ටතියෙව, උනකං පන න වට්ටතීති චුත්තං. ජාතස්සරසමුද්දෙසුපි එසෙව නයො.

නදියා පන කම්මං කර්ස්සාමාති ගතෙහි සවෙ නදී පරිපුණ්ණා හොති සමතිත්තිකා, උදකසාට්ඨකං නිවාසෙත්වාපි අන්තොනදියංයෙව කම්මං කාතබ්බං. සවෙ න සක්කොන්ති, නාවායපි යත්වා කාතබ්බං. ගච්ඡන්තියා පන නාවාය කාතුං න වට්ටති. කස්මා? උදකුක්ඛෙපමත්තමෙව හි සීමා, තං නාවා සීසමෙව අතික්කාමෙති. එවං සති අඤ්ඤිස්සා සීමාය ඤාත්ති අඤ්ඤිස්සා අනුසාවනා හොති, තස්මා නාවං අරිත්තෙන වා යපෙත්වා පාසාණො වා ලම්බිත්වා අන්තොනදියං ජාතරුක්ඛෙ වා බන්ධිත්වා කම්මං කාතබ්බං. අන්තොනදියං බද්ධඅට්ටකෙපි අන්තොනදියං ජාතරුක්ඛෙපි ධීතෙහි කාතුං වට්ටති.

සවෙ පන රුක්ඛස්ස සාඛා වා තතො නික්ඛන්තපාරොහො වා බහිනදීතීරෙ විහාරසීමාය වා ගාමසීමාය වා පතිට්ඨිතො, සීමං වා සොධෙත්වා සාඛං වා ඡින්දිත්වා කම්මං කාතබ්බං. බහිනදීතීරෙ ජාතරුක්ඛස්ස අන්තොනදියං පවිට්ඨසාඛාය වා පාරොහෙ වා නාවං බන්ධිත්වා කම්මං කාතුං න වට්ටති. කරොන්තෙහි සීමා වා සොධෙතබ්බා, ඡින්දිත්වා වාස්ස බහිපතිට්ඨිතහාවො නාසෙතබ්බො. නදීතීරෙ පන බාණුකං කොට්ටෙත්වා තත්ථ බද්ධනාවාය න වට්ටතියෙව.

නදියං සෙතුං කරොන්ති, සවෙ අන්තොනදියංයෙව සෙතු වා සෙතුපාදා වා, සෙතුමිහි ධීතෙහි කම්මං කාතුං වට්ටති. සවෙ පන සෙතු වා සෙතුපාදා වා බහිතීරෙ පතිට්ඨිතා, කම්මං කාතුං න වට්ටති, සීමං සොධෙත්වා කාතබ්බං. අථ සෙතුපාදා අන්තො, සෙතු පන උභිත්තමිපි තීරානං උපරිආකාසෙ ධීතො, වට්ටති. අන්තොනදියං පාසාණො වා දීපකො වා හොති, තස්ස යත්තකං පදෙසං පුබ්බෙ චුත්තජ්ජකාලෙ පකතිවස්සකාලෙ වස්සානස්ස චතුසු මාසෙසු උදකං ඔත්ථරති, සො නදීසඬ්ඛායමෙව ගච්ඡති. අතිචුට්ඨිකාලෙ පන ඔසෙන ඔත්ථොකාසො න ගහෙතබ්බො, සො හි ගාමසීමාසඬ්ඛායමෙව ගච්ඡති.

නදිතො මාතිකං නීහරන්තා නදියං ආවරණං කරොන්ති, තඤ්ඤෙව ඔත්ථරිත්වා වා විනිබ්බිජ්ඣිත්වා වා උදකං ගච්ඡති, සබ්බත්ථ පවත්තනට්ඨානෙ කම්මං කාතුං වට්ටති. සවෙ පන ආවරණෙන වා කොට්ටකඛන්ධනෙන වා සොතං පච්ඡිජ්ජති, උදකං නජ්ජවත්තති, අජ්ජවත්තනට්ඨානෙ කම්මං කාතුං න වට්ටති. ආවරණමත්ථකෙපි කාතුං න වට්ටති. සවෙ කොච්චි ආවරණජ්ජදෙසො පුබ්බෙ චුත්තපාසාණදීපකජ්ජදෙසො විය උදකෙන අජ්ජෙකාත්ථරියති, තත්ථ වට්ටති. සො හි නදීසඬ්ඛායමෙව ගච්ඡති. නදිං විනාසෙත්වා තළාකං කරොන්ති, හෙට්ඨා පාළි බද්ධා, උදකං ආගන්ත්වා තළාකං පුරෙත්වා තිට්ඨති, එත්ථ කම්මං කාතුං න වට්ටති. උපරි පවත්තනට්ඨානෙ හෙට්ඨා ව ඡඩ්ඞිතමොදකං නදිං

ඔත්ථරිත්වා සන්දනට්ඨානතො පට්ඨාය වට්ටති. දෙවෙ අවස්සන්තෙ හෙමන්තගිම්හෙසු වා සුක්ඛනදියාපි වට්ටති. නදිතො නීභට්ඨානිකාය න වට්ටති. සවෙ සා කාලන්තරෙන භිජ්ජිත්වා නදී හොති, වට්ටති. කාචි නදී කාලන්තරෙන උප්පතිත්වා ගාමනිගමසීමං ඔත්ථරිත්වා පවත්තති, නදියෙව හොති, කම්මං කාතුං වට්ටති. සවෙ පන විහාරසීමං ඔත්ථරති, විහාරසීමාත්වෙව සඬ්ඛාං ගච්ඡති.

සමුද්දෙපි කම්මං කරොන්තෙහි යං පදෙසං උද්ධං වඩ්ඪන්තඋදකං වා පකතිච්චි වා වෙගෙන ආගන්ත්වා ඔත්ථරති, තත්ථ කාතුං න වට්ටති. යස්මිං පන පදෙසෙ පකතිච්චියො ඔත්ථරිත්වා සණ්ඨන්ති, සො උදකන්තො පට්ඨාය අන්තොසමුද්දො නාම, තත්ථ ධීතෙහි කම්මං කාතබ්බං. සවෙ උග්ගිවෙගො බාධති, නාවාය වා අට්ටකෙ වා යත්වා කාතබ්බං. තෙසු විනිච්ඡයො නදියං චුත්තනෙයෙනෙව වෙදිතබ්බො. සමුද්දෙ පිට්ඨිපාසාණො හොති, තං කදාචි උග්ගියො ආගන්ත්වා ඔත්ථරන්ති, කදාචි න ඔත්ථරන්ති, තත්ථ කම්මං කාතුං න වට්ටති, සො හි ගාමසීමාසඬ්ඛාමෙව ගච්ඡති. සවෙ පන චීචිසු ආගතාසුපි අනාගතාසුපි පකතිඋදකෙනෙව ඔත්ථරියති, වට්ටති. දීපකො වා පබ්බතො වා හොති, සො වෙ දුරෙ හොති මච්ඡන්ධානං අගමනපථෙ, අරඤ්ඤසීමාසඬ්ඛාමෙව ගච්ඡති. තෙසං ගමනපරියන්තස්ස ඔරතො පන ගාමසීමාසඬ්ඛාං ගච්ඡති. තත්ථ ගාමසීමං අසොධෙත්වා කම්මං කාතුං න වට්ටති. සමුද්දො ගාමසීමං වා නිගමසීමං වා ඔත්ථරිත්වා තිට්ඨති, සමුද්දොව හොති, තත්ථ කම්මං කාතුං වට්ටති. සවෙ පන විහාරසීමං ඔත්ථරති, විහාරසීමාත්වෙව සඬ්ඛාං ගච්ඡති.

ජාතස්සරෙ කම්මං කරොන්තෙහිපි යත්ථ පුබ්බෙ චුත්තප්පකාරෙ වස්සකාලෙ වස්සෙ පච්ඡන්තමත්තෙ පිචිතුං වා හත්ථපාදෙ වා ධොචිතුං උදකං න හොති, සුක්ඛති, අයං න ජාතස්සරො, ගාමබෙත්තසඬ්ඛාමෙව ගච්ඡති, තත්ථ කම්මං න කාතබ්බං. යත්ථ පන චුත්තප්පකාරෙ වස්සකාලෙ උදකං සන්තිට්ඨති, අයමෙව ජාතස්සරො. තස්ස යත්තකෙ පදෙසෙ වස්සානං වාතුමාසෙ උදකං තිට්ඨති, තත්ථ කම්මං කාතුං වට්ටති. සවෙ ගම්භීරං උදකං, අට්ටකං බන්ධිත්වා තත්ථ ධීතෙහිපි ජාතස්සරස්ස අන්තො ජාතරුක්ඛමිහි බද්ධඅට්ටකෙපි කාතුං වට්ටති. පිට්ඨිපාසාණදීපකෙසු පනෙත්ථ නදියං චුත්තසදිසොව විනිච්ඡයො. සමචස්සදෙවකාලෙ පහොනකජාතස්සරො පන සවෙපි දුබ්බුට්ඨිකාලෙ වා ගිම්හහෙමන්තෙසු වා සුක්ඛති, නිරුදකො හොති, තත්ථ සඬ්ඛකම්මං කාතුං වට්ටති. යං අන්ධකට්ඨකපායං චුත්තං “සබ්බො ජාතස්සරො සුක්ඛො අනොදකො, ගාමබෙත්තංයෙව භජතී”ති, තං න ගහෙතබ්බං. සවෙ පනෙත්ථ උදකත්ථාය ආවාටං වා පොක්ඛරණිආදීනි වා බණන්ති, තං යානං අජාතස්සරො හොති, ගාමසීමාසඬ්ඛාං ගච්ඡති. ලාබුතිපුසකාදිවජ්ජෙ කතෙපි ඵසෙව නයො.

සචෙ පන චත්තාරො එකත්ථ වසන්තා සබ්බෙව සන්තිපතිත්වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති, තයො පාරිසුද්ධිඋපොසඨං කරොන්ති, ද්වෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පාරිසුද්ධිඋපොසඨං කරොන්ති, ධම්මෙන සමග්ගං නාම හොතීති.

පාතිමොක්ඛඉද්දෙසකපා

150. නිදානං උද්දිසිත්වා අවසෙසං සුතෙන සාවෙනබ්බන්ති “සුඤ්ඤානු මෙ හන්තෙ සඬ්ඝො...පෙ.... ආචිකතා හිස්ස ඵාසු හොතී”ති ඉමං නිදානං උද්දිසිත්වා “උද්දිට්ඨං බො ආයස්මන්තො නිදානං, තත්ථායස්මන්තෙ පුච්ඡාමි – කච්චිත්ථ පරිසුද්ධා, දුතියම්පි පුච්ඡාමි...පෙ.... එවමෙනං ධාරයාමීති. සුතා බො පනායස්මන්තෙහි චත්තාරො පාරාජිකා ධම්මා...පෙ.... අවිචදමානෙහි සික්ඛිතබ්බ”න්ති එවං අවසෙසං සුතෙන සාවෙනබ්බං. එතෙන නයෙන සෙසාපි චත්තාරො පාතිමොක්ඛඉද්දෙසා වෙදිතබ්බා.

සචරහයන්ති අට්ඨමනුස්සහයං. රාජන්තරායොතිආදීසු සචෙ හික්ඛුසු “උපොසඨං කරිස්සාමා”ති නිසින්තෙසු රාජා ආගච්ඡති, අයං රාජන්තරායො. චොරා ආගච්ඡන්ති, අයං චොරන්තරායො. දචදාහො වා ආගච්ඡති, ආවාසෙ වා අග්ගි උට්ඨහති, අයං අග්ගන්තරායො. මෙඝො වා උට්ඨෙති, ඔඝො වා ආගච්ඡති, අයං උදකන්තරායො. බහු මනුස්සා ආගච්ඡන්ති, අයං මනුස්සන්තරායො. හික්ඛුං යක්ඛො ගණ්හති, අයං අමනුස්සන්තරායො. බ්‍යග්ඝාදයො චණ්ඩම්ගා ආගච්ඡන්ති, අයං වාළන්තරායො. හික්ඛුං සජ්ජාදයො ඩංසන්ති, අයං සරිසපන්තරායො. හික්ඛු ගිලානො වා හොති, කාලං වා කරොති, චෙරිනො වා තං මාරෙතුකාමා ගණ්හන්ති, අයං ජීවිතන්තරායො. මනුස්සා එකං වා බහු වා හික්ඛු බුග්මචරියා වාවෙතුකාමා ගණ්හන්ති, අයං බුග්මචරියන්තරායො. එචරුපෙසු අන්තරායෙසු සංඛිත්තෙන පාතිමොක්ඛො උද්දිසිතබ්බො, පඨමො වා උද්දෙසො උද්දිසිතබ්බො, ආදිම්හි ද්වෙ තයො චත්තාරො වා. එත්ථ ව දුතියාදීසු උද්දෙසෙසු යස්මිං අපරියොසිතෙ අන්තරායො හොති, සොපි සුතෙනෙව සාවෙනබ්බො.

අනජ්ඣට්ඨාති අනාණත්තා අයාචිතා වා. අජ්ඣෙසනා චෙත්ථ සඬ්ඝෙන සම්මතධම්මජ්ඣෙසකායත්තා වා සඬ්ඝත්ථෙරායත්තා වා, තස්මිං ධම්මජ්ඣෙසකෙ අසති සඬ්ඝත්ථෙරං ආපුච්ඡිත්වා වා තෙන යාචිතො වා භාසිතුං ලහති. සඬ්ඝත්ථෙරෙනාපි සචෙ විහාරෙ බහු ධම්මකථිකා හොන්ති, වාරපට්ඨපාටියා චත්තබ්බා – “ත්ථං ධම්මං හණ, ධම්මං කථෙහි, ධම්මදානං දෙහි”ති වා චුත්තෙන තීහිපි විධිහි ධම්මො භාසිතබ්බො. “ඔසාරෙහී”ති චුත්තො පන ඔසාරෙතුමෙව ලහති, “කථෙහී”ති චුත්තො කථෙතුමෙව, “සරහඤ්ඤං හණාහී”ති චුත්තො සරහඤ්ඤමෙව. සඬ්ඝත්ථෙරොපි ව උච්චතරෙ ආසනෙ නිසින්තො යාචිතුං න ලහති. සචෙ උපජ්ඣායො චෙව සද්ධිවිහාරිකො ව

හොත්ති, උපජ්ඣායො ව නං උච්චාසනෙ නිසින්තො “භණාහී”ති වදති, සජ්ඣායං අධිට්ඨන්තිවා භණිතබ්බං. සචෙ පනොත්ථ දහරා හික්ඛු හොත්ති, තෙසං “භණාමී”ති භණිතබ්බං.

සචෙ විහාරෙ සඬ්ඝත්ථෙරො අත්තනොයෙව නිස්සිතකෙ භණාපෙති, අඤ්ඤෙ මධුරභාණකෙපි නාජ්ඣෙසති, සො අඤ්ඤෙහි වත්තබ්බො – “භත්තෙ අසුකං නාම භණාපෙමා”ති. සචෙ “භණාපෙඨා”ති වා වදති, තුණ්හී වා හොති, භණාපෙතුං වට්ටති. සචෙ පන පටිබාහති, න භණාපෙතබ්බං. යදි අනාගතෙයෙව සඬ්ඝත්ථෙරෙ ධම්මසවනං ආරද්ධං, පුන ආගතෙ ය්පෙත්වා ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථී. ඔසාරත්වා පන කථෙත්තෙන ආපුච්ඡත්වා වා අට්ඨපෙත්වායෙව වා කථෙතබ්බං, කථෙත්තස්ස පුන ආගතෙපි එසෙව නයො.

උපනිසින්තකපායපි සඬ්ඝත්ථෙරොව සාමී, තස්මා තෙන සයං වා කථෙතබ්බං, අඤ්ඤා වා හික්ඛු “කථෙහී”ති වත්තබ්බො, නො ව බො උච්චතරෙ ආසනෙ නිසින්තෙන. මනුස්සානං පන “භණාහී”ති වත්තුං වට්ටති. මනුස්සා අත්තනො ජානනකහික්ඛුං ආපුච්ඡන්ති, තෙන ථෙරං ආපුච්ඡත්වා කථෙතබ්බං. සචෙ සඬ්ඝත්ථෙරො “භත්තෙ ඉමෙ පඤ්ඤං පුච්ඡන්ති”ති පුට්ඨො “කථෙහී”ති වා භණති, තුණ්හී වා හොති, කථෙතුං වට්ටති. අත්තරසරෙ අනුමොදනාදීසුපි එසෙව නයො. සචෙ සඬ්ඝත්ථෙරො විහාරෙ වා අත්තරසරෙ වා “මං අනාපුච්ඡත්වාපි කථෙය්සාසී”ති අනුජානාති, ලද්ධකස්පියං හොති, සබ්බත්ථ වත්තුං වට්ටති.

සජ්ඣායං කරොත්තෙනාපි ථෙරො ආපුච්ඡිතබ්බොයෙව. එකං ආපුච්ඡත්වා සජ්ඣායන්තස්ස අපරො ආගච්ඡති, පුන ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථී. සචෙ විස්සමිස්සාමීති යපිතස්ස ආගච්ඡති, පුන ආරභත්තෙනාපි ආපුච්ඡිතබ්බං. සඬ්ඝත්ථෙරෙ අනාගතෙයෙව ආරද්ධං සජ්ඣායන්තස්සාපි එසෙව නයො. එකෙන සඬ්ඝත්ථෙරෙන “මං අනාපුච්ඡාපි යථාසුඛං සජ්ඣායාහී”ති අනුඤ්ඤාතෙ යථාසුඛං සජ්ඣායිතුං වට්ටති. අඤ්ඤස්මිං පන ආගතෙ තං ආපුච්ඡත්වාච සජ්ඣායිතබ්බං.

151. අත්තනා වා අත්තානං සම්මන්තිතබ්බංති අත්තනා වා අත්තා සම්මන්තිතබ්බො; පුච්ඡන්තෙන පන පරිසං ඔලොකෙත්වා සචෙ අත්තනො උපද්දෙවො නත්ථී, විනයො පුච්ඡිතබ්බො.

153. කතෙපි ඔකාසෙ පුග්ගලං තුලයිත්වාති “අත්ථී නු බො මෙ ඉතො උපද්දෙවො, නත්ථී”ති එවං උපපරික්ඛිත්වා. පුරම්භාකන්ති පය්මං අම්භාකං. පටිකච්චෙවති පය්මතරමෙව. පුග්ගලං තුලයිත්වා ඔකාසං කාතුන්ති “භූතමෙව

නු බො ආපත්තිං වදති, අභුත’න්ති එවං උපපරික්ඛිත්වා ඔකාසං කාතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

අධම්මකම්මපටික්කොසනාදිකථා

154. අධම්මකම්මං චුත්තනයමෙව. පටික්කොසිතුන්ති වාරොතුං. දිට්ඨිමිපි ආචිකාතුන්ති “අධම්මකම්මං ඉදං න මෙ බමති” ති එවං අඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ අත්තනො දිට්ඨිං පකාසෙතුං. චතුභි පඤ්චභීතිආදි තෙසං අනුපද්දවත්ථාය චුත්තං. සඤ්චිච්ච න සාවෙන්තීති යථා න සුඤ්ඤන්ති එවං භණ්ණස්සාමාති සඤ්චිච්ච සණ්ඨකං උද්දිසන්ති.

155. ථෙරාධිකන්ති ථෙරාධිනං; ථෙරායත්තං භවිතුන්ති අත්ථො. “ථෙරාධෙය්‍ය”න්තිපි පායො, තස්මා ථෙරෙන සයං වා උද්දිසිතබ්බං, අඤ්ඤො වා අජ්ඣෙසිතබ්බො. අජ්ඣෙසනවිධානඤ්ඤෙත්ථ ධම්මජ්ඣෙසනෙ චුත්තනයමෙව. සො න ජානාති උපොසථං වාතිආදීසු වාතුද්දසිකපන්තරසිකභෙදෙන දුට්ඨං, සඬ්ඝඋපොසථාදිභෙදෙන නවවිධඤ්ච උපොසථං න ජානාති, චතුබ්බිධං උපොසථකම්මං න ජානාති, දුට්ඨං පාතිමොක්ඛං න ජානාති, නවවිධං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං න ජානාති. යො තත්ථ භික්ඛු බ්‍යත්තො පටිබලොති එත්ථ කිඤ්චාපි දභරස්සාපි බ්‍යත්තස්ස පාතිමොක්ඛො අනුඤ්ඤොතො. අථ බො එත්ථ අයමධිජ්ජායො. සචෙ ථෙරස්ස පඤ්ච වා චත්තාරො වා තයො වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසා නාගච්ඡන්ති; ද්වෙ පන අබණ්ඩා සුච්චදා වාචුග්ගතා භොන්ති, ථෙරායත්තොව පාතිමොක්ඛා. සචෙ පන එත්තකම්පි විසදං කාතුං න සක්කොති, බ්‍යත්තස්ස භික්ඛුනො ආයත්තො භොති.

සාමන්තා ආවාසාති සාමන්තං ආවාසං. සජ්ජුකන්ති තදභෙව ආගමනත්ථාය. නචං භික්ඛුං ආණාපෙතුන්ති එත්ථ යො සක්කොති උග්ගභෙතුං, එවරුපො ආණාපෙතබ්බො, න බාලො.

පක්ඛගණනාදිඋග්ගභණ්ණානුජානනකථා

156. කතිමී භන්තෙති එත්ථ කතීනං පුරණීති කතිමී. කාලවතොති කාලස්සෙව; පගෙවාති අත්ථො.

158. යං කාලං සරතීති එත්ථ සායමිපි “අජ්ජුපොසථො සමන්තාහරථා” ති ආරොචෙතුං වට්ටති.

159. ථෙරෙන භික්ඛුනා නචං භික්ඛුං ආණාපෙතුන්ති එත්ථාපි කිඤ්චි කම්මං කරොන්තො වා සදාකාලමෙව එකො වා භාරනිත්ථරණකො වා සරභාණකධම්මකථිකාදීසු අඤ්ඤතරො වා න උපොසථාගාරසම්මජ්ජනත්ථං

ආණාපෙනඛ්ඛො, අවසෙසා පන වාරෙන ආණාපෙනඛ්ඛො. සචෙ ආණත්තො සම්මුඤ්ජනිං තාවකාලිකම්පි න ලහති, සාධාහඬිගං කප්පියං කාරෙත්වා සම්මජ්ජිතඛ්ඛං, තම්පි අලහන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති.

160. ආසනපඤ්ඤාපනාණත්තියම්පි චුත්තනයෙනෙව ආණාපෙනඛ්ඛො. ආණත්තෙන ච සචෙ උපොසඨාගාරෙ ආසනානි නත්ථි, සඬිසිකාවාසතොපි ආහරිත්වා පඤ්ඤපෙත්වා පුන ආහරිතඛ්ඛානි. ආසනෙසු අසති කට්ඨාරකෙපි තට්ඨිකායොපි පඤ්ඤපෙත්වං වට්ඨති, තට්ඨිකාසුපි අසති සාධාහඬිගානි කප්පියං කාරෙත්වා පඤ්ඤපෙනඛ්ඛානි, කප්පියකාරකං අලහන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති.

161. පදීපකරණෙපි චුත්තනයෙනෙව ආණාපෙනඛ්ඛො. ආණාපෙන්තෙන ච “අමුකස්මිං නාම ඔකාසෙ තෙලං වා වට්ඨි වා කපල්ලිකා වා අත්ථි, තං ගහෙත්වා කරොහී”ති වත්තඛ්ඛො. සචෙ තෙලාදීනි නත්ථි, පරියෙසිතඛ්ඛානි, පරියෙසිත්වා අලහන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති. අපිච කපාලෙ අග්ගිපි ජාලෙතඛ්ඛො.

දීසංගමීකාදිවත්ථුකථා

163. සඬිගහෙතඛ්ඛොති “සාධු හන්තෙ ආගතාත්ථ, ඉධ හික්ඛා සුලභා සුපඛ්ඛාඤ්ජනං අත්ථි, වසථ අනුක්කණ්ඨමානා”ති ඵලං පියවචනෙන සඬිගහෙතඛ්ඛො. පුනස්පුනං තථාකරණවසෙන අනුග්ගහෙතඛ්ඛො. “ආම වසිස්සාමී”ති පටිච්චනදාපනෙන උපලාපෙනඛ්ඛො. අථ වා චතුහි පච්චයෙහි සඬිගහෙතඛ්ඛො චෙච අනුග්ගහෙතඛ්ඛො ච. පියවචනෙන උපලාපෙනඛ්ඛො, කණ්ණසුඛං ආලපිතඛ්ඛොති අත්ථො. චුණ්ණාදීහි උපට්ඨාපෙනඛ්ඛො. ආපත්ති දුක්කට්ඨස්සාති සචෙ සකලොපි සඬිසො න කරොති, සඛ්ඛෙසං දුක්කට්ඨං. ඉධ නෙව ථෙරා න දහරා මුච්චන්ති, සඛ්ඛෙහි වාරෙන උපට්ඨාපෙනඛ්ඛො. අත්තනො වාරෙ අනුපට්ඨහන්තස්ස ආපත්ති. තෙන පන මහාථෙරානං පරිචෙණසම්මජ්ජනදන්තකට්ඨදානාදීනි න සාදිතඛ්ඛානි. ඵලම්පි සති මහාථෙරෙහි සායංපාතං උපට්ඨානං ආගන්තඛ්ඛං. තෙන පන තෙසං ආගමනං ඤත්වා පයමතරං මහාථෙරානං උපට්ඨානං ගන්තඛ්ඛං. සචස්ස සද්ධිංචරා හික්ඛුඋපට්ඨාකා අත්ථි, “මය්හං උපට්ඨාකා අත්ථි, තුම්හෙ අප්පොස්සුක්කා විහරථා”ති වත්තඛ්ඛං. අථාපිස්ස සද්ධිංචරා නත්ථි, තස්මිංයෙච පන විහාරෙ ඵකො වා ද්වෙ වා වත්තසම්පන්නා වදන්ති “මයං ථෙරස්ස කත්තඛ්ඛං කරිස්සාම, අවසෙසා ඵාසු විහරන්තු”ති සඛ්ඛෙසං අනාපත්ති.

සො ආවාසො ගන්තඛ්ඛොති උපොසඨකරණත්ථාය අන්වද්ධමාසං ගන්තඛ්ඛො. සො ච ඛො උතුචස්සෙයෙච, වස්සානෙ පන යං කත්තඛ්ඛං, තං දස්සෙත්වං “වස්සං වසන්ති ඛාලා අඛ්ඛාත්තා”තිආදිමාහ. තත්ථ න හික්ඛචෙ තෙහි

භික්ඛුහි තස්මිං ආවාසෙ වස්සං වසිතබ්බන්ති පුරිමිකාය පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන විනා න වස්සං උපගන්තබ්බං. සචෙ සො වස්සුපගතානං පක්කමති වා, විබ්භමති වා, කාලං වා කරොති, අඤ්ඤස්මිං සතියෙව පච්ඡිමිකාය වසිතුං වට්ටති, අසති අඤ්ඤත්ථ ගන්තබ්බං, අගච්ඡන්තානං දුක්කටං. සචෙ පන පච්ඡිමිකාය පක්කමති වා විබ්භමති වා කාලං වා කරොති, මාසද්වයං වසිතබ්බං.

පාරිසුද්ධිදානකථා

164. කායෙන විඤ්ඤාපෙතීති පාරිසුද්ධිදානං යෙන කෙනචි අඛිගපච්චඛිගෙන විඤ්ඤාපෙතී ජානාපෙතී; වාචං පන නිච්ඡාරෙතුං සක්කොන්තො වාචාය විඤ්ඤාපෙතී; උභයථා සක්කොන්තො කායවාචාහි. සඛිසෙන තත්ථ ගන්ත්වා උපොසථො කාතබ්බොති සචෙ බහු තාදිසා ගිලානා භොන්ති, සඛිසෙන පටිපාටියා ධත්වා සබ්බෙ භත්ථපාසෙ කාතබ්බො. සචෙ දුරෙ දුරෙ භොන්ති, සඛිසො නප්පභොති, තං දිවසං උපොසථො න කාතබ්බො, නත්චෙව වග්ගෙන සඛිසෙන උපොසථො කාතබ්බො.

තත්ථෙව පක්කමතීති සඛිසමජ්ඣං අනාගන්ත්වා තතොව කත්ථචි ගච්ඡති. සාමණෙරො පටිජානාතීති “සාමණෙරො අහ”න්ති ඵලං පටිජානාති; භූතංයෙව වා සාමණෙරභාවං ආරොචෙති, පච්ඡා වා සාමණෙරභූමියං තිට්ඨතීති අත්ථො. ඵස නයො සබ්බත්ථ.

සඛිසප්පත්තො පක්කමතීති සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන උපොසඨත්ථාය සන්තිපතිතානං චතුන්තං භික්ඛුනං භත්ථපාසං පත්වා පක්කමති. ඵස නයො සබ්බත්ථ. ඵත්ථ ච ඵකෙන බහුනම්පි ආභටා පාරිසුද්ධි ආභටාව භොති. සචෙ පන සො අන්තරාමග්ගෙ අඤ්ඤං භික්ඛුං දිස්වා යෙසං අනෙන පාරිසුද්ධි ගහිතා, තෙසඤ්ච අත්තතො ච පාරිසුද්ධිං දෙති, තස්සෙව පාරිසුද්ධි ආගච්ඡති, ඉතරා පන බිලාළසඛිබලිකපාරිසුද්ධි නාම භොති. සා න ආගච්ඡති.

සුත්තො න ආරොචෙතීති ආගන්ත්වා සුපති, “අසුකෙන පාරිසුද්ධි දින්තා”ති න ආරොචෙති. පාරිසුද්ධිභාරකස්ස අනාපත්තීති ඵත්ථ සචෙ සඤ්චිච්ච නාරොචෙති, දුක්කටං ආපජ්ජති, පාරිසුද්ධි පන ආභටාව භොති. අසඤ්චිච්ච අනාරොචිතත්තා පනස්ස අනාපත්තී, උභින්නම්පි ච උපොසථො කතොයෙව භොති.

ඡන්දදානකථා

165. ඡන්දදානෙපි පාරිසුද්ධිදානෙ චුත්තසදිසොයෙව විනිච්ඡයො. පාරිසුද්ධිං දෙන්තෙන ඡන්දම්පි දාතුන්ති ඵත්ථ සචෙ පාරිසුද්ධිමෙව දෙති න ඡන්දං, උපොසථො කතො භොති. යං පන සඛිසො අඤ්ඤං කම්මං කරොති, තං අකතං

හොති. ඡන්දමෙව දෙනි න පාරිසුද්ධිං, භික්ඛුසඤ්ඤා උපොසඨොපි කම්මමිපි කතමෙව හොති, ඡන්දදායකස්ස පන උපොසඨො අකතො හොති. සචෙපි කොචි භික්ඛු නදියා වා සීමාය වා උපොසඨං අධිට්ඨන්ති ආගච්ඡති, “කතො මයා උපොසඨො” ති අච්ඡන්තං න ලභති, සාමග්ගී වා ඡන්දො වා දාතබ්බො.

167. සරතීපි උපොසඨං නපි සරතීති එකදා සරතී, එකදා න සරතී. අත්ථී නෙව සරතීති යො එකන්තං නෙව සරතී, තස්ස සම්මුතිදානකිච්චං නත්ථී. අනාගච්ඡන්තොපි කම්මං න කොපෙති.

සඤ්ඤාඋපොසඨාදිකථා

168. සො දෙසො සම්මජ්ජන්තාති තං දෙසං සම්මජ්ජන්තා, උපයොගත්ථෙ පච්චන්තං. පානීයං පරිභොජනීයන්තිආදි පන උත්තානත්ථමෙව. කස්මා පනෙතං චුත්තං? උපොසඨස්ස පුබ්බකරණාදිදස්සන්තං. තෙනාහු අට්ඨකථාවරියා –

“සම්මජ්ජනී පදීපො ව, උදකං ආසනෙන ව;
උපොසඨස්ස එතාති, පුබ්බකරණන්ති චුච්චති”.

ඉති ඉමානි චත්තාරි “පුබ්බකරණ”න්ති අක්ඛාතානි.

“ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ව ඔවාදො;
උපොසඨස්ස එතාති, පුබ්බකිච්චන්ති චුච්චති.

ඉති ඉමානි පඤ්ච පුබ්බකරණතො පච්ඡා කත්තබ්බානි “පුබ්බකිච්ච”න්ති අක්ඛාතානි.

“උපොසඨො යාවතිකා ව භික්ඛු කම්මජ්ජන්තා,
සභාගාපත්තියො ව න විජ්ජන්ති;
වජ්ජනීයා ව පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති,
පත්තකල්ලන්ති චුච්චති”.

ඉති ඉමානි චත්තාරි “පත්තකල්ල”න්ති අක්ඛාතානීති.

තෙහි සද්ධින්ති තෙහි ආගතෙහි සද්ධිං එතානි පුබ්බකරණාදීනි කත්වා උපොසඨො කාතබ්බො. අජ්ජ මෙ උපොසඨොති එත්ථ සචෙ පන්තරසො හොති, “අජ්ජ මෙ උපොසඨො පන්තරසො”තිපි අධිට්ඨාතං වට්ටති. වාතුද්දසිකෙපි එසෙව නයො.

ආපත්තිපටිකම්මවිධිකථා

169. භගවතා පඤ්ඤත්තං “න සාපත්තිකෙන උපොසථො කාතඛ්ඛො”ති ඉදං “යස්ස සියා ආපත්ති”ති ආදිවචනෙනෙව පාරිසුද්ධිදානපඤ්ඤාපනෙන ව පාරිසුද්ධිඋපොසඨපඤ්ඤාපනෙන ව පඤ්ඤත්තං හොතීති වෙදිතඛ්ඛං. ඉත්ථන්තාමං ආපත්තින්ති ජුල්ලච්චයාදීසු එකිස්සා නාමං ගහෙත්වා “ජුල්ලච්චයං ආපත්තිං පාවිත්තියං ආපත්ති”න්ති එවං වත්තඛ්ඛං. තං පටිදෙසෙමීති ඉදං “තං තුම්භමුලෙ, තං තුස්භමුලෙ පටිදෙසෙමී”ති චුත්තෙපි සුචුත්තමෙව හොති. පස්සසීති ඉදඤ්ච “පස්සසී ආචුසො තං ආපත්තිං, පස්සඨ භන්තෙ තං ආපත්ති”න්ති එවං වත්තඛ්ඛං. ආම පස්සාමීති ඉදං පන “ආම භන්තෙ පස්සාමී, ආම ආචුසො පස්සාමී”ති එවං චුත්තමිපි සුචුත්තමෙව හොති. ආයතිං සංවරෙය්‍යාසීති එත්ථ පන සචෙ චුඛ්ඛතරො “ආයතිං සංවරෙය්‍යාථා”ති වත්තඛ්ඛො. එවං චුත්තෙන පන “සාධු සුට්ඨු සංවරිස්සාමී”ති වත්තඛ්ඛමෙව.

යදා නිඛ්ඛෙමතිකොති එත්ථ සචෙ පනෙස නිඛ්ඛෙමතිකො න හොති, වත්ථුං කිත්තෙත්ථාව දෙසෙතුං වට්ඨතීති අන්ධකට්ඨකථායං චුත්තං. තත්‍රායං දෙසනාවිධි – සචෙ මෙසච්ඡන්තෙ සුරියෙ “කාලො නු ඛො නො”ති වෙමතිකො භුඤ්ජති, තෙන භික්ඛුනා “අහං භන්තෙ වෙමතිකො භුඤ්ජිං”, සචෙ කාලො අත්ථී, “සම්ඛහුලා දුක්කථා ආපත්තියො ආපන්තොමිහි, නො චෙ අත්ථී, “සම්ඛහුලා පාවිත්තියා ආපන්තොමිහි”ති එවං වත්ථුං කිත්තෙත්ථාව “අහං භන්තෙ යා තස්මිං වත්ථුස්මිං සම්ඛහුලා දුක්කථා වා පාවිත්තියා වා ආපත්තියො ආපන්තො, තා තුම්භමුලෙ පටිදෙසෙමී”ති වත්තඛ්ඛං. එස නයො සඛ්ඛාපත්තීසු.

න භික්ඛචෙ සභාගා ආපත්තීති එත්ථ යං ද්වෙපි ජනා විකාලභොජනාදිනා සභාගවත්ථුනා ආපත්තිං ආපජ්ජන්ති, එවරූපා වත්ථුසභාගා “සභාගා”ති චුච්චති. විකාලභොජනජ්ජවචයා ආපන්තං පන අනතිරිත්තභොජනජ්ජවචයා ආපන්තස්ස සන්තිකෙ දෙසෙතුං වට්ඨති. යාපි වායං වත්ථුසභාගා, සාපි දෙසිතා සුදෙසිතාව. අඤ්ඤං පන දෙසනජ්ජවචයා දෙසකො, පටිග්ගභණ්ජජ්ජවචයා පටිග්ගභකො වාති උභොපි දුක්කට්ඨං ආපජ්ජන්ති, තං නානාවත්ථුකං හොති, තස්මා අඤ්ඤමඤ්ඤං දෙසෙතුං වට්ඨති.

170. සාමන්තො භික්ඛු එවමස්ස වචනීයොති එත්ථ සභාගොයෙව වත්තඛ්ඛො. විසභාගස්ස හි චුච්චමානෙ භණ්ඩනකලභසඛ්ඛහෙදාදීනිපි හොන්ති, තස්මා තස්ස අචත්ථා “ඉතො චුට්ඨහිත්ථා පටිකරිස්සාමී”ති ආභොගං කත්ථා උපොසථො කාතඛ්ඛොති අන්ධකට්ඨකථායං චුත්තං.

අනාපත්තිපන්තරසකාදිකථා

172. අනාපත්තිපන්තරසකෙ - තෙ න ජානිංසුති සීමං ඔක්කන්තාති වා ඔක්කමන්තීති වාති න ජානිංසු. අට්ඨකථෙ අවාසිකා භික්ඛු ආගච්ඡන්තීති ගාමං වා අරඤ්ඤං වා කෙනචි කරණියෙන ගන්ත්වා තෙසං නිසින්තට්ඨානං ආගච්ඡන්ති. වග්ගා සමග්ගසඤ්ඤිනොති තෙසං සීමං ඔක්කන්තන්තා වග්ගා; සීමං ඔක්කන්තභාවස්ස අජානනතො සමග්ගසඤ්ඤිනො.

173. වග්ගාවග්ගසඤ්ඤිපන්තරසකෙ - තෙ ජානන්තීති පබ්බතෙ වා ඵලෙ වා යීතා සීමං ඔක්කන්තෙ වා ඔක්කමන්තෙ වා පස්සන්ති. වෙමතිකපන්තරසකං උත්තානමෙව.

175. කුක්කුච්චපකතපන්තරසකෙ - යථා ඉච්ඡාය අභිභූතො “ඉච්ඡාපකතො”ති වුච්චති, එවං පුබ්බභාගෙ සන්තිට්ඨානං කත්වාපි කරණක්ඛණෙ අකප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤිතාසඬ්ඛාතෙන කුක්කුච්චෙන අභිභූතා “කුක්කුච්චපකතා”ති වෙදිතබ්බා.

176. භෙදපුරෙක්ඛාරපන්තරසකෙ - අකුසලබලවතාය පුල්ලච්චයං වුත්තං.

සීමොක්කන්තිකපෙය්‍යාලකථා

177. ආවාසිකෙන ආගන්තුකපෙය්‍යාලෙ - යථා පුරිමෙ ආවාසිකෙන ආවාසිකපෙය්‍යාලෙ “තෙ න ජානන්ති අට්ඨකථෙ අවාසිකා”ති ආදි වුත්තං, එවං “තෙ න ජානන්ති අට්ඨකථෙ ආගන්තුකා”ති ආදිනා නයෙන සබ්බං වෙදිතබ්බං. ආගන්තුකෙන ආවාසිකපෙය්‍යාලෙ පන - යථා පුරිමපෙය්‍යාලෙ “ආවාසිකා භික්ඛු සන්තිපතන්ති”ති ආගතං, එවං “ආගන්තුකා භික්ඛු සන්තිපතන්ති”ති ආගතබ්බං. ආගන්තුකෙන ආගන්තුකපෙය්‍යාලෙ පන - උභයපදෙසු ආගන්තුකචසෙන යොජෙතබ්බොති.

178. ආවාසිකානං භික්ඛුනං වාතුද්දසො හොති, ආගන්තුකානං පන්තරසොති එත්ථ යෙසං පන්තරසො, තෙ තිරොරට්ඨතො වා ආගතා, අතීතං වා උපොසඨං වාතුද්දසිකං අකංසුති වෙදිතබ්බා. ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බන්ති ආවාසිකෙහි “අප්පුපොසඨො වාතුද්දසො”ති පුබ්බකිච්චෙ කරියමානෙ අනුවත්තිතබ්බං, න පටික්කොසිතබ්බං. න අකාමා දාතබ්බාති න අනිච්ඡාය දාතබ්බා.

ලිඛිතාදිදස්සනකථා

179. ආවාසිකාකාරන්ති ආවාසිකානං ආකාරං. එස නයො සබ්බන්ථ. ආකාරො නාම යෙන තෙසං චත්තසම්පන්නා වා න වාති ආචාරසණ්ඨානං

ගස්හති. ලිඛිතං නාම යං තෙ තත්ථ තත්ථ ලීනෙ ගමයති; අදිස්සමානෙපි ජානාපෙතීති අත්ථො. නිමිත්තං නාම යං දිස්වා තෙ අත්ථීති ඤායන්ති. උද්දෙසො නාම යෙන තෙ ඵ්වරුපපරික්ඛාරාති උද්දිස්න්ති; අපදෙසං ලහන්තීති අත්ථො. සබ්බමෙතං සුපඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨාදීනඤ්චෙව පදසද්දාදීනඤ්ච අධිවචනං, යථායොගං පන යොජෙතබ්බං. ආගන්තුකාකාරාදීසුපි ඵසෙව නයො. තත්ථ අඤ්ඤාතකන්ති අඤ්ඤෙසං සන්තකං. පාදානං ධොතං උදකනිස්සෙකන්ති පාදානං ධොතානං උදකනිස්සෙකං. බහුවචනස්ස ඵකචචනං වෙදිතබ්බං. “පාදානං ධොතඋදකනිස්සෙක”න්ති වා පාඨො; පාදානං ධොවනඋදකනිස්සෙකන්ති අත්ථො.

180. නානාසංවාසකාදිවත්ථුසු — සමානසංවාසකදිට්ඨීන්ති “සමානසංවාසකා ඵතෙ”ති දිට්ඨිං. න පුච්ඡන්තීති තෙසං ලද්ධිං න පුච්ඡන්ති; අපුච්ඡන්වාච වත්තපට්චන්ති. කත්වා ඵකතො උපොසඨං කරොන්ති. නාභිච්ඡරන්තීති නානාසංවාසකභාවං මද්දිතුං අභිභවිතුං න සක්කොන්ති; තං දිට්ඨිං න නිස්සජ්ජාපෙත්තීති අත්ථො.

නගන්තබ්බගන්තබ්බවාරකථා

181. සභික්ඛුකා ආවාසාති යස්මිං ආවාසෙ උපොසඨකාරකා භික්ඛු අත්ථී, තම්භා ආවාසා යං න සක්කොති තදභෙව ආගන්තුං, සො ආවාසො උපොසඨං අකත්වා න ගන්තබ්බො. අඤ්ඤත්ථු සඛ්බෙසනාති සඛ්බෙසපභොනකෙහි භික්ඛුහි විනා. අඤ්ඤත්ථු අන්තරායාති පුබ්බෙ චුත්තං දසවිධං අන්තරායං විනා. සබ්බන්තිමෙන පන පරිච්ඡෙදෙන අත්තචතුත්ථෙත අන්තරායෙ වා සති ගන්තුං වට්ටති. අනාවාසොති නවකම්මසාලාදිකො යො කොචි පදෙසො. යථා ච ආවාසාදයො න ගන්තබ්බා; ඵචං සචෙ විහාරෙ උපොසඨං කරොන්ති, උපොසඨාධිට්ඨානත්ථං සීමාපි නදීපි න ගන්තබ්බා. සචෙ පනෙත්ථ කොචි භික්ඛු භොති, තස්ස සන්තිකං ගන්තුං වට්ටති. විස්සට්ඨඋපොසඨාපි ආවාසා ගන්තුං වට්ටති; ඵචං ගතො අධිට්ඨාතුම්පි ලහති. ආරඤ්ඤකෙනාපි භික්ඛුනා උපොසඨදිවසෙ ගාමෙ පිණ්ඩාය වරින්වා අත්තතො විහාරමෙව ආගන්තබ්බං. සචෙ අඤ්ඤං විහාරං ඔක්කමති, තත්ථ උපොසඨං කත්වාච ආගන්තබ්බං, අකත්වා න වට්ටති.

182. යං ජඤ්ඤා සක්කොම් අජ්ජෙව ගන්තුන්ති යං ජානෙයා අජ්ජෙව තත්ථ ගන්තුං සක්කොම්ති; ඵ්වරුපො ආවාසො ගන්තබ්බො. තත්ථ භික්ඛුහි සද්ධිං උපොසඨං කරොන්තෙනාපි හි ඉමිනා නෙව උපොසඨන්තරායො කතො භවිස්සතීති.

වජ්ජනීයපුග්ගලසන්දස්සනකථා

183. භික්ඛුනියා නිසින්නපරිසායාතිආදීසු හත්ථපාසුපගමනමෙව පමාණං. අඤ්ඤත්‍ර අවුට්ඨිතාය පරිසායාති ඉදඤ්ඤි පාරිවාසියපාරිසුද්ධිදානං නාම පරිසාය වුට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය න වට්ටති, අවුට්ඨිතාය පන වට්ටති. තෙනාහ – “අඤ්ඤත්‍ර අවුට්ඨිතාය පරිසායා”ති. තස්ස ලක්ඛණං භික්ඛුනිවිභවිගෙ පරිවාසියජන්දදානවණ්ණනතො ගහෙතඛ්ඛං. අනුපොසථෙති වාතුද්දසිකො ව පන්තරසිකො වාති ඉමෙ ද්වෙ උපොසථෙ යපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ. අඤ්ඤත්‍ර සඬසසාමග්ගියාති යා කොසම්ඛකභික්ඛුනං විය භින්තෙ සඬසෙ පුන සඬසසාමග්ගී කරියති, තථාරූපිං සඬසසාමග්ගීං යපෙත්වා. තදා ව “සුඤ්ඤාතු මෙ භන්තෙ සඬසො අජ්ජුපොසථො සාමග්ගී”ති වත්වා කාතඛ්ඛො. යෙ පන කිස්මිඤ්චිදෙව අජ්ජමත්තකෙ උපොසථං යපෙත්වා පුන සමග්ගා භොන්ති, තෙහි උපොසථෙයෙව කාතඛ්ඛොති.

උපොසථක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකං

වස්සුපනායිකානුජානනකථා

184. වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකෙ - අපඤ්ඤත්තොති අනනුඤ්ඤාතො අසංවිභිතො වා. තෙ ඉධ භික්ඛුති තෙ භික්ඛු, ඉධසද්දො නිපාතමත්තො. සඨසාතං ආපාදෙන්තාති විනාසං ආපාදෙන්තා. සඨකසායිස්සන්තීති අප්පොස්සුක්කා නිබද්ධවාසං වසිස්සන්ති. සකුන්තකාති සකුණා. වස්සානෙ වස්සං උපගන්තුන්ති වස්සානනාමකෙ තෙමාසෙ වස්සං උපගන්තබ්බන්ති අත්ථො. කති නු ඛො වස්සුපනායිකාති කති නු ඛො වස්සුපගමනාති. අපරජ්ජුගතායාති එත්ථ අපරජ්ජුගතාය අස්සාති අපරජ්ජුගතා, තස්සා අපරජ්ජුගතාය; අතික්කන්තාය අපරස්මිං දිවසෙති අත්ථො. දුතියනයෙපි මාසො ගතාය අස්සාති මාසගතා, තස්සා මාසගතාය; අතික්කන්තාය මාසෙ පරිපුණ්ණෙති අත්ථො. තස්මා ආසාළ්භීපුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ, ආසාළ්භීපුණ්ණමිතො වා අපරාය පුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙයෙව විහාරං පටිඡග්ගිත්වා පාතීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨපෙත්වා සබ්බං චෙතියවන්දනාදිසාමීවිකම්මං නිට්ඨාපෙත්වා “ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමී”ති සකිං වා ද්වත්තික්ඛන්තුං වා වාවං නිච්ඡාරෙත්වා වස්සං උපගන්තබ්බං.

වාවං නිච්ඡාරෙත්වා වස්සං උපගන්තබ්බං.

වස්සානෙචාරිකාපටික්ඛෙපාදිකථා

185-6. යො පක්කමෙය්‍යාති එත්ථ අනපෙක්ඛගමනෙන වා අඤ්ඤත්ථ අරුණං උට්ඨාපනෙන වා ආපත්ති චෙදිතබ්බා. යො අතික්කමෙය්‍යාති එත්ථ විහාරගණනාය ආපත්තියො චෙදිතබ්බා. සචෙ භි තං දිවසං විහාරසතස්ස උපචාරං ඔක්කමිත්වා අතික්කමති, සතං ආපත්තියො. සචෙ පන විහාරුපචාරං අතික්කමිත්වා අඤ්ඤස්ස විහාරස්ස උපචාරං අනොක්කමිත්වාච නිචත්තති, එකා එව ආපත්ති. කෙනචි අන්තරායෙන පුරිමිකං අනුපගතෙන පච්ඡිමිකා උපගන්තබ්බා.

වස්සං උක්කඨ්ඨිතුකාමොති වස්සනාමකං පඨමමාසං උක්කඨ්ඨිතුකාමො, සාවණමාසං අකත්වා පුන ආසාළ්භීමාසමෙව කත්තුකාමොති අත්ථො. ආගමෙ ජුණ්ණෙති ආගමෙ මාසෙති අත්ථො. අනුජානාමී භික්ඛචෙ රාජුනං අනුවත්තිතුන්ති එත්ථ වස්සුක්කඨ්ඨනෙ භික්ඛුනං කාචි පරිහානි නාම නත්ථීති අනුවත්තිතුං අනුඤ්ඤාතං, තස්මා අඤ්ඤස්මිමපි ධම්මකෙ කම්මෙ අනුවත්තිතබ්බං. අධම්මකෙ පන න කස්සචි අනුවත්තිතබ්බං.

සත්තාහකරණියානුජානනකථා

187-8. සත්තාහකරණියෙසු - සත්තාහකරණියෙන ගන්තුන්ති සත්තාහබ්බන්තරෙ යං කත්තබ්බං තං සත්තාහකරණියං, තෙන සත්තාහකරණියෙන කරණභූතෙන ගන්තුං අනුජානාමීති අත්ථො. පහිතෙ ගන්තුන්ති ඉමෙහි සත්තහි භික්ඛුආදීහි දුතෙ පහිතෙයෙව ගන්තුං අනුජානාමීති අත්ථො. සත්තාහං සන්තිවත්තො කාතබ්බොති සත්තාහෙයෙව සන්තිවත්තිතබ්බො, අට්ඨමො අරුණො තත්ථෙව න උට්ඨාපෙනබ්බොති අත්ථො.

භික්ඛුනිසඬ්ඝං උද්දිස්සාති ඉතො පට්ඨාය වච්චකුට්ඨි ජන්තාසරං ජන්තාසරසාලාති ඉමානි තීණි පරිභීනානි.

189. උදොසිතාදීනි උදොසිතසික්ඛාපදාදීසු චුත්තානෙව. රසවතීති හත්තගෙහං චුච්චති. වාරෙයාං සඤ්චරිත්තසික්ඛාපදෙ චුත්තමෙව. පුරායං සුත්තන්තො පලුප්පතීති යාව අයං සුත්තන්තො න පලුප්පති, යාව අයං සුත්තන්තො න විනස්සති. අඤ්ඤතරං වා පනස්ස කීච්චං හොති කරණියං වානි එතෙන පරිසඬ්ඛතං යංකිඤ්චි කරණියං සඬ්ඛනං හොති. සබ්බත්ථ ව “ඉච්ඡාමි දානඤ්ච දාතුං ධම්මඤ්ච සොතුං භික්ඛු ව පස්සිතු”න්ති ඉමීනාව කප්පියවචනෙන පෙසිතෙ ගන්තබ්බං, එතෙසං වා වෙච්චනෙන. පෙයාලක්කමො පන එවං වෙදිතබ්බො, යථා “උපාසකෙන සඬ්ඝං උද්දිස්ස විහාරාදයො කාරාපිතා හොන්ති, සම්බහුලෙ භික්ඛු උද්දිස්ස, එකං භික්ඛුං උද්දිස්ස, භික්ඛුනිසඬ්ඝං උද්දිස්ස, සම්බහුලා භික්ඛුනියො, එකං භික්ඛුනිං, සම්බහුලා සික්ඛමානායො, එකං සික්ඛමානං, සම්බහුලෙ සාමණෙරෙ, එකං සාමණෙරං, සම්බහුලා සාමණෙරියො, එකං සාමණෙරිං උද්දිස්ස අත්තනො අත්ථාය නිවෙසනං කාරාපිතං හොති”ති චුත්තං; එවමෙව “උපාසිකාය, භික්ඛුනා, භික්ඛුනියා, සික්ඛමානාය, සාමණෙරෙන, සාමණෙරියා සඬ්ඝං උද්දිස්සා”ති සබ්බං වත්තබ්බං. එතෙසු සත්තප්පකාරෙසු කරණියෙසු පහිතෙ ගන්තබ්බං.

පඤ්චන්තං අප්පහිතෙපි අනුජානනකථා

193. පඤ්චන්තං සත්තාහකරණියෙනාති එතෙසං භික්ඛුආදීනං සහධම්මිකානං “ගිලානහත්තං වා ගිලානුපට්ඨාකහත්තං වා හෙසප්පං වා පරියෙසිස්සාමි, පුච්ඡිස්සාමි වා, උපට්ඨහිස්සාමි වා”ති එවමාදිනා පරතො විත්ථාරෙත්ථා දස්සිතෙන කාරණෙන අප්පහිතෙපි ගන්තබ්බං, පගෙව පහිතෙ. භික්ඛු ගිලානො හොති, අනභිරති උප්පන්තා හොති, කුක්කුච්චං උප්පන්තං හොති, දිට්ඨිගතං උප්පන්තං හොති, ගරුධම්මං අප්පකාපන්තො හොති පරිවාසාරහො, මූලාය පටිකස්සනාරහො හොති, මානත්තාරහො, අබ්භානාරහො, සඬ්ඝො කම්මං කත්තුකාමො හොති, කතං වා සඬ්ඝෙන කම්මං

හොතීති එතෙහි දසහි කාරණෙහි භික්ඛුස්ස සන්තිකං ගන්තබ්බං. භික්ඛුනියා සන්තිකං නවහි කාරණෙහි ගන්තබ්බං, සික්ඛමානාය සන්තිකං ඡහි - ආදිතො චතුහි, සික්ඛා කුප්පිතා හොති, උපසම්පජ්ජිතුකාමා හොතීති. සාමණෙරස්සාපි ඡහි - ආදිතො චතුහි, වස්සං පුච්ඡිතුකාමො උපසම්පජ්ජිතුකාමො හොතීති. සාමණෙරියා උපසම්පදං අපනෙත්වා සික්ඛාපදං දාතුකාමො හොතීති ඉමිනා සද්ධිං පඤ්චහි. පරතො මාතාපිතුනං අනුඤ්ඤාතට්ඨානෙපි එසෙව නයො. අන්ධකට්ඨකථායං පන “යෙ මාතාපිතුනං උපට්ඨාකා ඤාතකා වා අඤ්ඤාතකා වා තෙසම්පි අප්පහිතෙ ගන්තුං වට්ටති” ති වුත්තං, තං නෙව අට්ඨකථායං, න පාළියා වුත්තං, තස්මා න ගහෙතබ්බං.

පහිතෙයෙව අනුජානනකථා

199. භික්ඛුගතිකොති එකස්මිං විහාරෙ භික්ඛුහි සද්ධිං වසනකපුරිසො. උන්ද්‍රියතීති පලුජ්ජති. භණ්ඩං ඡෙදාපිතන්ති දබ්බසම්භාරභණ්ඩං ඡෙදාපිතං. ආවහාපෙය්‍යුන්ති ආහරාපෙය්‍යුං. දජ්ජාහන්ති දජ්ජෙ අහං. සඬ්ඝකරණීයෙනාති එත්ථ යංකිඤ්චි උපොසථාගාරාදීසු සෙනාසනෙසු චෙතියඡත්තචෙදිකාදීසු වා කත්තබ්බං, අන්තමසො භික්ඛුනො පුග්ගලිකසෙනාසනම්පි, සබ්බං සඬ්ඝකරණීයමෙව. තස්මා තස්ස නිජ්ඣාදනත්ථං දබ්බසම්භාරාදීනි වා ආහරිතුං වධ්ඨකීජ්ජහුතීනං හත්තචෙතනාදීනි වා දාපෙතුං ගන්තබ්බං.

අයං පනෙත්ථ පාළිමුත්තකරත්තිච්ඡෙදචිනිච්ඡයො - ධම්මසවනත්ථාය අනිමන්තිතෙන ගන්තුං න වට්ටති. සචෙ එකස්මිං මහාවාසෙ පඨමංයෙව කතිකා කතා හොති - “අසුකදිවසං නාම සන්තිපතිතබ්බ” න්ති, නිමන්තිතොයෙව නාම හොති, ගන්තුං වට්ටති. “භණ්ඩකං ධොවිස්සාමී” ති ගන්තුං න වට්ටති. සචෙ පන ආචරියුපජ්ඣායා පහිණන්ති, වට්ටති. නාතිදුරෙ විහාරො හොති, තත්ථ ගන්ත්වා අජ්ජෙව ආගමිස්සාමීති සම්පාපුණ්තුං න සක්කොති, වට්ටති. උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනං අත්ථායපි ගන්තුං න වට්ටති. “ආචරියං පස්සිස්සාමී” ති පන ගන්තුං ලහති. සචෙ පන නං ආචරියො “අජ්ජ මා ගච්ඡා” ති වදති, වට්ටති. උපට්ඨාකකුලං වා ඤාතිකුලං වා දස්සනාය ගන්තුං න ලහතීති.

අන්තරායෙ අනාපත්තිවස්සච්ඡෙදකථා

201. යෙන ගාමො තෙන ගන්තුන්ති ආදීසු සචෙ ගාමො අවිදුරං ගතො හොති, තත්ථ පිණ්ඩාය වරිත්වා විහාරමෙව ආගන්ත්වා වසිතබ්බං. සචෙ දුරං ගතො, සත්තාහවාරෙන අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො. න සක්කා චෙ හොති, තත්‍රෙව සහාගට්ඨානෙ වසිතබ්බං. සචෙ මනුස්සා යථාපවත්තානි සලාකහත්තාදීනි දෙන්ති, “න මයං තස්මිං විහාරෙ වසිමිහා” ති වත්තබ්බා. “මයං විහාරස්ස වා පාසාදස්ස වා න දෙම, තුම්භාකං දෙම, යත්ථ කත්ථවි වසිත්වා භුඤ්ජථා” ති වුත්තෙ පන යථාසුඛං භුඤ්ජීතබ්බං, තෙසංයෙව තං පාපුණාති. “තුම්භාකං

වසනට්ඨානෙ පාපුණාපෙත්වා භුඤ්ජ්ජා”ති චුත්තෙ පන යත්ථ වසන්ති, තත්ථ නෙත්වා වස්සග්ගෙන පාපුණාපෙත්වා භුඤ්ජිතබ්බං.

සචෙ පචාරිතකාලෙ වස්සාවාසිකං දෙන්ති, යදි සත්තාභවාරෙන අරුණං උට්ඨාපයිංසු, ගහෙනබ්බං. ඡන්තවස්සෙහි පන “න මයං තත්ථ වසිමිහ, ඡන්තවස්සා මය”න්ති වත්තබ්බං. යදි “යෙසං අම්භාකං සෙනාසනං පාපිතං, තෙ ගණ්හන්තු”ති වදන්ති, ගහෙනබ්බං. යං පන විභාරෙ උපනික්ඛිත්තකං මා විනස්සිති ඉධ ආහං චීවරාදිවෙහඬිගියහණ්ඩං, තං තත්ථෙව ගන්ත්වා අපලොකෙත්වා භාජෙතබ්බං. “ඉතො අය්‍යානං වත්තාරො පච්චයෙ දෙථා”ති කප්පියකාරකානං දිත්තෙ ඛෙත්තවත්ථුආදිකෙ තනුජ්ජාදෙපි එසෙව නයො. සඬිසිකඤ්චි වෙහඬිගියහණ්ඩං අන්තොවිභාරෙ වා බහිසිමාය වා හොතු, බහිසිමාය යීතානං අපලොකෙත්වා භාජෙතුං න වට්ටති. උභයත්ථ යීතමිපි පන අන්තොසිමාය යීතානං අපලොකෙත්වා භාජෙතුං වට්ටතියෙව.

සඬිසහදෙඅනාපත්තිවස්සච්ඡෙදකථා

202. සඬිසො භින්තොති එත්ථ භින්තෙ සඬිසෙ ගන්ත්වා කරණියං නත්ථී, යො පන “භිජ්ජිස්සති”ති ආසඬිකිතො, තං සන්ධාය “භින්තො”ති චුත්තං. සම්බහුලාහි භික්ඛුනීහි සඬිසො භින්තොති එත්ථ න භික්ඛුනීහි සඬිසො භින්තොති දට්ඨබ්බො. චුත්තඤ්ඤෙනං “න ඛො උපාලි භික්ඛුනී සඬිසං භින්දති”ති. එතා පන නිස්සාය අනුබලං කත්වා යං සඬිසං “භික්ඛු භින්දෙය්‍යු”න්ති ආසඬිකා හොති, තං සන්ධායෙනං චුත්තං.

වජාදීසු වස්සුපගමනකථා

203. වජොති ගොපාලකානං නිවාසට්ඨානං. යෙන වජොති එත්ථ වජෙන සද්ධිං ගතස්ස වස්සච්ඡෙදෙ අනාපත්ති.

උපකට්ඨායාති ආසන්තාය. සත්ථෙ වස්සං උපගන්තුන්ති එත්ථ වස්සුපනායිකදිවසෙ තෙන භික්ඛුනා උපාසකා වත්තබ්බා “කුට්ඨා ලද්ධුං වට්ටති”ති. සචෙ කරිත්වා දෙන්ති, තත්ථ පවිසිත්වා “ඉධ වස්සං උපෙමී”ති තික්ඛන්තුං වත්තබ්බං. නො චෙ දෙන්ති, සාලාසඬිබ්බෙපෙන යීතසකට්ඨස හෙට්ඨා උපගන්තබ්බං. තමිපි අලහන්තෙන ආලයො කාතබ්බො. සත්ථෙ පන වස්සං උපගන්තුං න වට්ටති. ආලයො නාම “ඉධ වස්සං වසිස්සාමී”ති විත්තුජ්ජාදමත්තං. සචෙ මග්ගජ්ජපට්ඨපන්තෙයෙව සත්ථෙ පචාරණදිවසො හොති, තත්ථෙව පචාරෙතබ්බං. අථ සත්ථො අන්තොවස්සෙයෙව භික්ඛුනා පත්ථිතට්ඨානං පත්වා අතික්කමති, පත්ථිතට්ඨානෙ වසිත්වා තත්ථ භික්ඛුහි සද්ධිං පචාරෙතබ්බං. අථාපි සත්ථො අන්තොවස්සෙයෙව අන්තරා එකස්මිං.

ගාමෙ තිට්ඨති වා විජ්ජකිරති වා, තස්මිංයෙව ගාමෙ භික්ඛුහි සද්ධිං වසින්වා පචාරෙතඛ්ඛං, අපචාරෙත්වා තතො පරං ගන්තුං න වට්ටති.

නාවායං වස්සං උපගච්ඡන්තෙනාපි කුටියංයෙව උපගන්තඛ්ඛං. පරියෙසින්වා අලහන්තෙන ආලයො කාතඛ්ඛො. සචෙ අන්තොතෙමාසං නාවා සමුද්දෙයෙව හොති, තත්ථෙව පචාරෙතඛ්ඛං. අථ නාවා කුලං ලහති, අයඤ්ච පරතො ගන්තුකාමො හොති, ගන්තුං න වට්ටති. නාවාය ලද්ධගාමෙයෙව වසින්වා භික්ඛුහි සද්ධිං පචාරෙතඛ්ඛං. සචෙපි නාවා අනුතීරමෙව අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡති, භික්ඛු ව පයමං ලද්ධගාමෙයෙව වසිතුකාමො, නාවා ගච්ඡතු භික්ඛුනා තත්ථෙව වසින්වා භික්ඛුහි සද්ධිං පචාරෙතඛ්ඛං.

ඉති වජෙ සත්ථෙ නාවායන්ති තීසු යානෙසු නත්ථී වස්සච්ඡෙදෙ ආපත්ති, පචාරෙතුඤ්ච ලහති. පුරිමෙසු පන “වාළෙහි උඛ්ඛාළ්භා හොන්ති” තිආදීසු සඬ්ඝභෙදපරියන්තෙසු වත්ථුසු කෙවලං අනාපත්ති හොති, පචාරෙතුං පන න ලහති.

204. න භික්ඛවෙ රුක්ඛසුසිරෙති එත්ථ සුද්ධෙ රුක්ඛසුසිරෙයෙව න වට්ටති; මහන්තස්ස පන රුක්ඛසුසිරස්ස අන්තො පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වා පච්ඡනද්වාරං යොජෙත්වා උපගන්තුං වට්ටති. රුක්ඛං ඡන්දිත්වා ඛණ්ණකමත්ථකෙ පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වාපි වට්ටතියෙව. රුක්ඛච්චභියාති එත්ථාපි සුද්ධෙ විටපමත්තෙ න වට්ටති. මහාවිටපෙ පන අට්ටකං ඛන්ධිත්වා තත්ථ පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වා උපගන්තඛ්ඛං. අසෙනාසනිකෙනාති යස්ස පඤ්චන්තං ඡදනානං අඤ්ඤතරෙන ඡන්තං යොජිතද්වාරඛන්ධනං සෙනාසනං නත්ථී, තෙන න උපගන්තඛ්ඛං. න භික්ඛවෙ ඡවකුටිකායන්ති ඡවකුටිකා නාම ටඬ්ඛිකිතමඤ්චාදිභෙදා කුටි, තත්ථ උපගන්තුං න වට්ටති. සුසානෙ පන අඤ්ඤං කුටිකං කත්වා උපගන්තුං වට්ටති. න භික්ඛවෙ ඡත්තෙති එත්ථාපි චතුසු ථම්භෙසු ඡත්තං යථෙත්වා ආචරණං කත්වා ද්වාරං යොජෙත්වා උපගන්තුං වට්ටති, ඡත්තකුටිකා නාමෙසා හොති. වාටියාති එත්ථාපි මහන්තෙන කපල්ලෙන ඡත්තෙ වුත්තනයෙන කුටිං කත්වා උපගන්තුං වට්ටති.

අධම්මිකකතිකාදිකථා

205. එවරූපා කතිකාති එත්ථ අඤ්ඤාපි යා ඊදිසී අධම්මිකා කතිකා හොති, සා න කාතඛ්ඛාති අත්ථො. තස්සා ලක්ඛණං මහාවිභඬ්ගෙ වුත්තං.

207-8. පටිස්සවෙ ච ආපත්ති දුක්කටස්සාති එත්ථ න කෙවලං “ඉමං තෙමාසං ඉධ වස්සං වසථා” ති එතස්සෙව පටිස්සවෙ ආපත්ති, “ඉමං තෙමාසං භික්ඛං ගණ්භථ, උහොපි මයං ඉධ වස්සං වසිස්සාම, එකතො උද්දිසාපෙස්සාමා” ති එවමාදිනාපි තස්ස තස්ස පටිස්සවෙ දුක්කටං. තඤ්ච ඛො

පයමං සුද්ධචින්තස්ස පච්ඡා විසංවාදනපච්චයා, පයමම්පි අසුද්ධචින්තස්ස පන පටිස්සවෙ පාවිත්තියං, විසංවාදනෙ දුක්කටන්ති පාවිත්තියෙන සද්ධිං දුක්කටං යුජ්ජති.

සො තදහෙව අකරණියොතිආදීසු සවෙ වස්සං අනුපගන්ත්වා වා පක්කමති, උපගන්ත්වා වා සත්තාහං බහිද්ධා විතිනාමෙති, පුරිමිකා ච න පඤ්ඤායති, පටිස්සවෙ ච ආපත්ති. වස්සං උපගන්ත්වා පන අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙව සත්තාහකරණියෙන පක්කමන්තස්සාපි අන්තොසත්තාහෙ නිවත්තන්තස්ස අනාපත්ති, කො පන වාදො ද්වීහතීහං වසිත්වා අන්තොසත්තාහෙ නිවත්තන්තස්ස. ද්වීහතීහං වසිත්වාති එත්ථාපි නිරපෙක්ඛෙනෙව උපචාරාතික්කමෙ වස්සච්ඡෙදො වෙදිතඛිඛො. සවෙ ඉධ වසිස්සාමීති ආලයො අත්ථී, අසතියා පන වස්සං න උපෙති, ගහිතසෙනාසනං සුග්ගහිතං, ඡින්නවස්සො න හොති, පචාරෙතුං ලහතියෙව.

සත්තාහං අනාගතාය පචාරණායාති එත්ථ නවමිතො පට්ඨාය ගන්තුං වට්ටති, ආගච්ඡතු වා මා වා, අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙවාති.

වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. පචාරණාක්ඛන්ධකං

අචාසුකච්චාරකථා

209. පචාරණාක්ඛන්ධකෙ – නෙව ආලපෙය්‍යාම න සල්ලපෙය්‍යාමාති එත්ථ ආලාපො නාම පයමචචනං; සල්ලාපො පච්ඡමචචනං. හත්ථවීලඬසකෙනාති හත්ථුක්ඛෙපකෙන. පසුසංවාසන්ති පසුනං විය සංවාසං. පසවොපි හි අත්තනො උප්පන්තං සුඛදුක්ඛං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස න ආරොචෙන්ති, පටිසන්ථාරං න කරොන්ති, තථා එතෙපි න අකංසු; තස්මා නෙසං සංවාසො “පසුසංවාසො”ති වුච්චති. එස නයො සබ්බන්ථං න භික්ඛවෙ මුගඛ්ඛතං තිත්ථීයසමාදානන්ති “ඉමං තෙමාසං න කථෙතඛ්ඛ”න්ති එවරුපං චතසමාදානං න කාතඛ්ඛං; අධම්මකතිකා හෙසා. අඤ්ඤමඤ්ඤානුලොමතාති අඤ්ඤමඤ්ඤං චත්තුං අනුලොමභාවො. “වදන්තු මං ආයස්මන්තො”ති හි වදන්තං සක්කා හොති කිඤ්චි චත්තුං; න ඉතරං. ආපත්තිවුට්ඨානතා විනයපුරෙක්ඛාරතාති ආපත්තීහි වුට්ඨානභාවො විනයං පුරතො කත්වා වරණභාවො. “වදන්තු මං ආයස්මන්තො”ති හි එවං වදන්තො ආපත්තීහි වුට්ඨහිස්සති, විනයඤ්ච පුරක්ඛන්ථා විහරිස්සතීති වුච්චති.

210. සුඤ්ඤා මෙ හන්තෙ සඬ්ඝො අප්ප පචාරණා, යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඬ්ඝො පචාරෙය්‍යාති අයං සබ්බසඬ්ඝාහිකා නාම ඤන්ති; එවඤ්චි වුත්තෙ තෙවාචිකං ද්වෙවාචිකං එකවාචිකඤ්ච පචාරෙතුං වට්ඨති. සමානචස්සිකං න වට්ඨති. “තෙවාචිකං පචාරෙය්‍යා”ති වුත්තෙ පන තෙවාචිකමෙව වට්ඨති, අඤ්ඤං න වට්ඨති. “ද්වෙවාචිකං පචාරෙය්‍යා”ති වුත්තෙ ද්වෙවාචිකඤ්ච තෙවාචිකඤ්ච වට්ඨති, එකවාචිකඤ්ච සමානචස්සිකඤ්ච න වට්ඨති. “එකවාචිකං පචාරෙය්‍යා”ති වුත්තෙ පන එකවාචික-ද්වෙවාචික-තෙවාචිකාති වට්ඨන්ති, සමානචස්සිකමෙව න වට්ඨති. “සමානචස්සික”න්ති වුත්තෙ සබ්බං වට්ඨති.

211. අච්ඡන්තීති නිසින්නාව හොන්ති, න උට්ඨහන්ති. තදමන්තරාති තදන්තරා; තාවතකං කාලන්ති අත්ථො.

පචාරණාහෙදකථා

212. වාතුද්දසිකා ච පන්තරසිකා වාති එත්ථ වාතුද්දසිකාය “අප්ප පචාරණා වාතුද්දසි”ති එවං පුඛ්ඛකිච්චං කාතඛ්ඛං, පන්තරසිකාය “අප්ප පචාරණා පන්තරසි”ති.

පචාරණකම්මෙසු සවෙ එකස්මිං විහාරෙ පඤ්චසු භික්ඛුසු වසන්තෙසු එකස්ස පචාරණං ආහරිත්වා චත්තාරො ගණඤ්ඤන්තිං යපෙත්වා පචාරෙත්ති, චතුසු තීසු වා වසන්තෙසු එකස්ස පචාරණං ආහරිත්වා තයො වා ද්වෙ වා

සඬ්ඝඤ්ඤාතිං යපෙත්වා පචාරෙත්ති, සඬ්ඛමෙතං අධම්මෙනවග්ගං පචාරණකම්මං.

සචෙ පන සඬ්ඛෙපි පඤ්ච ජනා එකතො සන්තිපතිත්වා ගණඤ්ඤාතිං යපෙත්වා පචාරෙත්ති, චත්තාරො තයො වා ද්වෙ වා වසන්තා එකතො සන්තිපතිත්වා සඬ්ඝඤ්ඤාතිං යපෙත්වා පචාරෙත්ති, සඬ්ඛමෙතං අධම්මෙනසමග්ගං පචාරණකම්මං.

සචෙ පඤ්චසු ජනෙසු එකස්ස පචාරණං ආහරිත්වා චත්තාරො සඬ්ඝඤ්ඤාතිං යපෙත්වා පචාරෙත්ති, චතුසු තීසු වා එකස්ස පචාරණං ආහරිත්වා තයො වා ද්වෙ වා ගණඤ්ඤාතිං යපෙත්වා පචාරෙත්ති, සඬ්ඛමෙතං ධම්මෙනවග්ගං පචාරණකම්මං.

සචෙ පන සඬ්ඛෙපි පඤ්ච ජනා එකතො සන්තිපතිත්වා සඬ්ඝඤ්ඤාතිං යපෙත්වා පචාරෙත්ති, චත්තාරො වා තයො වා එකතො සන්තිපතිත්වා ගණඤ්ඤාතිං යපෙත්වා පචාරෙත්ති, ද්වෙ අඤ්ඤාමඤ්ඤං පචාරෙත්ති, එකතො වසන්තො අධිට්ඨානපචාරණං කරොති, සඬ්ඛමෙතං ධම්මෙනසමග්ගං නාම පචාරණකම්මන්ති.

පචාරණාදානානුජානනකපා

213. දින්නා හොති පචාරණාති එත්ථ එවං දින්නාය පචාරණාය පචාරණාභාරකෙන සඬ්ඝං උපසඬ්ඝමිත්වා එවං පචාරෙතඬ්ඛං – “තිස්සො භන්තෙ භික්ඛු සඬ්ඝං පචාරෙති දිට්ඨොන වා සුතෙන වා පරිසඬ්ඝාය වා, වදතු තං භන්තෙ සඬ්ඝො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සති. දුතියම්පි...පෙ.... තතියම්පි භන්තෙ තිස්සො භික්ඛු සඬ්ඝං පචාරෙති...පෙ.... පටිකරිස්සති” ති. සචෙ පන වුඬ්ඪිඨතරො හොති, “ආයස්මා භන්තෙ තිස්සො” ති චත්තඬ්ඛං; එවඤ්ඤි තෙන තස්සත්ථාය පචාරිතං හොතීති.

පචාරණං දෙන්තෙන ඡන්දම්පි දාතුන්ති එත්ථ ඡන්දදානං උපොසථක්ඛන්ධකෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතඬ්ඛං. ඉධාපි ච ඡන්දදානං අවසෙසකම්මත්ථාය. තස්මා සචෙ පචාරණං දෙන්තො ඡන්දං දෙති, වුත්තනයෙන ආහටාය පචාරණාය තෙන ච භික්ඛුනා සඬ්ඝෙන ච පචාරිතමෙව හොති. අථ පචාරණමෙව දෙති, න ඡන්දං, තස්ස ච පචාරණාය ආරොච්ඡාය සඬ්ඝෙන ච පචාරිතෙ සඬ්ඛෙසං සුප්පචාරිතං හොති, අඤ්ඤං පන කම්මං කුප්පති. සචෙ ඡන්දමෙව දෙති න පචාරණං, සඬ්ඝස්ස පචාරණා ච සෙසකම්මානි ච න කුප්පන්ති, තෙන පන භික්ඛුනා අප්පචාරිතං හොති. පචාරණදිවසෙ පන ඛනිසීමායං පචාරණං අධිට්ඨන්තිවා ආගතෙනපි ඡන්දො දාතඬ්ඛො, තෙන සඬ්ඝස්ස පචාරණකම්මං න කුප්පති.

218. අජ්ජ මෙ පචාරණානි එත්ථ සචෙ වාතුද්දසිකා හොති, “අජ්ජ මෙ පචාරණා වාතුද්දසි”ති සචෙ පන්තරසිකා “අජ්ජ මෙ පචාරණා පන්තරසි”ති එවං අධිට්ඨාතඛිං.

219. තද්දුපචාරණාය ආපත්තින්තිආදි චුත්තනයමෙව.

අනාපත්තිපන්තරසකාදිකථා

222. පුන පචාරෙතඛිඛන්ති පුන පුඛිඛකිච්චං කත්වා ඤත්තිං යපෙත්වා සඬ්ඝත්ථෙරතො පට්ඨාය පචාරෙතඛිඛං. සෙසං උපොසඨක්ඛන්ධකචණ්ණනායං චුත්තනයෙතෙව වෙදිතඛිඛං.

228. ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතඛිඛන්ති “අජ්ජ පචාරණා වාතුද්දසි”ති එතදෙව පුඛිඛකිච්චං කාතඛිඛං. පන්තරසිකචාරෙපි එසෙව නයො. ආවාසිකෙහි නිස්සීමං ගන්ත්වා පචාරෙතඛිඛන්ති අස්සාවසානෙ අයං පාළිමුත්තකච්චිච්චයො – සචෙ පුරිමිකාය පඤ්ච භික්ඛු වස්සං උපගතා, පච්ඡිමිකායපි පඤ්ච, පුරිමෙහි ඤත්තිං යපෙත්වා පචාරිතෙ පච්ඡිමෙහි තෙසං සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතඛිඛො, න එකස්මිං උපොසඨග්ගෙ ද්වෙ ඤත්තියො යපෙතඛිඛා. සචෙපි පච්ඡිමිකාය උපගතා චත්තාරො තයො ද්වෙ එකො වා හොති, එසෙව නයො. අථ පුරිමිකාය චත්තාරො පච්ඡිමිකායපි චත්තාරො තයො ද්වෙ එකො වා එසෙව නයො. අථාපි පුරිමිකාය තයො, පච්ඡිමිකායපි තයො ද්වෙ වා, එසෙව නයො. ඉදඤ්ඤෙත්ථ උක්ඛණං – සචෙ පුරිමිකාය උපගතෙහි පච්ඡිමිකාය උපගතා ථොකතරා චෙව හොන්ති සමසමා ව, සඬ්ඝපචාරණාය ගණං පුරෙත්ති, සඬ්ඝපචාරණාවසෙන ඤත්ති යපෙතඛිඛාති.

සචෙ පන පුරිමිකාය තයො, පච්ඡිමිකාය එකො හොති, තෙන සද්ධිං තෙ චත්තාරො හොන්ති, චතුත්තං සඬ්ඝඤත්තිං යපෙත්වා පචාරෙතුං න වට්ටති. ගණඤත්තියා පන සො ගණපුරකො හොති, තස්මා ගණවසෙන ඤත්තිං යපෙත්වා පුරිමෙහි පචාරෙතඛිඛං. ඉතරෙන තෙසං සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතඛිඛො. සචෙ පුරිමිකාය ද්වෙ පච්ඡිමිකාය ද්වෙ වා එකො වා හොති, එසෙව නයො. සචෙ පුරිමිකාය එකො, පච්ඡිමිකායපි එකො හොති, එකෙන එකස්ස සන්තිකෙ පචාරෙතඛිඛං, එකෙන පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතඛිඛො. සචෙ පන පුරිමවස්සුපගතෙහි පච්ඡිමවස්සුපගතා එකෙනපි අධිකතරා හොන්ති, පයමං පාතිමොක්ඛං උද්දිසිත්වා පච්ඡා ථොකතරෙහි තෙසං සන්තිකෙ පචාරෙතඛිඛං.

කත්තිකචාතුමාසිනියා පචාරණාය පන සචෙ පයමං වස්සුපගතෙහි මහාපචාරණාය පචාරිතෙහි පච්ඡා උපගතා අධිකතරා වා සමසමා වා හොන්ති, පචාරණාඤත්තිං යපෙත්වා පචාරෙතඛිඛං. තෙහි පචාරිතෙ පච්ඡා ඉතරෙහි

පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතඛිබ්බො. අථ මහාපචාරණාය පචාරිතා ඛහු භික්ඛු භොන්ති, පච්ඡිමවස්සුපගතා ථොකතරා වා එකො වා, පාතිමොක්ඛෙ උද්දිට්ඨෙය පච්ඡා තෙසං සන්තිකෙ තෙන පචාරෙතඛිබ්බං.

233. න ච භික්ඛවෙ අප්පචාරණාය පචාරෙතඛිබ්බං, අඤ්ඤත්‍ර සඬ්ඝසාමග්ගියාති එත්ථ කොසමඛකසාමග්ගිසදිසාව සාමග්ගී වෙදිතඛිබ්බා. “අප්ප් පචාරණා සාමග්ගී”ති එවඤ්ඤවත්ථ පුඛ්ඛකිච්චං කාතඛිබ්බං. යෙ පන කිස්මිඤ්චිදෙව අප්පමත්තකෙ පචාරණං යපෙත්ථා සමග්ගා භොන්ති, තෙහි පචාරණායමෙව පචාරණා කාතඛිබ්බා. සාමග්ගීපචාරණං කරොන්තෙහි ච පයමපචාරණං යපෙත්ථා පාටිපදතො පට්ඨාය යාව කත්තිකවාතුමාසීනී පුණ්ණමා, එත්ථන්තරෙ කාතඛිබ්බා, තතො පච්ඡා වා පුරෙ වා න වට්ඨති.

ද්වෙවාචිකාදිපචාරණාකථා

234. ද්වෙවාචිකං පචාරෙතුන්ති එත්ථ ඤත්තිං යපෙත්තෙනාපි “යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං සඬ්ඝො ද්වෙවාචිකං පචාරෙය්‍යා”ති වත්තඛිබ්බං, එකවාචිකෙ “එකවාචිකං පචාරෙය්‍යා”ති, සමානවස්සිකෙපි “සමානවස්සිකං පචාරෙය්‍යා”ති වත්තඛිබ්බං, එත්ථ ච ඛහුපි සමානවස්සා එකතො පචාරෙතුං ලහන්ති.

පචාරණායපනකථා

236. භාසිතාය ලපිතාය අපරියොසිතායාති එත්ථ සඛ්ඛසඬ්ඝාහිකඤ්ච පුග්ගලිකඤ්චාති දුට්ඨං පචාරණායපනං. තත්ථ සඛ්ඛසඬ්ඝාහිකෙ “සුණාතු මෙ භන්තෙ සඬ්ඝො...පෙ.... සඬ්ඝො තෙවාචිකං පචාරෙ” ඉති සුකාරතො යාව රෙකාරො, තාව භාසිතා ලපිතා අපරියොසිතාව භොති පචාරණා. එත්ථන්තරෙ එකපදෙපි යපෙත්තෙන යපිතා භොති පචාරණා. ‘ය්‍ය’කාරෙ පන පත්තෙ පරියොසිතා භොති, තස්මා තතො පට්ඨාය යපෙත්තෙන යපිතාපි අට්ඨපිතා භොති. පුග්ගලිකයපනෙ පන— “සඬ්ඝං භන්තෙ පචාරෙමී...පෙ.... තතියමිපි භන්තෙ සඬ්ඝං පචාරෙමී දිට්ඨෙයන වා...පෙ.... පස්සන්තො පට්ඨ”ති සඬ්ඝකාරතො යාව අයං සඛ්ඛපච්ඡිමො ‘ට්ඨ’කාරො තාව භාසිතා ලපිතා අපරියොසිතාව භොති පචාරණා, එත්ථන්තරෙ එකපදෙපි යපෙත්තෙන යපිතා භොති පචාරණා, “කරිස්සාමී”ති චුත්තෙ පන පරියොසිතා භොති, තස්මා “කරිස්සාමී”ති එතස්මිං පදෙ පත්තෙ යපිතාපි අට්ඨපිතා භොති. එස නයො ද්වෙවාචිකඑකවාචිකසමානවස්සිකාසුපි. එතාසුපි හි ට්ඨකාරාවසානංයෙව යපනඛෙත්තන්ති.

237. අනුසුඤ්චියමානොති “කිමිහි නං යපෙසී”ති පරතො චුත්තනෙයන පුච්ඡියමානො. ඔමද්දිත්ථාති එතාති “අලං භික්ඛු මා භණ්ඨන”න්තිආදීති

වචනානි වත්වා, වචනොමද්දනා හි ඉධ ඔමද්දනානි අධිප්පෙනා. අනුද්ධංසිතං පටිජානාතීති “අමුලකෙන පාරාජිකෙන අනුද්ධංසිතො අයං මයා”ති එවං පටිජානාති. යථාධම්මන්ති සඛිඝාදිසෙසෙන අනුද්ධංසනෙ පාවිත්තියං; ඉතරෙහි දුක්කටං. නාසෙත්වාති ලිඛිගනාසනාය නාසෙත්වා.

238. සාස්ස යථාධම්මං පටිකතාති එත්තකමෙව වත්වා පචාරෙථාති වත්තඛිඛා, අසුකා නාම ආපත්තීති ඉදං පන න වත්තඛිඛං, එතඤ්ඤි කලහස්ස මුඛං හොති.

වත්ථුද්ධපනාදිකපා

239. ඉදං වත්ථු පඤ්ඤායති න පුග්ගලොති එත්ථ චොරා කිර අරඤ්ඤවිහාරෙ පොක්ඛරණිකො මච්ඡෙ ගහෙත්වා පවිත්වා බාදිත්වා අගමංසු. සො තං විජ්ජකාරං දිස්වා ආරාමෙ වා කිඤ්චි ධුත්තෙන කතං විජ්ජකාරං දිස්වා “හික්ඛුස්ස ඉමිනා කම්මෙන හවිතඛිඛ”න්ති සල්ලක්ඛෙත්වා එවමාහ. වත්ථුං යපෙත්වා සඛිඝො පචාරෙය්‍යාති “යදා තං පුග්ගලං ජානිස්සාම, තදා නං චොදෙස්සාම. ඉදානි පන සඛිඝො පචාරෙතු”ති අයමෙත්ථ අත්ථො. ඉදානෙව නං වදෙහීති සචෙ ඉමිනා වත්ථුනා කඤ්චි පුග්ගලං පරිසඛිකසි, ඉදානෙව නං අපදිසාහීති අත්ථො. සචෙ අපදිසති, තං පුග්ගලං අනුච්ඡිත්වා පචාරෙතඛිඛං; නො චෙ අපදිසති, උපපරික්ඛිත්වා ජානිස්සාමාති පචාරෙතඛිඛං.

අයං පුග්ගලො පඤ්ඤායති න වත්ථුති එත්ථ එකො හික්ඛු මාලාගන්ධවිලෙපනෙහි චෙතියං වා පුපෙසි, අරිට්ඨං වා පිට්ඨි, තස්ස තදනුරුපො සරිරගන්ධො අහොසි; සො තං ගන්ධං සන්ධාය “ඉමස්ස හික්ඛුනො එවරුපො සරිරගන්ධො”ති වත්ථුං පකාසෙත්තො එවමාහ. පුග්ගලං යපෙත්වා සඛිඝො පචාරෙය්‍යාති එතං පුග්ගලං යපෙත්වා සඛිඝො පචාරෙතු. ඉදානෙව නං වදෙහීති යං ත්වං පුග්ගලං යපෙසි, තස්ස පුග්ගලස්ස ඉදානෙව දොසං වද. සචෙ අයමස්ස දොසොති වදති, තං පුග්ගලං සොධෙත්වා පචාරෙතඛිඛං. අථ නාහං ජානාමීති වදති, උපපරික්ඛිත්වා ජානිස්සාමාති පචාරෙතඛිඛං.

ඉදං වත්ථු ව පුග්ගලො ව පඤ්ඤායතීති පුරිමනයෙනෙව චොරෙහි මච්ඡෙ ගහෙත්වා පවිත්වා පරිභුත්තට්ඨානඤ්ච ගන්ධාදීහි නහානට්ඨානඤ්ච දිස්වා “පඛිඛිත්තස්ස කම්ම”න්ති මඤ්ඤමානො සො එවමාහ. ඉදානෙව නං වදෙහීති ඉදානෙව තෙන වත්ථුනා පරිසඛිකිතං පුග්ගලං වදෙහි; ඉදං පන උභයමිපි දිස්වා දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය විනිච්ඡිනිත්වා පචාරෙතඛිඛං. කල්ලං වචනායාති කල්ලං චොදනාය; චොදෙතුං වට්ටතීති අත්ථො. කස්මා? පචාරණතො පුඛිඛෙ අවිනිච්ඡිත්තා පචිඡා ව දිස්වා චොදිත්තාති. උක්කොටනකං පාවිත්තියන්ති

ඉදඤ්ඨි උභයං පුබ්බෙ පචාරණාය දිස්වා විනිච්ඡිනිත්වාච භික්ඛු පචාරෙන්නි, තස්මා පුන තං උක්කොටෙන්තස්ස ආපත්ති.

භණ්ඩනකාරකචන්ද්‍රකපා

240. ද්වෙ තයො උපොසටෙ වාතුද්දසිකෙ කාතුන්ති එත්ථ චතුත්ථපඤ්චමා ද්වෙ, තතියො පන පකතියාපි චතුද්දසිකොයෙවාති. තස්මා තතියචතුත්ථා වා තතියචතුත්ථපඤ්චමා වා ද්වෙ තයො වාතුද්දසිකා කාතබ්බා. අථ චතුත්ථෙ කතෙ සුණන්ති, පඤ්චමො වාතුද්දසිකො කාතබ්බො. එවමපි ද්වෙ වාතුද්දසිකා හොන්ති. එවං කරොන්තා භණ්ඩනකාරකානං තෙරසෙ වා වාතුද්දසෙ වා ඉමෙ පන්තරසිපචාරණං පචාරෙස්සන්ති. එවං පචාරෙන්නෙහි ච බහිසිමාය සාමණෙරෙ යපෙත්වා “තෙ ආගච්ඡන්ති” ති සුත්වා ලහුං ලහුං සන්තිපතිත්වා පචාරෙතබ්බං. එතමත්ථං දස්සෙතුං “තෙ වෙ භික්ඛවෙ...පෙ.... තථා කරොන්තු” ති චුත්තං.

අසංවිහිතාති සංවිදහනරහිතා ආගමනජානනත්ථාය අකතසංවිදහිතා; අවිඤ්ඤාතාව හුත්වාති අත්ථො. තෙසං වික්ඛිත්වාති “කිලන්තත්ථ මුහුත්තං විස්සමථා” තිආදිනා නයෙන සම්මොහං කත්වාති අත්ථො. නො වෙ ලභෙථාති නො වෙ බහිසිමං ගන්තුං ලභෙය්‍යා; භණ්ඩනකාරකානං සාමණෙරෙහි ච දහරහික්ඛුහි ච නිරන්තරං අනුබද්ධාව හොන්ති. ආගමෙ ජුණ්භෙති යං සන්ධාය ආගමෙ ජුණ්භෙ පචාරෙය්‍යාමාති ඤත්තිං යපෙසුං, තස්මිං ආගමෙ ජුණ්භෙ කොමුදියා වාතුමාසිනියා අකාමා පචාරෙතබ්බං, අවස්සං පචාරෙතබ්බං, න හි තං අතික්කමිත්වා පචාරෙතුං ලබ්හති. තෙහි වෙ භික්ඛවෙ භික්ඛුහි පචාරියමානෙති එවං වාතුමාසිනියා පචාරියමානෙ.

පචාරණාසඬිගහකපා

241. අඤ්ඤතරො ඵාසුචිභාරොති තරුණසමථො වා තරුණවිපස්සනා වා. පරිබාහිරා භවිස්සාමාති අනිබද්ධරත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානාදිභාවෙන භාවනානුයොගං සම්පාදෙතුං අසක්කොන්තා බාහිරා භවිස්සාම. සබ්බෙභෙව එකජ්ඣං සන්තිපතිතබ්බන්ති ඉමිනා ඡන්දදානං පටික්ඛිපති. හින්තස්ස හි සඬිසස්ස සමග්ගකරණකාලෙ තිණුවත්ථාරකසමථෙ ඉමස්මිඤ්ච පචාරණාසඬිගහෙති ඉමෙසු තිසු යානෙසු ඡන්දං දාතුං න වට්ටති. පචාරණාසඬිගහො නාමායං විස්සට්ඨකම්මට්ඨානානං ථාමගතසමථවිපස්සනානං සොතාපන්තාදීනඤ්ච න දාතබ්බො. තරුණසමථවිපස්සනාලාභිනො පන සබ්බෙ වා හොන්තු, උපඬිඨා වා, එකපුග්ගලො වා එකස්සපි වසෙන දාතබ්බොයෙව. දින්තෙ පචාරණාසඬිගහෙ අන්තොවස්සෙ පරිභාරොච හොති, ආගන්තුකා තෙසං සෙනාසනං ගහෙතුං න ලහන්ති. තෙහිපි ඡින්තවස්සෙහි න භවිතබ්බං, පචාරෙත්වා පන අන්තරාපි

විනයපිටකෙ

මහාවග්ග-අට්ඨකථා

පචාරණාක්ඛන්ධකං

වාරිකං පක්කමිතුං ලහන්තීති දස්සනත්ථං “තෙහි වෙ භික්ඛවෙ”තිආදිමාහ.
සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

පචාරණාක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. වම්මක්ඛන්ධකං

සොණකොළීවිසවන්ථුකපා

242. වම්මක්ඛන්ධකෙ - ඉස්සරියාධිපච්චන්ති ඉස්සරහාවෙන ච අධිපතිහාවෙන ච සමන්තාගතං. රජ්ජන්ති රාජහාවං, රඤ්ඤා කත්තබ්බකිච්චං වා. සොණො නාම කොළීවිසොති එත්ථ සොණොති තස්ස නාමං; කොළීවිසොති ගොත්තං. පාදතලෙසු ලොමානීති රත්තෙසු පාදතලෙසු සුබ්බමානි අඤ්ඤාපනවණ්ණානි කම්මචිත්තිකතානි ලොමානි ජාතානි හොන්ති. සො කිර පුබ්බෙ අසීතිසහස්සානං පුරිසානං ජෙට්ඨපුරිසො හුත්වා තෙහි සද්ධිං පච්චෙකඛුද්ධස්ස වසනට්ඨානෙ පණ්ණසාලං කත්වා අත්තනො සස්සිරිකං උණ්ණපාවාරකං පච්චෙකඛුද්ධස්ස පාදෙහි අක්කමනට්ඨානෙ පාදපුඤ්ඤානිකං කත්වා යපෙසි. තෙමාසං පන සබ්බෙව පච්චෙකඛුද්ධං උපට්ඨන්ති. අයං තස්ස ච තෙසඤ්ඤා අසීතියා ගාමිකසහස්සානං පුබ්බයොගො.

අසීතිගාමිකසහස්සානීති තෙසු ගාමෙසු වසන්තානං කුලපුත්තානං අසීතිසහස්සානි. කෙනච්චෙව කරණියෙනාති කෙනච්ච කරණියෙන විය; න පනස්ස කිඤ්ඤි කරණියං අත්ථි අඤ්ඤානු තස්ස දස්සනා. රාජා කිර තානිපි අසීතිකුලපුත්තසහස්සානි සන්තිපාතාපෙන්තො “එවං අපරිසඬිකන්තො සොණො ආගමිස්සතී”ති සන්තිපාතාපෙසි. දිට්ඨධම්මිකෙ අත්ථෙති “කසිචණ්ණප්පාදීති ධම්මෙන කත්තබ්බානි, මාතාපිතරො ධම්මෙන පොසිතබ්බා”ති එවමාදිනා නයෙන ඉධලොකහිතෙ අත්ථෙ අනුසාසිත්වා. සො නො හගවාති සො අම්භාකං හගවා තුම්භෙ සම්පරායිකෙ අත්ථෙ අනුසාසිස්සතීති අත්ථො.

හගවන්තං පට්චෙදෙමීති හගවන්තං ජානාපෙමි. පාටිකාය නිමුජ්ජිත්වාති සොපානස්ස හෙට්ඨා අඬිච්චන්දපාසාණො නිමුජ්ජිත්වා. යස්ස දානි හන්තෙ හගවා කාලං මඤ්ඤතීති යස්ස තෙසං හිතකිරියත්ථස්ස හගවා කාලං ජානාති. විහාරපච්ඡායායන්ති විහාරපච්චන්තෙ ඡායායං. සමන්තාහරන්තීති පසාදවසෙන පුනප්පුනං මනසි කරොන්ති. හියොයාසොමත්තායාති හියොයාසොමත්තාය පුන විසිට්ඨතරං දස්සෙහීති අත්ථො. අන්තරධායතීති අදස්සනං හොති.

සොණස්ස පබ්බජ්ජාකපා

243. ලොහිතෙන චුට්ඨො හොතීති ලොහිතෙන මක්ඛිතො හොති. ගවාසාතනන්ති යත්ථ ගාවො හඤ්ඤන්ති, තාදිසොති අත්ථො. කුසලො නාම විණාය වාදනකුසලො. විණාය තන්තිස්සරෙති විණාය තන්තියා සරෙ. අච්චායතාති අතිආයතා බරමුච්ඡිතා. සරවතීති සරසම්පන්නා. කම්මඤ්ඤාති කම්මක්ඛමා. අතිසිට්ඨොති මන්දමුච්ඡිතා. සමෙ ගුණෙ පතිට්ඨිතාති මජ්ඣිමෙ

සරෙ යපෙත්වා මුච්ඡිතා. වීරියසමතං අධිට්ඨිතාති වීරියසම්පයුත්තසමතං අධිට්ඨාහි, වීරියං සමට්ඨන යොජෙහීති අත්ථො. ඉන්ද්‍රියානඤ්ච සමතං පටිච්ඡ්ඤාති සද්ධාදීනං ඉන්ද්‍රියානං සමතං සමභාවං. තත්ථ සද්ධං පඤ්ඤාය, පඤ්ඤඤච සද්ධාය, වීරියං සමාධිතා, සමාධිඤ්ච වීරියෙන යොජයමානො ඉන්ද්‍රියානං සමතං පටිච්ඡ්ඤා. තත්ථ ච නිමිත්තං ගණ්හාහීති තස්මිං සමට්ඨ සති, යෙන ආදාසෙ මුඛබ්බිමබ්බෙනෙව නිමිත්තෙන උජ්ජජ්ජිතබ්බං, තං සමට්ඨනිමිත්තං විපස්සනානිමිත්තං මග්ගනිමිත්තං ඵලනිමිත්තඤ්ච ගණ්හාහි, නිබ්බන්තෙහීති අත්ථො.

244. අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරෙය්‍යන්ති අරහා අහන්ති ජානාපෙය්‍යං. ඡ යානානීති ඡ කාරණානි. අධිමුත්තො හොතීති පටිච්ඡ්ඤාත්වා පච්චක්ඛං කත්වා යීතො හොති. නෙක්ඛම්මාධිමුත්තොතිආදී සබ්බං අරහත්තවසෙන චුත්තං. අරහත්තඤ්ච සබ්බකිලෙසෙහි නික්ඛන්තත්තා නෙක්ඛම්මං, තෙහෙව පටිච්චන්තත්තා පච්චෙකො, ඛ්‍යාපජ්ජාභාවතො අඛ්‍යාපජ්ජං, උපාදානස්ස ඛ්‍යන්තෙ උජ්ජන්තත්තා උපාදානක්ඛයො, තණ්හාක්ඛ්‍යන්තෙ උජ්ජන්තත්තා තණ්හක්ඛයො, සම්මොභාභාවතො අසම්මොහොති ච චුච්චති.

කෙවලං සද්ධාමත්තකන්ති පටිච්චෙධරහිතං කෙවලං පටිච්චෙධපඤ්ඤාය අසම්මිස්සං සද්ධාමත්තකං. පටිච්චයන්ති පුනඡ්ඡුනං කරණෙන චුඬ්ඨිං. චිතරාගත්තාති මග්ගජ්ජපටිච්චෙධෙන රාගස්ස විගතත්තායෙව නෙක්ඛම්මසඬ්ඛානං අරහත්තං පටිච්ඡ්ඤාත්වා යීතො හොති. ඵලසමාපත්තිවිහාරෙතෙව විහරති, තන්තින්තමානසොයෙව හොතීති අත්ථො. සෙසපදෙසුපි ඵසෙව නයො.

ලාභසක්කාරසිලොකන්ති චතුපච්චයලාභඤ්ච තෙසංයෙව සුකතභාවඤ්ච චණ්ණහණනඤ්ච. නිකාමයමානොති ඉච්ඡමානො පත්ථයමානො. පච්චෙකාධිමුත්තොති විචෙකෙ අධිමුත්තො අහන්ති ඵචං අරහත්තං ඛ්‍යාකරොතීති අත්ථො.

සීලබ්බතපරාමාසන්ති සීලඤ්ච චතඤ්ච පරාමසිත්වා ගහිතගහණමත්තං. සාරතො පච්චාගච්ඡන්තොති සාරභාවෙන ජානන්තො. අඛ්‍යාපජ්ජාධිමුත්තොති අඛ්‍යාපජ්ජං අරහත්තං ඛ්‍යාකරොතීති අත්ථො. ඉමිනාව නයෙන සබ්බවාරෙසු අත්ථො චෙදිතබ්බො.

භුසාති බලවන්තො. නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්තීති ඵතස්ස බීණාසවස්ස චිත්තං ගහෙත්වා යාතුං න සක්කොන්ති. අමිස්සිකතන්ති අමිස්සකතං. කිලෙසාහි ආරම්මණෙන සද්ධිං චිත්තං මිස්සං කරොන්ති, තෙසං අභාවා අමිස්සිකතං. යීතන්ති පතිට්ඨිතං. ආනෙඤ්ජජ්ජන්තන්ති අචලනජ්ජන්තං. වයඤ්චස්සානුපස්සතීති තස්ස චිත්තස්ස උජ්ජාදම්පි වයම්පි පස්සති.

නෙක්ඛම්මං අධිමුත්තස්සාති අරහත්තං පටිච්ඡික්ඛිත්වා ධීතස්ස. සෙසපදෙහිපි අරහත්තමෙව කථිතං. උපාදානක්ඛයස්සාති උපයොගත්ථෙ සාමිච්චනං. අසම්මොහඤ්ච චෙතසොති විත්තස්ස ච අසම්මොහං අධිමුත්තස්ස. දිස්වා ආයතනුප්පාදන්ති ආයතනානං උප්පාදඤ්ච වයඤ්ච දිස්වා. සම්මා විත්තං විමුච්චන්ති සම්මා හෙතුනා නයෙන ඉමාය විපස්සනාය පටිපත්තියා ඵලසමාපත්තිවසෙන විත්තං විමුච්චති, නිබ්බානාරම්මණෙ අධිමුච්චති. සත්තචිත්තස්සාති නිබ්බතචිත්තස්ස. තාදිනොති ඉට්ඨානිට්ඨෙ අනුනායපටිසෙහි අකම්පියත්තා තාදී, තස්ස තාදිනො.

දිගුණාදිඋපාහනපටික්ඛෙපකපා

245. අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්ති අරහත්තං බ්‍යාකරොන්ති. අත්ථො ච චුත්තොති යෙන අරහාති ඤායති, සො අත්ථො චුත්තො. සුත්තත්ථො පන සුත්තචණ්ණනතොයෙව ගහෙනබ්බො. අත්තා ච අනුපනීතොති අහං අරහාති ඵචං බ්‍යඤ්ඡනවසෙන අත්තා න උපනීතො. අථ ච පනිධෙකච්චෙ මොසපුරිසාති අඤ්ඤෙ පන තුච්ඡපුරිසා හසමානා විය අසන්තමෙව අඤ්ඤං වචනමත්තෙන සත්තං කත්වා බ්‍යාකරොන්ති. ඵකපලාසිකන්ති ඵකපටලං. අසීතිසකටවාහෙති ඵත්ථ ද්ථෙව සකටහාරා ඵකො වාහොති වෙදිතබ්බො. සත්තහත්ථිකඤ්ච අනීකන්ති ඵත්ථ ඡ හත්ථිනියො ඵකො ච හත්ථිනි ඉදමෙකං අනීකං. ඊදිසාති සත්ත අනීකාති සත්තහත්ථිකං අනීකං නාම. දිගුණාති ද්විපටලා. තිගුණාති තිපටලා. ගණඛිගුණුපාහනාති චතුපටලතො පට්ඨාය චුච්චති.

සබ්බනීලිකාදිපටික්ඛෙපකපා

246. සබ්බනීලිකාති සබ්බාව නීලිකා. ඵස නයො සබ්බපීතිකාදීසුපි. තත්ථ ච නීලිකා උමාපුප්ඵචණ්ණා හොති, පීතිකා කණ්කාරපුප්ඵචණ්ණා, ලොහිතිකා ජයසුමනපුප්ඵචණ්ණා, මඤ්ජිට්ඨිකා මඤ්ජිට්ඨවණ්ණා ඵච, කණ්හා අද්දාරිට්ඨකචණ්ණා, මහාරඬිගරත්තා සතපදිපිට්ඨිවණ්ණා, මහානාමරත්තා සම්භින්තවණ්ණා හොති පණ්ඩුපලාසවණ්ණා. කුරුන්දියං පන “පදුමපුප්ඵචණ්ණා” ති චුත්තා. ඵතාසු යංකිඤ්චි ලහිත්වා රජනං වොළකෙන පුඤ්ජිත්වා වණ්ණං හින්දිත්වා ධාරෙතුං වට්ටති. අප්පමත්තකෙපි හින්තො වට්ටතියෙව.

නීලකච්ච්ඨිකාති යාසං වද්ධායෙව නීලා. ඵසෙව නයො සබ්බත්ථං. ඵතාපි වණ්ණහෙදං කත්වා ධාරෙතබ්බො. බල්ලකච්ච්ඨිකාති පණ්හිපිධානත්ථං තලෙ බල්ලකං බත්ඨිත්වා කතා. පුටබ්ච්ච්ඨිකාති යොනකඋපාහනා චුච්චති, යා යාවජඬිසතො සබ්බපාදං පටිච්ඡාදෙති. පාලිගුණ්ඨිමාති පලිගුණ්ඨිත්වා කතා; යා උපරි පාදමත්තමෙව පටිච්ඡාදෙති, න ජඬිසං. තුලපුණ්ණිකාති තුලපිචුනා

පුරන්වා කතා. තිත්තිරපත්තිකාති තිත්තිරපත්තසදිසා විවිත්තඛද්ධා. මෙණ්ඩවිසාණුවද්ධිකාති කණ්ණිකට්ඨානෙ මෙණ්ඩකසිඞ්ගසණ්ඨානෙ වද්ධෙ යොජෙත්වා කතා. අප්චසාණුවද්ධිකාදීසුපි එසෙව නයො. විච්ඡිකාලිකාපි තත්ථෙව විච්ඡිකනඞ්ගට්ඨසණ්ඨානෙ වද්ධෙ යොජෙත්වා කතා. මොරපිඤ්ජපරිසිඛිඛිතාති තලෙසු වා වද්ධෙසු වා මොරපිඤ්ජෙහි සුත්තකසදිසෙහි පරිසිඛිඛිතා. චිත්‍රාති විචිත්‍රා; එතාසු යංකිඤ්චි ලහිත්වා, සචෙ තාති ඛල්ලකාදීති අපනෙත්වා සක්කා භොන්ති වළඤ්ජිතුං, වළඤ්ජෙතඛිඛා. තෙසු පන සති වළඤ්ජන්තස්ස දුක්කටං. සීහවම්මපරික්ඛටා නාම පරියන්තෙසු චීවරෙ අනුචාතං විය සීහවම්මං යොජෙත්වා කතා. ලුචකවම්මපරික්ඛටාති පක්ඛිඛිලාලවම්මපරික්ඛටා. එතාසුපි යා කාචි ලහිත්වා තං වම්මං අපනෙත්වා ධාරෙතඛිඛා.

247. ඔමුක්කන්ති පටිමුඤ්චිත්වා අපනීතං. නවාති අපරිභුත්තා.

අජ්ඣාරාමෙඋපාහනපටික්ඛෙපකපා

248. අභිජීවනිකස්සාති යෙන සිප්පෙන අභිජීවන්ති, ජීවිකං කප්පෙන්ති, තස්ස කාරණාති අත්ථො. ඉධ ඛො තං භික්ඛවෙති එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං, ඉධ ඛො භික්ඛවෙ සොභෙය්‍යාලාති අත්ථො. යං තුම්භෙති යෙ තුම්භෙ. අථ වා යදි තුම්භෙති චුත්තං භොති. යදිසද්දස්ස හි අත්ථෙ අයං නිපාතො. ආචරියෙසුතිආදිමහි පඛිඛජ්ජාවරියො, උපසම්පදාවරියො, නිස්සයාවාරියො, උද්දෙසාවරියොති ඉමෙ වත්තාරොපි ඉධ ආචරියා එව. අවස්සිකස්ස ජඛිඛස්සො ආචරියමත්තො. සො හි චතුරස්සකාලෙ තං නිස්සය වච්ඡති; එවං එකවස්සස්ස සත්තවස්සො, දුචස්සස්ස අට්ඨවස්සො, නිවස්සස්ස නවවස්සො, චතුරස්සස්ස දසවස්සො. ඉමෙපි ආචරියමත්තා එව. උපජ්ඣායස්ස සන්දිට්ඨසම්භත්තා පන සභායභික්ඛු, යෙ වා පන කෙචි දසහි වස්සෙහි මහන්තතරා තෙ සඛිඛෙපි උපජ්ඣායමත්තා නාම. එත්තකෙසු භික්ඛුසු අනුපාහනෙසු වඞ්කමන්තෙසු සඋපාහනස්ස වඞ්කමතො ආපත්ති.

249. පාදඛිලාඛාධො නාම පාදතො ඛිලසදිසං මංසං නික්ඛන්තං භොති.

251. තිණපාදුකාති යෙන කෙනචි තිණෙන කතපාදුකා. භිත්තාලපාදුකාති ඛජ්ජුරිපත්තෙහි කතපාදුකා; භිත්තාලපත්තෙහිපි න වට්ටනියෙව. කමලපාදුකාති කමලතිණං නාම අත්ථී, තෙන කතපාදුකා; උසිරපාදුකාතිපි වදන්ති. කම්ඛලපාදුකාති උණ්ණාහි කතපාදුකා. අසඞ්කමනීයාති භූමියං සුප්පතිට්ඨිතා නිච්චලා අසංභාරියා.

252. අඛිගජාතං ජුපන්තීති අඛිගජාතෙනෙව අඛිගජාතං ජුපන්ති. ඔගාහෙත්වා මාරෙත්තීති අන්තො උදකෙ දළ්භං ගහෙත්වා මාරෙත්ති.

යානාදිපටික්ඛෙපකපා

253. ඉත්ථියුත්තෙනාති ධෙනුයුත්තෙන. පුරිසන්තරෙනාති පුරිසසාරථිනා. පුරිසයුත්තෙනාති ගොණයුත්තෙන. ඉත්ථන්තරෙනාති ඉත්ථිසාරථිනා. ගඛිගාමභියායාති ගඛිගාමභකීලිකාය. පුරිසයුත්තං හත්ථවට්ඨකන්ති එත්ථ පුරිසයුත්තං ඉත්ථිසාරථි වා හොතු, පුරිසසාරථි වා වට්ඨති. හත්ථවට්ඨකං පන ඉත්ථියො වා වට්ඨෙත්තු පුරිසා වා, වට්ඨතියෙව. යානුග්ඝාතෙනාති යානං අභිරුහන්තස්ස සබ්බො කායො වලති තප්පච්චයා. සිවිකන්ති පීඨකසිවිකං. පාටඬිකිත්ති වංසෙ ලග්ගෙත්වා කතං පට්ඨෙතලිකං.

254. උච්චාසයනමහාසයනනාතීති එත්ථ උච්චාසයනන්ති පමාණාතික්කන්තං මඤ්චං. මහාසයනන්ති අකප්පියත්ථරණං, ආසන්දිආදිසු ආසන්දීති පමාණාතික්කන්තාසනං. පල්ලඬිකොති පාදෙසු වාලුරුපාති යපෙත්වා කතො. ගොනකොති දීසලොමකො මහාකොජචො; චතුරඬිගුලාධිකාති කීර තස්ස ලොමාති. විත්තකාති වානච්චො උණ්ණාමයත්ථරණො. පටිකාති උණ්ණාමයො සෙතත්ථරණො. පටලිකාති සනපුප්ඵකො උණ්ණාමයලොහිතත්ථරණො; යො ආමලකපට්ඨොතිපි වුච්චති. තුලිකාති පකතිතුලිකායෙව. විකතිකාති සිහබ්බාග්ඝාදිරුපච්චිච්චො උණ්ණාමයත්ථරණො. උද්දලොමීති එකතො උග්ගතලොමං උණ්ණාමයත්ථරණං; “උද්ධලොමී” තිපි පායො. එකන්තලොමීති උහතො උග්ගතලොමං උණ්ණාමයත්ථරණං. කට්ඨිස්සන්ති රතනපරිසිබ්බිතං කොසෙය්‍යකට්ඨිස්සමයං පච්චත්ථරණං. කොසෙය්‍යන්ති රතනපරිසිබ්බිතං කොසියසුත්තමයං පච්චත්ථරණං; සුද්ධකොසෙය්‍යං පන වට්ඨති.

කුන්තකන්ති සොලසන්තං නාටකිත්ථිනං යත්වා නච්චනායොග්ගං උණ්ණාමයඅත්ථරණං. හත්ථත්ථරඅස්සත්ථරාති හත්ථිඅස්සපිට්ඨිසු අත්ථරණකඅත්ථරණා ඵච. රථත්ථරෙපි එසෙව නයො. අජිනප්පචෙණීති අජිනවම්මෙහි මඤ්චප්පමාණෙන සිබ්බිත්වා කතා පචෙණී. කදලිමීගපවරපච්චත්ථරණන්ති කදලිමීගවම්මං නාම අත්ථි, තෙන කතං පවරපච්චත්ථරණං, උත්තමපච්චත්ථරණන්ති අත්ථො. තං කීර සෙතචත්ථස්ස උපරි කදලිමීගවම්මං පත්ථරිත්වා සිබ්බිත්වා කරොත්ති. සඋත්තරච්ඡදන්ති සහ උත්තරච්ඡදනෙන; උපරිඛද්ධෙන රත්තච්චතානෙන සද්ධිත්ති අත්ථො. සෙතච්චතාමිපි හෙට්ඨා අකප්පියපච්චත්ථරණෙ සති න වට්ඨති, අසති පන වට්ඨති. උහතොලොහිතකුපධානන්ති සීසුපධානඤ්ච පාදුපධානඤ්චාති මඤ්චස්ස උහතොලොහිතකුපධානං, එතං න කප්පති. යං පන එකමෙව

උපධානං උභොසු පස්සෙසු රත්තං වා හොති, පදුමවණ්ණං වා චිත්‍රං වා, සචෙ පමාණයුත්තං, වට්ටති. මහාඋපධානං පන පටික්ඛිත්තං.

සබ්බවම්මපටික්ඛෙපාදිකපා

255. දීපිච්ඡාපොති දීපිපොතකො. ඔගුම්ඵීයන්තීති හිත්තිදණ්ඩකාදීසු චෙයෙත්වා ඛන්ධන්ති.

256. අභිනිසීදිතුන්ති අභිනිස්සාය නිසීදිතුං; අපස්සයං කත්වා නිසීදිතුන්ති අත්ථො. ගිලානෙන භික්ඛුනා සඋපාභනෙනාති එත්ථ ගිලානො නාම යො න සක්කොති අනුපාභනො ගාමං පවිසීතුං.

257. කුරරසරෙති එවංනාමකෙ නගරෙ; එතෙනස්ස ගොවරගාමො චුත්තො. පපතකෙ පබ්බතෙති පපතනාමකෙ පබ්බතෙ; එතෙනස්ස නිවාසනට්ඨානං චුත්තං. යොණොති තස්ස නාමං. කොට්ඨඅග්ගනකං පන කණ්ණපිලන්ධනකං ධාරෙති, තස්මා “කුටිකණ්ණො”ති චුච්චති; කොටිකණ්ණොති අත්ථො. පාසාදිකන්ති පසාදජනකං. පසාදනීයන්ති ඉදං තස්සෙව අත්ථචෙච්චනං. උත්තමදමථසමථන්ති උත්තමං දමථඤ්ච සමථඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච සමාධිඤ්ච කායුපසමඤ්ච විත්තුපසමඤ්චාතිපි අත්ථො. දන්තන්ති සබ්බෙසං විසුකායිකවිජ්ජන්දිතානං උපවිජ්ජන්තන්තා දන්තං; බීණකිලෙසන්ති අත්ථො. ගුත්තන්ති සංවරගුත්තියා ගුත්තං. සන්තින්ද්‍රියන්ති යතින්ද්‍රියං. නාගන්ති ආගුචිරහිතං. තිණ්ණං මෙ වස්සානං අච්චයෙනාති මම පබ්බජ්ජාදිවසනො පට්ඨාය තිණ්ණං වස්සානං අච්චයෙන. උපසම්පදං අලත්ථන්ති අභං උපසම්පදං අලහිං. කණ්ණුත්තරාති කණ්ණමත්තිකුත්තරා; උපරි වඩ්ඪිතකණ්ණමත්තිකාති අත්ථො. ගොකණ්ඨකභතාති ගුත්තං ඛුරෙහි අක්කන්තභුමිතො සමුට්ඨිතෙහි ගොකණ්ඨකෙහි උපහතා. තෙ කිර ගොකණ්ඨකෙ එකපටලිකා උපාභනා රක්ඛිතුං න සක්කොන්ති; එවං ඛරා හොන්ති. එරගු, මොරගු, මජ්ජාරු, ජන්තුති ඉමා වතස්සොපි තිණ්ණානියො; එතෙහි කට්ඨාරකෙ ව තට්ටිකායො ව කරොන්ති. එත්ථ එරගුති එරකතිණං; තං ඔලාරිකං. මොරගුතිණං තම්බසීසං මුදුකං සුබ්බසම්ඵස්සං, තෙන කතතට්ටිකා නිපජ්ජිත්වා චුට්ඨිතමත්තෙ පුන උද්ධුමාතා හුත්වා තිට්ඨති. මජ්ජාරුතා සාටකෙපි කරොන්ති. ජන්තුස්ස මණ්ණසදිසො වණ්ණො හොති. සෙනාසනං පඤ්ඤපෙසීති හිසිං වා කට්ඨාරකං වා පඤ්ඤපෙසි; පඤ්ඤපෙත්වා ච පන සොණස්ස ආරොචෙති – “ආචුසො සත්ථා තයා සද්ධිං එකාවාසෙ වසීතුකාමො, ගන්ධකුටියංයෙච තෙ සෙනාසනං පඤ්ඤත්ත”න්ති.

258. අයං බ්වස්ස කාලොති අයං ඛො කාලො භවෙය්‍ය. පරිදස්සීති පරිදස්සෙසි. “ඉදඤ්චිදඤ්ච වදෙය්‍යාසීති යං මෙ උපජ්ඣායො ජානාපෙසි, තස්ස

අයං කාලො භවෙය්‍ය, හන්ද දානි ආරොවෙමි තං සාසන''න්ති අයමෙත්ථ අධිප්පායො.

259. විනයධරපඤ්චමෙනාති අනුස්සාවනාවරියපඤ්චමෙන. අනුජානාමි භික්ඛවෙ සබ්බපච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු ගුණධගුණුපාහනන්ති එත්ථ මනුස්සවම්මං යපෙත්වා යෙන කෙනචි වම්මෙන උපාහනා වට්ටති. උපාහනකොසකසත්ථකොසකකුඤ්චිකකොසකෙසුපි එසෙව නයො. වම්මානි අත්ථරණානීති එත්ථ පන යංකිඤ්චි එළකවම්මං අජවම්මඤ්ච අත්ථරිත්වා නිපජ්ජිතුං වා නිසීදිතුං වා වට්ටති. මීගවම්මෙ එණිමීගො වාතමීගො පසදමීගො කුරඬිගමීගො මීගමාතුකො රොහිතමීගොති එතෙසංයෙව වම්මානි වට්ටන්ති. අඤ්ඤෙසං පන -

මක්කටො කාළසීහො ව, සරහො කදලීමීගො;
යෙ ව වාළමීගා කෙචි, තෙසං වම්මං න වට්ටති.

තත්ථ වාළමීගාති සීහඛ්‍යග්ගඅච්ඡතරච්ඡා; න කෙවලඤ්ච එතෙසංයෙව, යෙසං පන වම්මං වට්ටතීති චුත්තං, තෙ යපෙත්වා අවසෙසා අන්තමසො ගොමහිංසසසබ්බලාරාදයොපි සබ්බෙ ඉමස්මිං අත්ථෙථ වාළමීගාත්ථෙව වෙදිතබ්බා. එතෙසඤ්චි සබ්බෙසං වම්මං න වට්ටති. න තාව තං ගණනුපගං යාව න හත්ථං ගච්ඡතීති යාව ආහරිත්වා වා න දිත්තං, තුම්භාකං හන්තෙ චීවරං උජ්ජන්තන්ති පහිණිත්වා වා නාරොචිතං, තාව ගණනං න උපෙති. සවෙ අනධිට්ඨිතං, වට්ටති; අධිට්ඨිතඤ්ච ගණනං න උපෙතීති අත්ථො. යදා පන ආනෙත්වා වා දිත්තං හොති, උජ්ජන්තන්ති වා සුතං, තතො පට්ඨාය දසාහමෙව පරිහාරං ලභතීති.

වම්මකඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. හෙසජ්ජක්ඛන්ධකං

පඤ්චහෙසජ්ජාදිකථා

260. හෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ - සාරදිකෙන ආබාධෙනාති සරදකාලෙ උප්පත්තෙන පින්තාබාධෙන, තස්මිඤ්ඤි කාලෙ වස්සොදකෙනපි තෙමෙත්ති, කද්දම්මපි මද්දන්ති, අන්තරන්තරා ආතපොපි බරො හොති, තෙන තෙසං පින්තං කොට්ඨබ්භන්තරගතං හොති. ආභාරත්ථඤ්ච එරෙය්‍යාති ආභාරත්ථං සාධෙය්‍ය.

261. නච්ඡාදෙන්තීති න ජීරන්ති, න වාතරොගං පටිප්පස්සම්හෙතුං සක්කොන්ති. සෙනෙසිතානීති සිනිද්ධානි. හත්තච්ඡාදකෙනාති හත්තං අරොචිකෙන.

262. අච්ඡවසන්තිආදීසු නිස්සග්ගියවණ්ණනායං චුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. කාලෙ පටිග්ගහිතන්තිආදීසු මජ්ඣන්තිකෙ අච්ඡිවත්තෙ පටිග්ගහෙත්වා පචිත්වා පරිස්සාවෙන්වා වාති අත්ථො. තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුන්ති සත්තාහකාලිකතෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුං.

263. මූලහෙසජ්ජාදි විනිච්ඡයොපි බුද්දකවණ්ණනායං චුත්තොයෙව. තස්මා ඉධ යං යං පුබ්බෙ අචුත්තං තං තදෙව වණ්ණයිස්සාම. වචන්තන්ති සෙනවචං. නිසදං නිසදපොතකන්ති පිසනසිලා ව පිසනපොතො ව. එග්ගවන්ති ලතාජාති. නත්තමාලන්ති කරඤ්ජං. හිඬගුහිඬගුජතුහිඬගුසිපාටිකා හිඬගුජාතියොයෙව. තකතකපත්තිතකපණ්ණියො ලාබාජාතියො.

සාමුද්දන්ති සමුද්දන්තීරෙ වාලුකා විය සන්තිට්ඨති. කාලලොණන්ති පකතිලොණං. සින්ධවන්ති සෙනවණ්ණං පබ්බතෙ උට්ඨහති. උබ්භිදන්ති භූමිතො අඬකුරං උට්ඨහති. බිලන්ති දබ්බසම්භාරෙහි සද්ධිං පචිතං, තං රත්තවණ්ණං.

264-6. කායො වා දුග්ගන්ධොති කස්සචි අස්සාදිනං විය කායගන්ධො හොති, තස්සාපි සිරිසකොසුමබාදිචුණ්ණානි වා ගන්ධචුණ්ණානි වා සබ්බානි වට්ටන්ති. ජකණන්ති ගොමයං. රජනනිජ්ජක්කන්ති රජනකසටං. පාකතිකචුණ්ණම්පි කොට්ටෙන්වා උදකෙන තෙමෙත්වා න්භායිතුං වට්ටති; එතම්පි රජනනිජ්ජක්කසඬබෙපමෙව ගච්ඡති.

ආමකමංසඤ්ච බාදි ආමකලොහිතඤ්ච පිච්චි න තං හික්ඛු බාදි න පිච්, අමනුස්සො බාදිත්වා ව පිච්ත්වා ව පක්කන්තො, තෙන චුත්තං - ‘තස්ස සො අමනුස්සිකාබාධො පටිප්පස්සම්හී’ ති.

අඤ්ජනන්ති සබ්බසඬ්ඛිගාහිකවචනමෙතං. කාල්ඤ්ජනන්ති එකා අඤ්ජනජාති. රසඤ්ජනං නානාසම්භාරෙහි කතං. සොතඤ්ජනන්ති නදීසොතාදීසු උප්පජ්ජනකං අඤ්ජනං. ගෙරුකො නාම සුවණ්ණගෙරුකො. කපල්ලන්ති දීපසිඛතො ගහිතමසි. අඤ්ජනුපපිංසනෙහීති අඤ්ජනෙන සද්ධිං එකතො පිංසිතබ්බෙහි, න හි කිඤ්චි අඤ්ඤනුපපිංසනං න වට්ටති. වන්දනන්ති ලොහිතවන්දනාදිකං යංකිඤ්චි. තගරාදීති පාකටාති, අඤ්ඤානිපි නීලුප්පලාදීති වට්ටන්තියෙව.

අට්ඨිමයන්ති මනුස්සට්ඨිං යපෙත්වා අවසෙසඅට්ඨිමයං. දන්තමයන්ති හත්ථිදන්තාදිසබ්බදන්තමයං. විසාණමයෙපි අකජ්ජියං නාම නත්ථී, නළමයාදයො එකන්තකජ්ජියායෙව. සලාකට්ඨානියන්ති යත්ථ සලාකං ඔදහන්ති, තං සුසිරදණ්ඩකං වා ඵවිකං වා අනුජානාමීති අත්ථො. අංසබද්ධකොති අඤ්ජනිත්ථවිකාය අංසබද්ධකො. යමකනත්ථුකරණීන්ති සමසොතාහි ද්විහි පනාලිකාහි එකං නත්ථුකරණීං.

267. අනුජානාමී හික්ඛවෙ තෙලපාකන්ති යංකිඤ්චි හෙසජ්ජපක්ඛිත්තං සබ්බං අනුඤ්ඤාතමෙව හොති. අතිපක්ඛිත්තමජ්ජාතීති අතිවිය ඛිත්තමජ්ජාති; බහුං මජ්ජං පක්ඛිපිත්වා යොජ්ජාතීති අත්ථො.

අඬ්ඛවාතොති හත්ථපාදෙ වාතො. සම්භාරසෙදන්ති නානාවිධපණ්ණහඬ්ඛසෙදං. මහාසෙදන්ති මහන්තං සෙදං; පොරිසජ්ජමාණං ආවාටං අඬ්ඛාරානං පුරෙත්වා පංසුවාලිකාදීහි පිදහිත්වා තත්ථ නානාවිධාති වාතහරණපණ්ණාති සන්ථරිත්වා තෙලමක්ඛිතෙන ගත්තෙන තත්ථ නිපජ්ජිත්වා සම්පරිවත්තන්තෙන සරිරං සෙදෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො. හඬ්ඛොදකන්ති නානාපණ්ණහඬ්ඛකුථීතං උදකං; තෙහි පණ්ණෙහි ව උදකෙන ව සිඤ්චිත්වා සිඤ්චිත්වා සෙදෙතබ්බො. උදකකොට්ඨකන්ති උදකකොට්ඨෙ වාටිං වා දොණිං වා උණ්හොදකස්ස පුරෙත්වා තත්ථ පවිසිත්වා සෙදකම්මකරණං අනුජානාමීති අත්ථො.

පබ්බවාතො හොතීති පබ්බෙ පබ්බෙ වාතො විජ්ඣති. ලොහිතං මොවෙතුන්ති සත්ථකෙන ලොහිතං මොවෙතුං. පජ්ජං අහිසඬ්ඛරිතුන්ති යෙන ඵාලිතපාදා පාකතිකා හොන්ති; තං නාලිකෙරාදීසු නානාහෙසජ්ජාති පක්ඛිපිත්වා පජ්ජං අහිසඬ්ඛරිතුං; පාදානං සජ්ජායහෙසජ්ජං පවිතුන්ති අත්ථො. තිලකක්කෙන අත්ථොති පිට්ඨෙහි තිලෙහි අත්ථො. කබලිකන්ති වණුමුඛෙ සත්තුපිණ්ඩං පක්ඛිපිතුං. සාසපකුඬ්ඛෙතාති සාසපපිට්ඨෙන. වඩ්ඪමංසන්ති අධිකමංසං ආණි විය උට්ඨහති. ලොණසක්ඛරිකාය ඡන්දිතුන්ති බුරෙන ඡන්දිතුං. විකාසිකන්ති තෙලරුන්ධනපිලොතිකං. සබ්බං වණුපට්ඨකම්මන්ති යංකිඤ්චි වණුපරිකම්මං නාම අත්ථී; සබ්බං අනුජානාමීති අත්ථො.

268. සාමං ගහෙත්වාති ඉදං න කෙවලං සජ්ජදට්ඨස්සෙව, අඤ්ඤස්මිම්පි දට්ඨවිසෙ සති සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං; අඤ්ඤෙසු පන කාරණෙසු පටිග්ගහිතමෙව වට්ටති. කතො න පුන පටිග්ගහෙතබ්බොති සවෙ භූමිජ්ජත්තො, පටිග්ගහෙතබ්බො; අජ්ජත්තං පන ගහෙතුං වට්ටති.

269. සරදිත්තකාබාධොති වසීකරණපානකසමුට්ඨිතරොගො. සීතාලොළීන්ති නඩගලෙන කසන්තස්ස ඵාලෙ ලග්ගමත්තිකං උදකෙන ආලොළෙන්වා පායෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

දුට්ඨගහණිකොති විපන්තගහණිකො; කිච්ඡෙන උච්චාරො නික්ඛමතීති අත්ථො. ආමිසබාරන්ති සුක්ඛොදනං ඤාපෙත්වා තාය ඡාරිකාය පග්ගරිතං බාරොදකං. මුත්තහරිතකන්ති ගොමුත්තපරිභාවිතං හරිතකං. අභිසන්තකායොති උස්සන්තදොසකායො. අච්ඡකඤ්ජියන්ති තණ්ඩුලොදකමණ්ඩො. අකට්ඨසන්ති අසිනිද්ධො මුග්ගපච්චපානීයො. කටාකටන්ති සොව ධොතසිනිද්ධො. පටිච්ඡාදනීයෙනාති මංසරසෙන.

ගුලාදිඅනුජානනකථා

272. සවෙ භික්ඛවෙ පක්කාපි මුග්ගා ඡායන්තීති පක්කා මුග්ගා සවෙපි ඡායන්ති, යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතබ්බො. පක්කත්තා හි තෙ කජ්ජියා ඵව.

274. අන්තොචුත්ථන්ති අකජ්ජියකුටියං චුත්ථං. සාමං පක්කන්ති ඵත්ථ යංකිඤ්චි ආමිසං භික්ඛුනො පචිතුං න වට්ටති. සවෙපිස්ස උණ්භයාගුයා සුලසිපණ්ණානි වා සිඬිගිවෙරං වා ලොණං වා පක්ඛිපන්ති, තම්පි වාලොතුං න වට්ටති, “යාගුං නිබ්බාපෙමී”ති පන වාලොතුං වට්ටති. උත්තණ්ඩුලහත්තං ලහිත්වාපි පිදහිතුං න වට්ටති. සවෙ පන මනුස්සා පිදහිත්වාව දෙන්ති, වට්ටති; “හත්තං වා මා නිබ්බායතු”ති පිදහිතුං වට්ටති. බීරතක්කාදීසු පන සකිං කුලීතෙසු අග්ගිං දාතුං වට්ටති, පුනපාකස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා. උක්කපිණ්ඩකාපි බාදන්තීති බිලාමුසිකගොධාමඬිගුසා බාදන්ති. දමකාති විසාසාදා.

276. තතො නීහටන්ති යත්ථ නිමන්තිතා භුඤ්ජන්ති, තතො නීහටං.

278. වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨන්ති වනෙ වෙව පදුමිනිගච්ඡෙ ව ඡාතං. අඛිජන්ති තරුණඵලං, යස්ස බීජං න අඬිකුරං ජනෙති. නිබ්බට්ටබීජන්ති බීජං නිබ්බට්ටෙන්වා අපනෙන්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බකං අම්බපනසාදි.

279. දුරොපයො වණොති දුක්ඛෙන රුහති, දුක්ඛෙන පාකතිකො භොතීති අත්ථො. දුජ්ජපරිහාරං සත්ථන්ති සම්බාධෙ දුක්ඛෙන සත්ථං පරිහරෙය්‍යං. සත්ථකම්මං වා වත්ථිකම්මං වාති යථාපරිච්ඡන්තො ඔකාසෙ යෙන කෙනචි

සත්ථෙත වා සුචියා වා කණ්ටකෙන වා සත්තිකාය වා පාසාණසක්ඛලිකාය වා නබෙන වා ඡීන්දනං වා ඵාලනං වා විජ්ඣනං වා ලෙඛනං වා න කාතබ්බං; සබ්බඤ්ඤානං සත්ථකම්මමෙව හොති. යෙන කෙනචි පන වම්මෙන වා වත්ථෙත වා වත්ථිපිලනම්පි න කාතබ්බං; සබ්බඤ්ඤානං වත්ථිකම්මමෙව හොති. එත්ථ ව සම්බාධස්ස සාමන්තා ද්වඤ්ඤාති ඉදං සත්ථකම්මංයෙව සන්ධාය වුත්තං. වත්ථිකම්මං පන සම්බාධෙයෙව පටික්ඛිත්තං. තත්ථ පන බාරං ආදාතුං යෙන කෙනචි රජ්ජුකෙන වා බන්ධිතුං වට්ටති. යදි තෙන ඡ්ජ්ජති, සුචින්නං. අණ්ඩවුඩ්ඪීරොගෙපි සත්ථකම්මං න වට්ටති, තස්මා අණ්ඩං ඵාලෙත්වා බීජාති උද්ධරිත්වා “අරොගං කර්ස්සාමී”ති න කත්තබ්බං. අග්ගිතාපනහෙසජ්ජාලිම්පනෙසු පන පටික්ඛෙපො නත්ථි. වච්චමග්ගෙ හෙසජ්ජමක්ඛිතා ආදානවට්ටි වා වෙළනාලිකා වා වට්ටති, යාය බාරකම්මං වා කරොන්ති, තෙලං වා පවෙසෙත්ති.

280. පවත්තමංසන්ති මතස්ස මංසං. මාසාතොති තං දිවසං න ලබ්භා කෙනචි කිඤ්චි ජීවිතා වොරොපෙතුං. පොත්ථනිකන්ති මංසච්ඡෙදනසත්ථකං වුච්චති. කිම්පිමායාති කිම්පි ඉමාය. න භගවා උස්සහතීති න භගවා සක්කොති. යත්ථ හි නාමාති යස්මා නාම. පටිවෙක්ඛිති විමංසි; පටිපුච්ඡිති වුත්තං හොති. අජ්ජපටිවෙක්ඛිත්වාති අජ්ජපටිපුච්ඡිත්වා. සචෙ පන අසුකමංසන්ති ජානාති, පටිපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි, අජානන්තෙන පන පුච්ඡිත්වාච බාදිතබ්බං.

හත්ථිමංසාදිපටික්ඛෙපකථා

281. සුනබමංසන්ති එත්ථ අරඤ්ඤකොකා නාම සුනබසදියා හොන්ති, තෙසං මංසං වට්ටති. යො පන ගාමසුනබියා වා කොකෙන කොකසුනබියා වා ගාමසුනබෙන සංයොගා උජ්ජන්තො, තස්ස මංසං න වට්ටති, යො හි උභයං භජතීති. අහිමංසන්ති කස්සචි අපාදකස්ස දීසජාතිකස්ස මංසං න වට්ටති. සීහමංසාදීනි පාකටානෙව.

එත්ථ ව මනුස්සමංසං සජාතිතාය පටික්ඛිත්තං, හත්ථිඅස්සමංසං රාජභිගතාය, සුනබමංසඤ්ච අහිමංසඤ්ච පටිකුලතාය, සීහමංසාදීනි පඤ්ච අත්තනො අනුපද්දවත්ථායාති. ඉමෙසං මනුස්සාදීනං දසන්තං මංසම්පි අට්ඨිපි ලොහිතම්පි වම්මම්පි ලොමම්පි සබ්බං න වට්ටති, යංකිඤ්චි ඤත්වා වා අඤත්වා වා බාදන්තස්ස ආපත්තියෙව. යදා ජානාති, තදා දෙසෙතබ්බා. “අපුච්ඡිත්වා බාදිස්සාමී”ති ගණ්භතො පටිග්ගහණෙ දුක්කටං, “පුච්ඡිත්වා බාදිස්සාමී”ති ගණ්භතො අනාපත්ති. උද්දිස්ස කතං පන ජානිත්වා බාදන්තස්සෙව ආපත්ති, පච්ඡා ජානන්තො ආපත්තියා න කාරෙතබ්බොති.

යාගුමධුගොළකාදිකථා

282. එකත්තකොති එකකො, නත්ථි මෙ දුතියොති අත්ථො. පඤ්ඤා යාගුඤ්ඤා මධුගොළකඤ්ඤා පටියාදාපෙත්වාති සො කිර සතසහස්සං වයං කත්වා පටියාදාපෙසි. අනුමොදනාගාථාපටියොසානෙ “පත්ථයනං ඉච්ඡත”න්ති පදානං “අලමෙව දාතු”න්ති ඉමිනා සම්ඛන්ධො. සචෙ පන “පත්ථයතා ඉච්ඡතා”ති පායො අත්ථි, සොයෙව ගහෙනඛ්ඛො.

283. හොජ්ජයාගුන්ති යා පචාරණං ජනෙති. යදග්ගෙනාති යං ආදිං කත්වා. සග්ගා නෙ ආරද්ධාති සග්ගනිඛ්ඛත්තකපුඤ්ඤං උපචිතන්ති අත්ථො. යථාධම්මො කාරෙතඛ්ඛොති පරම්පරහොජනෙන කාරෙතඛ්ඛො, හොජ්ජයාගුයා හි පචාරණා හොතීති.

284. නාහං තං කච්චානාති තස්මිං කිර අවසිට්ඨගුලෙ දෙවතා සුඛුමොජං පක්ඛිපිංසු, සා අඤ්ඤෙසං පරිණාමං න ගච්ඡති, තස්මා එවමාහ. ගිලානස්ස ගුලන්ති තථාරුපෙන බ්‍යාධිතා ගිලානස්ස පච්ඡාහත්තං ගුලං අනුජානාමීති අත්ථො.

පාටලිගාමවත්ථුකථා

285. සඛ්ඛසන්ථරින්ති යථා සඛ්ඛං සන්ථතං හොති, එවං.

286. සුනිධවස්සකාරාති සුනිධො ච වස්සකාරො ච ද්වෙ බ්‍රාහ්මණා මගධරඤ්ඤො මහාමත්තා මහාමච්චා. වජ්ජීනං පටිබාහායාති වජ්ජීරාජකුලානං ආයමුඛපච්ඡන්දනත්ථං. වත්ථුනීති සරවත්ථුනී. චිත්තානි නමන්ති නිවෙසනානි මාපෙතුන්ති තා කිර දෙවතා වත්ථුච්ඡ්ඡාපායකානං සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා එවං චිත්තානි නාමෙත්ති. කස්මා? අම්මාකං යථානුරූපං සක්කාරං කර්ස්සන්තීති අත්ථො. තාවනිංසෙහීති ලොකෙ කිර සක්කං දෙවරාජානං විස්සකම්මඤ්ඤා උපාදාය තාවනිංසා පණ්ඩිතාති සද්දො අඛ්භුග්ගතො, තෙනෙවාහ තාවනිංසෙහීති, තාවනිංසෙහි සද්ධිං මන්තෙත්වා විය මාපෙත්තීති අත්ථො. යාවතා අරියං ආයතනන්ති යත්තකං අරියමනුස්සානං ඔසරණට්ඨානං නාම අත්ථි. යාවතා වණ්ඡ්ජපථොති යත්තකං වාණිජානං ආහතහණ්ඩස්ස රාසිවසෙනෙව කයචික්කයට්ඨානං නාම අත්ථි. ඉදං අග්ගනගරන්ති තෙසං අරියායතනවණ්ඡ්ජපථානං ඉදං අග්ගනගරං භවිස්සති. පුට්ඨෙදනන්ති පුට්ඨෙදනට්ඨානං මොචනට්ඨානන්ති වුත්තං හොති. අග්ගිතො වාතිආදීසු සමුච්චිවයත්ථො වා සද්දො. තත්‍ර හි එකස්ස කොට්ඨාසස්ස අග්ගිතො, එකස්ස උදකතො, එකස්ස අඛ්භන්තරතො, අඤ්ඤාමඤ්ඤාහෙදා අන්තරායො භවිස්සති. උච්චිතන්ති පාරගමනත්ථාය ආණ්ඨෙයො ආකොට්ඨොති කතං. කුල්ලන්ති වල්ලිආදීහි ඛන්ධිත්වා කතං.

අණ්ණුවන්ති සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡේදෙන යොජනමත්තං ගම්භීරස්ස ච පුටුල්ලස්ස ච උදකට්ඨානස්සෙතං අධිචචනං. සරන්ති ඉධ නදී අධිජ්ජෙතා. ඉදං චුත්තං හොති - යෙ ගම්භීරං චිත්ථතං තණ්හාසරං තරන්ති, තෙ අරියමග්ගසඬ්ඛාතං සෙතං කත්වාන විසජ්ජ පල්ලොති අනාමසිත්වාච උදකහරිතාති නින්තට්ඨානාති; අයං පන ඉදං අජ්ජමත්තකං උදකං උත්තරිතුකාමොපි කුල්ලඤ්චි පරිජනො ඛන්ධති, බුද්ධා පන බුද්ධසාවකා ච විනා එව කුල්ලෙන තිණ්ණා මෙධාවිනො ජනාති.

287. අනනුබොධාති අබුජ්ඣනෙන. සන්ධාවිතන්ති හවතො හවං ගමනවසෙන සන්ධාවිතං. සංසරිතන්ති පුනස්පුනං ගමනවසෙන සංසරිතං. මමඤ්චෙව තුම්භාකඤ්චාති මයා ච තුම්භෙහි ච. අථ වා සන්ධාවිතං සංසරිතන්ති සන්ධාවනං සංසරණං මමඤ්චෙව තුම්භාකඤ්ච අහොසිති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. සංසිතන්ති සංසරිතං. හවනෙත්ති සමුහතාති හවතො හවගමනා සන්ධාවනා තණ්හාරජ්ජ සුට්ඨු හතා ඡින්නා අජ්ජවත්තිකතා.

289. නීලාති ඉදං සබ්බසඬ්ඛාහකං. නීලවණ්ණාතිආදී තස්සෙව විහාගදස්සනත්ථං. තත්ථ න තෙසං පකතිවණ්ණා නීලා, නීලවිලෙපනානං විචිත්තතාවසෙනෙනං චුත්තං. පට්ඨවට්ඨෙසිති පහාරෙසි. සාහාරං දජ්ජෙය්‍යාථාති සජනපදං දදෙය්‍යාථ. අඬ්ඟුලීං චොටෙසුන්ති අඬ්ඟුලීං වාලෙසුං. අම්බකායාති ඉත්ථිකාය. ඔලොකෙථාති පස්සථ. අපලොකෙථාති පුනස්පුනං පස්සථ. උපසංහරථාති උපනෙථ. ඉමං ලිච්ඡවිපරිසං තුම්භාකං චිත්තෙන තාවතිංසපරිසං හරථ, තාවතිංසස්ස සමකං කත්වා පස්සථාති අත්ථො.

සීහසෙනාපතිවත්ථුආදිකථා

290. ධම්මස්ස ච අනුධම්මං බ්‍යාකරොන්තීති හගවතා චුත්තකාරණස්ස අනුකාරණං කථෙත්ති. සහධම්මිකො වාදානුවාදොති අපරෙහි චුත්තකාරණෙන සකාරණො හුත්වා තුම්භාකං වාදො විඤ්ඤුගරහිතබ්බං කාරණං කොචි අජ්ජමත්තකොපි කිං න ආගච්ඡති. ඉදං චුත්තං හොති “කිං සබ්බකාරොනාපි තුම්භාකං වාදෙ ගාරය්හකාරණං නත්ථි” ති. අනබ්භක්ඛාතුකාමාති අභිභවිත්වා න ආචික්ඛිතුකාමා.

293. අනුවිච්චකාරන්ති අනුවිදිත්වා චිත්තෙත්වා තුලයිත්වා කාතබ්බං කරොහීති චුත්තං හොති. ඤාතමනුස්සානන්ති ලොකෙ පාකටානං. සාධු හොතීති සුන්දරං හොති. පටාකං පරිහරෙය්‍යුන්ති පටාකං උක්ඛිපිත්වා නගරෙ සොසන්තා ආභිණ්ඨෙය්‍යුං. කස්මා? “එවං නො අම්භාකං මහන්තහාවො හවිස්සති” ති. ඔපානභූතන්ති පටියත්තඋදපානො විය යීතං. කුලන්ති නිවෙසනං. දාතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යාසීති මා ඉමෙසං දෙය්‍යධම්මං උපච්ඡන්දිත්ථ, සම්පත්තානඤ්චි

දාතබ්බමෙවාති ඔවදති. ඔකාරොති අවකාරො ලාමකභාවො. සාමුක්කංසිකාති අත්තනායෙව උද්ධරිත්වා ගහිතා; අසාධාරණං අඤ්ඤෙසන්ති අත්ථො. උද්දිස්ස කතන්ති උද්දිසිත්වා කතං.

294. පටිච්චකම්මන්ති අත්තනං පටිච්ච කතන්ති අත්ථො. අථ වා පටිච්චකම්මන්ති නිමිත්තකම්මස්සෙතං අධිවචනං, තං පටිච්චකම්මං එත්ථ අත්ථිති මංසම්පි පටිච්චකම්මන්ති චුත්තං. යො හි එවරුපං මංසං පරිභුඤ්ජති, සොපි තස්ස කම්මස්ස දායාදො හොති, වධකස්ස විය තස්සාපි පාණ්ණානකම්මං හොතීති අධිජ්ජායො. ජිරිදන්තිති ජිරන්ති අබ්භාවික්ඛන්තා න ජිරන්ති, අබ්භක්ඛානස්ස අන්තං න ගච්ජන්තිති අත්ථො. තිකොට්ඨපරිසුද්ධකථා සඬ්ඝහෙදසික්ඛාපදවණ්ණනායං චුත්තා.

කජ්ජියභූමිඅනුජානනකථා

295. සකටපරිවට්ටන්ති සකටෙහි පරික්ඛෙපං විය කත්වා අච්ජන්ති. පච්චන්තිමන්ති අභිලාපමත්තමෙතං “යං සඬ්ඝො ආකඬ්ඛතී”ති චුත්තත්තා පන ධුරවිහාරොපි සම්මන්තිතුං වට්ටති, කම්මවාචං අවත්වා අපලොකනෙනාපි වට්ටතියෙව. කාකොරවසද්දන්ති තත්ථ තත්ථ පවිට්ඨානං ආමිසබ්බාදනත්ථාය අනුජ්ජගෙයෙව සන්තිපතිතානං කාකානං ඔරවසද්දං. යසොජො නාම කපිලසුත්තපරියොසානෙ පබ්බජිතානං පඤ්චන්තං සතානං අග්ගපුරිසො.

උස්සාවනන්තිකන්තිආදීසු උස්සාවනන්තිකා තාව එවං කත්තබ්බා. යො ඵම්භානං වා උපරි භික්තිපාදෙ වා නිබ්බන්තිවා විහාරො කරියති, තස්ස හෙට්ඨා ඵම්භපටිච්ඡකා පාසාණා භූමිගතිකා එව. පයමඵම්භං පන පයමභික්තිපාදං වා පතිට්ඨාපෙත්තෙහි බහුහි සම්පරිවාරෙත්වා “කජ්ජියකුට්ඨං කරොම, කජ්ජියකුට්ඨං කරොමා”ති වාචං නිච්ඡාරෙත්තෙහි මනුස්සෙසු උක්ඛිපිත්වා පතිට්ඨාපෙත්තෙසු ආමසිත්වා වා සයං උක්ඛිපිත්වා වා ඵම්භෙ වා භික්තිපාදො වා පතිට්ඨාපෙතබ්බො. කුරුන්දිමභාපච්චරීසු පන “කජ්ජියකුට්ඨං කජ්ජියකුට්ඨං”ති වත්වා පතිට්ඨාපෙතබ්බන්ති චුත්තං. අන්ධකට්ඨකථායං “සඬ්ඝස්ස කජ්ජියකුට්ඨං අධිට්ඨාමී”ති චුත්තං. තං පන අවත්වාපි අට්ඨකථාසු චුත්තනායෙන චුත්තෙ දොසො නත්ථි. ඉදං පනෙත්ථ සාධාරණලක්ඛණං, ඵම්භපතිට්ඨානඤ්ච වචනපරියොසානඤ්ච සමකාලං වට්ටති. සචෙ හි අනිට්ඨිතෙ වචනෙ ඵම්භො පතිට්ඨාති, අජ්ජනිට්ඨිතෙ වා තස්මිං වචනං නිට්ඨාති, අකතා හොති කජ්ජියකුට්ඨං. තෙනෙව මහාපච්චරියං චුත්තං - “බහුහි සම්පරිවාරෙත්වා වත්තබ්බං, අවස්සඤ්චි එත්ථ එකස්සපි වචනනිට්ඨානඤ්ච ඵම්භපතිට්ඨානඤ්ච එකතො භවිස්සතී”ති.

ඉට්ඨකසිලාමත්තිකාකුට්ඨිකාසු පන කුට්ඨිසු හෙට්ඨා වයං බන්ධිත්වා වා අබන්ධිත්වා වා කරොන්තු, යතො පට්ඨාය භික්තිං උට්ඨාපෙතුකාමා හොන්ති, තං

සබ්බපට්ඨං ඉට්ඨකං වා සීලං වා මත්තිකාපිණ්ඩං වා ගහෙත්වා චුත්තනායෙනෙව කප්පියකුට්ඨි කාතබ්බා. ඉට්ඨකාදයො හි භිත්තියා පට්ඨිට්ඨකාදීනං හෙට්ඨා න වට්ටන්ති, උම්භා පන උපරි උග්ගච්ඡන්ති, තස්මා වට්ටන්ති. අන්ධකට්ඨකපායං “උම්භෙහි කරියමානෙ චතුසු කොණෙසු චත්තාරො උම්භා ඉට්ඨකාදිකුට්ටෙ චතුසු කොණෙසු ද්වෙ තිස්සො ඉට්ඨකා අට්ඨිට්ඨාතබ්බා” ති චුත්තං. තථා පන අකතායපි දොසො නත්ථී, අට්ඨකපාසු හි චුත්තමෙව පමාණං.

ගොනිසාදිකා දුට්ඨා - ආරාමගොනිසාදිකා, විහාරගොනිසාදිකානි. තාසු යත්ථ නෙව ආරාමො න සෙනාසනානි පරික්ඛිත්තානි හොන්ති, අයං “ආරාමගොනිසාදිකා” නාම. යත්ථ සෙනාසනානි සබ්බානි වා එකච්චානි වා පරික්ඛිත්තානි, ආරාමො අපරික්ඛිත්තො, අයං “විහාරගොනිසාදිකා” නාම. ඉති උභයත්‍රාපි ආරාමස්ස අපරික්ඛිත්තභාවොයෙව පමාණං. ආරාමො පන උපඨිසපරික්ඛිත්තොපි බහුතරං පරික්ඛිත්තොපි පරික්ඛිත්තොයෙව නාමාති කුරුන්දිමභආපච්චරියාදීසු චුත්තං. එත්ථ කප්පියකුට්ටිං ලද්ධං වට්ටති.

ගහපතීති මනුස්සා ආවාසං කත්වා “කප්පියකුට්ටිං දෙම, පරිභුඤ්ජප්ඨා” ති වදන්ති, එසා ගහපතී නාම. “කප්පියකුට්ටිං කාතුං දෙමා” ති චුත්තෙපි වට්ටතියෙව. අන්ධකට්ඨකපායං පන “යස්මා භික්ඛුං යපෙත්වා සෙසසහධම්මිකානං සබ්බෙසඤ්ච දෙවමනුස්සානං හත්ථතො පටිග්ගහො ව සන්තිධි ව අන්තොචුත්ථඤ්ච තෙසං සන්තකං භික්ඛුස්ස වට්ටති, තස්මා තෙසං ගෙහානි වා තෙහි දින්නා කප්පියකුට්ඨි වා ගහපතීති චුච්චතී” ති චුත්තං. පුනපි චුත්තං - “භික්ඛුසඨ්ඨස්ස විහාරං යපෙත්වා භික්ඛුත්‍රපස්සයො වා ආරාමිකානං වා තිත්ථියානං වා දෙවතානං වා නාගානං වා අපි බුභ්මානං විමානං කප්පියකුට්ඨි හොතී” ති, තං සුචුත්තං; සඨ්ඨසන්තකමෙව හි භික්ඛුසන්තකං වා ගෙහං ගහපතීකුට්ඨිකා න හොති. සම්මුතිකා නාම කම්මවාචං සාවෙත්වා කතාති.

යං ඉමාසු චතුසු කප්පියභූමීසු චුත්ථං ආමිසං, තං සබ්බං අන්තොචුත්ථසඨ්ඨායං න ගච්ඡති. භික්ඛුනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච අන්තොචුත්ථඅන්තොපක්කමොචනත්ථඤ්චි කප්පියකුට්ටියො අනුඤ්ඤාතා. යං පන අකප්පියභූමියං සහසෙයාස්පහොනකෙ ගෙහෙ චුත්ථං සඨ්ඨිකං වා පුග්ගලිකං වා භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා වා සන්තකං එකරත්තම්පි යපිතං, තං අන්තොචුත්ථං; තත්ථ පක්කඤ්ච අන්තොපක්කං නාම හොති, එතං න කප්පති. සන්තාහකාලිකං පන යාවජීවිකඤ්ච වට්ටති.

තත්‍රායං විනිච්ඡයො - සාමණෙරො භික්ඛුස්ස තණ්ඩුලාදිකං ආමිසං ආහරිත්වා කප්පියකුට්ටියං නික්ඛිපිත්වා පුනදිවසෙ පචිත්වා දෙති, අන්තොචුත්ථං න හොති. තත්ථ අකප්පියකුට්ටියං නික්ඛිත්තසජ්ජිආදීසු යංකිඤ්ච පක්ඛිපිත්වා දෙති, මුඛසන්තිධි නාම හොති. මහාපච්චරියං පන “අන්තොචුත්ථං හොතී” ති

චුත්තං. තත්ථ නාමමත්තමෙව නානාකරණං. භික්ඛු අකජ්ජියකුටියං
යපිතසජ්ජිඤ්ච යාවජීවිකපණ්ණඤ්ච එකතො පචිත්වා පරිභුඤ්ජති, සත්තාහං
නිරාමිසං වට්ටති. සචෙ ආමිසසංසට්ඨං කත්වා පරිභුඤ්ජති, අන්තොචුත්ථඤ්චෙව
සාමංපාකඤ්ච හොති. එතෙනුපායෙන සබ්බසංසග්ගා වෙදිතබ්බා.

ඉමා පන කජ්ජියකුටියො කදා ජහිතචත්ථුකා හොන්ති? උස්සාවනන්තිකා
තාව යා ටම්හානං උපරි භිත්තිපාදෙ වා නිබ්ණිත්වා කතා, සා සබ්බෙසු ටම්හෙසු
ච භිත්තිපාදෙසු ච අපනීතෙසු ජහිතචත්ථුකා හොති. සචෙ පන ටම්හෙ වා
භිත්තිපාදෙ වා පරිචත්තෙන්ති, යො යො ධීතො තත්ථ තත්ථ පතිට්ඨාති,
සබ්බෙසුපි පරිචත්තිතෙසු අජහිතචත්ථුකාව හොති. ඉට්ඨකාදීහි කතා වයස්ස
උපරි භිත්තිඅත්ථාය යපිතං ඉට්ඨකං වා සිලං වා මත්තිකාපිණ්ඩං වා ආදිංකත්වා
විනාසිතකාලෙ ජහිතචත්ථුකා හොති. යෙහි පන ඉට්ඨකාදීහි අධිට්ඨිතා, තෙසු
අපනීතෙසුපි තදඤ්ඤාසු පතිට්ඨිතාසු අජහිතචත්ථුකාව හොති.

ගොනිසාදිකා පාකාරාදීහි පරික්ඛෙපෙ කතෙ ජහිතචත්ථුකා හොති. පුන
තස්මිං ආරාමෙ කජ්ජියකුටි උද්ධුං වට්ටති. සචෙ පන පුනපි පාකාරාදියො තත්ථ
තත්ථ බණ්ඩා හොන්ති, තතො තතො ගාවො පවිසන්ති, පුන කජ්ජියකුටි හොති.
ඉතරා පන ද්වෙ ගොපානසීමත්තං යපෙත්වා සබ්බස්මිං ඡදනෙ විනට්ඨෙ
ජහිතචත්ථුකා හොන්ති. සචෙ ගොපානසීනං උපරි එකමිපි පක්ඛපාසකමණ්ඩලං
අත්ථී, රක්ඛති.

යත්‍ර පනිමා වතස්සොපි කජ්ජියභූමියො නත්ථී, තත්ථ කිං කාතබ්බං?
අනුපසම්පන්තස්ස දත්වා තස්ස සන්තකං කත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. තත්‍රිදං චත්ථු
— කරවිකතිස්සත්ථෙරො කිර විනයධරපාමොක්ඛො මහාසීචත්ථෙරස්ස
සන්තිකං අගමාසි. සො දීපාලොකෙන සජ්ජිකුම්භං පස්සිත්වා “හන්තෙ
කිමෙත”න්ති පුච්ඡී. ථෙරො “ආචුසො ගාමතො සජ්ජිකුම්භො ආහතො,
ලුබ්ඳිවසෙ සජ්ජිතා භුඤ්ජනත්ථායා”ති ආහ. තතො නං තිස්සත්ථෙරො “න
වට්ටති හන්තෙ”ති ආහ. ථෙරො පුනදිවසෙ පමුබ්බෙ නික්ඛිපාපෙසී.
තිස්සත්ථෙරො පුන එකදිවසෙ ආගතො තං දිස්වා තථෙව පුච්ඡිත්වා “හන්තෙ
සහසෙය්‍යාජ්ජහොනකට්ඨානෙ යපෙතුං න වට්ටති”ති ආහ. ථෙරො පුනදිවසෙ
බහි නීහරාපෙත්වා නික්ඛිපාපෙසී, තං වොරා හරිංසු. සො පුන එකදිවසං ආගතං
තිස්සත්ථෙරං ආහ — “ආචුසො තයා ‘න වට්ටති’ති චුත්තො සො කුම්භො බහි
නික්ඛිත්තො වොරෙහි අවහතො”ති. තතො නං තිස්සත්ථෙරො ආහ — “නනු
හන්තෙ අනුපසම්පන්තස්ස දාතබ්බො අස්ස, අනුපසම්පන්තස්ස හි දත්වා තස්ස
සන්තකං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති”ති.

296-9. මෙණ්ඩකචත්ථු උත්තානමෙව. අපි චෙත්ථ අනුජානාමි භික්ඛචෙ
පඤ්ච ගොරසෙති ඉමෙ පඤ්ච ගොරසෙ විසුං පරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුම්පි

අනුජානාමීති අත්ථො. පාටෙයාං පරියෙසිතුන්ති එත්ථ සචෙ කෙච්චි සයමෙච ඤාත්වා දෙනති, ඉච්චෙනං කුසලං; නො චෙ දෙනති, ඤාතිපචාරිතට්ඨානතො වා භික්ඛාවාරචත්තෙන වා පරියෙසිතබ්බං. තථා අලභන්තෙන අඤ්ඤාතිකඅපචාරිතට්ඨානතො යාවිත්වාපි ගහෙනබ්බං. එකදිවසෙන ගමනීයෙ මග්ගෙ එකභත්තත්ථාය පරියෙසිතබ්බං. දීසෙ අද්ධානෙ යත්තකෙන කන්තාරං නිත්ථරති, තත්තකං පරියෙසිතබ්බං.

කෙණ්ඩියජට්ඨවත්ථුකපා

300. කාපෙහි ගාභාපෙත්වාති පඤ්චහි කාජසතෙහි සුසඬ්ඛිතස්ස බදරපානස්ස කුටසභස්සං ගාභාපෙත්වා. එතස්මිං නිදානෙ එතස්මිං පකරණෙ ධම්මිං කථං කත්වාති “සාධු භික්ඛචෙ පානං අපිචන්තා සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා පච්චයබාහුල්ලිකාති වාදං න උජ්ජාදයිත්ථ, මයි ච ගාරචං අකත්ථ, මම ච තුම්හෙසු ගාරචං ජනයිත්ථ, ඉති චො අභං ඉමිනා කාරණෙන සුට්ඨු පසන්තො” තිආදිනා නයෙන ධම්මිං කථං කත්වා අනුජානාමී භික්ඛචෙ අට්ඨ පානානීතිආදිමාහ.

තත්ථ අම්බපානන්ති ආමෙහි වා පක්කෙහි වා අම්බෙහි කතපානං. තත්ථ ආමෙහි කරොන්තෙන අම්බතරුණාති හින්දිත්වා උදකෙ පක්ඛිපිත්වා ආතපෙ ආදිච්චපාකෙන පචිත්වා පරිස්සාවෙත්වා තදහුපට්ඨගහිතෙහි මධුසක්කරකජ්ජුරාදීහි යොජෙත්වා කාතබ්බං. එවං කතං පුරෙහත්තමෙච කජ්ජති. අනුපසම්පන්තෙහි කතං ලභිත්වා පන පුරෙහත්තං පට්ඨගහිතං පුරෙහත්තං සාමිසපරිභොගෙනාපි වට්ඨති, පච්චාහත්තං නිරාමිසපරිභොගෙන යාව අරුණුග්ගමනා වට්ඨතියෙච. එස නයො සබ්බපානෙසු.

තෙසු පන ජම්බුපානන්ති ජම්බුඵලෙහි කතපානං. මොචපානන්ති අනට්ඨිකෙහි කදලිඵලෙහි කතපානං. මධුකපානන්ති මධුකානං ජාතිරසෙන කතපානං; තං පන උදකසම්භින්තං වට්ඨති, සුද්ධං න වට්ඨති. මුද්දිකපානන්ති මුද්දිකා උදකෙ මද්දිත්වා අම්බපානං විය කතපානං. සාලුකපානන්ති රත්තුජ්ජලනීලුජ්ජලාදීනං සාලුකෙ මද්දිත්වා කතපානං. ඵාරුසකපානන්ති ඵාරුසකඵලෙහි අම්බපානං විය කතපානං. ඉමානි අට්ඨ පානානි සීතානිපි ආදිච්චපාකානිපි වට්ඨන්ති, අග්ගිපාකානි න වට්ඨන්ති. ධඤ්ඤඵලරසන්ති සත්තන්තං ධඤ්ඤානං ඵලරසං. ඩාකරසන්ති පක්කඩාකරසං. යාවකාලිකපත්තානඤ්ඤි පුරෙහත්තංයෙච රසො කජ්ජති. යාවජීවිකානං පට්ඨගහෙත්වා යපිතසජ්ජිආදීහි සද්ධිං පක්කානං සත්තාහං කජ්ජති. සචෙ පන සුද්ධඋදකෙන පචති, යාවජීවමිපි වට්ඨති. බීරාදීහි පන සද්ධිං පචිතුං න වට්ඨති. අඤ්ඤෙහි පක්කමිපි ඩාකරසසඬ්ඛාමෙච ගච්ජති. කුරුන්දියං පන “යාවකාලිකපත්තානමිපි සීතොදකෙන මද්දිත්වා කතරසො වා

ආදිච්චපාකො වා වට්ටති''ති වුත්තං. යපෙත්වා මධුකපුප්ඵරසන්ති එත්ථ මධුකපුප්ඵරසො අග්ගිපාකො වා හොතු ආදිච්චපාකො වා, පච්ඡාහත්තං න වට්ටති. පුරෙහත්තම්පි යං පානං ගහෙත්වා මජ්ජං කරොන්ති, සො ආදිතො පට්ඨාය න වට්ටති. මධුකපුප්ඵං පන අල්ලං වා සුක්ඛං වා හජ්ජිතං වා තෙන කතථාණිතං වා යතො පට්ඨාය මජ්ජං න කරොන්ති, තං සබ්බං පුරෙහත්තං වට්ටති. උච්ඡුරසො නිකසටො පච්ඡාහත්තං වට්ටති. ඉති පානානි අනුජානන්තෙන ඉමෙපි වත්තාරො රසා අනුඤ්ඤාතාති. අග්ගිහුත්තමුඛා යඤ්ඤාතිආදිසු අග්ගිහුතං සෙට්ඨං, අග්ගිහුතං මුඛන්ති වුත්තං හොති.

රොජමල්ලාදිවත්ථුකථා

301-2. රොජවත්ථු උත්තානත්ථමෙව. තත්ථ සච්චකරං අකංසුති කතිකං අකංසු. උළාරං ඛො තෙ ඉදන්ති සුන්දරං ඛො තෙ ඉදං. නාහං හන්තෙ ආනන්ද බහුකතොති නාහං බුද්ධාදිගතපසාදබ්බමානෙන ඉධාගතොති දස්සෙති. සබ්බඤ්ච ඩාකන්ති සජ්ජිආදිහි පක්කං වා අපක්කං වා යංකිඤ්ච ඩාකං. පිට්ඨබාදනීයන්ති පිට්ඨමයං බාදනීයං; රොජො කිර ඉදං උභයම්පි සතසහස්සං වයං කත්වා පට්ඨාදාපෙසි.

303. මඤ්ජුකාති මධුරවචනා. පටිභානෙයායාකාති සකෙ සිජ්පෙ පටිභානසම්පන්නා. දක්ඛාති ඡෙකා, අනලසා වා. පරියොදාතසිජ්ජාති නිද්දොසසිජ්ජා. නාලියාවාපකෙනාති නාලියා ව ආවාපකෙන ව. ආවාපකො නාම යත්ථ ලද්ධං ලද්ධං ආවපන්ති, පක්ඛිපන්තීති වුත්තං හොති. න ව භික්ඛවෙ නභාපිතපුබ්බෙන බුරහණ්ඩන්ති එත්ථ ගහෙත්වා පරිහරිතුමෙව න වට්ටති, අඤ්ඤස්ස සන්තකෙන කෙසෙ ඡෙදෙතුං වට්ටති. සවෙ වෙතනං ගහෙත්වා ඡන්දති, න වට්ටති. යො අනභාපිතපුබ්බො තස්ස පරිහරිතුම්පි වට්ටති, තං වා අඤ්ඤං වා ගහෙත්වා කෙසෙ ඡෙදෙතුම්පි වට්ටති.

304. භාගං දත්වාති දසමභාගං දත්වා; ඉදං කිර ජම්බුදීපෙ පොරාණකචාරිත්තං, තස්මා දසකොට්ඨාසෙ කත්වා එකො කොට්ඨාසො භූමිසාමිකානං දාතබ්බො.

වතුමහාපදෙසකථා

305. යං භික්ඛවෙ මයා ඉදං න කප්පතීති ඉමෙ වත්තාරො මහාපදෙසෙ හගවා භික්ඛුනං නයග්ගහණත්ථාය ආහ. තත්ථ ධම්මසච්චාහකත්ථෙරා සුත්තං ගහෙත්වා පරිමද්දන්තා ඉදං අද්දසංසු. යපෙත්වා ධඤ්ඤඵලරසන්ති සත්තධඤ්ඤරසානි පච්ඡාහත්තං න කප්පන්තීති පටික්ඛිත්තාති. තාලනාලිකෙරපනසලබුජඅලාබුකුම්භණ්ඩපුස්සඵලතිපුසඵලඵලාලුකානි, නව මහාඵලානි සබ්බඤ්ච අපරණ්ණං, ධඤ්ඤගතිකමෙව. තං කිඤ්චාපි න

පටික්ඛිත්තං, අථ ඛො අකජ්ජියං අනුලොමෙති, තස්මා පච්ඡාහත්තං න කජ්ජති. අට්ඨ පානානි අනුඤ්ඤාතානි. අවසෙසානි වෙත්තතින්තිණිකමාතුලුච්ඡිගකපිත්ථකොසම්ඛකරමන්ථාදිචුද්දකඵලපානානි අට්ඨපානගතිකානෙව, තානි කිඤ්චාපි න අනුඤ්ඤාතානි, අථ ඛො කජ්ජියං අනුලොමෙත්ති, තස්මා කජ්ජන්ති. යපෙත්වා හි සානුලොමං ධඤ්ඤඵලරසං අඤ්ඤං ඵලපානං නාම අකජ්ජියං නත්ථී, සබ්බං යාමකාලිකංයෙවාති කුරුන්දියං චුත්තං.

භගවතා ඡ වීචරානි අනුඤ්ඤාතානි. ධම්මසඬ්ඛාහකත්ථෙරෙහි තෙසං අනුලොමානි දුකුලං, පත්තුණ්ණං, චීනපට්ටං, සොමාරපට්ටං, ඉද්ධිමයිකං, දෙවදත්තියන්ති අපරානි ඡ අනුඤ්ඤාතානි. තත්ථ “පත්තුණ්ණ”න්ති පත්තුණ්ණදෙසෙ පාණකෙහි සඤ්ජාතවත්ථං. ද්වෙ පටා දෙසනාමෙනෙව චුත්තා. තානි තීණි කොසෙයාස්සානුලොමානි. දුකුලං සාණස්ස, ඉතරානි ද්වෙ කජ්ජාසිකස්ස වා සබ්බෙසං වා.

භගවතා එකාදස පත්තෙ පටික්ඛිපිත්වා ද්වෙ පත්තා අනුඤ්ඤාතා - ලොභපත්තො වෙව මත්තිකාපත්තො ව. ලොභථාලකං, මත්තිකාථාලකං, තම්ඛලොභථාලකන්ති තෙසංයෙව අනුලොමානි. භගවතා තයො තුම්ඛා අනුඤ්ඤාතා - ලොභතුම්ඛො, කට්ඨතුම්ඛො, ඵලතුම්ඛොති. කුණ්ඩිකා, කඤ්චනකො, උදකතුම්ඛොති තෙසංයෙව අනුලොමානි. කුරුන්දියං පන “පානීයසඬ්ඛපානීයසරාවකානි එතෙසං අනුලොමානී”ති චුත්තං. පට්ටිකා, සුකරන්තන්ති ද්වෙ කායඛන්ධනානි අනුඤ්ඤාතානි, දුස්සපට්ටෙන රජ්ජුකෙන ව කතකායඛන්ධනානි තෙසං අනුලොමානි. සෙතච්ඡත්තං, කිලඤ්ච්ච්ඡත්තං, පණ්ණච්ඡත්තන්ති තීණි ඡත්තානි අනුඤ්ඤාතානි. එකපණ්ණච්ඡත්තං තෙසංයෙව අනුලොමන්ති ඉමිනා නයෙන පාළිඤ්ච අට්ඨකථඤ්ච අනුපෙක්ඛිත්වා අඤ්ඤානිපි කජ්ජියාකජ්ජියානං අනුලොමානි වෙදිතඛිඛානි.

තද්වුපට්ඨගහිතං කාලෙ කජ්ජතීතිආදි සබ්බං සම්භින්තරසං සන්ධාය චුත්තං. සවෙ හි ඡල්ලිමිපි අනපනෙත්වා සකලෙනෙව නාළිකෙරඵලෙන සද්ධිං පානකං පට්ඨගහිතං හොති, නාළිකෙරං අපනෙත්වා තං විකාලෙපි කජ්ජති. උපරි සජ්ජිපිණ්ඩං යපෙත්වා සීතලපායාසං දෙන්ති, යං පායාසෙන අසංසට්ඨං සජ්ජි, තං අපනෙත්වා සත්තාහං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. ඛද්ධමධුචාණිතාදීසුපි එසෙව නයො. තක්කොලජාතිඵලාදීහි අලඬ්චකරිත්වා පිණ්ඩපාතං දෙන්ති, තානි උද්ධරිත්වා ධොවිත්වා යාවජීවං පරිභුඤ්ජිතඛිඛානි. යාගුයං පක්ඛිපිත්වා දින්නසිඬ්ඛිවෙරාදීසුපි තෙලාදීසු පක්ඛිපිත්වා දින්නලට්ඨිමධුකාදීසුපි එසෙව නයො. එවං යං යං අසම්භින්තරසං හොති, තං තං එකතො පට්ඨගහිතමිපි යථා සුද්ධං හොති, තථා ධොවිත්වා වා තච්ඡෙත්වා වා තස්ස තස්ස කාලවසෙන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

සචෙ පන සමභින්නරසං හොති සංසට්ඨං, න වට්ටති. යාවකාලිකඤ්ඤි අත්තනා සද්ධිං සමභින්නරසානි තීණිපි යාමකාලිකාදීනි අත්තනො සභාවං උපනෙති, යාමකාලිකං ද්වෙපි සත්තාහකාලිකාදීනි අත්තනො සභාවං උපනෙති, සත්තාහකාලිකමිපි අත්තනා සද්ධිං සංසට්ඨං යාවජීවිකං අත්තනො සභාවඤ්ඤෙව උපනෙති; තස්මා තෙන තදහුපට්ඨගහිතෙන සද්ධිං තදහුපට්ඨගහිතං වා පුරෙපට්ඨගහිතං වා යාවජීවිකං සත්තාහං කප්පති ද්විහපට්ඨගහිතෙන ඡාහං, තිහපට්ඨගහිතෙන පඤ්චාහං...පෙ.... සත්තාහපට්ඨගහිතෙන තදහෙව කප්පතීති වෙදිතඛ්ඛං. තස්මායෙව හි “සත්තාහකාලිකෙන හික්ඛවෙ යාවජීවිකං තදහුපට්ඨගහිත”න්ති අවත්වා “පට්ඨගහිතං සත්තාහං කප්පතී”ති වුත්තං.

කාලයාමසත්තාහාතික්කමෙසු වෙන්ථ
 විකාලහොජනසන්තිධිහෙසජ්ජසික්ඛාපදානං වසෙන ආපත්තියො වෙදිතඛ්ඛා. ඉමෙසු ච පන චතුසු කාලිකෙසු යාවකාලිකං යාමකාලිකන්ති ඉදමෙව ද්වයං අන්තොවුත්ථකඤ්ඤෙව සන්තිධිකාරකඤ්ඤෙව හොති, සත්තාහකාලිකඤ්ඤෙව යාවජීවිකඤ්ඤෙව අකප්පියකුටියං නික්ඛිපිතුමිපි වට්ටති, සන්තිධිමිපි න ජනෙතීති. සෙසං සඛ්ඛන්ථ උත්තානමෙවාති.

හෙසජ්ජක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. කථිනක්ඛන්ධකං

කථිනානුජානනකපා

306. කථිනක්ඛන්ධකෙ – පාවෙය්‍යාකාති පාවෙය්‍යාරට්ඨවාසිනො. පාවෙය්‍යං නාම කොසලෙසු පච්ඡිමදිසාභාගෙ රට්ඨං; තත්ථ වාසිනොති චුත්තං භොති. කොසලරුක්ඛො ඵකපිතුකභාතූනං හද්දවග්ගියත්ථෙරානං එතං අධිවචනං. තෙසු සබ්බජෙට්ඨකො අනාගාමී, සබ්බපච්ඡිමකො සොතාපන්තො, එකොපි අරහා වා පුපුජ්ජනො වා නත්ථී. ආරුක්ඛිකාති ධුතඨගසමාදානවසෙන ආරුක්ඛිකා; න අරුක්ඛවාසමත්තෙන. පිණ්ඩපාතිකාදිභාවෙපි තෙසං එසෙව නයො. සීසවසෙන වෙතං චුත්තං. ඉමෙ පන තෙරසාපි ධුතඨගානි සමාදායෙව චත්තන්ති. උදකසඨගහෙති උදකෙන සඨගහිතෙ සට්ඨෙ සංසට්ඨෙ; ඵලෙ ච නින්තෙ ච එකොදකීභූතෙති අත්ථො.

උදකච්ඡිකල්ලෙති අක්කන්තඅක්කන්තට්ඨානෙ උදකච්ඡිකල්ලො උට්ඨහිත්වා යාව ආනිසදා පහරති, ඊදිසෙ චික්ඛල්ලෙති අත්ථො. ඔකපුණ්ණෙහිති උදකපුණ්ණෙහි. තෙසං කිර වීචරානි සනානි, තෙසු පතිතං උදකං න පග්ගරති සනත්තා පුට්ඨද්ධං විය තිට්ඨති. තෙන චුත්තං – “ඔකපුණ්ණෙහි වීචරෙහි”ති. “ඔසපුණ්ණෙහි”තිපි පායො.

අවිචදමානා වස්සං වසිමිභාති එත්ථ ආගන්තුකට්ඨානෙ සෙනාසනචාසුතාය අභාවෙන ච භගවතො දස්සනාලාභෙන උක්කණ්ඨිතතාය ච තෙ භික්ඛු චාසුං න වසිංසු, තස්මා “අවිචදමානා චාසුකං වස්සං වසිමිභා”ති නාවොචුං. ධම්මීං කථං කත්ථාති භගවා තෙසං භික්ඛුනං අනමතග්ගියකථං කථෙසී. තෙ සබ්බෙපි කථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණ්ණත්ථා නිසින්තට්ඨානතොයෙව ආකාසෙ උජ්ජතිත්ථා අගමංසු, තං සන්ධාය චුත්තං – “ධම්මීං කථං කත්ථා”ති. තතො භගවා “සචෙ කථිනත්ථාරො පඤ්ඤත්තො අභවිස්ස, එතෙ භික්ඛු එකං වීචරං යථෙත්ථා සන්තරුත්තරෙන ආගච්ඡන්තා න එවං කිලන්තා අස්සු, කථිනත්ථාරො ච නාමෙස සබ්බබුද්ධෙහි අනුඤ්ඤාතො”ති වින්තෙත්ථා කථිනත්ථාරං අනුජානිතුකාමො භික්ඛු ආමන්තෙසී, ආමන්තෙත්ථා ච පන “අනුජානාමී භික්ඛචෙ”තිආදිමාහ.

තත්ථ අත්ථකකථිනානං වොති නිපාතමත්තං වොකාරො; අත්ථකකථිනානන්ති අත්ථො. එවඤ්ඤි සති පරතො “සො තෙසං භවිස්සතී”ති යුජ්ජති. අථ වා වොති සාමිච්චනමෙවෙනං. සො නෙසන්ති එත්ථ පන සො වීචරුජ්ජාදො යෙ අත්ථකකථිනා, තෙසං භවිස්සතීති අත්ථො.

තත්ථ අනාමන්තවාරොති යාව කථිනං න උද්ධරියති, තාව අනාමන්තෙත්ථා වරණං කජ්ජිස්සති, වාරිත්තසික්ඛාපදෙන අනාපත්ති භවිස්සතීති අත්ථො.

අසමාදානවාරොති තිච්චරං අසමාදාය වරණං; චීවරවිජ්ජවාසො කජ්ජිස්සතීති අත්ථො. ගණභොජනන්ති ගණභොජනම්පි කජ්ජිස්සති. යාවදන්ථචීවරන්ති යාවත්තකෙන චීවරෙන අත්ථො, තාවත්තකං අනධිට්ඨිතං අවිකජ්ජිතං කජ්ජිස්සතීති අත්ථො. යො ච තත්ථ චීවරුජ්ජාදොති තත්ථ කථිනත්ථතසීමායං මතකචීවරං වා හොතු සඬ්ඝං උද්දිස්ස දින්නං වා සඬ්ඝිකෙන තනුජ්ජාදෙන ආහතං වා, යෙන කෙනචි ආකාරෙන යං සඬ්ඝිකචීවරං උජ්ජජ්ජති, තං තෙසං භවිස්සතීති අත්ථො.

එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ කථිනං අත්ථරිතඛිඛන්ති එත්ථ කථිනත්ථාරං කෙ ලහන්ති, කෙ න ලහන්තීති? ගණනවසෙන තාව පච්ඡිමකොට්ඨා පඤ්ච ජනා ලහන්ති, උද්ධං සතසහස්සම්පි, පඤ්චන්තං හෙට්ඨා න ලහන්ති. චුත්ථවස්සවසෙන පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වා පඨමපචාරණාය පචාරිතා ලහන්ති, ඡින්නවස්සා වා පච්ඡිමිකාය උපගතා වා න ලහන්ති, අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ චුත්ථවස්සාපි න ලහන්තීති මහාපච්චරියං චුත්තං. පුරිමිකාය උපගතානං පන සඬ්ඛෙ ගණපුරකා හොන්ති, ආනිසංසං න ලහන්ති, ආනිසංසො ඉතරෙසංයෙව හොති. සචෙ පුරිමිකාය උපගතා චත්තාරො වා හොන්ති තයො වා ද්වෙ වා එකො වා, ඉතරෙ ගණපුරකෙ කත්වා කථිනං අත්ථරිතඛිඛං. අථ චත්තාරො භික්ඛු උපගතා, එකො පරිපුණ්ණවස්සො සාමණෙරො, සො චෙ පච්ඡිමිකාය උපසම්පජ්ජති, ගණපුරකො චෙව හොති, ආනිසංසඤ්ච ලහති. තයො භික්ඛු ද්වෙ සාමණෙරො, ද්වෙ භික්ඛු තයො සාමණෙරො, එකො භික්ඛු චත්තාරො සාමණෙරොති එත්ථාපි එසෙව තයො. සචෙ පුරිමිකාය උපගතා කථිනත්ථාරකුසලා න හොන්ති, අත්ථාරකුසලා ඛන්ධකභාණුකපෙරා පරියෙසිත්වා ආනෙතඛිඛා. කම්මවාචං සාවෙත්වා කථිනං අත්ථරාපෙත්වා දානඤ්ච භුඤ්ජිත්වා ගම්ඤ්ජන්ති. ආනිසංසො පන ඉතරෙසංයෙව හොති.

කථිනං කෙන දින්නං වට්ටති? යෙන කෙනචි දෙවෙන වා මනුස්සෙන වා පඤ්චන්තං වා සහධම්මිකානං අඤ්ඤතරෙන දින්නං වට්ටති. කථිනදායකස්ස චත්තං අත්ථි, සචෙ සො තං අජානන්තො පුච්ඡති - “භන්තෙ කථං කථිනං දාතඛිඛ”න්ති තස්ස එවං ආචික්ඛිතඛිඛං - “තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරජ්ජහොනකං සුරියුග්ගමනසමයෙ චත්ථං ‘කථිනචීවරං දෙමා’ති දාතුං වට්ටති, තස්ස පරිකම්මත්ථං එත්තකා නාම සුචියො, එත්තකං සුත්තං, එත්තකං රජනං, පරිකම්මං කරොන්තානං එත්තකානං භික්ඛුනං යාගුභත්තඤ්ච දාතුං වට්ටති”ති.

කථිනත්ථාරකෙනාපි ධම්මෙන සමෙන උජ්ජන්තං කථිනං අත්ථරන්තෙන චත්තං ජානිතඛිඛං. තත්තවායගෙහතො හි ආහතසන්තානෙනෙව ඛලිමක්ඛිතසාටකො න වට්ටති, මලීනසාටකොපි න වට්ටති, තස්මා කථිනත්ථාරසාටකං ලභිත්වා සුට්ඨු ධොවිත්වා සුචිආදීති චීවරකම්මුපකරණානි

සජ්ජෙත්වා බහුභි භික්ඛුභි සද්ධිං තදහෙව සිඛිඛිත්වා නිට්ඨිතසුචිකම්මං රජිත්වා කප්පඛිත්දුං දත්වා කථිනං අත්ථරිතඛිඛං. සචෙ තස්මිං අනත්ථතෙයෙව අඤ්ඤං කථිනසාටකං ආහරති, අඤ්ඤානි ච බහුනි කථිනානිසංසචත්ථානි දෙති, යො ආනිසංසං බහුං දෙති, තස්ස සන්තකෙනෙව අත්ථරිතඛිඛං. ඉතරො යථා තථා ඔචදිත්වා සඤ්ඤාපෙතඛිඛො.

කථිනං පන කෙන අත්ථරිතඛිඛං? යස්ස සඬසො කථිනච්චරං දෙති. සඬසෙන පන කස්ස දාතඛිඛං? යො ජිණ්ණච්චරො හොති. සචෙ බහු ජිණ්ණච්චරො හොන්ති, වුඬ්ඬිස්ස දාතඛිඛං. වුඬ්ඬිස්සෙ යො මහාපරිසො තදහෙව ච්චරං කත්වා අත්ථරිතං සක්කොති, තස්ස දාතඛිඛං. සචෙ වුඬ්ඬිස්සො න සක්කොති නචකතරො සක්කොති, තස්ස දාතඛිඛං. අපිච සඬසෙන මහාපෙරස්ස සඬගහං කාතුං වට්ටති, තස්මා “තුම්හෙ භන්තෙ ගණ්හථ, මයං කත්වා දස්සාමා”ති වත්තඛිඛං. තීසු ච්චරෙසු යං ජිණ්ණං හොති, තදත්ථාය දාතඛිඛං. පකතියා දුපට්ටච්චරස්ස දුපට්ටත්ථායෙව දාතඛිඛං. සචෙපිස්ස ඵකපට්ටච්චරං සනං හොති, කථිනසාටකො ච පෙලචො, සාරුජ්ජත්ථාය දුපට්ටජ්ජහොනකමෙව දාතඛිඛං, “අහං අලභන්තො ඵකපට්ටං පාරුපාමී”ති වදන්තස්සාපි දුපට්ටං දාතුං වට්ටති. යො පන ලොභපකතිකො හොති, තස්ස න දාතඛිඛං. තෙනාපි “කථිනං අත්ථරිත්වා පච්ඡා සිඛිඛිත්වා ද්චෙ ච්චරානි කරස්සාමී”ති න ගහෙතඛිඛං. යස්ස පන දීයති, තස්ස යෙන විධිනා දාතඛිඛං, තං දස්සෙතුං “ඵචඤ්ච පන භික්ඛචෙ කථිනං අත්ථරිතඛිඛං”න්ති ආරභිත්වා සුණාතු මෙ භන්තෙතිආදිකා දාතකම්මචාචා තාව වුත්තා.

ඵචං දිත්තෙ පන කථිනෙ සචෙ තං කථිනදුස්සං නිට්ඨිතපරිකම්මමෙව හොති, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ නිට්ඨිතපරිකම්මං හොති, “අහං චෙරො”ති චා “බහුස්සුතො”ති චා ඵකෙනාපි අකාතුං න ලඛිභති, සඛිඛෙහෙව සන්තිපතිත්වා ධොවනසිඛිඛනරජනානි නිට්ඨාපෙතඛිඛානි. ඉදඤ්චි කථිනචත්තං නාම බුද්ධජ්ජසත්ථං. අතීතෙ පදුමුත්තරොපි භගවා කථිනචත්තං අකාසි. තස්ස කීර අග්ගසාවකො සුජාතත්ථෙරො නාම කථිනං ගණ්භි, තං සත්ථා අට්ඨසට්ඨියා භික්ඛුසතසහස්සෙහි සද්ධිං නිසීදිත්වා අකාසි.

කතපරියොසිතං පන කථිනං ගහෙත්වා අත්ථාරකෙන භික්ඛුනා “සචෙ සඬසාටියා කථිනං අත්ථරිතකාමො හොති, පොරාණිකා සඬසාටි පච්චුද්ධරිතඛිඛා, නචා සඬසාටි අධිට්ඨාතඛිඛා. ‘ඉමාය සඬසාටියා කථිනං අත්ථරාමී’ති චාචා භින්දිතඛිඛා”තිආදිනා පරිචාරෙ වුත්තවිධානෙන කථිනං අත්ථරිතඛිඛං. අත්ථරිත්වා ච පන “තෙන කථිනත්ථාරකෙන භික්ඛුනා සඬසං උපසඬකම්චා ඵකංසං උත්තරාසඬගං කරිත්වා අඤ්ඤාපිං පග්ගහෙත්වා ඵචමස්ස චචතීයො – ‘අත්ථතං භන්තෙ සඬසස්ස කථිනං, ධම්මිකො කථිනත්ථාරො, අනුමොදථා’ති තෙහි අනුමොදකෙහි භික්ඛුභි ඵකංසං උත්තරාසඬගං කරිත්වා

අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනීයො - ‘අත්ථනං ආවුසො සඬ්ඝස්ස කථිනං, ධම්මිකො කථිනත්ථාරො, අනුමොදාමා’ති එවමාදිනා පරිවාරෙ චුත්තවිධානෙනෙව අනුමොදාපෙතඛිඛං, ඉතරෙහි ච අනුමොදිතඛිඛං. එවං සඛ්ඛෙසං අත්ථනං හොති කථිනං. චුත්තඤ්ඤෙතං පරිවාරෙ “ද්විත්තං පුග්ගලානං අත්ථනං හොති කථිනං - අත්ථාරකස්ස ච අනුමොදකස්ස චා”ති (පරි. 403). පුනපි චුත්තං - “න සඬ්ඝො කථිනං අත්ථරති, න ගණො කථිනං අත්ථරති, පුග්ගලො කථිනං අත්ථරති, සඬ්ඝස්ස අනුමොදනා ගණස්ස අනුමොදනා පුග්ගලස්ස අත්ථාරා සඬ්ඝස්ස අත්ථනං හොති කථිනං, ගණස්ස අත්ථනං හොති කථිනං, පුග්ගලස්ස අත්ථනං හොති කථිනං”ති (පරි. 414).

එවං අත්ථනෙ පන කථිනෙ සවෙ කථිනවිචරෙන සද්ධිං ආහතං ආනිසංසං දායකා “යෙන අම්භාකං කථිනං ගහිතං, තස්සෙව දෙමා”ති දෙන්ති, හික්ඛුසඬ්ඝො අනිස්සරො. අථ අවිචාරෙත්ථාව දත්ථා ගච්ඡන්ති, හික්ඛුසඬ්ඝො ඉස්සරො. තස්මා සවෙ කථිනත්ථාරකස්ස සෙසව්වරානිපි දුඛිඛලානි හොන්ති, සඬ්ඝෙන අපලොකෙත්ථා තෙසම්පි අත්ථාය වත්ථානි දාතඛිඛානි. කම්මවාචා පන එකායෙව වට්ටති. අවසෙසෙ කථිනානිසංසෙ ඛලවචත්ථානි වස්සාවාසිකට්ඨිතිකාය දාතඛිඛානි, ධීතිකාය අභාවෙ ථෙරාසනතො පට්ඨාය දාතඛිඛානි, ගරුභණ්ඩං න භාජෙතඛිඛං. සවෙ පන එකස්මාය ඛඞු විහාරා හොන්ති, සඛ්ඛෙ හික්ඛු සන්තිපාතෙත්ථා එකත්ථ කථිනං අත්ථරිතඛිඛං, විසුං විසුං අත්ථරිතුං න වට්ටති.

308. ඉදානි යථා ච කථිනං අත්ථනං හොති, යථා ච අනත්ථනං, තං විධිං විත්ථාරතො දස්සෙතුං එවඤ්ච පන හික්ඛවෙ අත්ථනං හොති කථිනං එවං අනත්ථනන්ති වත්ථා අකරණියඤ්චෙව මහාභූමිකඤ්ච අනත්ථනලක්ඛණං තාව දස්සෙත්තො න උල්ලිඛිතමත්තෙනාතිආදිකෙ චතුච්ඡිති ආකාරෙ දස්සෙසී. තතො පරං අත්ථනලක්ඛණං දස්සෙත්තො අහතෙන අත්ථනන්තිආදිකෙ සත්තරස ආකාරෙ දස්සෙසී. පරිවාරෙපි හි “චතුච්ඡිතියා ආකාරෙහි අනත්ථනං හොති කථිනං, සත්තරසහි ආකාරෙහි අත්ථනං හොති කථින”න්ති ඉදමෙව ලක්ඛණං චුත්තං.

තත්ථ උල්ලිඛිතමත්තෙනාති දීසතො ච පුචුලතො ච පමාණග්ගහණමත්තෙන. පමාණඤ්ඤි ගණ්භන්තො තස්ස තස්ස පදෙසස්ස සඤ්ජානනත්ථං නඛාදීහි වා පරිච්ඡෙදං දස්සෙත්තො උල්ලිඛිති, නලාටාදීසු වා සංසති, තස්මා තං පමාණග්ගහණං “උල්ලිඛිතමත්ත”න්ති චුච්චති. ධොවනමත්තෙනාති කථිනදුස්සධොවනමත්තෙන. වීචරවීචාරණමත්තෙනාති “පඤ්චකං වා සත්තකං වා නවකං වා එකාදසකං වා හොතු”ති එවං විචාරිතමත්තෙන. ඡෙදනමත්තෙනාති යථාවිචාරිතස්ස වත්ථස්ස ඡෙදනමත්තෙන. ඛන්ධනමත්තෙනාති මොසසුත්තකාරොපනමත්තෙන.

විනයපිටකෙ මහාවග්ග-අට්ඨකථා කථිනක්ඛන්ධකං
 ඔවට්ටියකරණමත්තෙනාති මොසසුත්තකානුසාරෙන දීඝසිඛිඛිතමත්තෙන.
 කණ්ඩුසකරණමත්තෙනාති මුද්ධියපත්තඛන්ධනමත්තෙන.
 දළ්භිකම්මකරණමත්තෙනාති ද්වෙ විමිලිකායො එකතො කත්වා
 සිඛිඛිතමත්තෙන. අථ වා පයමච්චිමිලිකා සටෙත්වා යපිතා හොති, කථිනසාටකං
 තස්සා කුච්ඡිවිමිලිකං කත්වා සිඛිඛිතමත්තෙනාතිපි අත්ථො. මහාපච්චරියං
 “පකතිච්චරස්ස උපස්සයදානෙනා”ති වුත්තං. කුරුන්දියං පන
 “පකතිපත්තඛද්ධච්චරං දුපට්ටං කාතුං කුච්ඡිවිමිලිකං අල්ලියාපනමත්තෙනා”ති
 වුත්තං. අනුචාතකරණමත්තෙනාති පිට්ඨිඅනුචාතාරොපනමත්තෙන.
 පරිභණ්ඩකරණමත්තෙනාති කුච්ඡිඅනඋචාතාරොපනමත්තෙන.
 ඔවද්ධෙය්‍යකරණමත්තෙනාති ආගන්තුකපත්තාරොපනමත්තෙන.
 කථිනච්චරතො වා පත්තං ගහෙත්වා අඤ්ඤස්මිං අකථිනච්චරෙ
 පත්තාරොපනමත්තෙන.

කම්බලමද්දනමත්තෙනාති එකචාරංයෙව රජනෙ පක්ඛිත්තෙන
 දන්තවණ්ණෙන පණ්ඩුපලාසවණ්ණෙන වා. සවෙ පන සකිං වා ද්වික්ඛත්තුං වා
 රත්තමපි සාරුජ්ජං හොති, වට්ටති. නිමිත්තකතෙනාති “ඉමිනා දුස්සෙන කථිනං
 අත්ථරිස්සාමී”ති එවං නිමිත්තකතෙන. එත්තකමෙව හි පරිචාරෙ වුත්තං.
 අට්ඨකථාසු පන “අයං සාටකො සුන්දරො, සක්කා ඉමිනා කථිනං අත්ථරිතු”න්ති
 එවං නිමිත්තකම්මං කත්වා ලද්ධෙනා”ති වුත්තං. පරිකථාකතෙනාති “කථිනං
 නාම දාතුං වට්ටති, කථිනදායකො ඛහුං පුඤ්ඤං පසවතී”ති එවං පරිකථාය
 උජ්ජාදිතෙන. කථිනං නාම අතිඋක්කට්ඨං වට්ටති, මාතරමපි විඤ්ඤාපෙතුං න
 වට්ටති, ආකාසතො ඔතිණ්ණසදිසමෙව වට්ටතීති. කුක්කුකතෙනාති
 තාවකාලිකෙන. සන්තිධිකතෙනාති එත්ථ දුච්චො සන්තිධි කරණසන්තිධි ව
 නිවයසන්තිධි ව. තත්ථ තදහෙව අකත්වා යපෙත්වා කරණං කරණසන්තිධි.
 සඬ්ඝො අජ්ජ කථිනදුස්සං ලහිත්වා පුනදිවසෙ දෙනි, අයං නිවයසන්තිධි.

නිස්සග්ගියෙනාති රත්තිනිස්සග්ගියෙන. පරිචාරෙපි වුත්තං – “නිස්සග්ගියං
 නාම කරියමානෙ අරුණං උට්ඨහතී”ති. අකජ්ජකතෙනාති
 අනාදින්නකජ්ජනිත්දුනා. අඤ්ඤත්‍ර සඬ්ඝාටියාතිආදීසු යපෙත්වා
 සඬ්ඝාටිඋත්තරාසඬ්ඝඅන්තරවාසකෙ අඤ්ඤෙන පච්චත්ථරණාදිනා අත්ථතං
 අනත්ථතං හොතීති. අඤ්ඤත්‍ර පඤ්චකෙන වා අතිරෙකපඤ්චකෙන වාති පඤ්ච
 වා අතිරෙකාති වා ඛණ්ඩාති කත්වා මහාමණ්ඩලඅඬ්චමණ්ඩලාති දස්සෙත්වා
 කතෙනෙව වට්ටති. එවඤ්ඤි සමණ්ඩලිකතං හොති, තං යපෙත්වා අඤ්ඤෙන
 අච්ඡින්නකෙන වා ද්වත්තිවතුඛණ්ඩෙන වා න වට්ටති. අඤ්ඤත්‍ර පුග්ගලස්ස
 අත්ථාරාති පුග්ගලස්ස අත්ථාරං යපෙත්වා න අඤ්ඤෙන සඬ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා
 අත්ථාරෙන අත්ථතං හොති. නිස්සිමට්ඨො අනුමොදතීති ඛහිඋපචාරසීමාය
 ධීතො අනුමොදතී.

309. අහතෙනාති අපරිභුක්තෙන. අහතකප්පෙනාති අහතසද්ධියෙන එකචාරං වා ද්වික්ඛන්තුං වා ධොතෙන. පිලොතිකායාති හතචත්ථකසාටකෙන. පංසුකුලෙනාති තෙවීසතියා බෙත්තෙසු උප්පන්නපංසුකුලෙන. පංසුකුලිකහික්ඛුනා වොළකහික්ඛං ආහිණ්ඨිත්වා ලද්ධවොළකෙහි කතචීවරෙනාතිපි කුරුන්දිමහාපච්චරීසු වුත්තං. පාපණ්ණකෙනාති ආපණ්ණද්වාරෙ පතිතපිලොතිකං ගහෙත්වා කථිනත්ථාය දෙනි, තෙනාපි වට්ටතීති අත්ථො. සෙසං වුත්තචිපල්ලාසෙනෙව වෙදිතඛ්ඛං. ඉමස්මිං පන යානෙ “සහ කථිනස්ස අත්ථාරා කති ධම්මා ජායන්ති” තිආදි බහුඅට්ඨකථාසු වුත්තං, තං සඛ්ඛං පරිචාරෙ පාළිආරුල්භමෙව, තස්මා තත්ථ ආගතනයෙනෙව වෙදිතඛ්ඛං. න හි තෙන ඉධ අචුච්චමානෙන කථිනත්ථාරකස්ස කිඤ්චි පරිභායති.

310. එවං කථිනත්ථාරං දස්සෙත්වා ඉදානි උඛ්භාරං දස්සෙතුං කථ්ඤ්ච හික්ඛවෙ උඛ්භතං හොති කථිනන්තිආදිමාහ. තත්ථ මාතිකාති මාතරො; ජනෙත්තියොති අත්ථො. කථිනුඛ්භාරඤ්චි එනා අට්ඨ ජනෙත්තියො. තාසු පක්කමනං අත්තො අස්සාති පක්කමනන්තිකා. එවං සෙසාපි වෙදිතඛ්ඛා.

ආදායසන්නකථා

311. න පච්චෙස්සන්ති න පුන ආගමිස්සං. එතස්මිං පන පක්කමනන්තිකෙ කථිනුද්ධාරෙ පයමං වීචරපලිබ්බොධො ඡ්ඡ්ඡති, පච්ඡා ආවාසපලිබ්බොධො. එවං පක්කමතො හි වීචරපලිබ්බොධො අත්තොසීමායමෙව ඡ්ඡ්ඡති, ආවාසපලිබ්බොධො සීමාතික්කමෙ. වුත්තම්පි චෙතං පරිචාරෙ –

“පක්කමනන්තිකො කථිනුද්ධාරො, වුත්තො ආදිච්චබන්ධුනා; එතඤ්ච තාහං විස්සජ්ජිස්සං, වීචරපලිබ්බොධො පයමං ඡ්ඡ්ඡති; පච්ඡා ආවාසපලිබ්බොධො ඡ්ඡ්ඡති” ති. (පරි. 415);

වීචරං ආදායාති අකතචීවරං ආදාය. බහිසීමගතස්සාති අඤ්ඤං සාමන්තවිහාරං ගතස්ස. එවං හොතීති තස්මිං විහාරෙ සෙනාසනචාසුකං වා සහායසම්පත්තිං වා දිස්වා එවං හොති. එතස්මිං පන නිට්ඨානන්තිකෙ කථිනුද්ධාරෙ ආවාසපලිබ්බොධො පයමං ඡ්ඡ්ඡති, සො හි “න පච්චෙස්ස”න්ති විත්තෙ උප්පන්නමත්තෙයෙව ඡ්ඡ්ඡති. වුත්තම්පි චෙතං –

“නිට්ඨානන්තිකො කථිනුද්ධාරො, වුත්තො ආදිච්චබන්ධුනා; එතඤ්ච තාහං විස්සජ්ජිස්සං, ආවාසපලිබ්බොධො පයමං ඡ්ඡ්ඡති; වීචරෙ නිට්ඨිතෙ වීචරපලිබ්බොධො ඡ්ඡ්ඡති” ති.

එතෙන නයෙන සෙසමාතිකාචිහජනෙපි අත්ථො වෙදිතඛ්ඛො. අයං පන විසෙසො – “සන්නිට්ඨානන්තිකෙ ද්වෙපි පලිබ්බොධා නෙවිමං වීචරං කාරෙස්සං,

න පච්චෙස්සන්ති චිත්තෙ උප්පන්නමත්තෙයෙව එකතො ඡිජ්ජන්තිති. වුත්තඤ්ඤෙතං -

“සන්තිට්ඨානන්තිකො කථිනුද්ධාරො, වුත්තො ආදිච්චබන්ධුනා; එතඤ්ච තාහං විස්සජ්ජිස්සං, ද්වෙ පලිබොධා අපුබ්බං අචරිමං ඡිජ්ජන්ති”ති.

එවං සබ්බකථිනුද්ධාරෙසු පලිබොධුපච්චෙදො වෙදිතබ්බො. සො පන යස්මා ඉමිනා ච වුත්තනෙයෙන පරිචාරෙ ච ආගතභාවෙන සක්කා ජාතිතුං, තස්මා චිත්ථාරතො න වුත්තො. අයං පනෙත්ථ සඬබ්බෙපො - නාසනන්තිකෙ ආවාසපලිබොධො පයමං ඡිජ්ජති, චීවරෙ නට්ඨෙ චීවරපලිබොධො ඡිජ්ජති. යස්මා චීවරෙ නට්ඨෙ චීවරපලිබොධො ඡිජ්ජති, තස්මා “නාසනන්තිකො”ති වුත්තං.

සචනන්තිකෙ චීවරපලිබොධො පයමං ඡිජ්ජති, තස්මා තස්ස සහ සචනෙන ආවාසපලිබොධො ඡිජ්ජති.

ආසාවච්චෙදිකෙ ආවාසපලිබොධො පයමං ඡිජ්ජති. චීවරාසාය උපච්ඡින්නාය චීවරපලිබොධො ඡිජ්ජති. අයං පන යස්මා “අනාසාය ලහති; ආසාය න ලහති; තස්ස එවං හොති ‘ඉධෙවිමං චීවරං කාරෙස්සං, න පච්චෙස්ස’”න්තිආදිනා නෙයෙන ඉතරෙහි උද්ධාරෙහි සද්ධිං වොමිස්සකදෙසනො අනෙකප්පහෙදො හොති, තස්මා පරතො විසුං චිත්ථාරෙත්වා වුත්තො, ඉධ න වුත්තො. ඉධ පන සචනන්තිකස්ස අනන්තරං සිමාතික්කන්තිකො වුත්තො. තත්ථ චීවරපලිබොධො පයමං ඡිජ්ජති, තස්ස බහිසීමෙ ආවාසපලිබොධො ඡිජ්ජති. සහුබ්බාතෙ ද්වෙ පලිබොධා අපුබ්බං අචරිමං ඡිජ්ජන්තිති.

316-325. එවං ආදායචාරෙ සත්තකථිනුද්ධාරෙ දස්සෙත්වා පුන සමාදායචාරෙපි විජ්ජකතචීවරස්ස ආදායසමාදායචාරෙසුපි යථාසම්භවං තෙයෙව දස්සිතා. තතො පරං අන්තොසීමායං “පච්චෙස්සං න පච්චෙස්ස”න්ති ඉමං විධිං අනාමසිත්ථාව “න පච්චෙස්ස”න්ති ඉමමෙව ආමසිත්ථා අනධිට්ඨිතෙනා”තිආදිනා නෙයෙන ච යෙ යෙ යුජ්ජන්ති, තෙ තෙ දස්සිතා. තතො පරං “චීවරාසාය පක්කමති”තිආදිනා නෙයෙන ඉතරෙහි සද්ධිං වොමිස්සකනෙයෙන අනෙකක්ඛන්තුං ආසාවච්චෙදිකං දස්සෙත්වා පුන දිසංගමියවසෙන ච ඵාසුචිභාරිකවසෙන ච නිට්ඨානන්තිකෙසු යුජ්ජමානා කථිනුද්ධාරා දස්සිතා. එවං පහෙදතො කථිනුද්ධාරං දස්සෙත්වා ඉදානි යෙ තෙන තෙන කථිනුද්ධාරෙන පලිබොධා ඡිජ්ජන්තිති වුත්තා, තෙසං පටිපක්ඛෙ දස්සෙත්තො ද්වෙමෙ හික්ඛවෙ කථිනස්ස පලිබොධාතිආදිමාහ. තත්ථ

විනයපිටකෙ

මහාවග්ග-අට්ඨකථා

කථිනක්ඛන්ධකං

චත්තෙනාති යෙන චිත්තෙන සො ආවාසො චත්තො හොති, තං චත්තං නාම,
තෙන චත්තෙන. චන්තමුත්තෙසුපි එසෙව නයො. සෙසං සබ්බන්ථ
උත්තානමෙවාති.

කථිනක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. වීචරක්ඛන්ධකං

ඡීවකචන්ද්‍රකථා

326. වීචරක්ඛන්ධකෙ - පදක්ඛිණාති ඡෙකා කුසලා. අභිසටාති අභිගතා. කෙහි අභිගතාති? අත්ථිකෙහි අත්ථිකෙහි මනුස්සෙහි; කරණත්ථෙ පන සාමීවචනං කත්වා “අත්ථිකානං අත්ථිකානං මනුස්සාන”න්ති චුත්තං. පඤ්ඤාසාය ව රත්තිං ගච්ඡතීති පඤ්ඤාස කභාපණෙ ගභෙත්වා රත්තිං ගච්ඡති. නෙගමොති කුටුම්භියගණො.

327. සාලවතිං කුමාරිං ගණිකං වුට්ඨාපෙසීති නාගරා ද්වෙ සතසහස්සානි, රාජා සතසහස්සන්ති තිණි සතසහස්සානි, අඤ්ඤඤ්ච ආරාමුය්‍යානවාහනාදිපරිච්ඡෙදං දත්වා වුට්ඨාපෙසුං; ගණිකට්ඨානෙ ධපෙසුන්ති අත්ථො. පටිසතෙන ව රත්තිං ගච්ඡතීති රත්තිං පටිසතෙන ගච්ඡති. ගිලානං පටිච්චෙදෙය්‍යන්ති ගිලානභාවං ජානාපෙය්‍යං. කත්තරසුප්පෙති ඡිණ්ණසුප්පෙ.

328. කා මෙ දෙව මාතා, කො පිතාති කස්මා පුච්ඡි? තං කිර අඤ්ඤෙ රාජදාරකා කීළන්තා කලභෙ උට්ඨිතෙ “නිම්මාතිකො නිජ්ජිතිකො”ති වදන්ති. යථා ව අඤ්ඤෙසං දාරකානං ඡණාදීසු චුළමානාමභාමාතාදයො කිඤ්චි පණ්ණාකාරං පෙසෙත්ති, තථා තස්ස න කොචි කිඤ්චි පෙසෙති. ඉති සො තං සබ්බං වින්තෙත්වා “නිම්මාතිකොයෙව නු ඛො අහ”න්ති ජානනත්ථං “කා මෙ දෙව මාතා, කො පිතා”ති පුච්ඡි.

යන්තූනාහං සිජ්ජං සික්ඛෙය්‍යන්ති යංනූන අහං වෙජ්ජසිජ්ජං සික්ඛෙය්‍යන්ති වින්තෙසි. තස්ස කිර එතදභොසි - “ඉමානි ඛො හත්ථිඅස්සසිජ්ජාදීනි පරුපසාතපටිසංයුත්තානි, වෙජ්ජසිජ්ජං මෙත්තාපුබ්බභාගං සත්තානං භිතපටිසංයුත්ත”න්ති. තස්මා වෙජ්ජසිජ්ජමෙව සන්ධාය “යංනූනාහං සිජ්ජං සික්ඛෙය්‍ය”න්ති වින්තෙසි. අපිවායං ඉතො කජ්ජසතසහස්සස්ස උපරි පදුමුත්තරස්ස භගවතො උපට්ඨාකං “බුද්ධුපට්ඨාකො අය”න්ති චතුපරිසන්තරෙ පත්ථතගුණං වෙජ්ජං දිස්වා “අභො වතාහම්පි එවරුපං ඨානන්තරං පාපුණෙය්‍ය”න්ති වින්තෙත්වා සත්තාහං බුද්ධජ්ජමුඛස්ස සච්ඡස්ස දානං දත්වා භගවත්තං වන්දිත්වා “අහම්පි භගවා තුම්භාකං උපට්ඨාකො අසුකච්චෙජ්ජො විය අනාගතෙ බුද්ධුපට්ඨාකො භවෙය්‍ය”න්ති පත්ථනමකාසි. තාය පුරිමපත්ථනාය වොදියමානොපෙස වෙජ්ජසිජ්ජමෙව සන්ධාය “යංනූනාහං සිජ්ජං සික්ඛෙය්‍ය”න්ති වින්තෙසි.

329. දිසාපාමොක්ඛොති සබ්බදිසාසු විදිතො පාකටො පධානො වාති අත්ථො. තස්මිඤ්ච සමයෙ තක්කසීලතො වාණිජා අභයරාජකුමාරං දස්සනාය අගමංසු. තෙ ඡීවකො “කුතො තුම්භෙ ආගතා”ති පුච්ඡි. “තක්කසීලතො”ති

චුත්තෙ “අත්ථි තත්ථ චෙජ්ජසිජ්ජපාවරියො”ති පුච්ඡි. “ආම කුමාර, තක්කසීලායං දිසාපාමොක්ඛො චෙජ්ජො පට්ඨසතී”ති සුත්වා “තෙන හි යදා ගච්ඡථ, මය්හං ආරොචෙය්‍යාථා”ති ආහ. තෙ තථා අකංසු. සො පිතරං අනාපුච්ඡා තෙනි සද්ධිං තක්කසීලං අගමාසි. තෙන චුත්තං - “අහයං රාජකුමාරං අනාපුච්ඡා”තිආදි.

ඉච්ඡාමහං ආචරිය සිජ්ජං සික්ඛිතුන්ති තං කිර උපසඬකමන්තං දිස්වා සො චෙජ්ජො “කොසි ත්වං තාතා”ති පුච්ඡි. සො “ඛිමඛිසාරමහාරාජස්ස නත්තා අහයකුමාරස්ස පුත්තොමිහී”ති ආහ. “කස්මා පන ත්වමසි තාත ඉධාගතො”ති, තතො සො “තුම්භාකං සන්තිකෙ සිජ්ජං සික්ඛිතු”න්ති චත්වා ඉච්ඡාමහං ආචරිය සිජ්ජං සික්ඛිතුන්ති ආහ. බහුඤ්ඤ වග්ගන්තීති යථා අඤ්ඤ ඛත්තියකුමාරාදයො ආචරියස්ස ධනං දත්වා කිඤ්චි කම්මං අකත්වා සික්ඛන්තියෙව, න සො ඵවං. සො පන කිඤ්චි ධනං අදත්වා ධම්මන්තෙවාසිකොච හුත්වා ඵකං කාලං උපජ්ඣායස්ස කම්මං කරොති, ඵකං කාලං සික්ඛති. ඵවං සන්තෙපි අභිනිහාරසම්පන්නො කුලපුත්තො අත්තනො මෙධාවිතාය බහුඤ්ඤ වග්ගන්ති, ලහුඤ්ඤ වග්ගන්ති, සුට්ඨු ච උපධාරොති, ගහිතඤ්ඤස්ස න සම්මුස්සති.

සත්ත ච මෙ වස්සානි අධියන්තස්ස නයිමස්ස සිජ්ජස්ස අන්තො පඤ්ඤායතීති ඵත්ථ අයං කිර ජීවකො යත්තකං ආචරියො ඡානාති, යං අඤ්ඤ සොළසහි වස්සෙහි උග්ගන්තීති, තං සබ්බං සත්තහි වස්සෙහි උග්ගහෙසි. සක්කස්ස පන දෙවරඤ්ඤො ඵතදහොසි - “අයං බුද්ධානං උපට්ඨාතො අග්ගවිජ්ජාසකො හවිස්සති, හන්ද නං හෙසජ්ජයොජනං සික්ඛාපෙමී”ති ආචරියස්ස සරීරෙ අජ්ඣාචසිත්වා යථා යපෙත්වා කම්මවිපාකං අවසෙසරොගං ඵකෙනෙව හෙසජ්ජයොගෙන තිකිච්ඡිතුං සක්කොති, තථා නං හෙසජ්ජයොජනං සික්ඛාපෙසි. සො පන “ආචරියස්ස සන්තිකෙ සික්ඛාමී”ති මඤ්ඤති, තස්මා “සමත්ථො ඉදානි ජීවකො තිකිච්ඡිතු”න්ති සක්කෙන විස්සට්ඨමත්තෙ ඵවං චිත්තෙත්වා ආචරියං පුච්ඡි. ආචරියො පන “න ඉමීනා මමානුභාවෙන උග්ගහිතං, දෙවතානුභාවෙන උග්ගහිත”න්ති ඤත්වාච තෙන හි හණෙනිආදිමාහ. සමන්තා යොජනං ආභිණ්ඩන්තොති දිවසෙ දිවසෙ ඵකෙකෙන ද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා චත්තාරො දිවසෙ ආභිණ්ඩන්තො. පරිත්තං පාඨෙය්‍යං පාදාසීති අජ්ජමත්තකං අදාසි. කස්මා? තස්ස කිර ඵතදහොසි - “අයං මහාකුලස්ස පුත්තො ගතමත්තොයෙව පිතිපිතාමහානං සන්තිකා මහාසක්කාරං ලහිස්සති, තතො මය්හං වා සිජ්ජස්ස වා ගුණං න ඡානිස්සති, අන්තරාමග්ගෙ පන ඛිණ්ණපාඨෙය්‍යා සිජ්ජං පයොජෙත්වා අවස්සං මය්හඤ්ඤ ව සිජ්ජස්ස ච ගුණං ඡානිස්සති”ති පරිත්තං දාපෙසි.

සෙට්ඨිහරියාදිවත්ථුකථා

330. පසතෙනාති එකහත්ථපුටෙන. පිචුනාති කප්පාසපටලෙන. යත්ථි නාමාති යා නාම. කිම්පිමායන්ති කිම්පි මෙ අයං. උපජානාමෙනස්ස සංයමස්සාති කතස්ස ච රොගුපසමස්ස ච උපකාරං ජානාමාති අධිජ්ජායො.

331. සබ්බාලඤ්ඤාකාරං තුස්භං භොතුති රාජා කිර “සවෙ ඉමං ගණ්ඨිස්සති, පමාණුයුත්තෙ යානෙ නං යපෙස්සාමි. සවෙ න ගණ්ඨිස්සති, අබ්භන්තරිකං නං විස්සාසකං කර්ස්සාමි”ති වින්තෙත්වා එවමාහ. අභයකුමාරස්සාපි නාටකානම්පි වින්තං උජ්ජජ්ජි “අභො වත න ගණ්ඨෙය්සා”ති. සොපි තෙසං වින්තං ඤත්වා විය “ඉදං මෙ දෙව අය්යිකානං අභරණං, නයිදං මය්භං ගණ්ඨිතුං පතිරුප”න්ති වත්වා අලං දෙවාතිආදිමාහ. අධිකාරං මෙ දෙවො සරතුති කතස්ස උපකාරං මෙ දෙවො සරතුති අත්ථො. රාජා පසන්තො සබ්බාකාරසම්පන්තං ගෙහඤ්ඤව අම්බවනුය්සානඤ්ඤව අනුසංවච්ඡරං සතසහස්සඋට්ඨානකං ගාමඤ්ඤව මහාසක්කාරඤ්ඤව දත්වා තෙන හි භණ්ඨෙතිආදිමාහ.

රාජගහසෙට්ඨිවත්ථුකථා

332. සක්ඛිස්සපි පන ත්වං ගහපතීති කස්මා ආහ? ඉරියාපථසම්පරිවත්තනෙන කිර මත්ථලුඤ්ඤං න සණ්ඨාති, අස්ස ච තීහි සත්තාහෙහි නිච්චලස්ස නිපන්තස්ස මත්ථලුඤ්ඤං සණ්ඨෙහිස්සතීති ඤත්වා අජ්ජෙව නාම සත්තසත්තමාසෙ පටිජානිත්වා සත්තසත්තදිවසෙපි නිපජ්ජෙය්සාති නං එවමාහ. තෙනෙව පරතො චුත්තං “අපි ච පටිකච්චෙව මයා ඤාතො”ති. සීසච්ඡවිං උජ්ජාටෙත්වාති සීසවම්මං අපනෙත්වා. සීබ්බිනිං විනාමෙත්වාති සීබ්බිනිං විචරිත්වා. නාහං ආචරිය සක්කොමීති තස්ස කිර සරීරෙ මහාධාහො උජ්ජජ්ජි, තස්මා එවමාහ. තීහි සත්තාහෙහිති තීහි පස්සෙහි එකෙකෙන සත්තාහෙන.

333. ජනං උස්සාරෙත්වාති ජනං නීහරාපෙත්වා.

පජ්ජොතරාජවත්ථුකථා

334. ඡෙගුච්ඡං මෙ සජ්ජිති අයං කිර රාජා විච්ඡිකස්ස ජාතො, විච්ඡිකච්ඡපටිසාතාය ච සජ්ජි හෙසජ්ජං හොති විච්ඡිකානං පටිකුලං, තස්මා එවමාහ. උද්දෙකං දස්සතීති උග්ගාරං දස්සති. පඤ්ඤාස යොජනිකා හොතීති පඤ්ඤාස යොජනාති ගන්තුං සමත්ථා හොති. න කෙවලඤ්ඤවස්ස රඤ්ඤො හත්ථිනීයෙව, නාලාගිරි නාම හත්ථි යොජනසතං ගච්ඡති, වෙලකණ්ණො ච මුඤ්ඤවකෙසො චාති ද්වෙ අස්සා වීසයොජනසතං ගච්ඡන්ති, කාකො දාසො සට්ඨියොජනාති ගච්ඡති.

එකස්ස කිර කුලපුත්තස්ස අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ එකදිවසං භුඤ්ජිතුං නිසින්තස්ස පච්චෙකබුද්ධො ද්වායෙර යත්වා අගමාසී, තස්සෙකො පුරිසො “පච්චෙකබුද්ධො ආගන්ත්වා ගතො”ති ආරොචෙසී. සො සුත්වා “ගච්ඡ, චෙගෙන පත්තං ආහරා”ති ආහරාපෙත්වා අත්තනො සජ්ජිතං හත්තං සබ්බං දත්වා පෙසෙසී. ඉතරො තං ආහරිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ යපෙත්වා “අහං හන්තෙ තුම්භාකං කතෙන ඉම්භා කායචෙය්‍යාවතීකෙන යත්ථ යත්ථ නිබ්බන්තොපි වාහනසම්පන්නො හොමී”ති පත්ථනං අකාසී. සො අයං එතරහි පජ්ජොතො නාම රාජා ජාතො, තාය පත්ථනාය අයං වාහනසම්පත්ති.

සජ්ජිං පායෙත්වාති සජ්ජිඤ්ච පායෙත්වා; පරිවාරිකානඤ්ච ආහාරාවායෙර විධිං ආචික්ඛිත්වා. නඛෙන හෙසජ්ජං ඔලුම්පෙත්වාති නඛෙන හෙසජ්ජං ඔදහිත්වා; පක්ඛිපිත්වාති අත්ථො. නිච්ඡාරෙසීති විරෙචෙසී.

සිවෙය්‍යකදුස්සයුගකපා

335. සිවෙය්‍යකං නාම උත්තරකුරුසු සිවථිකං අවමඬිගලවත්ථං. තත්ථ කිර මනුස්සා මතං තෙන වත්ථෙත චෙයෙත්වා නික්ඛිපන්ති, තං “මංසපෙසී”ති සල්ලක්ඛෙත්වා හත්ථිසොණ්ඩකසකුණා උක්ඛිපිත්වා හිමවන්තකුටෙ යපෙත්වා වත්ථං අපනෙත්වා බාදන්ති. අථ වනවරකා වත්ථං දිස්වා රඤ්ඤො ආහරන්ති. එවමීදං පජ්ජොතෙන ලද්ධං. සිවිරට්ඨෙ කුසලා ඉත්ථිසො තීහි අංසුහි සුත්තං කන්තන්ති, තෙන සුත්තෙන වාසිතවත්ථං එතන්තිපි වදන්ති.

සමන්තිංසවීරෙවනකපා

336. සිනෙහෙථාති කිං පන හගවතො කායො ලුඛොති න ලුඛො? හගවතො හි ආහාරෙ සදා දෙවතා දිබ්බොජං පක්ඛිපන්ති, සිනෙහපානං පන සබ්බත්ථ දොසෙ තෙමෙති, සිරා මුදුකා කරොති, තෙනායං එවමාහ. තීණි උප්පලහත්ථානීති එකං ඔලාරිකදොසහරණත්ථං, එකං මජ්ඣිමදොසහරණත්ථං, එකං සුබ්බමදොසහරණත්ථං. නචීරස්සෙව පකතත්තො අහොසීති එවං පකතත්තෙ පන කායෙ නාගරා දානං සම්පාදෙසුං. ජීවකො ආගන්ත්වා හගවන්තං එතදචොච – “හගවා අජ්ජ නාගරා තුම්භාකං දානං දාතුකාමා, මා අත්තොගාමං පිණ්ඩාය පච්චිපා”ති. මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො චින්තෙසී – “කුතො නු ඛො අජ්ජ හගවතො පයමං පිණ්ඩපාතො ලද්ධං වට්ඨති”ති. තතො චින්තෙසී – “සොණො සෙට්ඨිපුත්තො ඛෙත්තපරිකම්මතො පට්ඨාය අඤ්ඤෙහි අසාධාරණානං බීරොදකසෙවනසංවද්ධානං ගන්ධසාලීනං ඔදනං භුඤ්ජති, තතො හගවතො පිණ්ඩපානං ආහරිස්සාමී”ති ඉද්ධියා ගන්ත්වා තස්ස පාසාදනලෙ අත්තානං දස්සෙසී. සො ටෙරස්ස පත්තං ගහෙත්වා පණිතං පිණ්ඩපානං අදාසී. ටෙරස්ස ව ගමනාකාරං දිස්වා “භුඤ්ජථ හන්තෙ”ති ආහ. ටෙරො තමත්ථං ආරොචෙසී “භුඤ්ජථ හන්තෙ, අහං අඤ්ඤං හගවතො

දස්සාමී” ති ටෙරං භොජෙත්වා ගන්ධෙහි පත්තං උඛ්ඛට්ටෙත්වා පිණ්ඩපාතස්ස පුරෙත්වා අදාසි, තං ටෙරො ආහරිත්වා භගවතො අදාසි.

රාජාපි ඛො ඛිමිඛිසාරො “අජ්ජ භගවා කිං භුඤ්ජිස්සති” ති විහාරං ආගන්ත්වා පවිසමානොව පිණ්ඩපාතගන්ධං සායිත්වා භුඤ්ජිතුකාමො අභොසි. භගවතො ද්වීසුයෙව පිණ්ඩපාතෙසු භාජනගතෙසු දෙවතා ඔජං පක්ඛිපිංසු – යඤ්ච සුජාතා අදාසි; යඤ්ච පරිනිබ්බානකාලෙ චුන්දො කම්මාරපුත්තො; අඤ්ඤෙසු කබලෙ කබලෙ පක්ඛිපිංසු, තස්මා භගවා රඤ්ඤො ඉච්ඡං ජානිත්වා අපක්ඛිත්තොජමෙව ටොකං පිණ්ඩපාතං රඤ්ඤො දාපෙසි. සො පරිභුඤ්ජිත්වා පුච්ඡි – “කිං භන්තෙ, උත්තරකුරුතො ආහතං භොජන” ති? “න මහාරාජ, උත්තරකුරුතො; අපිච ඛො තවෙච රට්ඨවාසිනො ගහපතිපුත්තස්ස භොජනං එත” ති වත්වා සොණස්ස සම්පත්තිං ආචික්ඛි. තං සුත්වා රාජා සොණං දට්ඨුකාමො භුත්වා වම්මක්ඛන්ධකෙ චුත්තනගෙන අසිනියා කුලපුත්තසහස්සෙහි සද්ධිං සොණස්ස ආගමනං අකාසි. තෙ භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා සොතාපන්නා ජාතා. සොණො පන පඛිඛජිත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨිතො. භගවාපි එතදත්ථමෙව රඤ්ඤො පිණ්ඩපාතං දාපෙසි.

වරයාවනකපා

337. එවං කතහත්තකිච්චෙ භගවති අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො තං සිවෙය්‍යකං දුස්සයුගං ආදාය...පෙ.... එතදචොච. අතික්කන්තවරාති එත්ථ විනිච්ඡයො මහාඛන්ධකෙ චුත්තනගෙනෙව වෙදිතඛිඛො. භගවා භන්තෙ පංසුකුලිකො භික්ඛුසඛිසො වාති භගවතො හි බුද්ධත්තං පත්තතො පට්ඨාය යාව ඉදං වත්ථං, එත්ථත්තරෙ වීසති වස්සාති න කොචි ගහපතිච්චරං සාදිසි, සඛිඛෙ පංසුකුලිකාව අහෙසුං. තෙනායං එවමාහ. ගහපතිච්චරන්ති ගහපතිහි දින්නච්චරං. ධම්මියා කපායාති වත්ථදානානිසංසපටිසංයුත්තාය කපාය. ඉතරිතරෙතාපීති අජ්ජග්ගෙහපි මහග්ගෙහපි; යෙන කෙනචිති අත්ථො. පාවාරොති සලොමකො කජ්ජාසාදිහෙදො. අනුජානාමී භික්ඛචෙ කොජවන්ති එත්ථ පකතිකොජවමෙව වට්ටති, මහාපිට්ඨියකොජවං න වට්ටති. මහාපිට්ඨියකොජවන්ති උණ්ණාමයො පාවාරසදිසො කොජචො.

කම්බලානුජානනාදිකපා

338. කාසිරාජාති කාසිනං රාජා; පසෙනදිස්ස එකපිතිකහාතා එස. අඛිචකාසියන්ති එත්ථ කාසිති සහස්සං වුච්චති තං අග්ගෙනකො කාසියො. අයං පන පඤ්චසතාති අග්ගති, තස්මා “අඛිචකාසියො” ති චුත්තො. තෙනෙවාහ – “උපඛිචකාසිනං ඛමමාන” ති.

339. උච්චාවචානීති සුන්දරානි ච අසුන්දරානි ච. භඩ්ගං නාම බොමාදීහි පඤ්චහි සුන්තෙහි මිස්සෙත්වා කතං; වාකමයමෙවාතිපි වදන්ති.

340. එකංයෙව භගවතා වීචරං අනුඤ්ඤාතං න ද්වෙති තෙ කිර ඉතරීතරෙන වීචරෙනාති එතස්ස “ගහපතිකෙන වා පංසුකුලෙන වා”ති එවං අත්ථං සල්ලක්ඛිංසු. නාගමෙසුන්ති යාව තෙ සුසානතො ආගච්ඡන්ති, තාව තෙ න අච්ඡිංසු; පක්කමිංසුයෙව. නාකාමා භාගං දාතුන්ති න අනිච්ඡාය දාතුං; යදි පන ඉච්ඡන්ති, දාතබ්බො. ආගමෙසුන්ති උපවාරෙ අච්ඡිංසු. තෙනාභ භගවා ආභ – “අනුජානාමි හික්ඛවෙ ආගමෙන්තානං අකාමා භාගං දාතු”න්ති. යදි පන මනුස්සා “ඉධාගතා එව ගණ්හන්තු”ති දෙන්ති, සඤ්ඤාණං වා කත්වා ගච්ඡන්ති “සම්පත්තා ගණ්හන්තු”ති සම්පත්තානං සබ්බෙසම්පි පාපුණන්ති. සවෙ ඡඩ්ඛෙත්වා ගතා, යෙන ගහිතං, සො එව සාමී. සදිසා සුසානං ඔක්කමිංසුති සබ්බෙ සමං ඔක්කමිංසු; එකදිසාය වා ඔක්කමිංසුතිපි අත්ථො. තෙ කතිකං කත්වාති ලද්ධං පංසුකුලං සබ්බෙ භාජෙත්වා ගණ්හිස්සාමාති බහිමෙව කතිකං කත්වා.

342. වීචරපටිග්ගාභකන්ති යො ගහපතිකෙහි සඩ්ඝස්ස දීයමානං වීචරං ගණ්හාති. යො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍යාතිආදීසු වීචරපටිග්ගාභකෙසු පච්ඡා ආගතානම්පි අත්තතො ඤාතකාදීනං පයමතරං පටිග්ගණ්හන්තො වා එකච්චස්මිං පෙමං දස්සෙත්වා ගණ්හන්තො වා ලොභපකතිකතාය අත්තතො පරිණාමෙන්තො වා ඡන්දාගතිං ගච්ඡති නාම. පයමතරං ආගතස්සාපි කොධවසෙන පච්ඡා ගණ්හන්තො වා දුග්ගතමනුස්සෙසු අවමඤ්ඤං කත්වා ගණ්හන්තො වා “කිං වො සරෙ යපනොකාසො නත්ථී, තුම්භාකං සන්තකං ගහෙත්වා ගච්ඡවා”ති එවං සඩ්ඝස්ස ලාභන්තරායං කරොන්තො වා දොසාගතිං ගච්ඡති නාම. යො පන මුට්ඨස්සති අසම්පජානො, අයං මොභාගතිං ගච්ඡති නාම. පච්ඡා ආගතානම්පි ඉස්සරානම්පි භයෙන පයමතරං පටිග්ගණ්හන්තො වා “වීචරපටිග්ගාභකට්ඨානං නාමෙතං භාරිය”න්ති සන්තසන්තො වා භයාගතිං ගච්ඡති නාම. “මයා ඉදඤ්චිදඤ්ච ගහිතං, ඉදඤ්චිංදඤ්ච න ගහිත”න්ති එවං ජානන්තො ගහිතාගහිතං ජානාති නාම. තස්මා යො න ඡන්දාගතිආදිවසෙන ගච්ඡති, ඤාතකඅඤ්ඤාතකඅඩ්ඨදුග්ගතෙසු විසෙසං අකත්වා ආගතපඅපාටියා ගණ්හාති, සීලාවාරපටිපත්තියුත්තො හොති, සතිමා මෙධාවී බහුස්සුතො, සක්කොති දායකානං විස්සට්ඨවාචාය පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍යාඤ්ජනෙහි අනුමොදනං කරොන්තො පසාදං ජනෙතුං, එවරූපො සම්මන්තිතබ්බො.

එවඤ්ච පන හික්ඛවෙ සම්මන්තිතබ්බොති එත්ථ පන එතාය යථාචුත්තාය කම්මවාචායපි අපලොකනෙනාපි අත්තොවිභාරෙ සබ්බසඩ්ඝමජ්ඣෙසි බණ්ඩසීමායපි සම්මන්තිතුං චට්ටතියෙව. එවං සම්මතෙන ච විභාරපච්චන්තෙ වා

පධානසරෙ වා න අවිඡ්ඤ්ඤං. යත්ථ පන ආගතාගතා මනුස්සා සුඛං පස්සන්ති, තාදිසෙ ධුරවිහාරට්ඨානෙ ඛිජනිං පස්සෙ යපෙත්වා සුනිවත්ථෙන සුපාරුතෙන නිසීදිතඛ්ඛන්ති.

තත්ථෙව උජ්ඣන්තිවාති “පටිග්ගහණමෙව අමිහාකං භාරො”ති වත්වා ගහිතට්ඨානෙයෙව ඡඩ්ඛෙත්වා ගච්ඡන්ති. වීචරනිදහකන්ති වීචරපටිසාමකං. යො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍යාතිආදීසු වෙන්ථ ඉතො පරඤ්ච සඛ්ඛන්ථ චුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතඛ්ඛො. සම්මුතිවිනිච්ඡයොපි කථිතානුසාරෙනෙව ජානිතඛ්ඛො.

හණ්ඩාගාරසම්මුතිආදිකපා

343. විහාරං වාතිආදීසු යො ආරාමමජ්ඣෙ ආරාමිකසාමණෙරාදීහි අවිචිත්තො සඛ්ඛෙසං සමොසරණට්ඨානෙ විහාරො වා අඩ්ඪයොගො වා භොති, යො සම්මන්තිතඛ්ඛො. පච්චන්තසෙනාසනං පන න සම්මන්තිතඛ්ඛං. ඉදං පන හණ්ඩාගාරං ඛණ්ඩසීමං ගන්ත්වා ඛණ්ඩසීමාය නිසීන්තෙහි සම්මන්තිතුං න වට්ටති, විහාරමජ්ඣෙයෙව සම්මන්තිතඛ්ඛං.

ගුත්තාගුත්තඤ්ච ජානෙය්‍යාති එත්ථ යස්ස තාව ඡදනාදීසු කොච්ච දොසො නත්ථි, තං ගුත්තං. යස්ස පන ඡදනනිණං වා ඡදනිට්ඨකා වා යත්ථ කත්ථවි පතිතා, යෙන ඔවස්සති වා, මුසිකාදීනං වා පචෙයො භොති, හිත්තිආදීසු වා කත්ථවි ඡද්දං භොති, උපවිකා වා උට්ඨහන්ති, තං සඛ්ඛං අගුත්තං නාම. තං සල්ලක්ඛෙත්වා පටිසඬ්ඛරිතඛ්ඛං. සීතසමයෙ ද්වාරඤ්ච වාතපානඤ්ච සුපිහිතං කාතඛ්ඛං, සීතෙන හි වීචරානි කණ්ණකිතානි භොන්ති. උණ්හසමයෙ අන්තරන්තරා වාතජ්ජචෙසනත්ථං විචරිතඛ්ඛං. එවං කරොන්තො හි ගුත්තාගුත්තං ජානාති නාම.

ඉමෙහි පන වීචරපටිග්ගහකාදීහි තිහිපි අත්තනො වත්තං ජානිතඛ්ඛං. තත්ථ වීචරපටිග්ගහකෙන තාව යං යං මනුස්සා “කාලචීවර”න්ති වා “අකාලචීවර”න්ති වා “අච්චෙකචීවර”න්ති වා “චස්සිකසාටික”න්ති වා “නිසීදන”න්ති වා “පච්චත්ථරණ”න්ති වා “මුඛපුඤ්ඡනචොළ”න්ති වා දෙන්ති, තං සඛ්ඛං එකරාසිං කත්වා මිස්සෙත්වා න ගණ්හිතඛ්ඛං, විසුං විසුං කත්වාව ගණ්හිත්වා වීචරනිදහකස්ස තථෙව ආචික්ඛිත්වා දාතඛ්ඛං. වීචරනිදහකෙනාපි හණ්ඩාගාරිකස්ස දදමානෙන ඉදං කාලචීවරං...පෙ.... ඉදං මුඛපුඤ්ඡනචොළන්ති ආචික්ඛිත්වා දාතඛ්ඛං. හණ්ඩාගාරිකෙනාපි තථෙව විසුං විසුං විය සඤ්ඤාණං කත්වා යපෙතඛ්ඛං. තතො සඬ්ඝෙන “කාලචීවරං ආහරා”ති චුත්තෙ කාලචීවරමෙව දාතඛ්ඛං...පෙ.... මුඛපුඤ්ඡනචොළකං ආහරාති චුත්තෙ තදෙව දාතඛ්ඛං.

ඉති භගවතා වීචරපටිග්ගාභකො අනුඤ්ඤාතො, වීචරනිදහකො අනුඤ්ඤාතො, භණ්ඩාගාරං අනුඤ්ඤාතං, භණ්ඩාගාරිකො අනුඤ්ඤාතො, න බාහුලිකතාය න අසන්තුට්ඨියා; අපිච ඛො සඛිසස්සානුග්ගහාය. සචෙ හි ආභටාභටං ගහෙත්වා භික්ඛු භාජෙය්‍යං, නෙච ආභටං න අනාභටං න දින්නං නාදින්නං න ලද්ධං නාලද්ධං ජානෙය්‍යං, ආභටාභටං ටෙරාසනෙ වා දදෙය්‍යං, ඛණ්ඩාඛණ්ඩං වා ඡින්නදිත්වා ගණ්භෙය්‍යං; එවං සති අයුත්තපරිභොගො ච හොති, න ච සබ්බෙසං සඛිගහො කතො හොති. භණ්ඩාගාරෙ පන වීචරං යපෙත්වා උස්සන්නකාලෙ එකෙකස්ස භික්ඛුනො තිවීචරං වා ද්වෙ ද්වෙ වා එකෙකං වා වීචරං දස්සන්ති, ලද්ධාලද්ධං ජානිස්සන්ති, අලද්ධභාවං ඤත්වා සඛිගහං කාතුං මඤ්ඤිස්සන්ති.

න භික්ඛචෙ භණ්ඩාගාරිකො වුට්ඨාපෙතබ්බොති එත්ථ අඤ්ඤෙපි අවුට්ඨාපනීයා ජානිතබ්බා. චත්තාරො හි න වුට්ඨාපෙතබ්බා - වුඬ්ඪිතරො, භණ්ඩාගාරිකො, ගිලානො, සඛිසතො ලද්ධසෙනාසනොති. තත්ථ වුඬ්ඪිතරො අත්තනො වුඬ්ඪිතාය නචකතරෙන න වුට්ඨාපෙතබ්බො, භණ්ඩාගාරිකො සඛිසෙන සම්මන්තිත්වා භණ්ඩාගාරස්ස දින්නතාය, ගිලානො අත්තනො ගිලානතාය, සඛිසො පන බහුස්සුතස්ස උද්දෙසපරිපුච්ඡාදිහි බහුපකාරස්ස භාරනිත්ථාරකස්ස ඵාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙනි, තස්මා සො උපකාරතාය ච සඛිසතො ලද්ධතාය ච න වුට්ඨාපෙතබ්බොති.

උස්සන්නං හොතීති බහු රාසිකතං හොති, භණ්ඩාගාරං න ගණ්භාති. සම්මුඛිභුතෙනාති අන්තොඋපචාරසීමායං යීතෙන. භාජෙතුන්ති කාලං සොසෙත්වා පටිපාටියා භාජෙතුං. කොලාභලං අකාසීති “අම්භාකං ආචරියස්ස දෙඨ, උපජ්ඣායස්ස දෙථා”ති එවං මහාසද්දං අකාසී. වීචරභාජනකඛිගෙසු සභාගානං භික්ඛුනං අපාපුණන්තම්පි මහග්ගං වීචරං දෙන්තො ඡන්දාගතිං ගච්ඡති නාම. අඤ්ඤෙසං වුඬ්ඪිතරානං පාපුණන්තම්පි මහග්ගං වීචරං අදත්වා අප්පග්ගං දෙන්තො දොසාගතිං ගච්ඡති නාම. මොහමුල්ලො වීචරදානචත්තං අජානන්තො මොහාගතිං ගච්ඡති නාම. මුඛරානං නචකානම්පි භයෙන අපාපුණන්තමෙව මහග්ගං වීචරං දෙන්තො භයාගතිං ගච්ඡති නාම. යො එවං න ගච්ඡති, සබ්බෙසං තුලාභුතො පමාණභුතො මජ්ඣන්තො හොති, සො සම්මන්තිතබ්බො. භාජිතාභාජිතන්ති “එත්තකාති චත්ථාති භාජිතාති, එත්තකාති අභාජිතාති”ති ජානන්තො “භාජිතාභාජිතඤ්ච ජානෙය්‍යා”ති වුච්චති.

උච්චිතිත්වාති “ඉදං චුලං, ඉදං සණ්භං, ඉදං සනං, ඉදං තනුකං, ඉදං පරිභුත්තං, ඉදං අපරිභුත්තං, ඉදං දීසතො එත්තකං පුචුලතො එත්තක”න්ති එවං චත්ථාති විචිතිත්වා. තුලයිත්වාති “ඉදං එත්තකං අග්ගති, ඉදං එත්තක”න්ති එවං

අග්ගපරිච්ඡේදං කත්වා. වණ්ණාවණ්ණං කත්වාති සචෙ සබ්බෙසං එකෙකමෙව දසග්ගනකං පාපුණාති, ඉච්චෙතං කුසලං; නො චෙ පාපුණාති, යං නච වා අට්ඨ වා අග්ගති, තං අඤ්ඤාන ඵකඅග්ගනකෙන ව ද්විඅග්ගනකෙන ව සද්ධිං ඛන්ධිත්වා එතෙන උපායෙන සමෙ පටිච්චෙස යපෙත්වාති අත්ථො. භික්ඛු ගණෙත්වා වග්ගං ඛන්ධිත්වාති සචෙ එකෙකස්ස දියමානෙ දිවසො නප්පහොති, දස දස භික්ඛු ගණෙත්වා දස දස වීචරපටිච්චෙස ඵකවග්ගං ඛන්ධිත්වා එකං භණ්ඩිකං කත්වා එවං වීචරපටිච්චෙස යපෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො. එවං යපිතෙසු වීචරපටිච්චෙසු කුසො පාතෙතබ්බො. තෙහිපි භික්ඛුහි පුන කුසපාතං කත්වා භාජෙතබ්බං.

සාමණෙරානං උපඩ්ඨපටිච්චිසන්ති එත්ථ යෙ සාමණෙරා අත්තිස්සරා භික්ඛුසඨසස්ස කත්තබ්බකම්මං න කරොන්ති, උද්දෙසපරිපුච්ඡාසු යුත්තා ආචරියුපජ්ඣායානංයෙව වත්තපටිපත්තිං කරොන්ති, අඤ්ඤාසං න කරොන්ති, එතෙසංයෙව උපඩ්ඨභාගො දාතබ්බො. යෙ පන පුරෙහත්තඤ්ච පච්ඡාහත්තඤ්ච භික්ඛුසඨසස්සෙව කත්තබ්බකිච්චං කරොන්ති, තෙසං සමකො දාතබ්බො. ඉදඤ්ච පිට්ඨිසමයෙ උජ්ජන්තෙන භණ්ඩාගාරෙ යපිතෙන අකාලචීවරෙනෙව කථිතං. කාලචීවරං පන සමකමෙව දාතබ්බං. තනුජපාදවස්සාචාසිකං සම්මුඤ්ජන්තිඛන්ධනාදි සඨසස්ස ඵාතිකම්මං කත්වා ගහෙතබ්බං. එතඤ්ඤෙත්ථ සබ්බෙසං වත්තං. භණ්ඩාගාරිකචීවරෙපි සචෙ සාමණෙරා ආගන්ත්වා “භන්තෙ මයං යාගුං පචාම, භත්තං පචාම, බජ්ජකං පචාම, අප්පහරිතකං කරොම, දන්තකට්ඨං ආහරාම, රඬිගජල්ලිං කප්පියං කත්වා දෙම, කිං අම්භෙහි න කතං නාමා”ති උක්කුට්ඨිං කරොන්ති, සමභාගොව දාතබ්බො. එතං යෙ ව විරජ්ඣිත්වා කරොන්ති, යෙසඤ්ච කරණභාවො න පඤ්ඤායති, තෙ සන්ධාය චුත්තං. කුරුන්දියං පන “සචෙ සාමණෙරා ‘කස්මා මයං භන්තෙ සඨසකම්මං න කරොම, කරස්සාමා’ති යාවන්ති, සමපටිච්චෙසා දාතබ්බො”ති චුත්තං.

උත්තරිතුකාමොති නදිං වා කන්තාරං වා උත්තරිතුකාමො; සත්ථං ලභිත්වා දිසා පක්කම්තුකාමොති අත්ථො. සකං භාගං දාතුන්ති ඉදං භණ්ඩාගාරතො වීචරාති නීහරිත්වා පුඤ්ඤෙ කතෙ සණ්ටියා පහටාය භික්ඛුසඨසෙ සන්තිපතිතෙ සත්ථං ලභිත්වා ගන්තුකාමො “සත්ථතො මා පරිභාසී”ති එතමත්ථං සන්ධාය චුත්තං. තස්මා අනීහතෙසු වා වීචරෙසු අප්පහටාය වා සණ්ටියා අසන්තිපතිතෙ වා සඨසෙ දාතුං න වට්ටති. වීචරෙසු පන නීහතෙසු සණ්ටිං පහරිත්වා භික්ඛුසඨසෙ සන්තිපතිතෙ වීචරභාජකෙන “ඉමස්ස භික්ඛුනො කොට්ඨාසෙන එත්තකෙන භවිතබ්බ”න්ති තක්කෙත්වා නයග්ගාගෙන වීචරං දාතබ්බං. තුලාය තුලිතමිච්ච හි සමසමං දාතුං න සක්කා, තස්මා උභං වා භොතු අධිකං වා, එවං තක්කෙන නයෙන දිත්තං සුදිත්තං. නෙව උභං පුන දාතබ්බං, නාතිරිත්තං පටිග්ගණ්හිතබ්බන්ති.

අතිරෙකභාගෙනාති දස භික්ඛු භොන්ති, සාටකාපි දසෙව, තෙසු එකො ද්වාදස අග්ඝති, සෙසා දසග්ඝනකා. සබ්බෙසු දසග්ඝනකවසෙන කුසෙ පාතිතෙ යස්ස භික්ඛුනො ද්වාදසග්ඝනකො කුසො පාතිතො, සො “එත්තකෙන මම වීචරං පභොති”ති තෙන අතිරෙකභාගෙන ගන්තුකාමො භොති. භික්ඛු “අතිරෙකං ආවුසො සඬ්ඝස්ස සන්තක”න්ති වදන්ති, තං සුත්වා භගවා “සඬ්ඝිකෙ ව ගණසන්තකෙ ව අප්පකං නාම නත්ථී, සබ්බත්ථ සංයමො කාතබ්බො, ගණ්හන්තෙනාපි කුක්කුච්චායිතබ්බ”න්ති දස්සෙතුං “අනුජානාමි භික්ඛවෙ අනුක්ඛෙපෙ දින්නෙ”ති ආහ. තත්ථ අනුක්ඛෙපො නාම යංකිඤ්චි අනුක්ඛිපිතබ්බං අනුප්පදාතබ්බං කප්පියහණ්ඩං; යත්තකං තස්ස පට්ඨිසෙ අධිකං, තත්තකෙ අග්ඝනකෙ යස්මිං කිස්මිඤ්චි කප්පියහණ්ඩෙ දින්නෙති අත්ථො.

විකලකෙ තොසෙත්ථාති එත්ථ වීචරවිකලකං පුග්ගලවිකලකන්ති ද්වෙ විකලකා. වීචරවිකලකං නාම සබ්බෙසං පඤ්ච පඤ්ච වත්ථාති පත්තාති, සෙසානිපි අත්ථී, එකෙකං පන න පාපුණාති, ඡින්නිත්ථා දාතබ්බාති. ඡින්නිත්තෙහි ව අඬ්ඝමණ්ඩලාදීනං වා උපාහනත්ථවිකාදීනං වා පභොනකාති ඛණ්ඩාති කත්ථා දාතබ්බාති, හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන චතුරඬ්ඝලවිත්ථාරමිපි අනුචාතප්පභොනකායාමං ඛණ්ඩං කත්ථා දාතුං වට්ටති, අපරිභොගං පන න කාතබ්බන්ති එවමෙත්ථ වීචරස්ස අප්පභොනකභාවො වීචරවිකලකං. ඡින්නිත්ථා දින්නෙ පන තං තොසිතං භොති, අථ කුසපාතො කාතබ්බො. සවෙපි එකස්ස භික්ඛුනො කොට්ඨාසෙ එකං වා ද්වෙ වා වත්ථාති නප්පභොන්ති, තත්ථ අඤ්ඤං සාමණකං පරික්ඛාරං යපෙත්ථා යො තෙන තුස්සති, තස්ස තං භාගං දත්ථා පච්ඡා කුසපාතො කාතබ්බො. ඉදමිපි වීචරවිකලකන්ති අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තං.

පුග්ගලවිකලකං නාම දස දස භික්ඛු ගණෙත්ථා වග්ගං කරොන්තානං එකො වග්ගො න පුරති, අට්ඨ වා නව වා භොන්ති, තෙසං අට්ඨ වා නව වා කොට්ඨාසා “තුම්හෙ ඉමෙ ගහෙත්ථා විසුං භාජෙථා”ති දාතබ්බා. එවමයං පුග්ගලානං අප්පභොනකභාවො පුග්ගලවිකලකං. විසුං දින්නෙ පන තං තොසිතං භොති, එවං තොසෙත්ථා කුසපාතො කාතබ්බොති. අථ වා විකලකෙ තොසෙත්ථාති යො වීචරවිභාගො උභනකො, තං අඤ්ඤෙන පරික්ඛාරෙන සමං කත්ථා කුසපාතො කාතබ්බො.

වීචරරජනකථා

344. ඡකණෙනාති ගොමයෙන. පණ්ඩුමත්තිකායාති තම්බමත්තිකාය. මූලරජනාදීසු හලිද්දිං යපෙත්ථා සබ්බං මූලරජනං වට්ටති. මඤ්ජිට්ඨිඤ්ච තුඬ්ඝභාරඤ්ච යපෙත්ථා සබ්බං ඛන්ධරජනං වට්ටති. තුඬ්ඝභාරො නාම එකො සකණ්ටකරුක්ඛො, තස්ස හරිතාලවණ්ණං ඛන්ධරජනං භොති. ලොද්දඤ්ච කණ්ඩුලඤ්ච යපෙත්ථා සබ්බං තචරජනං වට්ටති. අල්ලිපත්තං නීලිපත්තඤ්ච

යපෙත්වා සබ්බං පත්තරජනං වට්ටති. ගිහිපරිභුක්තං පන අල්ලිපත්තෙන එකචාරං රජිතුං වට්ටති. කිංසුකපුප්ඵඤ්ච කුසුම්භපුප්ඵඤ්ච යපෙත්වා සබ්බං පුප්ඵරජනං වට්ටති. ඵලරජනෙ පන න කිඤ්චි න වට්ටති.

සීතුදකාති අපක්කරජනං වුච්චති. උත්තරාළම්පන්ති වට්ටාධාරකං, රජනකුම්භියා මජ්ඣෙකෙ යපෙත්වා තං ආධාරකං පරික්ඛිපිත්වා රජනං පක්ඛිපිතුං අනුජානාමිති අත්ථො. ඵචඤ්ඤි කතෙ රජනං න උත්තරති. උදකෙ වා නඛපිට්ඨිකාය වාති සචෙ පරිපක්කං භොති, උදකපාතියා දින්නො ටෙචො සහසා න විසරති, නඛපිට්ඨියමපි අවිසරන්තො තිට්ඨති. රජනුළඬකන්ති රජනඋළඬකං. දණ්ඩකථාලකන්ති තමෙව සදණ්ඩකං. රජනකොලම්ඛන්ති රජනකුණ්ඩං. ඔමද්දන්ති සම්මද්දන්ති. න ච අවිජින්නෙ ටෙචෙ පක්කම්භුන්ති යාව රජනඛිත්ථු ගලිතං න ඡිජ්ජති, තාව න අඤ්ඤු ගන්තබ්බං. පත්ථින්නන්ති අතිරජිතත්තා ටද්ධං. උදකෙ ඔසාරෙතුන්ති උදකෙ පක්ඛිපිත්වා යපෙතුං. රජනෙ පන නික්ඛන්තෙ තං උදකං ඡඩ්ඛෙත්වා වීචරං මද්දිතබ්බං. දන්තකාසාචානීති එකං වා ද්ථෙච වා වාරෙ රජිත්වා දන්තවණ්ණානි ධාරෙත්ති.

ජින්නකච්චරානුජානනකථා

345. අවිජිඛද්ධන්ති චතුරස්සකෙදාරකඛද්ධං. පාලිඛද්ධන්ති ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච දීඝමරියාදඛද්ධං. මරියාදඛද්ධන්ති අන්තරන්තරා රස්සමරියාදඛද්ධං. සිඬසාටකඛද්ධන්ති මරියාදාය මරියාදං විනිවිජ්ඣිත්වා ගතට්ඨානෙ සිඬසාටකඛද්ධං; චතුක්කසණ්ඨානන්ති අත්ථො. සංවිද්භිතුන්ති කාතුං. උස්සහසි ත්වං ආනන්දාති සක්කොසි ත්වං ආනන්ද. උස්සහාමි භගවාති තුම්භෙහි දින්නනායෙන සක්කොමිති දස්සෙති. යත්ථ නාමාති යො නාම. කුසිම්පි නාමාතිආදීසු කුසිති ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච අනුචාතාදීනං දීඝපත්තානමෙතං අධිවචනං. අඬ්ඬකුසිති අන්තරන්තරා රස්සපත්තානං නාමං. මණ්ඩලන්ති පඤ්චඛණ්ඩිකච්චරස්ස එකකස්මිං. ඛණ්ඩෙ මහාමණ්ඩලං. අඬ්ඬමණ්ඩලන්ති බුද්දකමණ්ඩලං. විචට්ටන්ති මණ්ඩලඤ්ච අඬ්ඬමණ්ඩලඤ්ච එකතො කත්වා සිබ්බිතං මජ්ඣිමඛණ්ඩං.

අනුච්චට්ටන්ති තස්ස උභොසු පස්සෙසු ද්ථෙච ඛණ්ඩානි. ගීචෙය්‍යකන්ති ගීචාචෙය්‍යනට්ඨානෙ දළ්භිකරණත්ථං අඤ්ඤං සුත්තසංසිබ්බිතං ආගන්තුකපත්තං. ඡඩ්ඛෙය්‍යකන්ති ඡඩ්ඛපාපුණ්ණනට්ඨානෙ තථෙච සංසිබ්බිතං පත්තං. ගීචට්ඨානෙ ච ඡඩ්ඛට්ඨානෙ ච පත්තානමෙචෙතං නාමන්තිපි වදන්ති. බාහන්තන්ති අනුච්චට්ටානං බහි එකෙකං ඛණ්ඩං. ඉති පඤ්චඛණ්ඩිකච්චරෙතෙනං විචාරිතන්ති. අථ වා අනුච්චට්ටන්ති විචට්ටස්ස එකපස්සතො ද්චින්තං එකපස්සතො ද්චින්තන්ති චතුන්නම්පි ඛණ්ඩානමෙතං නාමං. බාහන්තන්ති සුප්පමාණං වීචරං පාරුපත්තෙන සංහරිත්වා බාහාය උපරි

යපිතා උභො අන්තා ඛනිමුඛා තිට්ඨන්ති, තෙසං එතං නාමං. අයමෙව හි නයො මහාඅට්ඨකපායං චුත්තොති.

නිව්චරානුජානනකපා

346. වීචරෙහි උඛ්භණ්ඩිකෙති වීචරෙහි උඛ්භණ්ඩෙව කතෙ; යථා උක්ඛිත්තභණ්ඩා භොන්ති එවං කතෙ; උක්ඛිත්තභණ්ඩිකභාවං ආපාදිතෙති අත්ථො. වීචරහිසින්ති එත්ථ හිසිති ද්වෙ තීණි එකතො කත්වා හිසිසඬිබ්බෙපෙන සංහරිතවීචරානි චුත්තානි. තෙ කිර හික්ඛු “දක්ඛිණාගිරිතො භගවා ලහුං පටිනිවත්තිස්සති”ති තත්ථ ගච්ඡන්තා ජීවකචත්ථුස්මිං ලද්ධවීචරානි යපෙත්වා අගමංසු. ඉදානි පන වීරෙන ආගමිස්සතීති මඤ්ඤමානා ආදාය පක්කමිංසු. අන්තරට්ඨකාසුති මාසස්ස ච එග්ගුණස්ස ච අන්තරා අට්ඨසු. න භගවන්තං සීතං අභොසීති භගවතො සීතං නාභොසී. එතදභොසී යෙපි ඛො තෙ කුලපුත්තාති න භගවා අජ්ඣෙකාකාසෙ අනිසීදිත්වා එතමත්ථං න ජානාති, මහාජනසඤ්ඤාපනත්ථං පන එවමකාසී. සීතාලුකාති සීතපකතිකා; යෙ පකතියාව සීතෙන කිලමන්ති. දිගුණං සඬිසාටිත්ති දුපට්ඨං සඬිසාටිං. එකච්චියන්ති එකපට්ඨං. ඉති “භගවා අත්තනා චතුහි වීචරෙහි යාපෙති, අමභාකං පන තිව්චරං අනුජානාති”ති වචනස්ස ඔකාසං උපච්ඡන්දිතුං දිගුණං සඬිසාටිං අනුජානාති, එකච්චිකෙ ඉතරෙ. එවඤ්ඤි තෙසං චත්තාරි භවිස්සන්තිති.

අතිරෙකවීචරාදිකපා

348. අග්ගළං අච්ඡුපෙය්‍යන්ති ඡිද්දට්ඨානෙ පිලොතිකඛණ්ඩං ලග්ගාපෙය්‍යං. අභතකජ්ජානන්ති එකචාරං ඛොතානං. උතුද්ධානන්ති උතුතො දීසකාලතො උද්ධවානං භතචත්ථකානං, පිලොතිකානන්ති චුත්තං භොති. පාපණ්ණිකෙති අන්තරාපණ්ණිතො පතිතපිලොතිකවීචරෙ. උස්සාභො කරණියොති පරියෙසනා කාතඛිඛා. පරිච්ඡෙදො පනෙත්ථ නත්ථී, පට්ඨසතමපි වට්ඨති. සඛ්ඛමීදං සාදියන්තස්ස හික්ඛුතො වසෙන චුත්තං. අග්ගළං තුන්තන්ති එත්ථ උද්ධරිත්වා අල්ලියාපනඛණ්ඩං අග්ගළං, සුත්තෙන සංසිඛ්ඛිතං තුන්තං; වට්ඨෙත්වා කරණං ඔවට්ඨිකං . කණ්ඩුසකං චුච්චති මුද්දිකා. දල්හීකම්මන්ති අනුද්ධරිත්වා උපස්සයං කත්වා අල්ලියාපනකං චත්ථඛණ්ඩං.

349-351. විසාඛාවත්ථු උත්තානත්ථං. තතො පරං පුඛ්ඛෙ විනිච්ඡිතමෙව. සොචග්ගිකන්ති සග්ගජ්ජත්තභෙතුකං. තෙනෙවාහ “සොචග්ගික”න්ති. සොකං අපනෙතීති සොකනුදං. අනාමයාති අරොගා. සග්ගමිහි කායමිහීති සග්ගොපපන්තා.

353. පුථුජ්ජනා කාමෙසු වීතරාගාති කුඛානලාහිතො.

356. සන්දිට්ඨොති දිට්ඨමත්තකමිත්තො. සම්භන්තොති එකසම්භොගො දළ්භමිත්තො. ආලපිතොති “මම සන්තකං යං ඉච්ඡෙය්‍යාසි, තං ගණ්භාහී” ති එවං වුත්තො. එතෙසු තීසු අඤ්ඤතරනාමෙන සද්ධිං ජීවති, ගහිතෙ අත්තමනො හොතීති ඉමෙහි ගහිතවිස්සාසො රුහති.

පවිජ්ජමවිකප්පනුපගච්චරාදිකථා

359. පංසුකුලකතොති කතපංසුකුලො. ගරුකො හොතීති ජිණ්ණජිණ්ණට්ඨානෙ අග්ගලාරොපනෙන ගරුකො හොති. සුත්තලුඛං කාතුන්ති සුත්තෙනෙව අග්ගලං කාතුන්ති අත්ථො. විකණ්ණො හොතීති සුත්තං අච්ඡන්වා අච්ඡන්වා සිඛ්ඛන්තානං එකො සඛිසාට්ඨකොණො දීසො හොති. විකණ්ණං උද්ධරිතුන්ති දීසකොණං ඡන්දිතුං. ඔකිරියන්තීති ඡන්තකොණතො ගලන්ති. අනුවාතං පරිභණ්ඩන්ති අනුවාතඤ්චෙව පරිභණ්ඩඤ්ච. පත්තා ලුප්පන්තීති මහන්තෙසු පත්තමුඛෙසු දිත්තාති සුත්තාති ගලන්ති, තතො පත්තා ලුප්පන්ති. අට්ඨපදකං කාතුන්ති අට්ඨපදකච්ඡන්තෙන පත්තමුඛං සිඛ්ඛිතුං.

360. අන්වාධිකම්පි ආරොපෙතුන්ති ආගන්තුකපත්තම්පි දාතුං. ඉදං පන අප්පහොනකෙ ආරොපෙතඛිඛං. සචෙ පහොති, ආගන්තුකපත්තං න වට්ටති, ඡන්දිතඛිඛමෙව.

361. න ව හික්ඛචෙ සද්ධාදෙය්‍යන්ති එත්ථ සෙසඤ්ඤාතීනං දෙන්තො විනිපාතෙතියෙව. මාතාපිතරො පන සචෙ රජ්ජෙ යීතා පත්ථයන්ති, දාතඛිඛං.

362. ගිලානොති ගිලානතාය ගහෙත්වා ගන්තුං අසමත්ථො. වස්සිකසඬකෙතන්ති වස්සිකෙ වත්තාරො මාසෙ. නදීපාරන්ති නදියා පාරෙ හත්තං භුඤ්ජිතඛිඛං හොති. අග්ගලගුත්තිවිභාරොති සඛිඛෙස්චෙව චෙතෙසු ගිලානවස්සිකසඬකෙතනදීපාරගමනඅත්ථතකථීනභාවෙසු අග්ගලගුත්තියෙව පමාණං. ගුත්තෙ එව හි විභාරෙ එතෙසු කාරණෙසු නික්ඛිපිත්වා ඛහී ගන්තුං වට්ටති, න අගුත්තෙ. ආරඤ්ඤකස්ස පන විභාරො න සුගුත්තො හොති, තෙන භණ්ඩුක්ඛලිකාය පක්ඛිපිත්වා පාසාණසුසිර රුක්ඛසුසිරාදීසු සුප්පට්ච්ඡන්තෙසු යථෙත්වා ගන්තඛිඛං.

සඬ්ඝිකච්චරුප්පාදකථා

363. තුය්භෙව හික්ඛු තාති වීචරාතීති අඤ්ඤත්ථ ගහෙත්වා හටානිපි තුය්භෙව; න තෙසං අඤ්ඤො කොච්ච ඉස්සරොති. එවඤ්ච පන වත්වා අනාගතෙපි නික්කුක්කුච්චා ගණ්භිස්සන්තීති දස්සෙතුං ඉධ පනාතිආදිමාහ. තස්සෙව තාති වීචරානි යාව කථිනස්ස උඛිභාරාති සචෙ ගණුපුරකෙ හික්ඛු ලහිත්වා කථිනං අත්ථතං හොති, පඤ්චමාසෙ; නො චෙ අත්ථතං හොති, එකං වීචරමාසමෙව. යං

“සඬ්ඝස්ස දෙමා”ති වා දෙනති, “සඬ්ඝං උද්දිස්ස දෙමා”ති වා දෙනති, “වස්සංචුත්ථසඬ්ඝස්ස දෙමා”ති වා දෙනති, “වස්සාවාසිකං දෙමා”ති වා දෙනති, සචෙපි මතකචීවරං අවිහජ්ඣන්වා තං විහාරං පවිසන්ති, තං සබ්බං තස්සෙව භික්ඛුනො හොති. යම්පි සො වස්සාවාසත්ථාය වඩ්ඪිං පයොජෙත්වා යපිතඋපනික්ඛෙපතො වා තනුජ්ජාදතො වා වස්සාවාසිකං ගණ්හාති, සබ්බං සුග්ගහිතමෙව හොති. ඉදමෙත්ථ ලක්ඛණං, යෙන තෙනාකාරෙන සඬ්ඝස්ස උජ්ජන්තං වත්ථං අත්ථතකථිනස්ස පඤ්චමාසෙ, අනත්ථතකථිනස්ස ඵකං වීචරමාසං පාපුණාතීති. යං පන “ඉදං ඉධ වස්සංචුත්ථසඬ්ඝස්ස දෙමා”ති වා “වස්සාවාසිකං දෙමා”ති වා වත්ථා දින්තං, තං අනත්ථතකථිනස්සාපි පඤ්චමාසෙ පාපුණාති. තතො පරං පන උජ්ජන්තං වස්සාවාසිකං පුච්ඡන්තබ්බං – “කිං අතීතවස්සෙ ඉදං වස්සාවාසිකං, උදාහු අනාගතවස්සෙ”ති! කස්මා? පිට්ඨිසමයෙ උජ්ජන්තත්තා.

උතුකාලන්ති වස්සානතො අඤ්ඤං කාලං. තානි වීචරානි ආදාය සාවත්ථිං ගන්ත්වානි ඵත්ථ තානි වීචරානි ගතගතට්ඨානෙ සඬ්ඝිකානෙව හොන්ති, භික්ඛුහි දිට්ඨමත්තමෙවෙත්ථ පමාණං. තස්මා සචෙ කෙචි පටිපථං ආගච්ඡන්තා “කුහිං ආචුසො ගච්ඡසී”ති පුච්ඡන්වා තමත්ථං සුත්වා “කිං ආචුසො මයං සඬ්ඝො න හොමා”ති තත්ථෙව භාජෙත්වා ගණ්හන්ති, සුග්ගහිතානි. සචෙපි ඵස මග්ගා ඔක්කමීත්වා කඤ්චි විහාරං වා ආසනසාලං වා පිණ්ඩාය වරන්තො ඵකං ගෙහමෙව වා පවිසති, තත්ථ ව නං භික්ඛු දිස්වා තමත්ථං පුච්ඡන්වා භාජෙත්වා ගණ්හන්ති, සුග්ගහිතානෙව.

අධිට්ඨාතුන්ති ඵත්ථ අධිට්ඨහන්තෙන වත්තං ජානිතබ්බං. තෙන හි භික්ඛුනා සණ්ඨිං පහරිත්වා කාලං සොසෙත්වා ටොකං ආගමෙත්වා සචෙ සණ්ඨිසඤ්ඤාය වා කාලසඤ්ඤාය වා භික්ඛු ආගච්ඡන්ති, තෙහි සද්ධිං භාජෙතබ්බානි. නො චෙ ආගච්ඡන්ති, “මය්හිමානි වීචරානි පාපුණන්ති”ති අධිට්ඨාතබ්බානි. ඵචං අධිට්ඨිතෙ සබ්බානි තස්සෙව හොන්ති, යීතිකා පන න තිට්ඨති.

සචෙ ඵකෙකං උද්ධරිත්වා “අයං පයමහාගො මය්හං පාපුණාති, අයං දුතියහාගො”ති ඵචං ගණ්හාති, ගහිතානි ච සුග්ගහිතානි හොන්ති, යීතිකා ච තිට්ඨති. ඵචං පාජෙත්වා ගණ්හන්තෙනාපි අධිට්ඨිතමෙව හොති. සචෙ පන සණ්ඨිං පහරිත්වා වා අජ්ජහරිත්වා වා කාලමිපි සොසෙත්වා වා අසොසෙත්වා වා “අහමෙවෙත්ථ මය්හමෙව ඉමානි වීචරානී”ති ගණ්හාති, දුග්ගහිතානි හොන්ති. අථ “අඤ්ඤො කොචි ඉධ නත්ථි, මය්හං ඵතානි පාපුණන්ති”ති ගණ්හාති, සුග්ගහිතානි.

පාතිතෙ කුසෙති එකකොට්ඨාසෙ කුසදණ්ඩකෙ පාතිතමත්තෙ සවෙපි භික්ඛුසහස්සං හොති, ගහිතමෙව නාම වීචරං. නාකාමා භාගො දාතඛිබ්බො. සවෙ පන අත්තනො රුචියා දාතුකාමා හොන්ති, දෙන්තු. අනුභාගෙපි එසෙව නයො.

සවීචරානීති “කාලවීචරමපි සඬ්ඝස්ස ඉතොව දස්සාම, විසුං සජ්ජියමානෙ අතිචිරං හොති”ති ඛිජ්ජංයෙව සවීචරානි භත්තානි අකංසු. ටෙරෙ ආගම්ම උජ්ජන්තානීති තුම්භෙසු පසාදෙන ඛිජ්ජං උජ්ජන්තානි.

සඬ්ඝස්ස දෙමාති වීචරානි දෙන්තීති සකලමපි වීචරකාලං සණිකං සණිකං දෙන්තියෙව. පුරිමෙසු පන ද්විසු වත්ථුසු පච්ඡන්තදානත්තා අදංසුති වුත්තං. සම්බහුලා ටෙරාති විනයධරපාමොක්ඛටෙරා. ඉදං පන වත්ථුං සද්ධිං පුරිමෙන ද්වෙභාතිකවත්ථුනා පරිනිබ්බුතෙ හගවති උජ්ජන්තං, ඉමෙ ව ටෙරා දිට්ඨපුබ්බා තපාගතං, තස්මා පුරිමෙසු වත්ථුසු තපාගතෙන පඤ්ඤත්තනයෙනෙව කටෙසුං.

උපනන්දසකාපුත්තවත්ථුකපා

364. ගාමකාවාසං අගමාසීති අජ්ජෙව නාම වීචරානි භාජෙත්තා මය්භමපි සඬ්ඝහං කරෙය්‍යුන්ති වීචරභාජනකාලං සල්ලක්ඛෙන්වාච අගමාසී. සාදිසිස්සසීති ගණ්භිස්සසී. එත්ථ ව කිඤ්චාපි තස්ස භාගො න පාපුණාති. අථ බො “නගරවාසිකො අයං මුඛරො ධම්මකථිකො”ති තෙ භික්ඛු “සාදිසිස්සසී”ති ආහංසු. යො සාදියෙය්‍ය ආපත්ති දුක්කටස්සානි එත්ථ පන කිඤ්චාපි ලහුකා ආපත්ති, අථ බො ගහිතානි ගහිතට්ඨානෙ දාතඛිබ්බානි. සවෙපි නට්ඨානි වා ජිණ්ණානි වා හොන්ති, තස්සෙව ගීවා. දෙහීති වුත්තෙ අදෙන්තො ධුරනික්ඛෙපෙ හණ්ඩග්ගෙසන කාරෙතඛිබ්බො.

එකාධිජ්ජායන්ති එකං අධිජ්ජායං; එකං පුග්ගලපට්ඨිසමෙව දෙථාති අත්ථො. ඉදානි යථා සො දාතඛිබ්බො, තං දස්සෙතුං තන්තිං යපෙන්තො ඉධ පනාතිආදිමාහ. තත්ථ සවෙ අමුත්‍ර උපඬ්ඝං අමුත්‍ර උපඬ්ඝන්ති එකෙකස්මිං එකාභමෙකාහං වා සත්තාහං සත්තාහං වා සවෙ වසති, එකෙකස්මිං විහාරෙ යං එකො පුග්ගලො ලහති, තතො තතො උපඬ්ඝං උපඬ්ඝං දාතඛිබ්බං. එවං එකාධිජ්ජායො දින්තො හොති. යත්ථ වා පන බහුතරන්ති සවෙ එකස්මිං විහාරෙ වසන්තො ඉතරස්මිං සත්තාහවාරෙන අරුණමෙව උට්ඨාපෙති, එවං පුරිමස්මිං බහුතරං වසති නාම. තස්මා තතො බහුතරං වසිතවිහාරතො තස්ස පට්ඨිසො දාතඛිබ්බො. එවමපි එකාධිජ්ජායො දින්තො හොති. ඉදඤ්ච නානාලාභෙහි නානුපවාරෙහි එකසිමවිහාරෙහි කථිතං, නානාසිමවිහාරෙ පන සෙනාසනග්ගාහො පට්ඨිජ්ජස්මිහති. තස්මා තත්ථ වීචරපට්ඨිසො න පාපුණාති. සෙසං පන ආමිසභෙසජ්ජාදි සබ්බං සබ්බත්ථ අන්තොසිමගතස්ස පාපුණාති.

ගීලානවත්ථුකථා

365. මඤ්චකෙ නිපාතෙසුන්ති එවං ධොවිත්වා අඤ්ඤං කාසාවං නිවාසෙත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජාපෙසුං; නිපජ්ජාපෙත්වා ච පනායස්මා ආනන්දො මුත්තකරීසකිලිට්ඨං කාසාවං ධොවිත්වා භූමියං පරිභණ්ඩං අකාසී. යො භික්ඛවෙ මං උපට්ඨහෙය්‍ය, සො ගීලානං උපට්ඨහෙය්‍යාති යො මං ඔවාදානුසාසනීකරණෙන උපට්ඨහෙය්‍ය, සො ගීලානං උපට්ඨහෙය්‍ය; මම ඔවාදකාරකෙන ගීලානො උපට්ඨාතඛිඛොති අයමෙවෙත්ථ අත්ථො. භගවතො ච ගීලානස්ස ච උපට්ඨානං එකසදිසන්ති එවං පනෙත්ථ අත්ථො න ගහෙතඛිඛො. සඬ්ඝෙන උපට්ඨාතඛිඛොති යස්සෙනෙ උපජ්ඣාදයො තස්මිං විහාරෙ නත්ථී, ආගන්තුකො හොති එකචාරිකො භික්ඛු, සො සඬ්ඝස්ස භාරො, තස්මා සඬ්ඝෙන උපට්ඨාතඛිඛො. නො වෙ උපට්ඨහෙය්‍ය, සකලස්ස සඬ්ඝස්ස ආපත්ති. වාරං යපෙත්වා ජග්ගන්තෙසු පන යො අත්තනො වාරෙ න ජග්ගති, තස්සෙව ආපත්ති. සඬ්ඝත්ථෙරොපි වාරකො න මුච්චති. සවෙ සකලො සඬ්ඝො එකස්ස භාරං කරොති, එකො චා වත්තසම්පන්නො භික්ඛු අහමෙව ජග්ගිස්සාමීති පටිජග්ගති, සඬ්ඝො ආපත්තිතො මුච්චති.

366. අභික්කමන්තං චා අභික්කමතීතිආදීසු වඩ්ඪන්තං චා ආබාධං “ඉදං නාම මෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස වඩ්ඪති, ඉදං පරිභුඤ්ජන්තස්ස පරිභායති, ඉදං පරිභුඤ්ජන්තස්ස තිට්ඨතී” ති යථාභූතං නාවිකරොතීති එවමත්ථො දට්ඨඛිඛො. නාලන්ති න පතිරූපො, න යුත්තො උපට්ඨාතුං. හෙසජ්ජං සංවිධාතුන්ති හෙසජ්ජං යොජෙතුං අසමත්ථො හොති. ආමිසන්තරොති ආමිසං අස්ස අන්තරන්ති ආමිසන්තරො. අන්තරන්ති කාරණං වුච්චති; ආමිසකාරණා යාගුහත්තපත්තචීවරාති පත්ථෙත්තො උපට්ඨාතීති අත්ථො.

මතසන්තකකථා

367. කාලඬකතෙති කාලකිරියාය. ගීලානුපට්ඨාකානං දාතුන්ති එත්ථ අනන්තරං වුත්තාය කම්මවාචාය දින්නම්පි අපලොකෙත්වා දින්නම්පි දින්නමෙව හොති, වට්ඨති.

369. යං තත්ථ ලභුහණ්ඩං යං තත්ථ ගරුහණ්ඩන්ති එත්ථ ලභුහණ්ඩගරුහණ්ඩානං නානාකරණං පරතො වණ්ණසිස්සාම. ගීලානුපට්ඨාකලාහෙ පන අයං ආදිතො පට්ඨාය විනිච්ඡයො –

සවෙ සකලෙ භික්ඛුසඬ්ඝෙ උපට්ඨහන්තෙ කාලං කරොති, සඛිඛෙපි සාමිකා. අථ එකච්චෙහි වාරෙ කතෙ එකච්චෙහි අකතෙයෙව කාලං කරොති, තත්ථ එකච්චෙ ආචරියා වදන්ති – “සඛිඛෙපි අත්තනො වාරෙ සම්පත්තෙ කරෙය්‍යුං, තස්මා සඛිඛෙපි සාමිනො” ති. එකච්චෙ වදන්ති – “යෙහි ජග්ගිතො තෙ එව

ලහන්ති, ඉතරෙ න ලහන්ති”ති. සාමණෙරෙ කාලඤ්ඤානෙ සවෙ වීචරං අත්ථී, ගිලානුපට්ඨාකානං දාතඛ්ඛං. නො වෙ අත්ථී යං අත්ථී, තං දාතඛ්ඛං. අඤ්ඤස්මිං පරික්ඛාරෙ සති වීචරභාගං කත්වා දාතඛ්ඛං.

හික්ඛු ච සාමණෙරො ච සවෙ සමං උපට්ඨනිංසු, සමකො භාගො දාතඛ්ඛො. අථ සාමණෙරොච උපට්ඨහති, හික්ඛුස්ස සංවිදහනමත්තමෙව හොති, සාමණෙරස්ස ජෙට්ඨකභාගො දාතඛ්ඛො. සවෙ සාමණෙරො හික්ඛුනා ආනීතඋදකෙන යාගුං පචිත්වා පටිග්ගාභාපනමත්තමෙව කරොති, හික්ඛු උපට්ඨහති, හික්ඛුස්ස ජෙට්ඨකභාගො දාතඛ්ඛො.

බහු හික්ඛු සමග්ගා හුත්වා උපට්ඨහන්ති, සඛ්ඛෙසං සමකො භාගො දාතඛ්ඛො. යො පනෙත්ථ විසෙසෙන උපට්ඨහති, තස්ස විසෙසො කාතඛ්ඛො. යෙන පන එකදිවසමිපි ගිලානුපට්ඨාකවසෙන යාගුහත්තං වා පචිත්වා දින්නං, නභානං වා පටියාදිතං, සොපි ගිලානුපට්ඨාකොච. යො සමීපං අනාගන්ත්වා හෙසජ්ජතණ්ඩුලාදීනි පෙසෙති, අයං ගිලානුපට්ඨාකො න හොති. යො පරියෙසිත්වා ගාභාපෙත්වා ආගච්ඡති, අයං ගිලානුපට්ඨාකොච.

එකො වත්තසිසෙන ජග්ගති; එකො පච්චාසාය, මතකාලෙ උභොපි පච්චාසිසන්ති, උහින්නමිපි දාතඛ්ඛං. එකො උපට්ඨනිත්වා ගිලානස්ස වා කම්මෙන අත්තනො වා කම්මෙන කත්ථවි ගතො “පුන ආගන්ත්වා ජග්ගිස්සාමී”ති, එතස්සපි දාතඛ්ඛං. එකො චිරං උපට්ඨනිත්වා “ඉදානි න සක්කොමී”ති ධුරං නික්ඛිපිත්වා ගච්ඡති, සවෙපි තංදිවසමෙව ගිලානො කාලංකරොති, උපට්ඨාකභාගො න දාතඛ්ඛො.

ගිලානුපට්ඨාකො නාම ගිහි වා හොතු පඛ්ඛජිනො වා, අත්තමසො මාතුගාමොපි, සඛ්ඛෙ භාගං ලහන්ති. සවෙ තස්ස හික්ඛුනො පත්තවීචරමත්තමෙව හොති, අඤ්ඤං නත්ථී; සඛ්ඛං ගිලානුපට්ඨාකානංයෙව දාතඛ්ඛං. සවෙපි සහස්සං අග්ගති, අඤ්ඤං පන බහුමිපි පරික්ඛාරං තෙ න ලහන්ති; සඤ්ඤස්සෙව හොති. අවසෙසං භණ්ඩං බහුකඤ්ඤෙව මහග්ගඤ්ඤෙව, තිච්චරං අජ්ජග්ගං; තතො ගහෙත්වා තිච්චරපරික්ඛාරො දාතඛ්ඛො. සඛ්ඛඤ්ඤෙවතං සඤ්ඤිකතොච ලඛ්භති.

සවෙ පන සො ජීවමානොයෙව සඛ්ඛං අත්තනො පරික්ඛාරං නිස්සජ්ජිත්වා කස්සචි අදාසි, කොච්චි වා විස්සාසං අග්ගහෙසි, යස්ස දින්නං, යෙන ච ගහිතං, තස්සෙව හොති. තස්ස රුචියා එව ගිලානුපට්ඨාකා ලහන්ති, අඤ්ඤෙසං අදත්වා දුරෙ ධර්මපරික්ඛාරාපි තත්ථ තත්ථ සඤ්ඤස්සෙව හොන්ති. ද්විත්තං සන්තකං හොති අවිහත්තං, එකස්මිං කාලඤ්ඤානෙ ඉතරො සාමී. බහුනමිපි සන්තකෙ එසෙව නයො. සඛ්ඛෙසු මතෙසු සඤ්ඤිකං හොති. සවෙපි අවිහජ්ජිත්වා

සද්ධිවිහාරිකාදීනං දෙන්ති අදින්තමෙව හොති. විහජිත්වා දින්තං පන සුදින්තං. තං තෙසු මතෙසුපි සද්ධිවිහාරිකාදීනංයෙව හොති, න සඬ්ඝස්ස.

කුසවීරාදිපටික්ඛෙපකපා

371. කුසවීරාදීසු අක්කනාලන්ති අක්කනාලමයං. පොත්ථකොති මකවිමයො වුව්චති. සෙසානි පයමපාරාජිකවණ්ණනායං වුත්තානි. තෙසු පොත්ථකෙ එව දුක්කටං. සෙසෙසු ජුල්ලව්චයානීති. අක්කදුස්සකදලීදුස්සඵරකදුස්සානි පන පොත්ථකගතිකානෙව.

372. සබ්බනීලකාදීනි රජනං ධොවිත්වා පුන රජීත්වා ධාරෙතබ්බානි. න සක්කා වෙ හොන්ති ධොවිතුං, පච්චත්ථරණානි වා කාතබ්බානි. දුපට්ඨවීරස්ස වා මජ්ඣෙ ධාතබ්බානි. තෙසං වණ්ණනානත්තං උපාහනාසු වුත්තනායමෙව. අවිජිත්තදසදීසදසානි දසා ඡිත්දින්වා ධාරෙතබ්බානි. කඤ්චුකං ලහිත්වා එලෙත්වා රජීත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. වෙයනෙපි එසෙව නයො. තිරිට්ඨකං පන රුක්ඛජල්ලිමයං; තං පාදපුඤ්ජනං කාතුං වට්ටති.

374. පතිරුපෙ ගාහකෙති සවෙ කොචි හික්ඛු “අහං තස්ස ගණ්භාමී”ති ගණ්භාති, ධාතබ්බන්ති අත්ථො. එවමෙතෙසු තෙවීසතියා පුග්ගලෙසු සොලස ජනා න ලහන්ති, සත්ත ජනා ලහන්තීති.

සඬ්ඝෙහින්තෙවීවරුජ්ජාදකපා

376. සඬ්ඝො හිජ්ජතීති හිජ්ජිත්වා කොසම්බකහික්ඛු විය ද්වෙ කොට්ඨාසා හොන්ති. එකස්මිං පක්ඛෙති එකස්මිං කොට්ඨාසෙ දක්ඛිණොදකඤ්ච ගන්ධාදීනි ව දෙන්ති, එකස්මිං වීවරානි. සඬ්ඝස්සෙවෙතන්ති සකලස්ස සඬ්ඝස්ස ද්වින්තමිපි කොට්ඨාසානං එතං හොති, සණ්ටිං පහරිත්වා ද්වීහිපි පක්ඛෙහි එකතො භාජෙතබ්බං. පක්ඛස්සෙවෙතන්ති එවං දින්තො යස්ස කොට්ඨාසස්ස උදකං දින්තං, තස්ස උදකමෙව හොති; යස්ස වීවරං දින්තං, තස්සෙව වීවරං. යත්ථ පන දක්ඛිණොදකං පමාණං හොති, තත්ථ එකො පක්ඛො දක්ඛිණොදකස්ස ලද්ධත්තා වීවරානි ලහති, එකො වීවරානමෙව ලද්ධත්තානි උභොහිපි එකතො හුත්වා යථාවුඬ්ඝං භාජෙතබ්බං. ඉදං කිර පරසමුද්දෙ ලක්ඛණන්ති මහාඅට්ඨකපායං වුත්තං. තස්මිංයෙව පක්ඛෙති එත්ථ පන ඉතරො පක්ඛො අනිස්සරොයෙව. වීවරපෙසනවත්ථුනි පාකටානෙව.

අට්ඨවීවරමාතිකාකපා

379. ඉදානි ආදිතො පට්ඨාය වුත්තවීවරානං පටිලාභබෙත්තං දස්සෙතුං “අට්ඨමා හික්ඛවෙ මාතිකා”තිආදිමාහ. සීමාය දෙතීතිආදි පුග්ගලාධිට්ඨානනායෙන වුත්තං. එත්ථ පන සීමාය දානං එකා මාතිකා, කතිකාය

දානං දුතියා...පෙ.... පුග්ගලස්ස දානං අට්ඨමා. තත්ථ සීමාය දමමීති එවං සීමං පරාමසිත්වා දෙන්තො සීමාය දෙති නාම. එස නයො සබ්බත්ථ.

සීමාය දෙති, යාවතිකා භික්ඛු අන්තොසීමගතා තෙහි භාජෙතබ්බන්තිආදිමිහි පන මාතිකානිද්දෙසෙ සීමාය දෙතීති එත්ථ තාව බණ්ඩසීමා, උපචාරසීමා, සමානසංවාසසීමා, අවිජ්ජවාසසීමා, ලාභසීමා, ගාමසීමා, නිගමසීමා, නගරසීමා, අබ්භන්තරසීමා, උදකුක්ඛෙපසීමා, ජනපදසීමා, රට්ඨසීමා, රජ්ජසීමා, දීපසීමා, වක්කවාලසීමානි පන්තරස සීමා වෙදිතබ්බා.

තත්ථ බණ්ඩසීමා සීමාකථායං වුත්තාව. උපචාරසීමා පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපෙන අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරභට්ඨානෙන පරිච්ඡින්නා හොති. අපිච භික්ඛුනං ධුවසන්තිපාතට්ඨානතො වා පරියන්තෙ ධීතභොජනසාලතො වා නිබද්ධවසනකආවාසතො වා ටාමමජ්ඣමස්ස පුරිසස්ස ද්විත්තං ලෙඩ්චුපාතානං අන්තො උපචාරසීමා වෙදිතබ්බා, සා පන ආවාසෙසු වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪති, පරිභායන්තෙසු පරිභායති. මහාපච්චරියං පන “භික්ඛුසුපි වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪති”ති වුත්තං. තස්මා සචෙ විහාරෙ සන්තිපතිතභික්ඛුහි සද්ධං එකාබද්ධා හුත්වා යොජනසතමිපි පුරෙත්වා නිසිදන්ති, යොජනසතමිපි උපචාරසීමාව හොති, සබ්බෙසං ලාභො පාපුණාති. සමානසංවාසඅවිජ්ජවාසසීමාද්වයමිපි වුත්තමෙව.

ලාභසීමා නාම නෙව සම්මාසම්බුද්ධෙන අනුඤ්ඤාතා, න ධම්මසඬිගාහකත්ථෙරෙහි යපිතා; අපිච බො රාජරාජමහාමත්තා විහාරං කාරෙත්වා ගාචුතං වා අඩ්ඪයොජනං වා යොජනං වා සමන්තතො පරිච්ඡින්නදිත්වා “අයං අම්භාකං විහාරස්ස ලාභසීමා”ති නාමලිඛිතකෙ ටමිහෙ නිබණ්ණත්වා “යං එත්ථන්තරෙ උජ්ජජ්ජති, සබ්බං තං අම්භාකං විහාරස්ස දෙමා”ති සීමං යපෙන්නි, අයං ලාභසීමා නාම. ගාමනිගමනගරඅබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමාපි වුත්තා එව. ජනපදසීමා නාම – කාසිකොසලරට්ඨාදීනං අන්තො බහු ජනපදා හොන්ති, තත්ථ එකෙකො ජනපදපරිච්ඡෙදො ජනපදසීමා. රට්ඨසීමා නාම කාසිකොසලාදිරට්ඨපරිච්ඡෙදො. රජ්ජසීමා නාම “චොලභොගො කෙරලභොගො”ති එවං එකෙකස්ස රඤ්ඤො ආණාපවත්තිට්ඨානං. දීපසීමා නාම සමුද්දන්තෙන පරිච්ඡින්නමභාදීපා ව අන්තරදීපා ව. වක්කවාලසීමා නාම වක්කවාලපබ්බතෙනෙව පරිච්ඡින්නා.

එවමෙනාසු සීමාසු බණ්ඩසීමාය කෙනවි කම්මෙන සන්තිපතිතං සඬ්ඨං දිස්වා “එත්ථෙව සීමාය සඬ්ඨස්ස දෙමී”ති වුත්තෙ යාවතිකා භික්ඛු අන්තොබණ්ඩසීමගතා, තෙහි භාජෙතබ්බං. තෙසංයෙව හි තං පාපුණාති. අඤ්ඤසං සිමන්තරිකාය වා උපචාරසීමාය වා ධීතානමිපි න පාපුණාති. බණ්ඩසීමාය ධීතෙ පන රුක්ඛෙ වා පබ්බතෙ වා ධීතස්ස හෙට්ඨා වා

පථවීවෙමජ්ඣගතස්ස පාපුණානියෙව. “ඉමිස්සා උපචාරසීමාය සඬ්ඝස්ස දමමි”ති දින්නං පන ඛණ්ඩසීමාසීමන්තරිකාසු ධීතානමපි පාපුණාති. “සමානසංවාසසීමාය දමමි”ති දින්නං පන ඛණ්ඩසීමාසීමන්තරිකාසු ධීතානං න පාපුණාති. අවිජ්ජවාසසීමාලාභසීමාසු දින්නං තාසු සීමාසු අන්තොගතානං පාපුණාති. ගාමසීමාදීසු දින්නං තාසං සීමානං අඛින්නතරෙ ඛද්ධසීමාය ධීතානමපි පාපුණාති. අඛින්නතරසීමාඋදකුක්ඛෙපසීමාසු දින්නං තත්ථ අන්තොගතානංයෙව පාපුණාති. ජනපදරට්ඨරජ්ජදීපවක්කවාලසීමාසුපි ගාමසීමාදීසු චුත්තසදිසොයෙව විනිච්ඡයො.

සවෙ පන ජම්බුදීපෙ ධීතො “තම්බපණ්ණිදීපෙ සඬ්ඝස්ස දමමි”ති දෙති, තම්බපණ්ණිදීපතො එකොපි ගන්ත්වා සබ්බෙසං ගණ්හිතුං ලභති. සවෙපි තත්‍රෙව එකො සභාගභික්ඛු සභාගානං භාගං ගණ්හාති, න වාරෙතබ්බො. එවං තාව යො සීමං පරාමසිත්වා දෙති, තස්ස දාතො විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

යො පන අසුකසීමායාති වත්තුං න ජානාති, කෙවලං සීමාති වචනමත්තමෙව ජානන්තො විහාරං ගන්ත්වා “සීමාය දමමි”ති වා “සීමට්ඨකසඬ්ඝස්ස දමමි”ති වා භණ්ති, සො පුච්ඡිතබ්බො – “සීමා නාම ඛභුට්ඨා, කතරසීමං සන්ධාය භණ්හි”ති? සවෙ වදති – “අභං අසුකසීමාති න ජානාමි, සීමට්ඨකසඬ්ඝො භාජෙත්වා ගණ්හාතු”ති කතරසීමාය භාජෙතබ්බං? මහාසිවත්ථෙරො කිරාභ – “අවිජ්ජවාසසීමායා”ති. තතො නං ආභංසු – “අවිජ්ජවාසසීමා නාම තියොජනාපි හොති, එවං සන්තෙ තියොජනෙ ධීතා ලාභං ගණ්හිස්සන්ති, තියොජනෙ යත්වා ආගන්තුකවත්තං පුරෙත්වා ආරාමං පවිසිතබ්බං භවිස්සති, ගමිකො තියොජනං ගන්ත්වා සෙනාසනං ආපුච්ඡිස්සති, නිස්සයපට්ඨන්තස්ස තියොජනාතික්කමෙ නිස්සයො පට්ඨපස්සම්භිස්සති, පාරිවාසිකෙන තියොජනං අතික්කමිත්වා අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං භවිස්සති, භික්ඛුනියා තියොජනෙ යත්වා ආරාමජ්ජවෙසනං ආපුච්ඡිතබ්බං භවිස්සති, සබ්බමිපෙන උපචාරසීමාය පරිච්ඡෙදවසෙනෙව කාතුං වට්ටති. තස්මා උපචාරසීමායමෙව භාජෙතබ්බං”න්ති.

කතිකායාති සමානලාභකතිකාය. තෙනෙවාභ – “සම්ඛභුලා ආවාසා සමානලාභා හොන්ති”ති. තත්‍රෙවං කතිකා කාතබ්බා, එකස්මිං විහාරෙ සන්තිපතිතෙහි භික්ඛුහි යං විහාරං සඬ්ඝණ්හිතුකාමා සමානලාභං කාතුං ඉච්ඡන්ති, තස්ස නාමං ගහෙත්වා අසුකො නාම විහාරො පොරාණකොති වා බුද්ධාධිචුත්ථොති වා අජ්ජලාහොති වා යංකිඤ්චි කාරණං වත්වා තං විහාරං ඉමිතා විහාරෙන සද්ධිං එකලාභං කාතුං සඬ්ඝස්ස රුච්චතීති තික්ඛන්තුං සාවෙතබ්බං. එත්තාවතා තස්මිං විහාරෙ නිසින්තොපි ඉධ නිසින්තොව හොති, තස්මිං විහාරෙපි සඬ්ඝෙන එවමෙව කාතබ්බං. එත්තාවතා ඉධ නිසින්තොපි තස්මිං නිසින්තොව හොති. එකස්මිං ලාභෙ භාජියමානෙ ඉතරස්මිං ධීතස්ස භාගං

ගහෙනුං වට්ටති. එවං එකෙන විහාරෙන සද්ධිං බහුපි ආවාසා එකලාභා කාතබ්බා.

භික්ඛාපඤ්ඤත්තියාති අත්තනො පරිච්චාගපඤ්ඤාපනට්ඨානෙ. තෙනෙවාහ – “යත්ථ සඛ්ඝස්ස ධුවකාරා කරියන්ති” ති. තස්සත්ථො – යස්මිං විහාරෙ ඉමස්ස වීචරදායකස්ස සන්තකං සඛ්ඝස්ස පාකවට්ටං වා වත්තති, යස්මිං වා විහාරෙ භික්ඛු අත්තනො භාරං කත්වා සදා ගෙහෙ හොපෙති, යත්ථ වා අනෙන ආවාසො කාරිතො, සලාකහත්තාදීනි වා නිබද්ධානි, යෙන පන සකලොපි විහාරො පනිට්ඨාපිතො, තත්ථ වත්තබ්බමෙව නත්ථී, ඉමෙ ධුවකාරා නාම. තස්මා සවෙ සො “යත්ථ මය්හං ධුවකාරා කරියන්ති, තත්ථ දම්මී” ති වා “තත්ථ දෙථා” ති වා හණති, බහුසු වෙපි යානෙසු ධුවකාරා හොන්ති, සබ්බත්ථ දින්තමෙව හොති.

සවෙ පන එකස්මිං විහාරෙ භික්ඛු බහුතරා හොන්ති, තෙහි වත්තබ්බං – “තුම්භාකං ධුවකාරෙ එකත්ථ භික්ඛු බහු එකත්ථ අප්පකා” ති. සවෙ “භික්ඛුගණනාය ගණ්හථා” ති හණති, තථා භාපෙත්වා ගණ්හිතුං වට්ටති. එත්ථ ව වත්ථහෙසප්පාදි අප්පකම්පි සුබෙන භාජියති. යදි පන මඤ්චො වා පීඨකං වා එකමෙව හොති, තං පුච්ඡිත්වා යස්ස වා විහාරස්ස එකවිහාරෙපි වා යස්ස සෙනාසනස්ස සො විචාරෙති, තත්ථ දාතබ්බං. සවෙ “අසුකභික්ඛු ගණ්හාතු” ති වදති, වට්ටති. අථ “මය්හං ධුවකාරෙ දෙථා” ති වත්වා අවිචාරෙත්වාච ගච්ඡති, සඛ්ඝස්සාපි විචාරෙනුං වට්ටති. එවං පන විචාරෙතබ්බං – “සඛ්ඝත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානෙ දෙථා” ති වත්තබ්බං. සවෙ තස්ස සෙනාසනං පරිපුණ්ණං හොති, යත්ථ නප්පහොති, තත්ථ දාතබ්බං. සවෙ එකො භික්ඛු “මය්හං වසනට්ඨානෙ සෙනාසනපරිභොගහණ්ඩං නත්ථී” ති වදති, තත්ථ දාතබ්බං.

සඛ්ඝස්ස දෙතීති විහාරං පවිසිත්වා “ඉමානි වීචරානි සඛ්ඝස්ස දම්මී” ති දෙති. සම්මුඛිභුතෙනාති උපචාරසීමාය යීතෙන සඛ්ඝෙන සණ්ටිං පහරිත්වා කාලං සොසෙත්වා භාපෙතබ්බං. සීමට්ඨස්ස අසම්පත්තස්සාපි භාගං ගණ්හන්තො න වාරෙතබ්බො. විහාරො මහා හොති, ථෙරාසනතො පට්ඨාය වත්ථෙසු දියාමානෙසු අලසජාතිකා මහාථෙරා පච්ඡා ආගච්ඡන්ති, “හන්තෙ විසතිවස්සානං දියාති, තුම්භාකං යීතිකා අතික්කන්තා” ති න වත්තබ්බා, යීතිකං යථෙත්වා තෙසං දත්වා පච්ඡා යීතිකාය දාතබ්බං.

අසුකවිහාරෙ කිර බහුං වීචරං උප්පන්තන්ති සුත්වා යොජනන්තරිකවිහාරතොපි භික්ඛු ආගච්ඡන්ති, සම්පත්තසම්පත්තානං යීතට්ඨානතො පට්ඨාය දාතබ්බං. අසම්පත්තානම්පි උපචාරසීමං පවිට්ඨානං අන්තෙවාසිකාදීසු ගණ්හන්තෙසු දාතබ්බමෙව. “බහිඋපචාරසීමාය යීතානං දෙථා” ති වදන්ති, න දාතබ්බං. සවෙ පන උපචාරසීමං ඔක්කන්තෙහි එකාබද්ධා හුත්වා අත්තනො විහාරද්වාරෙ වා අන්තොවිහාරෙයෙව වා හොන්ති,

පරිසවසෙන වඩ්ඪිතා නාම හොති සීමා, තස්මා දාතඛිඛං. සඛිසනවකස්ස දින්නෙපි පච්ඡා ආගතානං දාතඛිඛමෙව. දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළුභෙ ආගතානං පට්ඨමභාගො න පාපුණාති, දුතියභාගතො වස්සග්ගෙන දාතඛිඛං.

එකස්මිං විභාරෙ දස භික්ඛු හොන්ති, “දස වත්ථානි සඛිසස්ස දෙමා”ති දෙන්ති, පාටෙක්කං භාජෙතඛිඛානි. සචෙ “සඛිඛානෙව අම්භාකං පාපුණන්ති”ති ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති, දුප්පාපිතානි චෙව දුග්ගහිතානි ච ගතගතට්ඨානෙ සඛිසිකානෙව හොන්ති. එකං පන උද්ධරිත්වා “ඉදං තුම්භාකං පාපුණාති”ති සඛිසත්ථෙරස්ස දත්වා “සෙසානි අම්භාකං පාපුණන්ති”ති ගහෙතුං වට්ටති.

එකමෙව වත්ථං සඛිසස්ස දෙමාති ආහරන්ති, අභාජෙත්වාච අම්භාකං පාපුණන්තිති ගණ්හන්ති, දුප්පාපිතඤ්චෙව දුග්ගහිතඤ්ච. සත්ථකෙන පන හලිද්දිආදිනා වා ලෙඛං කත්වා එකං කොට්ඨාසං “ඉමං යානං තුම්භාකං පාපුණාති”ති සඛිසත්ථෙරස්ස පාපෙත්වා “සෙසං අම්භාකං පාපුණාති”ති ගහෙතුං වට්ටති. යං පන වත්ථස්සෙව පුප්ඵං වා වලි වා, තෙන පරිච්ඡෙදං කාතුං න වට්ටති. සචෙ එකං තත්තං උද්ධරිත්වා “ඉදං යානං තුම්භාකං පාපුණාති”ති සඛිසත්ථෙරස්ස දත්වා “සෙසං අම්භාකං පාපුණාති”ති ගණ්හන්ති, වට්ටති. ඛණ්ඩං ඛණ්ඩං ඡින්නිත්වා භාජියමානං වට්ටතියෙව.

එකභික්ඛුකෙ විභාරෙ සඛිසස්ස වීචරෙසු උප්පන්තෙසු සචෙ පුඛිඛෙ චුත්තනෙයෙනෙව සො භික්ඛු “සඛිඛානි මස්භං පාපුණන්ති”ති ගණ්හාති, සුග්ගහිතානි, ධීතිකා පන න තිට්ඨති. සචෙ එකෙකං උද්ධරිත්වා “ඉදං මස්භං පාපුණාති”ති ගණ්හාති, ධීතිකා තිට්ඨති. තත්ථ අට්ඨිතාය ධීතිකාය පුන අඤ්ඤස්මිං වීචරෙ උප්පන්තෙ සචෙ එකො භික්ඛු ආගච්ඡති, මජ්ඣෙ ඡින්නිත්වා ද්විභිපි ගහෙතඛිඛං. ධීතාය ධීතිකාය පුන අඤ්ඤස්මිං වීචරෙ උප්පන්තෙ සචෙ නවකතරො ආගච්ඡති, ධීතිකා හෙට්ඨා ඔරොහති. සචෙ චුඛිඛතරො ආගච්ඡති, ධීතිකා උද්ධං ආරොහති. අථඤ්ඤො නත්ථි, පුන අත්තනො පාපෙත්වා ගහෙතඛිඛං.

“සඛිසස්ස දෙමා”ති වා “භික්ඛුසඛිසස්ස දෙමා”ති වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන සඛිසං ආමසිත්වා දින්නං පන පංසුකුලිකානං න වට්ටති, “ගහපතිවීචරං පටික්ඛිපාමි පංසුකුලිකඛිගං සමාදියාමි”ති චුත්තත්තා, න පන අකප්පියත්තා. භික්ඛුසඛිසෙන අපලොකෙත්වා දින්නමිපි න ගහෙතඛිඛං. යං පන භික්ඛු අත්තනො සත්තකං දෙති, තං භික්ඛුදත්තියං නාම වට්ටති, පංසුකුලං පන න හොති. එවං සන්තෙපි ධුතඛිගං න භිජ්ජති. “භික්ඛුනං දෙම, ථෙරානං දෙමා”ති චුත්තෙ පන පංසුකුලිකානමිපි වට්ටති. “ඉදං වත්ථං සඛිසස්ස දෙම, ඉමිනා උපාහනත්ථවිකපත්තත්ථවිකආයොගඅංසඛද්ධකාදීනි කරොන්තු”ති දින්නමිපි වට්ටති.

පත්තත්ථවිකාදීනං අත්ථාය දින්නානි බහුනිපි හොන්ති, වීචරත්ථායපි පහොන්ති, තතො වීචරං කත්වා පාරුපිතුං වට්ටති. සචෙ පන සඬ්ඝො භාජිතාතිරිත්තානි වත්ථානි ඡින්නිත්වා උපාහනත්ථවිකාදීනං අත්ථාය භාජෙති, තතො ගහෙතුං න වට්ටති. සාමීකෙහි විචාරිතමෙව හි වට්ටති, න ඉතරං.

“පංසුකුලිකසඬ්ඝස්ස ධමකරණපටාදීනං අත්ථාය දෙමා”ති වුත්තෙපි ගහෙතුං වට්ටති, පරික්ඛාරො නාම පංසුකුලිකානම්පි ඉච්ඡිතබ්බො. යං තත්ථ අතිරෙකං හොති, තං වීචරෙපි උපනෙතුං වට්ටති. සුත්තං සඬ්ඝස්ස දෙන්ති, පංසුකුලිකෙහිපි ගහෙතබ්බං. අයං තාව විහාරං පවිසිත්වා “ඉමානි වීචරානි සඬ්ඝස්ස දම්මී”ති දින්නෙසු විනිච්ඡයො.

සචෙ පන බහිඋපචාරසීමායං අද්ධානජපටිපන්නෙ හික්ඛු දිස්වා “සඬ්ඝස්ස දම්මී”ති සඬ්ඝත්ථෙරස්ස වා සඬ්ඝනවකස්ස වා ආරොචෙති, සචෙපි යොජනං ඵරිත්වා පරිසා ධීතා හොති, එකබද්ධා චෙ, සබ්බෙසං පාපුණාති. යෙ පන ද්වාදසහි හත්ථෙහි පරිසං අසම්පත්තා, තෙසං න පාපුණාති.

උභතොසඬ්ඝස්ස දෙතීති එත්ථ “උභතොසඬ්ඝස්ස දම්මී”ති වුත්තෙපි “ද්විධා සඬ්ඝස්ස දම්මී, ද්විත්තං සඬ්ඝානං දම්මී, හික්ඛුසඬ්ඝස්ස ච හික්ඛුනිසඬ්ඝස්ස ච දම්මී”ති වුත්තෙපි උභතොසඬ්ඝස්ස දින්නමෙව හොති. උපඬ්ඝං දාතබ්බන්ති ද්වෙහාගෙ සමෙ කත්වා එකො දාතබ්බො. “උභතොසඬ්ඝස්ස ච තුශ්භඤ්ච දම්මී”ති වුත්තෙ සචෙ දස දස හික්ඛු ච හික්ඛුනියො ච හොන්ති, එකවීසති පටිච්චෙසෙ කත්වා එකො පුග්ගලස්ස දාතබ්බො, දස හික්ඛුසඬ්ඝස්ස, දස හික්ඛුනිසඬ්ඝස්ස යෙන පුග්ගලිකො ලද්ධො සො සඬ්ඝතොපි අත්තනො වස්සග්ගෙන ගහෙතුං ලහති. කස්මා? උභතොසඬ්ඝග්ගණෙන ගහිත්තා.

“උභතොසඬ්ඝස්ස ච චෙතියස්ස ච දම්මී”ති වුත්තෙපි එසෙව නයො. ඉධ පන චෙතියස්ස සඬ්ඝතො පාපුණනකොට්ඨාසො නාම නත්ථී, එකපුග්ගලස්ස පත්තකොට්ඨාසසමොච කොට්ඨාසො හොති.

“උභතොසඬ්ඝස්ස ච තුශ්භඤ්ච චෙතියස්ස චා”ති වුත්තෙ පන ද්වාචීසති කොට්ඨාසෙ කත්වා දස හික්ඛුනං, දස හික්ඛුනීනං, එකො පුග්ගලස්ස, එකො චෙතියස්ස දාතබ්බො. තත්ථ පුග්ගලො සඬ්ඝතොපි අත්තනො වස්සග්ගෙන පුන ගහෙතුං ලහති, චෙතියස්ස එකොයෙව.

“හික්ඛුසඬ්ඝස්ස ච හික්ඛුනීනඤ්ච දම්මී”ති වුත්තෙ පන න මජ්ඣෙ හින්දිත්වා දාතබ්බං, හික්ඛු ච හික්ඛුනියො ච ගණෙත්වා දාතබ්බං. “හික්ඛුසඬ්ඝස්ස ච හික්ඛුනීනඤ්ච තුශ්භඤ්චා”ති වුත්තෙ පන පුග්ගලො විසුං න

ලහති, පාපුණනට්ඨානතො එකමෙව ලහති. කස්මා? භික්ඛුසඤ්ඤාග්ගහණෙන ගහිතත්තා. “භික්ඛුසඤ්ඤා ව භික්ඛුනීනඤ්ඤා තුය්හඤ්ඤා වෙතියස්ස වා”ති වුත්තෙපි වෙතියස්ස එකපුග්ගලපට්ඨියො ලබ්භති, පුග්ගලස්ස විසුං න ලබ්භති, තස්මා එකං වෙතියස්ස දත්වා අවසෙසං භික්ඛු ව භික්ඛුනියො ව ගණෙත්වා භාජෙතබ්බං.

“භික්ඛුනඤ්ඤා භික්ඛුනීනඤ්ඤා දමමී”ති වුත්තෙපි මජ්ඣෙ භින්දිත්වා න දාතබ්බං, පුග්ගලගණනාය එව විහජිතබ්බං. “භික්ඛුනඤ්ඤා භික්ඛුනීනඤ්ඤා තුය්හඤ්ඤා වෙතියස්ස වා”ති එවං වුත්තෙපි වෙතියස්ස එකපුග්ගලපට්ඨියො ලබ්භති, පුග්ගලස්ස විසුං නත්ථී, භික්ඛු ව භික්ඛුනියො ව ගණෙත්වා එව භාජෙතබ්බං. යථා ව භික්ඛුසඤ්ඤා ආදිං කත්වා නයො නීතො, එවං භික්ඛුනීසඤ්ඤා ආදිං කත්වාපි නොතබ්බො. “භික්ඛුසඤ්ඤා ව තුය්හඤ්ඤා”ති වුත්තෙ පුග්ගලස්ස විසුං න ලබ්භති, වස්සග්ගෙනෙව ගහෙතබ්බං. “භික්ඛුසඤ්ඤා ව වෙතියස්ස වා”ති වුත්තෙ පන වෙතියස්ස විසුං පට්ඨියො ලබ්භති. “භික්ඛුසඤ්ඤා ව තුය්හඤ්ඤා වෙතියස්ස වා”ති වුත්තෙපි වෙතියස්සෙව ලබ්භති, න පුග්ගලස්ස.

“භික්ඛුනඤ්ඤා තුය්හඤ්ඤා”ති වුත්තෙපි විසුං න ලබ්භති. “භික්ඛුනඤ්ඤා වෙතියස්ස වා”ති වුත්තෙ පන වෙතියස්ස ලබ්භති. “භික්ඛුනඤ්ඤා තුය්හඤ්ඤා වෙතියස්ස වා”ති වුත්තෙපි වෙතියස්සෙව විසුං ලබ්භති, න පුග්ගලස්ස. භික්ඛුනීසඤ්ඤා ආදිං කත්වාපි එවමෙව යොජෙතබ්බං.

පුබ්බෙ බුද්ධජපමුඛස්ස උභතොසඤ්ඤා දානං දෙන්ති, භගවා මජ්ඣෙ නිසීදති, දක්ඛිණතො භික්ඛු වාමතො භික්ඛුනියො නිසීදන්ති, භගවා උභින්තං සඤ්ඤාත්ථෙරො, තදා භගවා අත්තනා ලද්ධපච්චයෙ අත්තනාපි පරිභුඤ්ජති, භික්ඛුනමිපි දාපෙති. එතරහි පන පණ්ඩිතමනුස්සා සධාතුකං පටිමං වා වෙතියං වා යපෙත්වා බුද්ධජපමුඛස්ස උභතොසඤ්ඤා දානං දෙන්ති. පටිමාය වා වෙතියස්ස වා පුරතො ආධාරකෙ පත්තං යපෙත්වා දක්ඛිණොදකං දත්වා බුද්ධානං දෙමාති, තත්ථ යං පයමං බාදනීයං භොජනීයං දෙන්ති, විහාරං වා ආහරිත්වා ඉදං වෙතියස්ස දෙමාති පිණ්ඩපාතඤ්ඤා මාලාගන්ධාදීනි ව දෙන්ති, තත්ථ කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? මාලාගන්ධාදීනි තාව වෙතියෙ ආරොපෙතබ්බාති, වත්ථෙහි පටාකා, තෙලෙන පදීපා කාතබ්බා, පිණ්ඩපාතමුදුචාණිතාදීනි පන යො නිබද්ධවෙතියජග්ගකො භොති පබ්බජිතො වා ගහට්ඨො වා, තස්සෙව දාතබ්බාති. නිබද්ධජග්ගකෙ අසති ආහට්ඨත්තං යපෙත්වා වත්තං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. උපකට්ඨෙ කාලෙ භුඤ්ජිත්වා පච්ඡාපි වත්තං කාතුං වට්ටතියෙව.

මාලාගන්ධාදීසු ව යං කිඤ්චි “ඉදං හරිත්වා චෙතියස්සපුෂං කරොමා”ති චුත්තෙ දුරමපි හරිත්වා පුෂෙතඛ්ඛං. “භික්ඛං සඛසස්ස හරා”ති චුත්තෙපි හරිතඛ්ඛං. සචෙ පන “අහං පිණ්ඩාය වරාමි, ආසනසාලාය භික්ඛු අත්ථි, තෙ ආහරිස්සන්ති”ති චුත්තෙ “හත්තෙ තුය්භංගෙව දමමි”ති වදති, භුඤ්ජිතුං වට්ටති. අථ පන “භික්ඛුසඛසස්ස දස්සාමි”ති හරන්තස්ස ගච්ඡතො අන්තරාව කාලො උපකට්ඨො හොති, අන්තතො පාපෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති.

වස්සංචුට්ඨසඛසස්ස දෙතීති විහාරං පවිසිත්වා “ඉමානි වීචරානි වස්සංචුට්ඨසඛසස්ස දමමි”ති දෙති. යාවතිකා භික්ඛු තස්මිං ආවාසෙ වස්සංචුට්ඨානි යත්තකා වස්සච්ඡෙදං අකත්වා පුරිමවස්සංචුට්ඨා, තෙහි භාෂෙතඛ්ඛං, අඤ්ඤෙසං න පාපුණාති. දිසාපක්කන්තස්සාපි සති පටිග්ගාහකෙ යාව කථිතස්සුඛිහාරා දාතඛ්ඛං, අනත්ථතෙ පන කථිතෙ අන්තොගෙමන්තෙ එවඤ්ච වත්වා දින්නං, පච්ඡිමවස්සංචුට්ඨානමපි පාපුණාතීති ලක්ඛණඤ්ඤු වදන්ති. අට්ඨකථාසු පනෙතං න විචාරිතං.

සචෙ පන ඛනිඋපචාරසීමායං යිතො “වස්සංචුට්ඨසඛසස්ස දමමි”ති වදති, සම්පත්තානං සඛ්ඛෙසං පාපුණාති. අථ “අසුකච්චාරෙ වස්සංචුට්ඨසඛසස්සා”ති වදති, තත්‍ර වස්සංචුට්ඨානමෙව යාව කථිතස්සුඛිහාරා පාපුණාති. සචෙ පන ගිම්භානං පයමදිවසතො පට්ඨාය එවං වදති, තත්‍ර සම්මුඛිභූතානං සඛ්ඛෙසං පාපුණාති. කස්මා? පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්තත්තා. අන්තොවස්සෙයෙව “වස්සං වසන්තානං දමමි”ති චුත්තෙ ඡින්නවස්සා න ලහන්ති, වස්සං වසන්තාව ලහන්ති. වීචරමාසෙ පන “වස්සං වසන්තානං දමමි”ති චුත්තෙ පච්ඡිමකාය වස්සුපගතානංගෙව පාපුණාති, පුරිමිකාය වස්සුපගතානඤ්ච ඡින්නවස්සානඤ්ච න පාපුණාති.

වීචරමාසතො පට්ඨාය යාව ගෙමන්තස්ස පච්ඡිමො දිවසො, තාව වස්සාවාසිකං දෙමානි චුත්තෙ කථිතං අත්ථතං වා හොතු අනත්ථතං වා අතීතවස්සංචුට්ඨානමෙව පාපුණාති. ගිම්භානං පයමදිවසතො පට්ඨාය චුත්තෙ පන මාතිකා ආරොපෙතඛ්ඛා – “අතීතවස්සාවාසස්ස පඤ්ච මාසා අතික්කන්තා, අනාගතො චතුමාසච්චයෙන හවිස්සති, කතරවස්සාවාසස්ස දෙතී”ති? සචෙ “අතීතවස්සංචුට්ඨානං දමමි”ති වදති, තං අන්තොවස්සංචුට්ඨානමෙව පාපුණාති, දිසාපක්කන්තානමපි සභාගා ගණ්චිතුං ලහන්ති.

සචෙ “අනාගතෙ වස්සාවාසිකං දමමි”ති වදති, තං යපෙත්වා වස්සුපනායිකදිවසෙ ගහෙතඛ්ඛං. අථ “අගුත්තො විහාරො, චොරභයං අත්ථි, න සක්කා යපෙතුං, ගණ්චිත්වා වා ආහිණ්ඨිතු”න්ති චුත්තෙ “සම්පත්තානං දමමි”ති වදති, භාෂෙත්වා ගහෙතඛ්ඛං. සචෙ වදති “ඉතො මෙ හත්තෙ තතියෙ වස්සෙ වස්සාවාසිකං න දින්නං, තං දමමි”ති, තස්මිං අන්තොවස්සෙ

වුට්ඨනික්ඛුනං පාපුණාති. සවෙ තෙ දිසා පක්කන්තා, අඤ්ඤො විස්සාසිකො ගණ්හාති, දාතබ්බං. අථ එකොයෙව අවසිට්ඨො, සෙසා කාලචිකතා, සබ්බං එකස්සෙව පාපුණාති. සවෙ එකොපි නත්ථී, සඬ්ඝිකං හොති, සම්මුඛීභුතෙහි භාජෙතබ්බං.

ආදිස්ස දෙතීති ආදිසිත්වා පරිච්ඡන්දිත්වා දෙති; යාගුයා වාතිආදිසු අයමත්ථො – යාගුයා වා...පෙ.... හෙසජ්ජෙ වා ආදිස්ස දෙති. තත්‍රායං යොජනා – හික්ඛු අජ්ජතනාය වා ස්වාතනාය වා යාගුයා නිමන්තෙත්වා තෙසං සරං පවිට්ඨානං යාගුං දෙති, යාගුං දත්වා ජිකාය යාගුයා “ඉමානි වීචරානි, යෙහි මය්හං යාගු ජිකා, තෙසං දම්මී”ති දෙති, යෙහි නිමන්තිතෙහි යාගු ජිකා, තෙසංයෙව පාපුණාති. යෙහි පන හික්ඛාවාරවත්තෙන සරද්වාරෙන ගච්ඡන්තෙහි වා සරං පවිට්ඨෙහි වා යාගු ලද්ධා, යෙසං වා ආසනසාලතො පත්තං ආහරිත්වා මනුස්සෙහි තීතා, යෙසං වා ථෙරෙහි පෙසිතා, තෙසං න පාපුණාති. සවෙ පන නිමන්තිතහික්ඛුහි සද්ධිං අඤ්ඤෙපි බහු ආගන්ත්වා අන්තොගෙහඤ්ච බහිගෙහඤ්ච පුරෙත්වා නිසින්තා, දායකො ච එවං වදති – “නිමන්තිතා වා හොන්තු අනිමන්තිතා වා, යෙසං මයා යාගු දින්තා, සබ්බෙසං ඉමානි වත්ථානි හොන්තු”ති සබ්බෙසං පාපුණන්ති. යෙහි පන ථෙරානං හත්ථතො යාගු ලද්ධා, තෙසං න පාපුණන්ති. අථ සො “යෙහි මය්හං යාගු ජිකා, සබ්බෙසං හොන්තු”ති වදති, සබ්බෙසං පාපුණන්ති. හත්තබාදනීයෙසුපි එසෙව නයො.

වීචරෙ වාති පුබ්බෙපි යෙන වස්සං වාසෙත්වා හික්ඛුනං වීචරං දින්තපුබ්බං හොති, සො චෙ හික්ඛු හොජෙත්වා වදති – “යෙසං මයා පුබ්බෙ වීචරං දින්තං, තෙසංයෙව ඉමං වීචරං වා සුත්තං වා සජ්ජිමධුචාණිකාදීනි වා හොන්තු”ති, සබ්බං තෙසංයෙව පාපුණාති. සෙනාසනෙ වාති යො මයා කාරිතෙ විහාරෙ වා පරිවෙණෙ වා වසති, තස්සිදං හොතු”ති චුත්තෙ තස්සෙව හොති. හෙසජ්ජෙ වාති “මයං කාලෙන කාලං ථෙරානං සජ්ජිආදීනි හෙසජ්ජානි දෙම, යෙහි තානි ලද්ධානි, තෙසංයෙවිදං හොතු”ති චුත්තෙ තෙසංයෙව හොති.

පුග්ගලස්ස දෙතීති “ඉමං වීචරං ඉත්ථන්තාමස්ස දම්මී”ති එවං පරම්මුඛා වා පාදමුලෙ යපෙත්වා “ඉමං හන්තෙ තුම්භාකං දම්මී”ති එවං සම්මුඛා වා දෙති. සවෙ පන “ඉදං තුම්භාකඤ්ච තුම්භාකං අන්තෙවාසිකානඤ්ච දම්මී”ති එවං වදති, ථෙරස්ස ච අන්තෙවාසිකානඤ්ච පාපුණාති. උද්දෙසං ගහෙතුං ආගතො ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො ච අත්ථී, තස්සාපි පාපුණාති. “තුම්භෙහි සද්ධිං නිබද්ධවාරිකහික්ඛුනං දම්මී”ති චුත්තෙ උද්දෙසන්තෙවාසිකානං වත්තං කත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි ගහෙත්වා වීචරන්තානං සබ්බෙසං පාපුණාති. අයං පුග්ගලස්ස දෙතීති ඉමස්මිං පදෙ විනිච්ඡයො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

වීචරක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. වම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකං

තස්සපගොත්තනික්ඛ්චත්ථුකපා

380. වම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ - ගග්ගරාය පොක්ඛරණියා තීරෙති ගග්ගරානාමිකාය ඉත්ථියා කාරිතපොක්ඛරණියා තීරෙ. තන්තිබද්ධොති තස්මිං ආවාසෙ කත්තබ්බතාතන්තිපට්ඨො. උස්සුක්කමිපි අකාසි යාගුයාතිආදිසු මනුස්සෙහි ආගන්තුකෙසු ආගතෙසු ආවික්ඛෙය්‍යාථාති චුත්තට්ඨානෙයෙව උස්සුක්කං කාතුං වට්ටති; න අචුත්තට්ඨානෙ. ගච්ඡ ත්වං භික්ඛුති සත්ථා තස්ස භික්ඛුතො තත්ථෙව සෙනාසනං සප්පායන්ති අද්දස, තෙනෙවමාහ.

382. අධම්මෙන වග්ගකම්මං කරොන්තීතිආදීනං පරතො පාළියංයෙව නානාකරණං ආගමිස්සති.

385. අඤ්ඤත්‍රාපි ධම්මා කම්මං කරොන්තීති අඤ්ඤත්‍රාපි ධම්මං කම්මං කරොන්ති, අයමෙව වා පායො. භූතෙන වත්ථුනා කතං ධම්මෙන කතං නාම හොති, තථා න කරොන්තීති අත්ථො. අඤ්ඤත්‍රාපි විනයා කම්මං, අඤ්ඤත්‍රාපි සත්ථුසාසනා කම්මන්ති එතෙසුපි එසෙව නයො. එත්ථ පන විනයොති වොදනා ව සාරණා ව. සත්ථුසාසනන්ති ඤත්තිසම්පදා අනුස්සාවනසම්පදා ව; තාහි විනා කම්මං කරොන්තීති අත්ථො. පටිකුට්ඨකතන්ති පටිකුට්ඨඤ්ඤෙව කතඤ්ඤ; යං අඤ්ඤෙසු පටික්කොසන්තෙසු කතං තං පටිකුට්ඨඤ්ඤෙව හොති කතඤ්ඤ; තාදිසමිපි කම්මං කරොන්තීති අත්ථො.

387. ජයිමානි භික්ඛවෙ කම්මානි අධම්මකම්මන්තිආදිසු පන “ධම්මො”ති පාළියා අධිවචනං. තස්මා යං යථාචුත්තාය පාළියා න කරියති, තං අධම්මකම්මන්ති වෙදිතබ්බං. අයමෙත්ථ සඬබ්බෙපො, විත්ථාරො පන පාළියංයෙව ආගතො. සො ව බො ඤත්තිදුතියඤ්ඤත්තිවතුත්ථකම්මානංයෙව වසෙන. යස්මා පන ඤත්තිකම්මෙ ඤත්තිදුතියඤ්ඤත්තිවතුත්ථෙසු විය හාපනං වා අඤ්ඤථා කරණං වා නත්ථි, අපලොකනකම්මඤ්ඤෙව සාවෙත්ථාව කරියති, තස්මා තානි පාළියං න දස්සිතානි, තෙසං සබ්බෙසමිපි කම්මානං විනිච්ඡයං පරතො වණ්ණයිස්සාම.

චතුචග්ගකරණාදිකපා

388. ඉදානි යදිදං ඡට්ඨං ධම්මෙන සමග්ගකම්මං නාම, තං යෙහි සඬසෙහි කාතබ්බං, තෙසං පහෙදං දස්සෙතුං “පඤ්ච සඬසා”තිආදි චුත්තං. කම්මජ්ජත්තොති කම්මං පත්තො, කම්මයුත්තො කම්මාරහො; න කිඤ්චි කම්මං කාතුං නාරහතීති අත්ථො.

389. චතුර්වග්ගකරණඤ්චෙ භික්ඛවෙ කම්මං භික්ඛුනිචතුර්ථොතිඤාදි පරිසතො කම්මවිපත්තිදස්සනත්ථං චුත්තං. තත්ථ උක්ඛිත්තකග්ගහණෙන කම්මනානාසංවාසකො ගහිතො, නානාසංවාසකග්ගහණෙන ලද්ධිනානාසංවාසකො. නානාසීමාය ධීතචතුර්ථොති සීමන්තරිකාය වා බහිසීමාය වා හත්ථපාසෙ ධීතෙනාපි සද්ධිං චතුර්වග්ගො භුත්වාති අත්ථො.

393. පාරිවාසිකචතුර්ථොතිඤාදි පරිවාසාදිකම්මානංයෙව පරිසතො විපත්තිදස්සනත්ථං චුත්තං, තෙසං විනිච්ඡයං පරතො චණ්ණසිස්සාම.

394. එකච්චස්ස භික්ඛවෙ සඬසමජ්ඣෙ පටික්කොසනා රුහතීතිඤාදි පටිකුට්ඨකතකම්මස්ස කුප්පාකුප්පභාවදස්සනත්ථං චුත්තං. පකතත්තස්සාති අවිපන්තසීලස්ස පාරාජිකං අනජ්ඣාපන්තස්ස. ආනන්තරිකස්සාති අත්තනො අනන්තරං නිසින්තස්ස.

ද්වෙනිස්සාරණාදිකථා

395. ද්වෙමා භික්ඛවෙ නිස්සාරණාතිඤාදි චත්ථුතො කම්මානං කුප්පාකුප්පභාවදස්සනත්ථං චුත්තං. තත්ථ “අප්පත්තො නිස්සාරණං, තඤ්චෙ සඬසො නිස්සාරෙති, සුනිස්සාරිතො”ති ඉදං පබ්බාජනීයකම්මං සන්ධාය චුත්තං. පබ්බාජනීයකම්මෙන හි විහාරතො නිස්සාරෙත්ති, තස්මා තං “නිස්සාරණා”ති චුච්චති. තඤ්චෙස යස්මා කුලදුසකො න හොති, තස්මා ආචෙණිකෙන ලක්ඛණෙන අප්පත්තො. යස්මා පනස්ස ආකඬ්ඛමානො සඬසො පබ්බාජනීයකම්මං කරෙය්‍යාති චුත්තං, තස්මා සුනිස්සාරිතො හොති. තඤ්චෙ සඬසො නිස්සාරෙතීති සචෙ සඬසො තජ්ජනීයකම්මාදිවසෙන නිස්සාරෙති, සො යස්මා තත්ථ “තිණ්ණං භික්ඛවෙ භික්ඛුනං ආකඬ්ඛමානො සඬසො තජ්ජනීයකම්මං කරෙය්‍ය - එකො හණ්ඨනකාරකො හොති කලහකාරකො විවාදකාරකො හස්සකාරකො සඬසෙ අධිකරණකාරකො, එකො බාලො හොති අබ්‍යත්තො ආපත්තිබ්‍රහ්මලො අනපදානො, එකො ගිහිසංසට්ඨො විහරති අනනුලොමිකෙහි ගිහිසංසග්ගෙහි”ති (චුළව. 395) එවං එකෙකෙනපි අඬගෙන නිස්සාරණා අනුඤ්ඤාතා, තස්මා සුනිස්සාරිතො.

396. ඔසාරණාති පචෙසනා. තත්ථ තඤ්චෙ සඬසො ඔසාරෙතීති උපසම්පදකම්මවසෙන පචෙසෙති. දොසාරිතොති දුඔසාරිතො. සහස්සක්ඛන්තුම්පි උපසම්පාදිතො අනුපසම්පන්තොව හොති ආචරියුපජ්ඣායා ව සාතිසාරා, තථා සෙසො කාරකසඬසො, න කොචි ආපත්තිතො මුච්චති. ඉති ඉමෙ එකාදස් අහබ්බපුග්ගලා දොසාරිතා. හත්ථච්ඡන්තාදයො පන ද්වත්තිංස සුඔසාරිතා, උපසම්පාදිතා උපසම්පන්තොව හොත්ති, න තෙ ලබ්භා කිඤ්චි

වත්තුං. ආවරිඤ්ඤපඡ්ඤායා පන කාරකසඬුසො ව සාතිසාරා, න කොච්ච ආපත්තිනො මුච්චති.

397. ඉධ පන භික්ඛවෙ භික්ඛුස්ස න හොති ආපත්ති දට්ඨඛිඛාතිආදි අභුතවත්ථුචසෙන අධම්මකම්මං, භුතවත්ථුචසෙන ධම්මකම්මඤ්ච දස්සෙතුං වුත්තං. තත්ථ පටිනිස්සප්ප්ඵතාති පටිනිස්සප්ප්ඵතඛිඛා.

උපාලිපුච්ඡාකථා

400. උපාලිපඤ්ඤෙසුච්ච වත්ථුචසෙනෙව ධම්මාධම්මකම්මං විහත්තං. තත්ථ ද්වෙ නයා - එකමුලකො ව ද්විමුලකො ව. එකමුලකො උත්තානොයෙව. ද්විමුලකො යථා සතිවිනයො අමුල්භවිනයෙන සද්ධිං එකා පුච්ඡා කතා, එවං අමුල්භවිනයාදයොපි තස්සපාපියාසිකාදීහි. අවසානෙ පන උපසම්පදාරභං උපසම්පාදෙතීති එකමෙව පදං හොති. පරතො භික්ඛුනම්පි සතිවිනයං ආදිං කත්ථා එකෙකෙන සද්ධිං සෙසපදානි යොජෙතඛිඛාති.

තප්පනීයකම්මකථා

407. ඉධ පන භික්ඛවෙ භික්ඛු භණ්ඩනකාරකොතිආදි “අධම්මෙනවග්ගං, අධම්මෙනසමග්ගං; ධම්මෙනවග්ගං, ධම්මපතිරුපකෙනවග්ගං, ධම්මපතිරුපකෙනසමග්ග”න්ති ඉමෙසං වසෙන චක්කං ඛන්ධිත්ථා තප්පනීයාදීසු සත්තසු කම්මෙසු පටිපස්සද්ධීසු ව විපත්තිදස්සනත්ථං වුත්තං. තත්ථ අනපදානොති අපදානවිරහිතො. අපදානං වුච්චති පරිච්ඡෙදො; ආපත්තිපරිච්ඡෙදවිරහිතොති අත්ථො. තතො පරං පටිකුට්ඨකතකම්මප්පහෙදං දස්සෙතුං සායෙව පාලි “අකතං කම්ම”න්තිආදීහි සංසන්දිත්ථා වුත්තා. තත්ථ න කිඤ්චි පාලිඅනුසාරෙන න සක්කා විදිතුං, තස්මා වණ්ණනං න විත්ථාරයිමහාති.

වම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. කොසම්බකක්ඛන්ධකං

කොසම්බකවිවාදකථා

451. කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ - තං භික්ඛුං ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛිපිංසුති එත්ථ අයමනුපුබ්බිකථා - ද්වෙ කිර භික්ඛු එකස්මිං ආවාසෙ වසන්ති විනයධරො ව සුත්තන්තිකො ව. තෙසු සුත්තන්තිකො භික්ඛු එකදිවසං වච්චකුටිං පවිට්ඨො ආවමනඋදකාවසෙසං භාජනෙ යපෙත්වාච නික්ඛමි. විනයධරො පච්ඡා පවිට්ඨො තං උදකං දිස්වා නික්ඛමිත්වා තං භික්ඛුං පුච්ඡි - “ආචුසො, තයා ඉදං උදකං යපිත”න්ති? “ආමාචුසො”ති. “කිං ත්වං එත්ථ ආපත්තිභාවං න ජානාසී”ති? “ආම, න ජානාමී”ති. “හොති, ආචුසො එත්ථ ආපත්තී”ති? “සචෙ හොති, දෙසිස්සාමී”ති. “සචෙ පන තෙ, ආචුසො, අසඤ්චිච්ච අසතියා කතං, නත්ථි ආපත්තී”ති. සො තස්සා ආපත්තියා අනාපත්තිදිට්ඨි අහොසි.

විනයධරොපි අත්තනො නිස්සිතකානං “අයං සුත්තන්තිකො ආපත්තිං ආපජ්ජමානොපි න ජානාතී”ති ආරොචෙසි. තෙ තස්ස නිස්සිතකෙ දිස්වා “තුම්භාකං උපජ්ඣායො ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වාපි ආපත්තිභාවං න ජානාතී”ති ආභංසු. තෙ ගන්ත්වා අත්තනො උපජ්ඣායස්ස ආරොචෙසුං. සො එවමාභ - “අයං විනයධරො පුබ්බෙ අනාපත්තී”ති වත්වා “ඉදානි ආපත්තී”ති වදති. මුසාවාදී එසොති. තෙ ගන්ත්වා “තුම්භාකං උපජ්ඣායො මුසාවාදී”ති එවං අඤ්ඤාමඤ්ඤං කලභං වඩ්ඪයිංසු. තනො විනයධරො ඔකාසං ලභිත්වා තස්ස ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛෙපතීයකම්මං අකාසි. තෙන චුත්තං - “තං භික්ඛුං ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛිපිංසු”ති.

453. භින්තො භික්ඛුසඬ්ඨො භින්තො භික්ඛුසඬ්ඨොති එත්ථ න තාව භින්තො; අපිච ඛො යථා දෙවෙ චුට්ඨෙ “ඉදානි සස්සං නිජ්ජන්ත”න්ති චුච්චති, අවස්සඤ්ඤි තං නිජ්ජන්තීස්සති, එවමෙව ඉමිනා කාරණෙන ආයතිං අවස්සං භිජ්ජස්සති, සො ච ඛො කලභවසෙන න සඬ්ඨහෙදවසෙන, තස්මා “භින්තො”ති චුත්තං. සම්භමඅත්ථවසෙන චෙත්ථ ආමෙඨිතං චෙදිතබ්බං.

454. එතමත්ථං භාසිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමීති කස්මා එවං භාසිත්වා පක්කාමී? සචෙ හි භගවා උක්ඛෙපකෙ වා “අකාරණෙ තුම්භෙහි සො භික්ඛු උක්ඛිත්තො”ති වදෙය්‍ය, උක්ඛිත්තානුචත්තකෙ වා “තුම්භෙ ආපත්තිං ආපන්නා”ති වදෙය්‍ය, “එතෙසං භගවා පක්ඛො, එතෙසං භගවා පක්ඛො”ති වත්වා ආසාතං බන්ධෙය්‍යුං, තස්මා තන්තිමෙව යපෙත්වා එතමත්ථං භාසිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමී.

455. අත්තනා වා අත්තානන්ති එත්ථ යො සඬ්ඝෙන උක්ඛෙපතීයකතානං අධම්මවාදීනං පක්ඛෙ නිසින්තො “තුම්භෙ කිං භණ්ඨා”ති තෙසඤ්ච ඉතරෙසඤ්ච ලද්ධිං සුත්වා “ඉමෙ අධම්මවාදීනො, ඉතරෙ ධම්මවාදීනො”ති විත්තං උප්පාදෙති, අයං තෙසං මජ්ඣෙ නිසින්තොව තෙසං නානාසංවාසකො හොති, කම්මං කොපෙති, ඉතරෙසම්පි භත්ථපාසං අනාගතත්තා කොපෙති. එවං අත්තනා වා අත්තානං නානාසංවාසකං කරොති. සමානසංවාසකන්ති එත්ථාපි යො අධම්මවාදීනං පක්ඛෙ නිසින්තො “අධම්මවාදීනො ඉමෙ, ඉතරෙ ධම්මවාදීනො”ති තෙසං මජ්ඣං පවිසති, යත්ථ වා තත්ථ වා පන පක්ඛෙ නිසින්තො “ඉමෙ ධම්මවාදීනො”ති ගණ්භාති, අයං අත්තනා වා අත්තානං සමානසංවාසකං කරොතීති වෙදිතඛ්ඛො.

456. කායකම්මං වච්ඡිකම්මන්ති එත්ථ කායෙන පහරන්තා කායකම්මං උපදංසෙත්ති, එරුසං වදන්තා වච්ඡිකම්මං උපදංසෙත්තීති වෙදිතඛ්ඛො. භත්ථපරාමාසං කරොන්තීති කොධවසෙන භත්ථෙහි අඤ්ඤමඤ්ඤං පරාමසනං කරොන්ති. අධම්මීයායමානෙති අධම්මීයානි කිච්චානි කුරුමානෙ. අසම්මොදිකාවත්තමානායාති අසම්මොදිකාය වත්තමානාය. අයමෙව වා පායො. සම්මොදනකථාය අවත්තමානායාති අත්ථො. එත්තාවතා න අඤ්ඤමඤ්ඤන්ති එත්ථ ද්වෙ පන්තියො කත්වා උපචාරං මුඤ්චිත්වා නිසිදිතඛ්ඛං, ධම්මීයායමානෙ පන සම්මොදිකාය වත්තමානාය ආසනන්තරිකාය නිසිදිතඛ්ඛං, එකෙකං ආසනං අන්තරං කත්වා නිසිදිතඛ්ඛං.

457-458. මා භණ්ඨනන්තිආදීසු “අකත්ථා”ති පාඨසෙසං ගහෙත්වා “මා භණ්ඨනං අකත්ථා”ති එවමත්ථො දට්ඨඛ්ඛො. අධම්මවාදීති උක්ඛිත්තානුවත්තකෙසු අඤ්ඤතරො. අයං පන භික්ඛු භගවතො අත්ථකාමො, අයං කිරස්ස අධිප්පායො “ඉමෙ භික්ඛු කොධාභිභූතා සත්ථු වචනං න ගණ්භන්ති, මා භගවා එතෙ ඔවදන්තො කිලමිත්ථා”ති තස්මා එවමාහ. භගවා පන “පච්ඡාපි සඤ්ඤං ලභිත්වා ඔරම්ස්සන්ති”ති තෙසං අනුකම්පාය අතීතවත්ථුං ආහරිත්වා කථෙසි. තත්ථ අනත්ථතොති අනත්ථො අතො; එතස්මා මෙ පුරිසා අනත්ථොති චුත්තං හොති. අථ වා අනත්ථතොති අනත්ථදො. සෙසං පාකට්ඨෙව.

464. පුටුසද්දොතිආදීගාථාසු පන පුටු මහා සද්දො අස්සාති පුටුසද්දො. සමජනොති සමානො එකසදිසො ජනො; සඛ්ඛො වායං භණ්ඨනකාරකොජනො සමන්තතො සද්දනිච්ඡාරණෙන පුටුසද්දො වෙච සදිසො වාති චුත්තං හොති. න ඛාලො කොචි මඤ්ඤථාති තත්ථ කොචි එකොපි “අභං ඛාලො”ති න මඤ්ඤිත්ථ; සඛ්ඛෙපි පණ්ඨිතමානිනොයෙව. නාඤ්ඤං භීයොයා අමඤ්ඤරුන්ති කොචි එකොපි “අභං ඛාලො”ති ච න මඤ්ඤිත්ථ; භීයොයා ච සඬ්ඝස්මිං

හිජ්ජමානෙ අඤ්ඤම්පි එකං “මය්හං කාරණා සඬ්ඝො හිජ්ජතී”ති ඉදං කාරණං න මඤ්ඤිත්ථාති අත්ථො.

පරිමුච්චාති පරිමුච්චියස්සතිනො. වාචාගොචරභාණීනොති රාකාරස්ස රස්සාදෙසො කතො, වාචාගොචරා න සතිපට්ඨානාදිගොචරා. භාණීනො ච කථං භාණීනො? යාවච්ඡන්ති මුඛායාමං යාව මුඛං පසාරෙතුං ඉච්ඡන්ති, තාව පසාරෙත්වා භාණීනො, එකොපි සඬ්ඝගාරවෙන මුඛසඬ්ඝකොචං න කරොතීති අත්ථො. යෙන නීතාති යෙන කලහෙන ඉමං නිල්ලජ්ජභාවං නීතා. න තං වීදුති න තං ජානන්ති, “එවං සාදීනවො අය”න්ති.

යෙ ච තං උපනස්භන්තිති තං “අක්කොච්ඡ මං, අවධි ම”න්තිආදිකං ආකාරං යෙ ච උපනස්භන්ති. සනන්තනොති පොරාණො.

පරෙති පණ්ඩිතෙ යපෙත්වා තතො අඤ්ඤෙ භණ්ඩනකාරකා පරෙ නාම. තෙ එත්ථ සඬ්ඝමජ්ඣෙ කලහං කරොත්තා “මයං යමාමසෙ උපයමාම; සතතං සමිතං මච්චුසන්තිකං ගච්ඡාමා”ති න ජානන්ති. යෙ ච තත්ථ විජානන්තිති යෙ තත්ථ පණ්ඩිතා “මයං මච්චුසමීපං ගච්ඡාමා”ති විජානන්ති. තතො සම්මන්ති මෙධගාති එවඤ්ඤි තෙ ජානන්තා යොනිසොමනසිකාරං උජ්ජාදෙත්වා මෙධගානං කලහානං වූපසමාය පටිපජ්ජන්ති.

අට්ඨවිජිත්තාති අයං ගාථා බුභ්මදත්තඤ්ඤව දීඝාවුකුමාරඤ්ඤව සන්ධාය වුත්තා. තෙසම්පි හොති සඬ්ඝති, කස්මා තුම්භාකං න හොති, යෙසං වො නෙච මාතාපිතුනං අට්ඨිති ඡිත්තාති, න පාණා හතා, න ගවාස්සධනාති හටාතීති.

සචෙ ලභෙථාතිආදිගාථා පණ්ඩිතසභායස්ස ච ඛාලසභායස්ස ච වණ්ණාවණ්ණදීපනත්ථං වුත්තා. අභිභූයා සඬ්ඛාති පරිස්සයාතීති පාකට්ඨපරිස්සයෙ ච පටිච්ඡන්තපරිස්සයෙ ච අභිභවිත්වා තෙන සද්ධිං අත්තමනො සතිමා වරෙයා.

රාජාව රට්ඨං විජිතන්ති යථා අත්තනො විජිතං රට්ඨං මහාජනකරාජා ච අරින්දමමහාරාජා ච පභාය එකකා වරිංසු; එවං වරෙයාති අත්ථො. මාතඬ්ඝරඤ්ඤෙව නාගොති මාතඬ්ඝො අරඤ්ඤෙව නාගොච. මාතඬ්ඝොති හත්ථී වූච්චති; නාගොති මහන්තාධිවචනමෙතං. යථා හි මාතුපොසකො මාතඬ්ඝනාගො අරඤ්ඤෙව එකො වරි, න ච පාපාති අකාසී. යථා ච පාලිලෙයාකො, එවං එකො වරෙ, න ච පාපාති කඬ්ඝරාති වුත්තං හොති.

පාලිලෙය්‍යකගමනකථා

467. පාලිලෙය්‍යකෙ විහරති රක්ඛිතවනසණ්ඛෙති පාලිලෙය්‍යකං උපනිස්සාය රක්ඛිතවනසණ්ඛෙ විහරති. හත්ථිනාගොති මහාහත්ථි. හත්ථිකලහෙහීති හත්ථිපොතකෙහි. හත්ථිච්ඡාපෙහීති බීරුපකෙහි දහරපොතකෙහි. ඡින්නග්ගානීති තෙහි පුරතො පුරතො ගච්ඡන්තෙහි ඡින්නග්ගානි බාධිතාවසෙසානි බාණ්ඩසදිසානි තිණානි බාදති. ඔහග්ගොහග්ගන්ති තෙන හත්ථිනාගෙන උච්චට්ඨානතො හඤ්ඡිත්වා හඤ්ඡිත්වා පාතිතං. අස්ස සාබාහඬගන්ති එතස්ස සන්තකං සාබාහඬගං තෙ බාදන්ති. ආච්චානීති තෙහි පයමතරං ඔතරිත්වා පිවන්තෙහි ආලුලිතානි කද්දමොදකානි පිවති. ඔගාහානි තිත්ථතො.

නාගස්ස නාගෙනානි හත්ථිනාගස්ස බුද්ධනාගෙන. ඊසාදන්තස්සානි රථඊසාසදිසදන්තස්ස. යදෙකො රමතී වනෙති යස්මා බුද්ධනාගො විය අයම්පි හත්ථිනාගො එකො පවිචිත්තො වනෙ රමති; තස්මාස්ස නාගස්ස නාගෙන විත්තං සමෙති, එකීභාවරතියා එකසදිසං හොතීති අත්ථො.

යථාභිරන්තං විහරිත්වානි එත්ථ තෙමාසං හගවා තත්ථ විහාසීති වෙදිතබ්බො. එත්තාවතා කොසම්බකෙහි කිර උබ්බාළ්භො හගවා තෙමාසං අරඤ්ඤං පවිසිත්වා වසීති සබ්බත්ථ කථා පත්ථවා අහොසි.

අථ ඛො කොසම්බකා උපාසකානි අථ ඛො ඉමං කථාසල්ලාපං සුත්වා කොසම්බිවාසිනො උපාසකා.

අට්ඨාරසවත්ථුකථා

468. අධම්මං ධම්මොතිආදීනි අට්ඨාරස හෙදකරවත්ථුනි සඬ්ඝහෙදකක්ඛන්ධකෙ වණ්ණයිස්සාම.

475. තං උක්ඛිත්තකං භික්ඛුං ඔසාරෙත්වානි තං ගහෙත්වා සීමං ගන්ත්වා ආපත්තිං දෙසාපෙත්වා කම්මවාචාය ඔසාරෙත්වා. තාවදෙව උපොසථොති තංදිවසමෙව උපොසථක්ඛන්ධකෙ චුත්තනායෙනෙව සාමග්ගීඋපොසථො කාතබ්බො.

476. අමුලා මූලං ගන්ත්වානි න මූලා මූලං ගන්ත්වා; තං වත්ථුං අවිනිච්ඡිනිත්වානි අත්ථො. අයං චූච්චති උපාලි සඬ්ඝසාමග්ගී අත්ථාපෙනා බ්‍යඤ්ජනුපෙනානි අත්ථතො අපගතා, “සඬ්ඝසාමග්ගී”ති ඉමං පන බ්‍යඤ්ජනමත්තං උපෙනා.

477. සඬ්ඝස්ස කිච්චෙසුති සඬ්ඝස්ස කරණියෙසු උප්පන්තෙසු. මන්තනාසුති විනයමන්තනාසු. අත්ථෙසු ජාතෙසුති විනයඅත්ථෙසු උප්පන්තෙසු. විනිච්ඡයෙසුති තෙසංයෙව අත්ථානං විනිච්ඡයෙසු. මහත්ථීකොති මහාඋපකාරො. පග්ගභාරභොති පග්ගණ්හිතුං වුත්තො.

අනානුවජ්ජො පයමෙන සීලතොතිආදිමිනියෙව තාව සීලතො න උපවජ්ජො. අවෙක්ඛිතාවාරොති අපෙක්ඛිතාවාරො; ආලොකිතෙ විලොකිතෙ සම්පජානකාරීතිආදිනා නයෙන උපපරික්ඛිතාවාරො. අට්ඨකථාසු පන “අප්පට්ච්ඡන්තාවාරො” ති වුත්තං.

විසය්භාති අභිභවිත්වා. අනුයුතං භණන්ති අනුඤ්ඤාතං අනපගතං භණන්තො. යස්මා හි සො අනුයුතං භණති, උසුයාය වා අගතිගමනවසෙන වා කාරණාපගතං න භණති, තස්මා අත්ථං න භාපෙති. උසුයාය පන අගතිගමනවසෙන වා භණන්තො අත්ථං භාපෙති, කාරණං න දෙති, තස්මා සො පරිසගතො ඡම්භති වෙව වෙධති ව. යො ඊදිසො න භොති, අයං “පග්ගභාරභො” ති දස්සෙති.

කිඤ්ච හියොයා “තථෙව පඤ්ඤ”න්ති ගාථා, තස්සත්ථො – යථා ව අනුයුතං භණන්තො අත්ථං න භාපෙති, තථෙව පරිසාය මජ්ඣෙ පඤ්ඤං පුච්ඡන්තො සමානො න වෙව පජ්ඣායති, න ව මඬිකු භොති. යො හි අත්ථං න ජානාති, සො පජ්ඣායති. යො වත්තුං න සක්කොති, සො මඬිකු භොති. යො පන අත්ථඤ්ච ජානාති, වත්තුඤ්ච සක්කොති; සො න පජ්ඣායති, න මඬිකු භොති. කාලාගතන්ති කථෙතඛිඛියුත්තකාලෙ ආගතං. ඛ්‍යාකරණාරභන්ති පඤ්ඤස්ස අත්ථානුලොමතාය ඛ්‍යාකරණානුච්ඡවිකං. වචොති වදන්තො; එවරූපං වචනං භණන්තොති අත්ථො. රඤ්ජෙතිති තොසෙති. විඤ්ඤුපරිසන්ති විඤ්ඤුනං පරිසං.

ආවෙරකම්භී ව සකොති අත්තනො ආවරියවාදෙ. අලං පමෙතුන්ති වීමංසිතුං තං තං කාරණං පඤ්ඤාය තුලයිතුං සමත්ථො. පගුණොති කතපරිචයො ලද්ධාසෙවනො. කථෙතවෙති කථෙතඛිඛි. විරද්ධිකොච්චොති විරද්ධිට්ඨානකුසලො.

පච්චත්ථීකා යෙන වජන්තීති අයං ගාථා යාදිසෙ කථෙතඛිඛි පගුණො, තං දස්සෙතුං වුත්තා. අයඤ්ඤෙත්ථ අත්ථො – යාදිසෙන කථිතෙන පච්චත්ථීකා ව නිග්ගහං ගච්ඡන්ති, මහාජනො ව සඤ්ඤපනං ගච්ඡති; සඤ්ඤත්තිං අවබොධනං ගච්ඡන්ති අත්ථො. යඤ්ච කථෙත්තො සකං ආදායං අත්තනො ආවරියවාදං න භාපෙති, යස්මිං වත්ථුස්මිං අධිකරණං උප්පන්තං, තදනුරූපං අනුපසාතකරං පඤ්ඤං ඛ්‍යාකරමානො තාදිසෙ කථෙතඛිඛි පගුණො භොතීති.

දූතෙය්‍යකම්මෙසු අලන්ති අට්ඨහි දූතඛිගෙහි සමන්තාගතත්තා සඬ්ඝස්ස දූතෙය්‍යකම්මෙසු සමත්ථො. සුට්ඨු උග්ගණ්හාතීති සමුග්ගහො. ඉදං චුත්තං හොති - යථා නාම ආහුනං ආහුතිපිණ්ඩං සමුග්ගණ්හන්ති, එවං පීතිසොමනස්සජාතෙනෙව වෙනසා සඬ්ඝස්ස කිච්චෙසු සමුග්ගහො, සඬ්ඝස්සකිච්චෙසු තස්ස තස්ස කිච්චස්ස පටිග්ගාහකොති අත්ථො. කරං වචොති වචනං කරොන්තො. න තෙන මඤ්ඤතීති තෙන වචනකරණෙන “අහං කරොමි, සඬ්ඝහාරං නිත්ථරාමී”ති න මානාතිමානං ජප්පෙති.

ආපජ්ජති යාවතකෙසු වත්ථුසුති යත්තකෙසු වත්ථුසු ආපත්තිං ආපජ්ජමානො ආපජ්ජති. හොති යථා ව චුට්ඨිතීති තස්සා ව ආපත්තියා යථා චුට්ඨානං හොති. එතෙ විහඬිගාති යෙසු වත්ථුසු ආපජ්ජති, යථා ව චුට්ඨානං හොති, ඉමෙසං අත්ථානං ජොතකා එතෙ විහඬිගා. උභයස්සාති උභයෙ අස්ස. ස්වාගතාති සුට්ඨු ආගතා. ආපත්තිචුට්ඨානපදස්ස කොච්චොති ආපත්තිචුට්ඨානකාරණකුසලො.

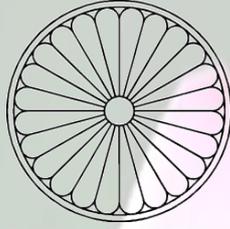
යාති වාචරන්ති යාති ව හණ්ඩනකාරණාදීති ආචරන්තො තජ්ජනීයකම්මාදිවසෙන නිස්සාරණං ගච්ඡති. ඔසාරණං තංචුසිතස්ස ජන්තුනොති තං වත්තං චුසිතස්ස ජන්තුනො, යා ඔසාරණා කාතඛ්ඛා, එතමපි ජානාති. සෙසං සඛ්ඛන්ථ උත්තානමෙවාති.

කොසම්බකක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

මහාවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

මහාවග්ග-අට්ඨකථා නිට්ඨිතා.

සබ්බදාතං ධම්ම දාතං ජිනාති,
 සබ්බරසං ධම්ම රසං ජිනාති;
 සබ්බරතීං ධම්ම රතීං ජිනාති
 තණ්හාක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති

(ධම්මපදය තණ්හා වග්ගො)

ධම්මාරාමො ධම්මරතො - ධම්මං ධුතුවිච්ඡන්දයං;
 ධම්මං ධුතුවස්සරං නික්ඛු - සද්ධම්මා භ පරිනායති.

(ධම්මපදය නික්ඛු වග්ගො)

ධම්මො පනෙසො සුගතඡපසන්ථො,
 නරණීච සංසාර මහණ්ණචස්ස;
 බ්‍රහ්මාසුරාදීනී භමස්සනීයෙතා,
 රසො රසානං පරමො තිලොකො.

මහාගදො මච්චුජරා පනානො,
 සබ්බිනීනාසාය විසෙසමන්තො;
 සබ්බන්ථි දානෙත ච කඡ්පරඡක්ඛො,
 වින්තාමනී හද්දසටොච ධම්මො.

ධම්මං විනා නන්ථි ජිනාච මානා,
 නමෙච නාණං සරණං පනිට්ඨා;
 තස්මා හී තො කීච්චමඤ්ඤඡ්පනාය,
 සුණාච ධාරෙච චරාච ධම්මෙ.

(භස්වාහිනී)

චිරං නිට්ඨන්තු ලොකස්මිං - සම්මා සම්බුද්ධ සාසානං!

ධර්ම උනග පිණිසයි.....